BEHROUZ BOOCHANI

Niciun prieten, doar munții

Mesaje din închisoarea Manus

Anansi
EGO

BEHROUZ BOOCHANI

Niciun prieten, doar munții

Mesaje din închisoarea Manus

Anansi
EGO

PANDORA M

COLECȚIE COORDONATĂ DE **BOGDAN-ALEXANDRU STĂNESCU**

Anansi
EGO

BEHROUZ

BOOCHANI

Niciun prieten, doar munții

Mesaje din închisoarea Manus

Traducere din limba engleză și note de

Bertha Savu

Volum întocmit după ediția în limba engleză,

în traducerea lui Omid Tofighian

PANDORA M

EDITORI:
Magdalena Mărculescu
Silviu Dragomir

FONDATOR:
Ion Mărculescu, 1994

DIRECTOR EDITORIAL:
Bogdan-Alexandru Stănescu

DESIGN:
Andrei Gamarț

DIRECTOR PRODUCȚIE:
Cristian Claudiu Coban

REDACTARE:
Maria Ghiurțu

DTP:
Mirela Voicu

Conținutul acestei lucrări electronice este protejat prin copyright (drepturi de autor), iar cartea este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sub orice formă sau prin orice mijloc, fără consimțământul editorului, sunt interzise. Dreptul de folosință al lucrării nu este transferabil.
Drepturile de autor pentru versiunea electronică în formatele existente ale acestei lucrări aparțin persoanei juridice Pandora M Publishing.

Titlul original: *No Friend But the Mountains: Writing from Manus Prison*
Autor: Behrouz Boochani

Copyright © Behrouz Boochani 2018
Translation copyright © Omid Tofighian 2018

Copyright © Pandora M, 2021 pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN (print): 978-606-978-371-9
ISBN (epub): 9786069786024

Pandora M face parte din Grupul Editorial TREI

Pentru Janet Galbraith,
o pasăre

Cuvânt-înainte

Niciun prieten, doar munții. Mesaje din închisoarea Manus este o carte ce își merită locul pe raftul literaturii penitenciare, alături de opere foarte diverse precum *De profundis* a lui Oscar Wilde, *Scrisori din închisoare* a lui Antonio Gramsci, *Into the Smother* a lui Ray Parkin, *The Man Died* a lui Wole Soyinka și *Letter from Birmingham Jail* a lui Martin Luther King Jr.

Scrisă în limba persană de un tânăr poet kurd, Behrouz Boochani, pe parcursul unei lungi perioade de detenție, tortură și suferință, această carte este prin însăși existența ei o probă de curaj și tenacitate creativă. Ea nu s-a născut nici pe hârtie, nici pe calculator, ci butonată pe telefon și scoasă pe ascuns de pe insula Manus sub forma a mii de mesaje text.

Trebuie să recunoaștem măsura realizării lui Behrouz Boochani amintind în primul rând condițiile dificile în care ea a fost concepută, improbabilitatea extremă a înseși existenței sale. Guvernul nostru a luat toate măsurile pentru dezumanizarea solicitanților de azil. Numele și poveștile lor sunt ținute departe de urechile noastre. Pe insulele Nauru și Manus, aceștia trăiesc într-o grădină zoologică a cruzimii. Viețile lor sunt despuiate de sens.

Acești prizonieri sunt cu toții oameni încarcerați fără a li se fi adus niciun fel de acuzație, condamnare sau sentință. Este o soartă cu adevărat kafkiană, ce are adesea un efect necruțător — unul, de altfel, vizat chiar de temnicerii australieni —, acela de a distruge orice speranță.

Deloc surprinzător, apelul lor la libertate s-a prefăcut în carnea arsă a tânărului de 23 de ani Omid Masoumali, care și-a dat foc în semn de protest. Sau în țipetele tinerei Hodan Yasin, de 21 de ani, care a făcut același lucru.

Asta este ceea ce noi, Australia, am ajuns.

Rugămințile zadarnice ale unei femei violate pe Nauru.

O fată care și-a cusut buzele.

Un copil refugiat ce și-a cusut o inimă în palmă fără să știe pentru ce.

Protestul lui Behrouz Boochani a îmbrăcat o altă formă. Ceea ce temnicerii săi australieni nu au putut să distrugă în Behrouz Boochani a fost credința sa în cuvinte: în frumusețea, necesitatea, posibilitățile lor, în puterea lor eliberatoare.

Astfel, în perioada încarcerării sale, Behrouz Boochani a început una dintre cele mai remarcabile cariere din jurnalismul australian: raportând ceea ce se petrecea pe insula Manus sub forma mesajelor pe Twitter sau pe telefon, a apelurilor telefonice și video și a e-mailurilor. Făcând acest lucru, a sfidat guvernul australian, care în tot acest timp a depus eforturi serioase să împiedice difuzarea poveștilor refugiaților, încercând permanent să îngrădească accesul ziariștilor pe insulele Manus și Nauru; s-a mers până la legiferarea, pentru o

perioadă de timp, a draconicei secțiuni 42 din Actul poliției de frontieră australiene, ce prevedea pedepsirea cu până la doi ani de închisoare a oricărui cadru medical sau asistent social ce aducea dovezi publice despre bătăile sau abuzurile sexuale suferite de minori sau despre orice act de viol și cruzime în general.

Cuvintele sale au ajuns să fie citite în toată lumea, să se audă dincolo de oceane și să acopere țipetele stridente ale legiunilor de propagandiști plătiți. Înarmat doar cu adevărul și cu un telefon, un refugiat lipsit abuziv de libertate a atras atenția întregii lumi asupra celei mai mari crime a Australiei.

Behrouz Boochani a reușit să scrie o carte nemaivăzută și teribilă, făcând o cronică a vieții sale de tânăr bărbat ce a petrecut *cinci ani* pe insula Manus ca victimă a politicilor privind refugiații ale guvernului australian — politici în privința cărora cele două mari partide ale noastre s-au luat la întrecere la capitolul cruzime.

Citirea acestui text este dificilă pentru orice australian. Ne fălim cu decența, bunătatea, generozitatea și spiritul nostru iubitor de dreptate. Niciuna dintre aceste calități nu reiese din relatarea făcută de Boochani, care vorbește în schimb despre foame, mizerie, bătăi, sinucidere și crimă.

Descrierile făcute de el comportamentului reprezentanților guvernamentali de pe Manus îmi amintesc în mod dureros de relatările tatălui meu despre conduita comandanților japonezi din lagărele pentru prizonierii de război în care el și alți prizonieri australieni au suferit atât de mult.

Ce s-a întâmplat de am ajuns să fim noi cei care comit astfel de atrocități?

Această relatare impune o tragere la răspundere. Cineva trebuie să dea socoteală pentru aceste crime. Pentru că, dacă acest lucru nu se va întâmpla, istoria ne garantează că, într-o bună zi, nedreptatea de pe insulele Manus și Nauru se va repeta în Australia la o scară mai mare, mai amplă și, cu siguranță, mai dramatică.

Cineva poartă vina, or, aceștia, și nu nevinovații pentru a căror mare suferință stă mărturie această carte, sunt cei care ar trebui să fie în închisoare.

Cartea aceasta este totuși mult mai mult decât un simplu *J'accuse*. Este o mare victorie a unui tânăr poet care ne-a demonstrat tuturor cât de mult continuă să conteze cuvintele. Australia i-a privat de libertate corpul, dar sufletul său a rămas cel al unui om liber. Cuvintele sale au devenit acum în mod iremediabil cuvintele noastre, iar istoria noastră trebuie să răspundă pentru istoria lui.

Sper ca într-o bună zi să îi pot ura lui Behrouz Boochani bun venit în Australia ca ceea ce s-a dovedit a fi în aceste pagini. Un scriitor. Un mare scriitor australian.

Richard Flanagan, 2018

Povestea traducătorului: o fereastră spre munți

Omid: Am citit articolul tău recent… admir foarte mult ceea ce faci.
Behrouz: Ești foarte amabil… Sper doar să mă trezesc cât mai curând din acest coșmar.

Experiența traducerii cărții lui Behrouz este în sine una încărcată de istorii multiple; unele dintre ele precedă primul nostru contact, precedă până și construirea închisorii Manus. Pe parcursul ultimilor ani, mai ales după ce l-am cunoscut pe Behrouz, am ajuns să înțeleg cât de importantă e istoria pentru a trăi cu capul sus, iar traducerea acestei cărți mi-a confirmat și lărgit experiența și înțelegerea legate de procesul general al relatării unei istorii. Această mărturie a traducătorului oferă imaginea numeroaselor întâmplări și conversații care au modelat această carte și care, în același timp, definesc viziunea noastră comună asupra istoriei și a vieții.

—

Eram pe insula Manus de numai câteva ore când m-am grăbit să ajung la autogara centrală din orașul Lorengau. Acolo ne-am întâlnit pentru prima dată față în față. Behrouz nu mâncase nimic toată ziua — doar tutun la micul dejun și la prânz. Era încă pe telefonul mobil atunci când am coborât din mașină să-l salut. Ceva mai devreme în ziua aceea aflasem că într-un pâlc de copaci de lângă o școală fusese găsit cadavrul refugiatului Hamed Shamshiripour, prezentând urme de bătăi și un ștreang în jurul gâtului; trecusem, de fapt, cu mașina în drumul meu de la aeroport pe lângă mulțimea ce se adunase, mulțime formată din localnici manusieni și poliție[1]. Circumstanțele erau extrem de suspecte și mulți refugiați încă susțin că a fost ucis. Behrouz este prima sursă de informații pentru mulți jurnaliști australieni și internaționali și, în momentul acela, avea deja stabilite interviuri pentru întreaga zi. Prima mea vizită pe insula Manus ar fi trebuit să fie dedicată lucrului la traducerea cărții, dar pe Manus doar tortura se poate desfășura conform programului.

La momentul publicării acestei cărți, se crede că paisprezece oameni, cel puțin, și-au pierdut viața în centrele de detenție off-shore de pe insulele Manus și Nauru și de pe insula Crăciunului.

Mohammed Sarwar (Nauru, 2002)

Fatima Irfani (insula Crăciunului, 2003)

Saeed Qasem Abdalla (insula Crăciunului, 2013)
Reza Barati (Manus, 2014)
Hamid Khazaei (Manus, 2014)
Fazal Chegani (insula Crăciunului, 2015)
Omid Masoumali (Nauru, 2016)
Rakib Khan (Nauru, 2016)
Kamil Hussain (Manus, 2016)
Faysal Ishak Ahmed (Manus, 2016)
Hamed Shamshiripour (Manus, 2017)
Rajeev Rajendran (Manus, 2017)
Sayed Ibrahim Hussein (Nauru, 2017)
Salim Kyawning (Manus, 2018)

—

Familiaritatea mea cu abordarea literară a lui Behrouz a precedat întâlnirea cu textele sale — ea s-a născut înainte chiar de a afla de existența acestui scriitor prolific aflat în detenție în închisoarea Manus. Tatăl meu a murit brusc în mai 2015, cu aproape opt luni înainte de primul meu contact cu Behrouz. Și el, la rândul său, a făcut parte dintr-un grup persecutat de-a lungul istoriei în Iran și și-a trăit cea mai mare parte a vieții în exil; după ce a părăsit Iranul în timpul revoluției, nu s-a mai întors acolo niciodată. Numele său era Manoutchehr, numele unui șah legendar din *Șah-namè*[2], o carte de poezie epică în care apare și numele Behrouz. Am făcut exerciții de retranspunere și de încorporare a mitului, legendei și poeziei atunci când am scris necrologurile pentru funeraliile sale și pentru serviciul memorial ulterior, în mod special povestea referitoare la ultimele zile ale omonimului său. Pe lângă fragmentele din *Șah-namè*, viața tatălui meu a fost onorată cu poezii scrise de Omar Khayyām și Tāhirih Qurratu'l-'Ayn — poeți și filosofi ostracizați și oprimați la vremea lor. Comemorarea vieții tatălui meu a devenit pentru mine și familia mea apropiată un fel de celebrare literară și culturală și a inclus recitaluri și prelegeri oferite de prieteni buni din diaspora. Așa că, atunci când eu și Behrouz am avut în sfârșit ocazia să ne întâlnim pe insula Manus și să discutăm despre stilul și detaliile legate de cartea sa, inclusiv despre metoda de traducere, ne-am dat seama foarte rapid că ne raportăm la povestire, filosofie, memorie și interpretare în moduri foarte asemănătoare. Revelația a fost stranie. Pentru mine, traducerea cărții lui Behrouz a fost o continuare a sărbătorii începute în cinstea lui Manoutchehr.

Ocazia de a traduce cartea lui Behrouz a fost o fericire neașteptată. Behrouz mi-a făcut această propunere după ce petrecusem vreo șase luni traducând o antologie a articolelor sale din presă. În această perioadă, începuserăm să discutăm despre alte moduri în care am putea colabora. El menționase la un moment dat la începutul relației noastre că lucrează la o carte, dar nu am discutat cu adevărat despre asta, fiind foarte prinși cu traducerea articolelor sale și cu

găsirea unor strategii pentru combaterea sistemului de detenție. În momentul în care ne-am îndreptat atenția înspre carte, traducerea a devenit o armătură creativă și intelectuală pentru relația noastră, mare parte dintre interacțiuni gravitând în jurul acestui proiect. Ea a fost și sursa multor întâlniri și descoperiri fericite și stimulative.

Întregul proces s-a desfășurat în timpul petrecut de mine în Sydney, Cairo și pe insula Manus. Metoda și perspectiva traducerii au evoluat și s-au schimbat în anumite puncte de cotitură. Temele fiecărui capitol se află într-o relație de contiguitate cu anumite evenimente specifice și cu dinamica politicilor penitenciare și frontaliere ale Australiei. Prin urmare, apar și schimbări de tehnică, stil și voce în funcție de cadrul și momentele istorisirii; în anumite cazuri, evenimentele și întâmplările aveau loc chiar în momentul înregistrării lor.

Povestea din spatele traducerii funcționează ca o narațiune-cadru pentru cartea propriu-zisă; cu alte cuvinte, cartea conține povestea principală încadrată de un proces complex de traducere drept paratext. Relația dintre cadru și întâmplările pe care le conține este adânc înrădăcinată în tehnicile narative distinctive prezente în practicile tradiționale sau contemporane de povestire ale popoarelor iraniene (inclusiv la kurzi). Dând câteva exemple de astfel de încadrări, voi putea discuta pe scurt temele, conceptele și problemele-cheie. Această abordare va servi, în primul rând, la relevarea măsurii în care traducerea a făcut apel la experimentul literar și, în al doilea rând, va arăta modul în care eforturile combinate ale autorului, traducătorului, consultanților și prietenilor apropiați au evoluat într-o activitate filosofică colectivă.

Colaborări și consultări

Behrouz: Când faci jurnalism, nu ai altă variantă decât să folosești un limbaj simplu și concepte de bază. Trebuie să mă gândesc la diverse categorii de cititori când scriu articolele de știri — ele se adresează publicului larg, astfel încât nu este posibil să aprofundez anumite chestiuni atât de mult cât mi-aș dori. Și chiar asta este problema aici. Nu pot să analizez și să descriu amploarea torturii în acest loc. Dar cred că este inevitabil ca în anii ce vor veni să reușesc să creez acele spații critice care să abordeze fenomenul închisorii Manus — această muncă va angrena toate disciplinele umaniste și științele sociale; va crea un nou limbaj filosofic. Sunt gata să îți dau informații despre acest loc ca să putem începe atât de necesarele proiecte de cercetare.

Este posibil, de exemplu, să examinăm închisoarea Manus apelând la un cadru foucauldian și aplicând critica sa filosofică a închisorii, azilului mental și psihologiei… sau am putea pleca de la reflecțiile bine-cunoscute ale lui Žižek și Gramsci și de la discursul despre hegemonie și rezistență.

Omid: De fiecare dată când mă întâlnesc cu Moones și Sajad, cartea ta

devine punctul de pornire al multor discuții critice… există aici posibilități imense.

Behrouz: Locul ăsta chiar are nevoie de multă muncă intelectuală… Are nevoie de o echipă care să facă o cercetare riguroasă, academică… trebuie să implicăm universitățile.

În momentul de față colaborez cu niște prieteni din Iran pe tema închisorii Manus… Scopul nostru este să publicăm rezultatele cercetării noastre într-un articol academic. O colecție de fragmente semnate de autori diferiți ar fi ideală.

Conversațiile mele inițiale cu Behrouz au avut loc pe Facebook și, în timp, s-au mutat pe WhatsApp. Semnalul fiind foarte prost pe insula Manus, nu am putut să ne trimitem decât mesaje scrise sau înregistrate. Așa că nu a existat o conversație în timp real. Behrouz și-a scris întreaga carte (precum și articolele sale din presă sau indicațiile regizorale) prin mesaje. Uneori primeam direct de la el fragmente prin mesaje WhatsApp. Dar de cele mai multe ori îi trimitea bucăți mai lungi de text lui Moones Mansoubi, o susținătoare a refugiaților și traducătoare a textelor lui Behrouz, care aduna mesajele în PDF-uri. Odată puse cap la cap, Moones îmi dădea pe e-mail PDF-uri ce conțineau capitole întregi. În unele cazuri, Behrouz îmi trimitea ulterior prin mesaje text noi pasaje ce trebuiau adăugate capitolelor, de obicei la sfârșitul acestora. Manuscrisul final al fiecărui capitol arăta ca un mesaj lung, fără nicio delimitare a paragrafelor. Această trăsătură a fost cea care a creat un spațiu unic și stimulativ din punct de vedere intelectual, deschizând calea experimentului literar și unei activități filosofice la care am contribuit cu toții.

Procesul de traducere a fost o experiență intensă de învățare ce ne-a ajutat să dezvoltăm un anumit tip de analiză, care să corespundă detenției refugiaților de pe insula Manus și altor aspecte conexe. Am început să traduc în decembrie 2016 și, de atunci, acest proces a fost puternic influențat de numeroasele evenimente dramatice ce aveau loc concomitent în centrul de detenție, de discursul sociopolitic și de politicile regresive australiene ale zilei.

Încercările lui Behrouz de a termina manuscrisul și ale mele de a încheia traducerea au fost grav afectate de asediul de trei săptămâni ce a urmat închiderii forțate a centrului de detenție (31 octombrie 2017) și de nevoia imperioasă de a relata despre pedepsirea fără milă a celor care refuzau să fie mutați[3]. Într-o manieră care amintește de această carte, Behrouz a folosit un amestec de limbaj literar și jurnalistic pentru a înfățișa apelul strategic la înfometare, la privare de apă sau de somn, la boală și la presiune emoțională și psihologică ca instrumente de tortură. Același stil și aceeași viziune au structurat și caracterizat și manifestul său poetic „Scrisoare de pe insula Manus“ (tradus de mine și publicat în *The Saturday Paper* pe 9 decembrie 2017).

Unul din scopurile acestei note a traducătorului este să dezvăluie câteva momente relevante pentru modul în care s-a desfășurat și a fost condus procesul de traducere. Extraordinara luptă individuală a lui Behrouz a implicat o pletoră

de abile strategii creative și intelectuale menite să înfrângă opresiunea teribilă și atacurile imprevizibile. Eforturile colective în care s-a angajat constituie un alt aspect al contextului general. Din acest punct de vedere, sunt câțiva oameni ale căror contribuții trebuie menționate; ei sunt acei susținători ce au fost indispensabili pro-cesului de traducere și care ne-au oferit permanent sprijinul lor.

Janet Galbraith

> **Janet:** În dimineața asta, m-am trezit amintindu-mi de corespondența noastră de la început, ce gravita în jurul poeziei — un fel de corespondență poetică ce s-a întins pe parcursul mai multor ani. A fost o relație intens creativă, pentru care sunt extrem de recunoscătoare. Îmi aduc aminte că tu, Behrouz, nu doreai să-ți folosești numele adevărat pentru publicarea sau prezentarea creațiilor tale. Vorbeam mult despre nume, despre pseudonime. Vorbeam despre păsări, așa cum făceam des și o mai facem și acum uneori… așa că te-ai decis să folosești numele de Stârcul de Pacific. Îți amintești? Am ales acest nume pentru că stârcul de Pacific este o pasăre ce zboară între Manus și Australia. Era o pasăre pe care o vedeam amândoi. Eu locuiam în inima statului Victoria, ca și acum, dar într-un alt orășel. Din când în când, un stârc de Pacific singuratic venea și rămânea câteva zile pe marginea unui mic iaz din fața casei unde locuiam.

Această carte îi este dedicată lui Janet Galbraith, cea care a inițiat și coordonează grupul literar Writing Through Fences[4], o organizație ce colaborează cu refugiații închiși în centre de detenție (sau care au trecut prin astfel de centre), sprijinind și amplificând ecourile scriiturii și artei lor. Janet a depus o muncă neobosită pentru a-l susține pe Behrouz încă din faza inițială a carierei sale literare pe insula Manus (în 2014, Janet era printre primii oameni care comunicau cu Behrouz în legătură cu munca și situația sa). A colaborat de asemenea cu Moones la traducerea integrală a unui capitol publicat ulterior în *Mascara Literary Review* (cu titlul „Transformarea în MEG45“), text care a jucat un rol esențial în încheierea contractului cu Picador.

Arnold Zable

> **Arnold:** Spui că, patru ani după plecarea ta din Iran, te simți ca un apatrid și că nu mai aparții niciunei țări. Cui îi aparții acum? Cum percepi lumea din jurul tău? Cum este să te apropii și să treci granițe necunoscute?
> **Behrouz:** Ce este o graniță?… Întreaga mea viața a fost afectată de acest

concept de „graniță“.

Scriitorul Arnold Zable a lucrat cu Behrouz încă de la începutul activității sale literare și de rezistență. Arnold și Janet sunt cei care i-au făcut legătura lui Behrouz cu PEN International, prezentându-i cazul ca fiind unul de interes internațional stringent. Din 2015, de când s-a implicat în situația lui Behrouz, Arnold a scris o recenzie a filmului *Chauka, Please Tell Us the Time*, coregizat de Behrouz împreună cu Arash Kamali Sarvestani, a organizat mese rotunde și l-a intervievat pe Behrouz pentru mai multe organizații media importante. Lucrează acum la un nou proiect literar — o inițiativă promițătoare ce va lua forma unui dialog. Ca și Janet, Arnold a fost de mare ajutor pe parcursul întregului proces de traducere, oferindu-ne observațiile și încurajările lui.

Kirrily Jordan

> **Kirrily:** Salut, Behrouz, […] pentru unul dintre proiectele mele încerc să fac o mică lucrare de artă; încerc să atrag și mai mult atenția asupra a ceea ce se întâmplă pe insulele Manus și Nauru. Am dat întâmplător peste poeziile tale on-line și mă întrebam dacă aș putea folosi unele din textele tale în proiectul meu.

Kirrily Jordan a jucat de asemenea un rol esențial în procesul creativ al lui Behrouz. Artistă și cadru universitar la Universitatea de stat australiană, Kirrily l-a cunoscut pe Behrouz la începutul anului 2016, colaborând la un proiect artistic de grup inspirat de poeziile lui Behrouz. De atunci, îl ajută mereu cu observații atunci când Behrouz scrie în engleză. Corespondența lor legată de capitolele în lucru ale cărții după traducerea acestora din persană i-a oferit lui Behrouz o contextualizare importantă și a generat idei și sugestii de care el a ținut cont în variantele ulterioare ale traducerii.

Picador

O variantă timpurie a capitolului 10, „Cântecul greierilor, ceremonialele cruzimii. Topografie mitică a închisorii Manus“, a fost publicată în 2017 de revista *Island*. Echipa de la Picador a realizat imediat importanța proiectului și mesajul profund pe care acesta îl transmitea, ceea ce a dus la angajamentul pe care și l-au luat față de Behrouz și de opera lui. Multe decizii estetice și structurale importante au fost rodul discuțiilor cu echipa editorială, iar corespondența cu aceștia a dus la rezultate originale și creative. Picador, Behrouz și echipa de traducători îi sunt îndatorați de asemenea lui Sarah Dale, avocată principală la Refugee Advice & Casework Service (Aust.) Inc. Munca ei *pro bono* a jucat un rol

esențial în revizuirea cărții din perspectivă juridică.

Najem Weysi, Farhad Boochani și Toomas Askari

Pe durata detenției sale în închisoarea Manus, Behrouz a ținut legătura cu trei prieteni din Iran: Najem (Najmedeen) Weysi, Farhad Boochani și Toomas Askari. Najem și Behrouz sunt prieteni apropiați încă de la începutul studenției. Farhad și Behrouz sunt veri (amândoi din partea taților) și prieteni buni încă din copilărie. Toomas și Behrouz sunt prieteni din facultate. Najem, Farhad și Toomas au fost niște sfătuitori extrem de importanți pentru Behrouz, iar influența lor asupra cărții a fost decisivă, Behrouz trimițându-le regulat din închisoare fragmente pe WhatsApp. Schimburile lor de idei și încercările de a înțelege fenomenul închisorii Manus au deschis drumul unui nou discurs pe marginea colaborării în cadrul unui proiect creativ și intelectual. Relația lor, combinată cu procesul de traducere, modelează și noțiunea de activitate filosofică comună.

Moones Mansoubi și Sajad Kabgani

Moones Mansoubi a început să traducă articolele de presă ale lui Behrouz în 2015 și a jucat un rol crucial în susținerea demersului său de a descrie și de a analiza ororile din închisoarea Manus. Dar meritele ei merg mai departe decât atât. Rolul lui Moones în traducerea cărții a fost unul esențial; ea m-a asistat încă de la început în calitate de consultantă. Cunoștințele ei profunde despre tradiția literară iraniană (atât cea clasică, cât și cea contemporană) au fost neprețuite. Moones și-a folosit experiența în domeniul relațiilor internaționale și al serviciilor dedicate ajutării refugiaților pentru a rafina multe dintre nuanțele sociale, culturale și politice ale acestei cărți.

Sajad Kabgani a lucrat de asemenea alături de mine ca traducător-consultant. Sajad este cercetător în filosofie pedagogică și literatură și, ca și cea a lui Moones, contribuția sa mi-a îmbogățit mult lectura textului original. Sesiunile noastre de consultare au adus noi perspective multidimensionale și au făcut posibilă o redare mai complexă a materialului scris de Behrouz.

Consultările pentru fiecare capitol s-au desfășurat pe parcursul mai multor săptămâni. Eu traduceam secțiuni destul de întinse, identificând cuvintele sau pasajele ce necesitau discuții suplimentare cu traducătorii-consultanți. În cadrul acestor sesiuni, eu citeam traducerea în limba engleză, iar ei mă urmăreau și mă corectau în persană. Am colaborat fie cu Moones, fie cu Sajad, pe rând, la fiecare capitol. În general, întâlnirile erau săptămânale sau o dată la două săptămâni și durau de la câteva ore până la o mare parte din zi. Încă de la prima noastră ședință, interacțiunea a luat forma unor seminare filosofice dinamice. Petreceam foarte mult timp examinând, interpretând și reflectând pe marginea diverselor

pasaje; uneori apelam la Behrouz pentru clarificări și păreri sau, pur și simplu, pentru a-i transmite gândurile și aprecierea noastră. Traducerea aceasta este cu adevărat un proiect colectiv, rezultatul unor perspective multiple. Conversațiile pe care le-am avut cu Moones și Sajad au avut un efect extraordinar asupra materialului final și mi se pare important să documentez și să reproduc aici fragmente din aceste dialoguri pentru a pune în context procesul muncii noastre și pentru a oferi o mărturie a contribuțiilor lor indispensabile.

Sens, structură și loc

Moones: Îmi dau seama acum câte deficiențe au multe dicționare din persană-engleză sau engleză-persană. Și asta se întâmplă pentru că felul în care Behrouz utilizează cuvintele și frazele în această carte e atât de complex și de unic — contextul în care apelează el la limbaj este profund și provocator, uneori chiar bizar, într-un mod remarcabil de creativ. Varietatea situațiilor și imaginația lui conferă termenilor și frazelor nuanțe noi și profund originale.
Omid: Dacă am fi avut suficient timp, am fi putut crea un glosar în care să explicăm termenii și frazele-cheie.
Moones: Asta ar putea fi o bună continuare a proiectului. Oricum, lucrând la această carte, mi-am dat seama de cât de urgent este să inițiem un proiect de întocmire a unui dicționar cuprinzător și multidisciplinar. Mie mi se pare că Behrouz extinde sensul unor cuvinte — le adăugă noi straturi de semnificație.

Găsirea cuvintelor și a frazării potrivite în limba engleză a depins de mai mulți factori. Literatura persană operează foarte mult cu fraze lungi și extrem de elaborate, având în construcția lor numeroase tipuri de subordonate înlănțuite. Subiectul este de obicei la început, iar verbul în general la sfârșit, după un șir de propoziții subordonate diferite. O traducere ce ar păstra integritatea topicii originale ar suna greoi în limba engleză — frazele și paragrafele lungi și complexe funcționează bine în persană probabil datorită rezonanței poetice a limbii și a mișcărilor ritmice. Eu am ales să rup frazele din când în când și să reiau anumite cuvinte sau formulări-cheie. Uneori am combinat această tehnică cu paralelisme, aliterații și sinonime consecutive. În unele cazuri, am împărțit propozițiile lungi în serii de propoziții scurte sau propozițiile scurte în unele de câte un singur cuvânt. În alte cazuri, m-am folosit în mod creativ de punctuație pentru a putea comunica mai limpede ideile sau punctele de vedere ori pentru a crea un fel de cadență susținută.

Paradoxurile și juxtapunerile sunt trăsături definitorii ale stilului lui Behrouz, creând și multe oportunități pentru spargerea frazelor și restructurarea paragrafelor. Stilul său și felul în care utilizează procedeele literare mi-a permis să folosesc într-o manieră inventivă antonimele și oximoronele. Întrebuințarea

flashbackurilor (analepsă) și a secvențelor prospective (prolepsă) direcționează și îmbogățesc puterea afectivă a mesajelor, euristica filosofică și sentimentul miraculosului în text. Behrouz încorporează aceste elemente în strategia sa literară, combinându-le cu rezistența și folclorul kurd, literatura persană, tradițiile narative sacre, istoriile locale și simbolurile naturale, ritualurile și ceremoniile. Trimiterile filosofice și culturale nu se mărginesc la Kurdistan și Iran, ele incluzând și alte exemple, mai ales din cultura și gândirea manusiană. Înglobează și influențe din literatura occidentală (citea, de exemplu, *Procesul* lui Kafka, *Străinul* lui Camus, *Molloy*, *Malone murind* și *Nenumitul* ale lui Beckett). Recunoașterea acestor tehnici și influențe și refasonarea lor strategică în engleză prin diverse procedee literare au garantat păstrarea calităților poetice și a stilului unic ale textului original.

Scriitura lui Behrouz este bogată în referințe și aluzii culturale, istorice și politice. Multe dintre istoriile întrețesute din carte sunt determinate în mare măsură de cadrul social și cultural din Kurdistan, Iran, insula Manus și închisoarea Manus, dar și de pe mare, din timpul traversării chinuitoare. Mi s-a părut cel mai potrivit să captez aceste trăsături prin fraze fragmentate și reconfigurate, dar și prin redarea unor secțiuni în versuri. Din perspectiva mea, unele dintre paragrafele cele mai captivante și intense din punct de vedere afectiv sunt cele în care proza se transformă brusc în poezie și invers. Rămânând fidel elementelor poetice din limbajul și scriitura lui Behrouz, traducerea prozei prin poezie s-a dovedit uneori a fi calea cea mai bună și mai potrivită.

Alegerea cuvintelor a fost de asemenea făcută ținând cont de locul acțiunii. Locurile, situațiile și cadrele narative îndeplinesc în toate scenele rolul de a-l transpune pe cititor. Pentru a nu pierde foarte mult din puterea senzorială construită cu multă migală de Behrouz, am ales acele cuvinte și fraze ce țin de locuri și medii particulare. Prin urmare, traducerea în engleză a substantivelor, verbelor, adjectivelor și adverbelor este în multe cazuri metaforică și ține de aspectele geografice și fizice ale capitolelor și paragrafelor aferente. În unele cazuri, domină terminologia abstractă și filosofică, în timp ce în altele înfățișez scenele de un realism mai direct. Traducând cu acest principiu local în minte, același cuvânt din persană poate fi redat diferit în funcție de loc, atmosferă, personaje, obiecte, evenimente, construcție și mediu. Utilizarea simbolurile naturale, a antropomorfismului și a personificării aduce lumină în interpretările unice ale lui Behrouz, ce țin de o înțelegere ce transcende speciile. Behrouz este, de pildă, convins că, dacă refugiații nu ar fi stabilit o relație bazată pe respect cu mediul și cu animalele înconjurătoare, forța opresivă a închisorii i-ar fi terminat de mult; natura lucrează și ea cot la cot cu prizonierii pentru combaterea sistemului.

Colonialitatea (colonialismul ca proces perpetuu și structură generalizată)

Moones: Citesc acum *The Coup*, a istoricul armeano-iranian stabilit în Anglia Ervand Abrahamian. Într-un anumit sens, îmi amintește de scriitura lui Behrouz, pentru că vorbește despre importanța angajării într-o discuție critică nuanțată pe marginea rolului colonialismului.

Omid: Nu cred că un cititor poate cuprinde cu adevărat gândirea și scriitura lui Behrouz dacă nu recunoaște și nu înțelege impactul și consecințele colonialismului asupra Kurdistanului, Iranului, Australiei și insulei Manus. Și, de asemenea, relația dintre colo-nialitate și migrația forțată.

Moones: Ceea ce este interesant în cartea lui Abrahamian este faptul că investighează felul în care termenii *estėmār* (colonialism/imperialism) și *estesmār* (exploatare economică) sunt ineluctabil interconectați. În multe situații, cei doi pot chiar fi folosiți în variație liberă. Mergând pe aceeași linie, multe dintre poveștile lui Behrouz ilustrează legătura dintre cele două, subliniind cum dominația și controlul sunt legate de extracția agresivă și manipularea resurselor naturale, de distrugerea ecosistemului și de exploatarea fizică a omului.

Cartea lui Behrouz este un text *decolonial*, fiind expresia unui mod de gândire și acțiune decolonial. Pentru a putea acorda atenția cuvenită tuturor nuanțelor criticii sale pătrunzătoare și perspectivei sale din interior asupra fundației coloniale a sistemului penitenciar, unii termeni tehnici au fost încorporați în opera literară. În eseul de la sfârșitul cărții, discut mai pe larg despre tema genului literar, dar este relevant de menționat aici că Behrouz contopește inten-ționat literatura cu limbajul venit din alte discursuri academice sau din comentariul politic. Este o variantă a construcției literare ce implică forme și procedee aparținând unor genuri diferite. Aceste elemente conlucrează pentru a demasca închisoarea ca experiment neocolonial și îi poziționează opera ca intervenție decolonială.

Pe alocuri, traducerea apelează înadins la un limbaj academic, pentru a transmite viziunea multidisciplinară care stă în spatele acestei cărți. Analiza pe care Behrouz o face colonialismului este rezultatul educației, formării sale universitare și experienței trăite — el înțelege colonialismul din punct de vedere istoric, filosofic și visceral.

Actul de denumire

Moones: Numele Behrouz înseamnă zi (*rouz*) bună/mai bună (*beh*), împlinită și ferice, fiind și numele unui conducător militar din *Șah-namè*. Mama sa a fost cumva inspirată să-i dea numele acesta; a ales pentru el un nume persan tradițional din literatura clasică, numele unui luptător. Numele lui iese în evidență pus alături de cele ale fraților și verilor săi, ce au toate conotații religioase. Este ca și cum ea ar fi simțit

că acest copil va avea o soartă diferită.

Actul de a denumi îndeplinește importante funcții estetice, interpretative și politice în carte. Redenumind lucrurile, Behrouz își afirmă calitatea de individ și restabilește autoritatea; prin numire, el reintră în posesia autorității însușite arbitrar de închisoare, puterea este luată înapoi de la sistem și suveranitatea, redistribuită pământului. A denumi este și o parte a demersului creativ, funcționând ca unealtă analitică pentru investigarea circumstanțelor politice și materiale.

Behrouz își numește personajele apelând la o tehnică specială. El se folosește de apelative cu haz sau de supranume atunci când se referă la o persoană, fie pentru a-i proteja identitatea, fie pentru a se servi de acestea în construirea personajului, fie din ambele motive. În limba persană, nu există litere mari, dar în engleză avem avantajul de a putea crea substantive proprii din orice construcție prin utilizarea majusculelor pentru fiecare cuvânt al acesteia (inclusiv pentru articolul hotărât)[5]. Procedând astfel, devine limpede în contextul cărții că respectivul apelativ denumește pe cineva anume, dar îi și reflectă personalitatea sau trăsăturile (o caracteristică fizică ori dispoziția sau temperamentul).

O idee abstractă importantă din carte este așa-numitul „Sistem Kyriarhal". Analizez mai pe îndelete conceptul academic de „kyriarhie" în postfață, acest termen ce surprinde mai multe sisteme sociale suprapuse care se multiplică și consolidează reciproc, având scopuri punitive, dominatoare și represive. Behrouz folosește numele de *Sistem Kyriarhal* pentru a desemna substratul ideologic ce îndeplinește funcții de control în închisoare; este o denumire ce indică spiritul conducător al centrului de detenție și ubicuul complex industrial-frontalier australian. Termenul persan *system-e hākem* ar putea fi tradus ca „sistem opresiv", „sistem dominant", „sistem de guvernalitate" („guvernalitatea" este folosită în carte pentru a descrie aplicațiile practice ale sistemului") sau „sistem suveran". Noțiunea de kyriarhie amplifică măsura și omniprezența torturii și controlului din închisoare și subliniază aspectul subversiv al numelui.

Behrouz redenumește și Centrul de procesare regional de pe insula Manus. Pe tot parcursul cărții, el se referă la centrul de detenție ca la „închisoarea Manus" — o botează, definește și analizează critic folosindu-se de termeni proprii. Fiecare secțiune a centrului este la rândul său redenumită în mod similar. Din punct de vedere conceptual, el deține controlul asupra închisorii.

Combinarea acestor doi termeni — închisoarea Manus și Sistemul Kyriarhal — vine să sprijine relatarea lui Behrouz cu privire la tortura structurală și sistematică exercitată de regimul de detenție, indicând în același timp dexteritatea academică a autorului. Din acest punct de vedere, între-buințarea simbolică a limbajului academic în dialog cu limbajul și stilul literar invită la lecturi și răspunsuri multiple.

Un alt exemplu care îi ilustrează formația multidisciplinară este dat de titlurile capitolelor. Am discutat propunerile mele de titluri cu Behrouz de multe ori pe parcursul procesului de traducere și împreună le-am rafinat și definitivat.

Am hotărât ca fiecare capitol să aibă cel puțin două titluri care să reflecte aspecte diferite ale conținutului. La prima impresie, incongruența aparentă dintre titlurile multiple ale fiecărui capitol dă o senzație de perplexitate și absurditate, dar natura lor *non sequitur*, lipsa de logică și imprevizibilitatea pe care le evocă sunt consecvente cu tehnicile și temele abordate de Behrouz în carte. Titlul „Golshifteh-a-noastră este cu adevărat frumoasă" are o semnificație aparte pentru Behrouz, reprezentând pentru el cel mai important pasaj al capitolului; personajul „Golshifteh-a-noastră" este cea mai importantă sursă de inspirație din toate istorisirile sale.

Imagistică și realitate

> **Sajad:** Felul în care utilizează metaforele legate de lupi este excepțional și obsedant… Am auzit că, în Iran, când un câine de stână se luptă cu un lup pentru a-și apăra turma, el sare de obicei la jugulară. În cele mai multe dintre cazuri, lupii sunt prea puternici și feroce pentru câini. Dar uneori câte un câine reușește să-și încleștеze fălcile în gâtul lupului și continuă să strângă cu putere până când lupul nu mai suportă strânsoarea; câinele nu se lasă până când lupul nu cedează. După victorie, ciobănescul iese din încăierare cu un sentiment extraordinar al propriei realizări — este transformat de această expe-rienţă, întâlnirea îi dă alt statut. Din această nou-dobândită încredere în sine, câinele se redescoperă pe sine și se reidentifică ca lup. Ciobanii sunt conștienți de riscurile acestui fenomen; ei știu că, atunci când identitatea unui câine suferă o astfel de transformare, acesta nu mai este controlabil. Așa că îl omoară.

Mult vreme am interpretat modul în care Behrouz se folosește de imagistica mitică și epică, de viziunile onirice și de amestecul de fantezie și realitate ca pe o formă de realism magic. Există, cu toate acestea, foarte multe pasaje din carte în care Behrouz se analizează pe sine, felul în care interpretează el închisoarea, metoda sa de înfățișare a scenelor și situațiilor și propria sa retorică și stil literar. Toate aceste componente scot opera sa de pe terenul realismului magic și o plasează pe un teritoriu doar al ei. În fapt, cartea lui Behrouz este dificil de încadrat într-un anumit gen literar, chiar dacă în textul său regăsim elemente din mai multe genuri. Traducerea a necesitat însă definirea unui fel de cadru conceptual și teoretic, fie și numai unul orientativ și conjectural. Din perspectiva mea, tehnicile literare și formele de expresie ale lui Behrouz sunt legate de realismul ororii și de anumite forme geoculturale și geoetnice de suprarealism. Identificarea acestor factori a facilitat procesul de traducere: a dat mai multă consistență și forță de convingere redării vocii lui Behrouz, alegerii cuvintelor potrivite, construirii tonului și stilului și găsirii tropilor intertextuali. Eu, unul, aș numi genul (sau antigenul) său ca „suprarealism horific".

> **Sajad:** Dă Behrouz vreo explicație pentru persecutarea sa în Iran sau apare, oriunde în carte, o critică a regimului iranian?
> **Omid:** Nu.
> **Sajad:** Și foarte bine face. Nu este nevoie să descrie asta sau să-și justifice plecarea. De aceea este cartea aceasta un exemplu de literatură bună și relevantă. Tot ceea ce trebuie să știm despre viața lui în Iran este cuprins în povestea despre prima călătorie cu vaporul. Tot ceea ce trebuie să înțelegem despre oprimarea și discriminarea din Iran se află acolo, în mijlocul oceanului. Toată frământarea politică este povestită atunci când descrie valurile. Toată opresiunea statului este explicată când înfățișează vâltoarea apei.

Am văzut această traducere ca pe o ocazie de a îmi aduce contribuția la istorie, documentând și, într-un anumit fel, susținându-i pe persecutații anonimi; să traduc este pentru mine, ca și scrisul pentru Behrouz, o datorie față de istorie și o încercare de a crea, în memoria colectivă a Australiei, un loc pentru chestiunea detenției pe o perioadă nedeterminată a solicitanților de azil.

Dar, pe măsură ce parcurgeam capitolele, am început să mă întreb dacă este măcar posibil să redau în limba engleză experiența lui Behrouz într-o manieră care să-i surprindă corect tăria și observațiile. Interpretările, analiza și exprimarea sa sunt atât de directe, de presante, de neîndurătoare; este povestea unei agonii, a unei contemplații, a unei revolte și a unei revelații. Există în anumite părți un puternic și admirabil simț al umorului, foarte bine plasat, ce trebuia redat cu foarte multă acuratețe. De asemenea, bogăția imaginativă a textului trebuia să reflecte punctul de vedere și vocea unică ale autorului.

Unul dintre aspectele de care am fost foarte conștient este că Behrouz a scris în persană, și nu în limba kurdă. A scris în limba opresorilor săi, chiar dacă el este un apărător înfocat al culturii, limbii și politicii kurde. Iar cartea a fost tradusă în limba temnicerilor și torționarilor săi. Pe lângă puternica distincție de cetățean/noncetățean australian, nu trebuia să uit că traduceam cartea unui scriitor kurd oprimat din poziția unuia care se identifică cu fracțiunea etnică dominantă din Iran (originea mea etnică este persană, chiar dacă nu fac parte din grupul socioreligios dominant, ce a instaurat în 1979 regimul politic actual). Prin urmare, era imperativ ca traducerea să respecte nuanțele nedreptății istorice, ale marginalizării și reprezentării și să rămână în același timp deschisă deliberării. A trebuit să îmi pun mie însumi o serie de întrebări:

Cum comunic circumstanțele în care a fost scrisă această carte?

Cum transmit ideile, emoțiile și critica exprimate în aceste mesaje scrise și audio?

Cum redau noile forme de expresie și tehnicile inovatoare pe care Behrouz le-a găsit în limba persană?

Cum exprim amestecul trăirilor kurde cu cele din închisoare și nu numai?

În ce măsură poate literatura să transmită un mesaj doar făcând trimitere la el, arătând, indicând? Cu ce povești coloniale vine un iranian kurd relatându-și experiența din închisoarea Manus? Ce este atât de special la punctul de vedere al unui kurd, inseparabil legat de țara sa natală și devotat luptei de eliberare, la perspectiva unui nativ din Kurdistan? Ce coduri ne oferă el pentru interpretarea semnificației? Care este relația dintre formă și semnificație? Există niște straturi ale povestirii care stabilesc o altă ierarhie a popoarelor și locurilor colonizate?

Responsabilitatea era înspăimântătoare, iar posibilitățile, amețitoare.

La început, am avut probleme să redăm atât calitățile sociopolitice și poetice, cât și particularitățile felului în care Behrouz întrebuințează limba persană. Scriitura lui îmbină diferite tradiții literare și respectă anumite convenții ce țin de stilul poetic. Cu toate acestea, dificultățile de interpretare și de traducere a textului original din persană în engleză au deschis calea unor noi experimente literare.

Pentru a evoca aceeași atmosferă și aceleași particularități în traducere, a fost nevoie să încercăm mai multe tehnici. Prin urmare, traducerea în engleză aranjează și prezintă istoriile într-o ordine neortodoxă, fragmentează și sparge intenționat frazele și paragrafele, apropriind și amestecând genuri și stiluri.

Un efort filosofic colectiv

Behrouz: Ca să înțelegi amestecul de artă și filosofie din această carte, trebuie să cunoști relația mea cu Najem, Farhad și Toomas. În timp ce scriam, intram adesea în legătură cu ei, iar conversațiile noastre au influențat textul în ceea ce privește valențele sale dramatice și pozițiile și temele intelectuale. Prin urmare, cartea este ca un scenariu pentru o piesă de teatru ce încorporează mitul și folclorul; pozițiile religioase și seculare; colonialitatea și militarizarea; tortura și granițele. Najem, Farhad și Toomas sunt intelectuali și gânditori inventivi. În Iran, ne exprimăm părerile critice în forme teatrale; pentru noi, reprezentația de teatru face parte din filosofie și din lupta pentru dreptate. Ne jucăm reflecțiile, ne întruchipăm cugetările… argumentația ia forma narațiunii… teoria, a dramei. Najem, Farhad și Toomas sunt intelectuali iluminați în toate sensurile cuvântului.

Circumstanțele în care a apărut această carte și relația dintre scriitor, traducător și consultanți creează spațiul unor investigații filosofice aparte. Experimentul a fost indispensabil pentru concretizarea acestui efort filosofic colectiv.

În 2015, atunci când Moones a început să lucreze alături de Behrouz, prizonierii se aflau sub supraveghere strictă și riscau mereu să le fie confiscate telefoanele mobile. Ea mi-a povestit că la vremea respectivă se făceau în mod

regulat razii în timpul cărora gardienii le căutau anume. Aceste incursiuni erau violente și aveau loc de obicei pe la 4.00 sau 5.00 dimineața. Circulau mereu zvonuri despre percheziții plănuite de sistemul penitenciar pentru găsirea telefoanelor mobile, astfel încât refugiații trăiau permanent într-o stare de frică și de nesiguranță.

Primul telefon mobil al lui Behrouz a fost confiscat. Timp de două-trei luni, el și-a scris cartea de mână și a folosit telefonul lui Aref Heidari pentru a-i trimite lui Moones mesaje audio în vederea transcrierii. Aref este un prieten apropiat al lui Behrouz și îl ajută pe acesta în multe feluri. El apare și în filmul *Chauka, Please Tell Us the Time* (2017), coregizat de Behrouz, este tipul care cântă răvășitorul și tânguitorul cântec de eliberare kurdă.

Behrouz a reușit până la urmă să-și procure un alt telefon. De data aceasta, i-a găsit o ascunzătoare sigură pentru perioada în care dormea — băga telefonul într-o gaură adâncă pe care o făcuse în saltea. Gardienii nu i-au mai găsit telefonul a doua oară, dar acesta a fost furat în 2017 și scrisul a trenat o perioadă până a făcut rost de un altul. Au mai existat și perioade ce s-au întins pe parcursul unor săptămâni sau luni când comunicarea directă cu Behrouz a fost întreruptă. În timpul fazelor de intensificare a securității și supravegherii, a fost nevoit să-și țină telefonul mult timp ascuns.

Legătura lui Behrouz cu Najem, Farhad și Toomas a fost crucială. Comentariile și întrebările lor critice l-au ajutat pe Behrouz să rămână conectat la țara sa și i-au păstrat vii limba și moștenirea natală (Najem și Farhad sunt kurzi, Toomas este persan). În același timp, i-au alimentat atitudinea și înțelepciunea pe care le dobândise în cercurile intelectuale și culturale pe care le frecventase pe vremuri în Iran, comunicarea cu cei trei prieteni reușind în multe privințe să reducă din distanță. În mod similar, corespondența cu Janet și Arnold a adus noi dimensiuni și perspective scriiturii sale. Interacțiunea cu doi scriitori ce trăiau în Australia i-a dat lui Behrouz sentimentul validării și s-a făcut simțită în opera sa prin punctele de vedere și nuanțele ce trec dincolo de granițele unei culturi particulare. În timpul scrierii cărții și al procesului de traducere, Behrouz a continuat să se ocupe și de alte proiecte literare, artistice sau de cercetare sau care țineau de implicarea socială. Cartea a fost produsă în paralel cu articole jurnalistice, rapoarte de investigații, un film, prezentări academice, discursuri de protest și demersuri pentru apărarea drepturilor omului.

Am întreținut acest schimb de idei împărtășind regulat cu Behrouz lecturile mele filosofice. Discuțiile noastre s-au reflectat în scrierile lui Behrouz și mi-au influențat traducerile ulterioare. Una dintre trăsăturile unice ale acestei cărți este faptul că realitatea, scrierea și traducerea erau simultane (uneori istoria era scrisă în timpul derulării evenimentelor relatate). Consultările noastre și procesul de editare din timpul vizitei mele pe insula Manus au lămurit multe interpretări, au corectat unele greșeli și au clarificat puncte culturale și politice sensibile. Există multe feluri în care poate fi interpretat textul lui Behrouz; totuși, obiectivul său principal rămâne acela de a atrage atenția asupra realității torturii sistematice din închisoarea Manus. Cartea operează făcându-i pe cititori să opună rezistență

modului de gândire colonial ce caracterizează regimul de detenție al Australiei și să aspire la autoreflecție, investigații amănunțite și acțiune.

Acest proiect filosofic colectiv rămâne unul deschis — el este o invitație deschisă la acțiune.

Omid Tofighian,
Sydney — insula Manus — Cairo,
2018

---

1. Vezi traducerea mea la articolul lui Behrouz din *Huffington Post*, „The Tortuous Demise of Hamed Shamshiripour, Who Didn't Deserve to Die on Manus Island", publicat pe 14 august 2017 (n.ed.orig.).

2. Firdausï, *Cronica-Șahilor*, culegere din epopeea persană întocmită de George Dan, cuvânt-înainte de Virgil Cândea, Editura pentru Literatura Universală, București, 1969.

3. Pentru fragmente despre perioada asediului din jurnalul lui Behrouz, vezi articolul său din *The Guardian* „«This is hell out here»: how Behrouz Boochani's diaries expose Australia's refugee shame", publicat pe 4 decembrie 2017. Traducerea este semnată de Moones Mansoubi și de mine (n.ed.orig.).

4. Pentru mai multe informații, consultați www.writingthroughfences.org (n.ed.orig.).

5. În traducerea în limba română, am ales varianta formării unor substantive proprii legând prin cratimă toate acele elementele descriptive și definitorii scrise cu majusculă în limba engleză.

Notă

Această carte a fost scrisă pentru a oferi o relatare conformă cu realitatea a experienței trăite pe insula Manus în Centrul de procesare regional off-shore al Australiei și pentru a documenta o experiență directă despre ce înseamnă să fii deținut într-un astfel de centru. Există anumite limite în legătură cu ce poate fi făcut public și ce nu, mai ales când vine vorba despre confrați deținuți. Nu am considerat că schimbarea anumitor detalii, de genul culorii părului sau ochilor, a vârstei, naționalității sau numelui este suficientă pentru a garanta protejarea identității celor vulnerabili, aflați încă în interiorul sistemului. Niciun personaj deținut sau solicitant de azil din această carte nu este bazat pe o persoană reală anume, indiferent de cât de detaliată pare istoria sa. Nu avem de-a face cu persoane deghizate. Trăsăturile lor descrise aici nu corespund unora reale. Identitățile lor sunt în întregime fabricate. Sunt personaje compozite: un colaj obținut din diverse evenimente și numeroase întâmplări, inspirat de multe ori de logica alegoriei, și nu de cea a reportajului. Detaliile legate de cei doi oameni care au murit pe insula Manus, Reza Barati și Hamid Khazaei, țin de domeniul public, ei fiind, prin urmare, numiți în semn de respect.

1 În lumina lunii / Culoarea neliniștii

În lumina lunii
Un traseu necunoscut
Un cer de culoarea neliniștii intense.

Două camioane transportă pasageri agitați și speriați de-a lungul unui labirint șerpuitor și stâncos. Accelerează pe drumul străjuit de junglă. Eșapamentul mugește înfricoșător. O prelată neagră îmbracă mașinile de jur împrejur, așa că putem vedea doar stelele de deasupra. Femei și bărbați stau înghesuiți unul în altul, ținându-și copiii în poală... ridicăm privirile spre un cer de culoarea neliniștii intense. Când și când, cineva își schimbă imperceptibil poziția pe podeaua de lemn a camionului, cât să lase sângele să circule prin mușchii obosiți. Epuizați de atâta stat, trebuie să ne păstrăm rezerve de energie pentru a putea face față restului călătoriei.

Șase ore am stat fără să mă mișc, cu spatele sprijinit de peretele de lemn al camionului, și l-am ascultat pe un nerod bătrân ce ocăra călăuzele, împroșcând sudălmi din gura-i știrbă. Trei luni de pribegie, lihniți de foame, prin Indonezia ne-au adus în starea asta mizerabilă, dar cel puțin acum ne aflăm aici, pe drumul acesta din junglă, un drum care ne va duce la ocean.

Într-un colț al camionului, un perete a fost improvizat dintr-o pânză; un paravan în spatele căruia copiii fac pipi în sticle goale de plastic. Nimeni nu schițează niciun gest când câțiva bărbați mai sclifosiți se duc în spatele paravanului și aruncă sticlele pline cu urină. Nicio femeie nu se mișcă din loc. Cu siguranță că le trece și pe ele, dar probabil că nu le surâde ideea de a-și goli vezica dincolo de cortina de pânză.

Multe femei își țin copiii în brațe în timp ce se gândesc la călătoria periculoasă peste apă. Copiii se hâțână dintr-o parte în alta, tresărind când ne hurducăm prin gropile și dâmburile drumului. Chiar și cei mici simt pericolul. Poți să-ți dai seama din tonul scâncetelor lor.

Uruitul camionului
Lătraturile eșapamentului
Frică și neliniște
Ni se ordonă să rămânem așezați.

Un bărbat slab și ars de soare, cu chipul întunecat, stă lângă ușă, ordonându-ne din când în când să facem liniște. Dar în mașină aerul e încărcat de plânsetele

copiilor, de șușuitul mamelor și de uruitul înfricoșător al eșapamentului.

Umbra unei frici întrezărite ne ascute instinctele. Când trecem în viteză pe lângă ele, crengile copacilor de deasupra noastră acoperă uneori cerul, iar alteori îl descoperă. Nu știu exact pe ce traseu mergem, dar bănuiesc că vasul care-ar trebui să ne ducă în Australia se află pe o coastă îndepărtată din sudul Indoneziei, undeva lângă Jakarta.

—

În cele trei luni cât am stat în Kalibata City din Jakarta și pe insula Kendari, auzeam frecvent știri despre vase care se scufundau. Dar mereu ne gândim că astfel de incidente fatale li se întâmplă doar altora — e greu să crezi că s-ar putea să înfrunți moartea.

Ne imaginăm propria moarte ca fiind diferită de ale altora. Eu nu mi-o pot imagina. Oare aceste camioane ce merg în convoi, alergând spre mare, poartă un mesaj al morții?

Nu
Cu siguranță nu atâta vreme cât sunt copii la bord
Cum să fie posibil așa ceva?
Cum să ne înecăm în ocean?
Sunt sigur că moartea mea va fi altfel
Va avea loc într-un decor mai senin.

Mă gândesc la alte vase care au coborât de curând în adâncurile mării.

Neliniștea îmi sporește
Nu transportau și-acele bărci copii mici?
Oamenii care s-au înecat nu erau și ei la fel ca mine?

Asemenea clipe trezesc înlăuntru un fel de putere metafizică, iar concretețea morții e alungată din minte. *Nu, nu se poate să mă predau în fața morții așa ușor*. Sunt sortit să mor într-un viitor îndepărtat, și nu înecat sau mai știu eu cum. Sunt sortit să mor altfel, atunci când aleg eu. Iau hotărârea ca propria mea moarte să fie un act de voință — decid asta în forul meu interior, în chiar sufletul meu.

Moartea trebuie să fie o chestiune de alegere.

Nu, nu vreau să mor
Nu vreau să renunț la viață atât de ușor
Moartea e inevitabilă, știm asta
Doar un alt capitol al vieții

Dar nu vreau să cedez în fața inevitabilității ei
Mai ales undeva departe de patria mamă
Nu vreau să mor în larg, înconjurat de apă
De și mai multă apă.

Am simțit întotdeauna că voi muri în locul în care m-am născut, unde am crescut, unde mi-am petrecut întreaga viață de până acum. E aproape imposibil să-ți imaginezi moartea la mii de kilometri distanță de rădăcinile tale. Ce mod îngrozitor, jalnic de a muri, pur și simplu nedrept; o nedreptate ce mi se pare complet arbitrară. Prin urmare, nu mă aștept să mi se întâmple tocmai mie.

—

Un tânăr și prietena sa, Azadeh[6], călătoresc în camionul din față. Sunt însoțiți de o cunoștință comună, Băiatul-cu-ochi-albaștri. Toți trei poartă cu ei amintiri dureroase din viața pe care au lăsat-o în urmă în Iran. Când au venit camioanele să ne ia de unde stăteam, cei doi bărbați și-au aruncat bagajele în spatele camionului și s-au urcat în benă ca niște soldați. Pe toată durata celor trei luni petrecute în Indonezia, au fost mereu cu un pas înaintea noastră, a celorlalți refugiați. Fie că era vorba despre găsirea unei camere de hotel, de procurarea alimentelor sau de mersul la aeroport, acest avantaj al eficienței avea, în mod ironic, să se întoarcă de fiecare dată împotriva lor. Când a trebuit să zburăm la Kendari, au ajuns la aeroport înaintea tuturor. Dar, odată ajunși, li s-au confiscat pașapoartele și au pierdut zborul; au rămas să vagabondeze pe străzile din Jakarta timp de mai multe zile, nevoiți să cerșească de mâncare pe alei și străzi lăturalnice.

Acum sunt iarăși primii, gonind cu viteza luminii, mereu în fața restului turmei, brăzdând vânturile puternice. Eșapamentul camioanelor urlă în timp ce ei se îndreaptă spre ocean. Știu că Băiatul-cu-ochi-albaștri ascunde o frică veche, de pe vremurile când trăia în Kurdistan. La Kalibata City, în nopțile în care stăteam închiși în apartamente de bloc, obișnuiam să fumăm pe balcoanele înghesuite și să vorbim despre călătoria ce ne aștepta. El ne-a mărturisit că se teme de ocean; fratele său mai mare își pierduse viața în apele învolburate ale râului Seymareh din provincia Ilam[7].

…Într-o zi fierbinte de vară din copilăria lui, Băiatul-cu-ochi-albaștri își însoțește fratele mai mare la năvoadele pe care le întinseseră în noaptea precedentă în zona mai adâncă a râului. Fratele său plonjează în apă; ca un bolovan ce cade în râu, corpul său străpunge apa. Un val îl lovește pe neașteptate și, în urma lui, câteva secunde mai târziu, doar mâna i se mai vede, întinsă în semn de ajutor către Băiatul-cu-ochi-albaștri. Prea mic, Băiatul-cu-ochi-albaștri nu poate să apuce mâna fratelui său. Nu poate decât să plângă și să tot plângă; plânge ore în șir, sperând ca fratele său să apară din nou la suprafață. Dar s-a dus. Două zile mai târziu, sătenii îi recuperează corpul din ape bătând dhol-*ul, o tobă tradițională prin care se*

transmit mesaje. Sunetul dhol-*ului convinge râul să înapoieze cadavrul umflat de apă — o relație muzicală între moarte și natură…*

Băiatul-cu-ochi-albaștri călătorește însoțit de această amintire veche, funestă. Apa îl înspăimântă. Cu toate acestea, în seara asta aleargă în direcția oceanului pentru a se îmbarca într-o călătorie epocală. O călătorie ce nu poate fi de bun augur, marcată de statornica și uriașa sa spaimă…

Camioanele se iau la întrecere prin jungla deasă, tulburând liniștea nopții. După atâtea ore de stat în fund pe podeaua de lemn a camionului, epuizarea se citește pe fețele tuturor. Vreo doi au și vomitat, dând afară, în pungi de plastic, tot ce mâncaseră.

Într-un colț al camionul se află un cuplu din Sri Lanka cu un copil mic. În general pasagerii sunt iranieni, kurzi, irakieni și poți să vezi că sunt fascinați de prezența familiei srilankeze. Femeia este nemaipomenit de frumoasă, cu ochi întunecați. Stă așezată, ținându-și în brațe pruncul, care încă mai suge. Partenerul ei încearcă să-i liniștească cumva, face și el tot ce poate. Are nevoie ca ea să știe că se poate baza pe el. Pe tot parcursul călătoriei, bărbatul încearcă să se facă de ajutor, masându-i umerii sau ținând-o strâns când camionul saltă cu putere pe drumul denivelat. Dar e evident că tot ce o interesează pe femeie e bebelușul.

Scena din colțul ăla
E iubire
Glorioasă și pură iubire.

Ea se face tot mai albă la față și, la un moment dat, vomită într-un recipient pe care i-l pasează soțul. Trecutul lor îmi e necunoscut. Oare iubirea lor să fie sursa necazurilor ce i-au adus aici, în noaptea asta înspăimântătoare? O iubire care a supraviețuit cu siguranță tuturor dificultăților: se vede în grija față de cel mic. Fără îndoială că întâmplările ce i-au făcut să-și părăsească țara natală au lăsat urme adânci în inimile și gândurile lor.

În camioane, sunt copii de toate vârstele. Copii la limita maturității. Familii întregi. Un individ kurd, gălăgios, respingător și complet nesimțit îi obligă pe ceilalți să inspire fumul său de țigară pe toată durata drumului. E însoțit de o nevastă sfrijită, un fiu adult și un alt fiu, un mitocan în miniatură. Ăsta micul a moștenit înfățișarea maică-sii și caracterul lui taică-su. Vorbește atât de tare, încât deranjează întreg camionul, ia totul în glumă și îi calcă pe bătături pe ceilalți cu neastâmpărul și întreruperile lui deplasate. Scoate din sărite și călăuza, care se răstește la el. *Când va fi mare*, mă gândesc eu, *mai mult ca sigur că băiatul îl va întrece cu mult în mitocănie pe taică-su*.

Camionul încetinește; se pare că am ieșit din junglă și am ajuns la țărm. Călăuza dă agitată din mâini — trebuie să facem cu toții liniște.

Vehiculul se oprește.

Liniște… liniște.

Până și micul mocofan înțelege că trebuie să tacă chitic. Frica noastră este

justificată; ne temem să nu fim prinși de poliție. De nenumărate ori călători clandestini au fost arestați pe țărm chiar înainte să apuce să se îmbarce.

Nimeni nu scoate un sunet. Bebelușul srilankez stă agățat în liniște de sânul maică-sii — se holbează, dar nu suge. La cel mai mic zgomot sau plânset, totul se poate duce pe apa sâmbetei. Cele trei luni în derivă, dezrădăcinați și înfometați, prin Jakarta și Kendari. Totul depinde de liniștea asta.

Ultima etapă.

Plaja.

—

Până să ajung în punctul ăsta, am îndurat patruzeci de zile de foame la limita subzistenței în subsolul unui mic hotel din Kendari. De-a lungul timpului, Kendari a fost un punct de atracție pentru refugiați; aflat la întretăierea multor drumuri, e un loc unde poți găsi cu ușurință pe cineva care să te ducă mai departe. Dar, până să ajung eu, Kendari era deja pustiu ca un cimitir.

Raziile poliției sunt acum atât de frecvente, încât a trebuit să mă ascund în subsolul hotelului. Banii mi s-au terminat rapid și foamea a început să-și arate colții, lăsând urme asupra corpului și stării mele de spirit. Mă trezeam devreme și devoram un colț de pâine, o bucățică de brânză și o cană fierbinte de ceai cu tone de zahăr. Era tot ce găseam de mâncare — tot ce mă ținea în viață de pe o zi pe alta. Poliția care patrula orașul nu lăsase nicio piatră neîntoarsă în căutarea noastră; trebuia să fim permanent cu ochii în patru. Pe cei pe care îi prindeau îi aruncau în închisoare, apoi îi deportau după câteva zile. Era dureros fie și numai să mă gândesc la asta. Să mă întorc de unde plecasem ar fi însemnat o condamnare la moarte.

Totuși, în ultimele zile petrecute la Kendari, luam micul dejun și profitam de ocazie să ies din hotel. În orele jilave de dinainte de răsărit, mizam pe faptul că orașul e încă adormit și că nu o să dau peste niciun polițist băgăcios pe poteca pe care mă plimbam prin junglă.

Traversam un drumeag scurt, pavat — înghețat de frică — și mă îndreptam către o pădurice împrejmuită de un gard de lemn. Probabil că era o proprietate privată, mă simțeam oricum ca un infractor pentru simplul fapt că eram acolo, deși nu m-a deranjat niciodată nimeni. Acolo, în mijlocul unei imense plantații de cocotieri, era o căsuță de lemn. Mă întâlneam de fiecare dată cu un bărbat scund, înconjurat de mulți câini curioși, care dădeau prietenos din coadă. Omul îmi zâmbea și îmi făcea semn cu mâna. Genul ăsta de zâmbet mă ajuta să-mi continui plimbarea, simțindu-mă în siguranță pe drumul de pământ ce traversa plantația.

Un buștean mare zăcea pe marginea potecii, în dreptul unei orezării. Mă așezam pe el, îmi aprindeam o țigară, mă scufundam în peisaj și uitam o vreme de gândurile agitate și de foame. Cam pe când îmi terminam țigara, începea și soarele să se ridice și mă întorceam la hotel pe aceeași cărare din junglă. Bărbatul

scund îmi făcea iar cu mâna, cu același zâmbet prietenos. Cocotierii înalți de-a lungul potecii și mica orezărie din capăt, clipele frumoase pe care le-am petrecut acolo au rămas pentru mine o imagine divină.

Viața mea pe parcursul acestor ultime trei luni a însemnat în principal frică, neliniște, foame și dezrădăcinare, dar și aceste scurte momente petrecute pe buștean în mijlocul plantației providențiale. Aceste trei luni volatile au atins apogeul acum, în acest moment înghețat în timp, când plânsetul unui copil ne-ar putea întoarce pe toți la începutul călătoriei noastre.

—

Camionul mai merge câțiva metri de-a lungul coastei tăcute și apoi motorul se oprește. Pândește plaja ca un vânător, rămânând mut și încremenit. Emoțiile mele o iau complet razna. Totul s-ar putea duce de râpă într-o clipită.

Îmi strâng cu putere rucsacul la piept, gata să sar din camion, gata să fug, să scap, pe această plajă întunecată și necunoscută. Chiar dacă poliția ne găsește, nu pot să ajung la închisoare. Îmi vin în minte poveștile altor călători clandestini pe care le-am auzit lunile acestea. *Poliția nu trage niciodată… Când strigă „Stai!", trebuie să fugi cât de repede poți… În niciun caz să nu rămâi paralizat…* Șireturile îmi sunt legate strâns.

Camionul se pune din nou în mișcare, de data asta merge un pic mai mult. Încă o sforțare și ajungem la ocean. Sunt agitat ca un copil mic, toate astea mă chinuiesc. Vreau să-l aud pe bărbatul cu tenul întunecat și ars de soare ordonându-ne să coborâm din mașină. Dar e prins într-o discuție cu șoferul și ne face în continuare semne să nu scoatem niciun sunet. Micul țopârlan continuă să comenteze. Probabil e singurul căruia nu-i e frică — pentru el, totul e doar o joacă amuzantă.

Cei doi srilankezi s-au înghesuit unul în altul, ținându-se de după talie. E o imagine liniștitoare, cum stau așa, cu capul unul pe umărul celuilalt.

O senzație liniștitoare
Două corpuri ce devin unul singur — brațe, trunchiuri, capete
Toate contopite
Legătura lor întărită
Se unesc în rezistență
Împreună înfruntă tensiunea.

Cu încă un scrâșnet — mai puternic de data aceasta — camionul demarează și apoi se oprește câteva sute de metri mai încolo. Motorul mai mugește o dată — ca un vânător în căutarea prăzii, mârâie acum satisfăcut că a prins-o.

Călăuza cu pielea arsă de soare ne pune să ne dăm jos. Eu sunt în fundul camionului împreună cu Nerodul-fără-dinți-în-gură și nu mai stăm după

coborârea ezitantă a femeilor și copiilor — sărim jos direct prin laterala camionului. Hărmălaia reîncepe; haosul femeilor și bărbaților și țipetele copiilor pun capăt liniștii de pe plajă.

Nu putem vedea fețele călăuzelor ce merg în fața noastră, gesticulând în timp ce ne mână spre ocean. Strigă la noi să facem liniște. Suntem o adunătură de infractori în miez de noapte, ce încearcă să se strecoare nevăzuți cât mai repede posibil.

Băiatul-cu-ochi-albaștri și Prietenul-băiatului-cu-ochi-albaștri sunt — ca întotdeauna — în fruntea tuturor. Așteaptă deja pe țărm, cu rucsacurile la picioare. Călăuzele ne grăbesc. Zgomotul valurilor care se sparg acoperă orice alt sunet. Este prima dată când văd oceanul de când sunt în Indonezia, după trei luni trăite în frică prin aeroporturi și orașe de coastă.

Am ajuns la ocean
Valurile nebune merg înainte și înapoi de-a lungul plajei
Par eterne
Un mic vas așteaptă la câțiva metri de mal
Nu e timp de pierdut
Trebuie să ne îmbarcăm.

---

6. Azadeh este un nume iranian feminin ce are aceeași rădăcină precum cuvântul din persană pentru libertate — *āzādi* (n.ed.orig.).

7. Una din cele treizeci și una de provincii ale Iranului, aflată în vestul țării, la granița cu Irak, și făcând parte din zona kurdă (n.ed.orig.).

2. Munți și valuri / Stejari și moarte / Râul acela, marea aceasta

Când oamenii se luptă pentru pământ
Se ajunge mereu la violență și la vărsare de sânge
Chiar și atunci când miza e un loc cât să încapă un om
Pe o barcă mică
Și doar pentru două zile.

E agitație mare pe punte. Lupta între bărbații decișii să facă rost de cel mai bun loc de stat a ajuns la paroxism. Nerodul-fără-dinți-în-gură și Pinguinul s-au instalat lângă scaunul căpitanului, lăsând un loc liber între ei. Îmi pun rucsacul între corpurile lor ostenite și îmi sprijin spatele de el. După ce am stat ore în șir pe podeaua tare de lemn a camionului, e o ușurare să-mi reazem relativ confortabil spinarea chinuită.

Bărbații tineri și-au găsit fiecare locul după o bătălie care mie mi s-a părut fără sens. Au ocupat toată puntea zonei de dormit, iar acum familiile sunt forțate să meargă mai jos, înspre pupa navei.

Prietenul-băiatului-cu-ochi-albaștri se cuibărește lângă iubita sa, Azadeh, în probabil cel mai prost loc de pe vas. Chiar dacă s-a suit la bord înaintea oricui altcineva, a ajuns să se înghesuie cu familiile. S-a gândit probabil că nu se cuvine ca Azadeh să se întindă lângă toți burlacii ăștia pofticioși. Băiatul-cu-ochi-albaștri a prins cel mai bun loc, chiar lângă căpitan, pe o bucată dintr-o saltea de spumă rămasă de la vreun fotoliu vechi.

De pe locurile pe care și le-au asigurat cu tupeu, hăndrălăii înjură și strigă la câteva familii, silindu-le să se așeze mai repede în spatele vasului. Până și tânăra familie srilankeză este alungată, iar această hărțuire gratuită îi lasă complet pe dinafară. Mult timp rămân pur și simplu în picioare, cu bebelușul în brațe, căutând din ochi un loc unde să se pună, dar cei deja instalați le întorc priviri goale, fără pic de empatie.

Văd că la pupa se dă în continuare o luptă în toată regula pentru un loc mai bun. Femeile sunt toate bruftuite în modul cel mai laș, de îți crapă obrazul de rușine. Toate locurile sunt oricum ude și incomode și nu e limpede ce rost au toată agitația și strigătele astea. Din toate confruntările și certurile, familia srilankeză iese cel mai prost.

În toiul tuturor acestor ciorovăieli, în timp ce femeile și copiii încearcă să-și găsească și ei un loc amărât și incomod, vasul pleacă în cele din urmă; ca o iapă ce

stă să nască din clipă în clipă, se mișcă prudent peste preria întunecată de apă.

Suntem acum în drum spre Australia.

Locul meu nici nu e atât de rău. Îmi las capul să se sprijine de rucsac. Căpitanul e doar la câțiva pași de mine. Pot să văd cu ușurință pe busola lui direcția în care mergem — spre sud — și kilometrii pe care îi parcurgem, ceea ce îmi dă un fals sentiment de siguranță.

Vasul înaintează încet și calm pe valurile domoale, îndepărtându-se de țărm. Agitația s-a potolit și tăcerea se așterne peste punte. Singurul lucru care se mai aude este ritmul valurilor care se lovesc de proră. La lumina slabă a lămpii prinse deasupra capului căpitanului, văd zeci de oameni epuizați dormind unul lângă celălalt. Lunga călătorie prin junglă și hurducăielile continue ale drumului cu camionul i-au terminat și acum zac toți aliniați aici. Un talmeș-balmeș de fețe obosite.

Dimensiunile vasului
Valurile nefamiliare
Valurile unui ocean străin.

—

Cerul se luminează ușor. Puțin câte puțin, licăririle aurii ale soarelui încep să se vadă la orizont. Secundul tot face ture până la camera motoarelor și înapoi, iar alți câțiva inși se învârt prin preajmă.

De unde sunt, îl văd pe Prietenul-băiatului-cu-ochi-albaștri cum stă la pupa. E ca un tablou, alegoria tinereții. Capul lui Azadeh se odihnește în poala lui, în timp ce el se uită în depărtare la valuri sau la fețele extenuate din jur. Lângă el, într-un fel de nișă din sectorul de dormit, e un tip tânăr cu părul strâns în coadă. Soția lui doarme lângă el. Se uită la Prie-tenul-băiatului-cu-ochi-albaștri cum se ține de balustrada vasului cu ambele mâini. Băiatul-cu-ochi-albaștri s-a ridicat în picioare și stă chiar lângă căpitan, ocupat cu mâncatul unor mere roșii dintr-o pungă. Un bărbat tânăr — un tip robust și musculos — e și el treaz în spatele vasului. Nevasta și copilul dorm cu capul rezemat de unul din brațele sale solide.

Dar ei sunt singurii de care nu se lipește somnul. Doar pe ei somnul nu pare să-i ia. Până și Nerodul-fără-dinți-în-gură, cel ce îndrugă non-stop vrute și nevrute din gura-i știrbă, a amuțit, iar capul i-a căzut pe burta Pinguinului. Picioarele de rață ale Pinguinului stau chiar mai răschirate decât de obicei. Tinerii bine făcuți, atât de aprigi și de viteji când strigau măscări la femei și la copii în timpul îmbarcării, dorm cufundați într-un somn adânc. Și familia kurdă a cedat. Chiar și micului mitocan i s-a terminat energia. Arată ca un mort așa cum zace dormind adânc, deși acum pe fața lui se zăresc semnele inocenței copilărești.

E un somn ce transcende somnul obișnuit

Induce inconștiență
Fețe de ceară
Salivă în colțul gurii.

Îmi simt pleoapele grele, dar nimic nu mă ține treaz precum curiozitatea, simțul aventurii sau al fricii. Dispoziția mea naturală mă face să rămân vigilent și surescitat și nu mă lasă să mă odihnesc. Nu pot să stau locului. Mă ridic și mă plimb o vreme dintr-un capăt până în celălalt al vasului, printre corpurile nemișcate. E o harababură totală, o încâlceală de corpuri contorsionate. Chiar și obișnuitele granițe fizice dintre familii s-au șters. Bărbații dorm în brațele nevestelor altora, copiii zac la pieptul sau în poala unor străini. Pare că au uitat cu toții strigătele și insultele de mai devreme și toată energia consumată pentru a stabili ordinea bazată pe gen; totul pare să fi trecut. Suveranitatea valurilor a dus la prăbușirea sistemului moral. Până și celula tinerei familii srilankeze, aparent cel mai strâns unită dintre toate cele de la bord, s-a destrămat. Soțul e în brațele bărbatului de lângă el, femeia și-a lăsat capul pe bicepsul altuia, iar copilul lor a ajuns undeva între coapsele unei femei străine.

De-acum e lumină și văd că vasul a străbătut deja o bucată bunicică — cât un golfuleț, mai degrabă — în cele câteva ore, destul cât să nu se mai vadă țărmul. Doar vapoare și bărci de pescuit se mai zăresc răsfirate pe altarul mării. Suntem cu siguranță încă în apele indoneziene, foarte aproape de țărm, și valurile devin tot mai mari și mai neîmblânzite, iar vasul începe să se legene. Căpitanul înfruntă valurile cu pricepere — fața îi e întunecată și arsă de soare așa cum navighează peste câmpiile de valuri unduitoare, cu țigara mereu aprinsă în colțul gurii. Secundul său se tot plimbă între camera motoarelor și punte. Părul îi încărunțește deja, dar pare împăcat cu ideea de a accepta ordinele mai tânărului său căpitan și de a le executa cu promptitudine în camera motoarelor.

Pe măsură ce ne îndepărtăm de țărm și mergem înspre largul oceanului, valurile devin tot mai agresive. Subit, micul motor de la babordul vasului, cel care pompează apa din camera motoarelor, amuțește. E cel mai rău scenariu posibil pentru nefericita ambarcațiune ce poartă trupurile tuturor oamenilor acestora inconștienți. Secundul începe imediat să se agite în jurul motorului adormit, trăgând de sfoara demarorului iar și iar, cu toată viteza și forța pe care i le permit mușchii. Dar motorul doar icnește și se oprește din nou.

Asta a fost. Îl aud pe căpitan spunând că trebuie să ne întoarcem. Nici nu mă pot gândi ce ar însemna să mergem înapoi la țărm, un loc marcat de perspectiva foamei fără un acoperiș deasupra capului. Ideea de a fi arestat de poliția indoneziană coruptă și de a fi deportat înapoi de unde am fugit mă face să intru în panică. Băiatul-cu-ochi-albaștri, care stă alături de căpitan, strigă că nu avem altă alegere decât să mergem înainte — nu ne putem întoarce.

Tipul-tânăr-cu-părul-prins-în-coadă sare și el cu gura pe căpitan. „Trebuie să ne continuăm drumul orice ar fi!“. Căpitanul nu lasă cârma din mână, dar mimează cu degetul tăierea gâtului — semnul sfârșitului. O fi el tânăr, dar a văzut multe mări la viața lui. Încearcă să ne facă să înțelegem primejdia implicată de

riscul pe care suntem pe cale să ni-l asumăm. Dar nu poate atrage pe nimeni de partea sa, cu toată experiența lui cu tot.

Decizia e luată
Continuăm aventura
Avem senzația că am ars toate podurile
Ne rămâne o singură carte
Un singur drum înainte
Dă-i bătaie
Navighează în largul oceanului.

Aceia dintre noi care sunt treji trebuie acum să țină locul micii pompe; trebuie să scoatem apa cu găleata. Vasul ia apă, ne luptăm cu cea care intră încontinuu printr-o gaură din carenă. Secundul ne pune două găleți în brațe și coboară din nou în camera motoarelor. Băiatul-cu-ochi-albaștri se poziționează pe trepte, așa că eu rămân afară lângă balustradă ca să facem un lanț de trei. Secundul umple o găleată cu apă și i-o dă Băiatului-cu-ochi-albaștri. El mi-o pasează mie. Continuăm într-un ritm susținut în ciuda valurilor zbuciumate care încep să ne asalteze.

Apa intră prin gaură, umplem o găleată, ne-o dăm din mână în mână și o golim. Abia golești una, că vine alta. Secundul se mișcă atât de iute, încât sunt rapid epuizat. Tot ce văd prin fața ochilor sunt găleți de apă, membre bronzate ce pasează găleți, fața tânără și speriată a Băiatului-cu-ochi-albaștri.

Munții de valuri se înalță și se prăvălesc.

Nu putem face mare lucru; apa crește în camera motoarelor — deja e la jumătate; n-ar fi trebuit să lăsăm să se adune atât de multă. Prietenul-băiatului-cu-ochi-albaștri și Tipul-tânăr-cu-părul-prins-în-coadă sunt pe partea cealaltă a vasului, meșterind la pompa stricată. Umblă la ulei, la curea, la manivela care nu pornește.

Și toată lupta asta pentru supraviețuire se dă în timp ce toți ceilalți pasageri dorm adânc pe punte. Aruncăm găleți de apă în valurile agitate. Pe măsură ce ele se golesc, noi ne umplem de speranță și moralul ne crește. Dar curajul nostru e dependent de nivelul de apă.

Pe partea cealaltă a vasului, unde se află Prietenul-băia-tului-cu-ochi-albaștri, pompa de apă pornește de câteva ori, dar moare din nou de fiecare dată. Prietenul-băiatului-cu-ochi-albaștri și ceilalți dezmembrează și reasamblează pompa de mai multe ori. Întreaga atenție li se îndreaptă asupra bucățelelor și pieselor acestei mici și îngrozitoare creaturi. Fiecare sunet al pompei e dătător de speranță. De fiecare dată când se oprește, sunetul odios al valurilor ce izbesc fără încetare corpul vasului nostru devine din nou dominant.

Toate eforturile lor culminează în cele din urmă cu un scrâșnet teribil și pompa își dă obștescul sfârșit. Devine limpede că nu mai există nicio speranță pentru știftul ăsta de pompă. În aceste condiții, linia întâi a războiului nostru

inegal cu oceanul, lupta noastră pentru viață, se leagă de un singur loc: gaura de pe fundul vasului, care se tot lărgește.

Dar, din câte văd eu, apa începe să scadă cu fiecare găleată. Mai e puțină pe podeaua camerei motoarelor. Soarta s-a întors în favoarea noastră și mă simt atotputernic: putem arunca toată apa înapoi în ocean. Suntem încrezători că vom ajunge la destinație până a doua zi la prânz. Acum, că apa din camera motoarelor a scăzut, mă pot odihni, mă pot plimba pe vasul răvășit. Îmi vine să îi trezesc pe ceilalți. Vreau să fie și ei conștienți că am trecut pe lângă moarte.

—

Peste tot pe punte, oamenii stau grămadă, cufundați într-un somn de nezdruncinat. Câțiva dintre tinerii bine făcuți s-au ridicat de unde dormeau și se apleacă peste bord. Fețele le sunt stacojii de la soarele intens, dar, pe măsură ce mă apropii, îmi dau seama că sunt acoperiți de vomă și de apă de mare. Îi scutur de umeri și țip la ei ca să înțeleagă situația în care ne aflăm, cu valurile astea mari și noi luându-ne la trântă cu moartea. Dar îmi răspund doar cu gemete și spume la gură. Sunt atât de slăbiți și de neputincioși, încât nu pot să pună două vorbe cap la cap. Nu a mai rămas nicio urmă din acei tineri aroganți și insolenți care se luau de femei și de copii la începutul călătoriei noastre. Așa, mușchii lor nu ne sunt de niciun folos.

Familiile s-au refăcut la pupa. Observ că srilankezii și-au recuperat bebelușul.

Ridic mâinile grele ale unei mame și ale unui tată de pe sternul unui copilaș aproape sufocat și le așez pe piciorușele lui slabe. Nu vreau să deranjez unitatea sacră a familiei în timp ce ei zac adormiți, dar nici nu vreau ca cel mic să se sufoce sub brațele părinților săi. Văd legătura copilului cu mama și tatăl său, așa cum stă în sanctuarul brațelor lor. Îmi întipăresc imaginea într-un colț al minții mele agitate, ca să pot reveni la ea mai târziu.

Deși deja pusă la grea încercare, ambarcațiunea noastră își continuă călătoria într-un ritm constant, precum o melodie acordată ritmului valurilor.

O caravană de trupuri ostenite
Încovoiate în somn neîntors
Departe în largul oceanului
Spulberată de valuri imense
Simt adierea morții.

Am un sentiment extraordinar de putere și, în egală măsură, de groază în carcasa-mi fragilă și în mușchii munciți. Ar trebui să mă întorc la camera motoarelor.

Apa a revenit în forță și crește acum tot mai mult. Secundul a rămas singur, umplând găleți după găleți cu apă, urcând cu ele cele câteva trepte și apoi, cu

toată forța, golindu-le înapoi în ocean. Când apa este răsturnată, o parte se împrăștie pe punte și se scurge pe sub cei care stau întinși. Prietenul-băiatului-cu-ochi-albaștri și ceilalți și-au reluat locurile inițiale și par mai descurajați ca oricând. Suntem obosiți și terminați, dar cred că trăim un sentiment de solidaritate, avem o cauză comună. Trebuie să găsim puterea de a rămâne treji și de a lupta. Somnul înseamnă moarte. Mă apuc din nou să scot apa. Nu e timp de stat.

Devorez din câteva înghițituri un măr de-al Băiatului-cu-ochi-albaștri și îi iau locul pe trepte. Fac schimb de locuri cu Băiatul-cu-ochi-albaștri, o schimbare mică care nu înseamnă aproape nimic pentru mușchii mei obosiți. Nu e nicio diferență între a sta pe trepte sau lângă balustradă, ceea ce contează este că continuăm să umplem și să golim găleți, să continuăm să le dăm din mână în mână. Secundul umple o găleată și mi-o întinde. Iau o găleată goală de la Băiatul-cu-ochi-albaștri și o dau mai departe în camera motoarelor. Ritm și accelerare, control și viteză — mâini în mișcare și găleți cu toarte subțiri. O zi întreagă de luptă împotriva unei găuri care se tot lărgește.

Indiferent câtă apă scoatem, nivelul tot nu scade. Acum ne ajunge până la brâu. Prietenul-băiatului-cu-ochi-albaștri și ceilalți au revenit la pompa lor, deși e limpede că aceasta a murit de tot. Suntem în situația cuiva care cade de la mare înălțime: ne agățăm de orice. În încercarea de a scăpa de moarte, se naște speranța unui miracol. Intervine credința. Ar fi o minune să auzim din nou motorul pompei.

Tipul-robust-și-musculos apasă cu toată forța sa manivela — nu se întâmplă nimic, absolut nimic. Pompa e moartă, la fel de încremenită precum corpurile răsfirate pe punte.

Valurile dușmănoase ne izbesc din toate părțile, făcând un zgomot asurzitor. Biata noastră ambarcațiune — sunt aproape de două ori mai mari decât erau mai devreme — aproape că se rupe în două. Vasul saltă cu atâta violență, încât Băiatul-cu-ochi-albaștri uită de sine — varsă apa peste capetele noastre, și nu peste bord. Apa ne lovește din toate direcțiile și nivelul din camera motoarelor crește tot mai mult. Secundul e incredibil de rapid, ne epuizează pe toți, abia ținem pasul cu el. Scăpăm gălețile din mână, ne pierdem concentrarea și, din cauza acestor mici stângăcii, rămânem în urmă.

Căpitanul trage fără încetare de cârmă în dreapta și în stânga — îi face semn Prietenului-băiatului-cu-ochi-albaștri să-l cheme pe secund. Acesta se duce pe punte, se pare că urmează noi ordine. Marinarul ăsta slab și experimentat a tras fără pauză ore în șir. Plecarea lui lasă o gaură imensă în lanțul nostru uman, dar și un sentiment de neliniște violentă și de frică indescriptibilă. Instantaneu, apa pare să câștige încredere și teren, cățărându-se pe pereții camerei motoarelor, în timp ce valurile atacă corpul vasului cu o furie reînnoită. Prietenul-băiatului-cu-ochi-albaș-tri îl înlocuiește pe secund în camera motoarelor, dar nu are forța acestuia, e prea fragil pentru a face față mirosului de benzină arsă, atât de puternic că îți dau lacrimile. Tipul-robust-și-musculos își face apariția în camera motoarelor; e mai puternic și mai fâșneț decât Prietenul-băiatului-cu-ochi-albaștri. Iar Tipul-tânăr-

cu-părul-prins-în-coadă trece în locul meu pe scări. În timp ce facem schimbul, pierdem și mai mult teren.

—

Vreau să-l mai văd o dată pe copilul din Sri Lanka; mă duc după el la pupă. Pășesc peste corpuri împietrite cu guri deschise și salivânde. Merg spre zona familiilor, căutându-i pe srilankezi.

Buzele copilului sunt închise la culoare și umflate. Se odihnește la pieptul mamei sale, dar respiră mai ritmic decât înainte. Sentimentul ăsta de siguranță, relația mamă-copil. Nerodul-fără-dinți-în-gură apare de nicăieri, târându-se până la marginea punții. Vomită copios, până la ultimele picături de bilă galbenă și acidă. Unul dintre tinerii aroganți așteaptă la rând, se uită în gol la valurile zbuciumate și se pișă peste grămada de vomă, dar și peste amicii lui adormiți. Arată ca și cum ar fi posedat, ca unul ce și-a pierdut mințile după ce a văzut o fantomă. Grozăvia mării l-a solomonit de-a binelea. Nici nu-i mai pasă unde se pișă.

—

Apa e plină de benzina care se scurge din camera motoarelor. Secundul s-a scufundat cu niște cârpe și un băț, încercând să găsească și să astupe gaura din carenă. Noi ne uităm inutili, fără să-l putem ajuta în vreun fel. Putem doar să asistăm neputincioși la strădania lui; spectatori nerăbdători ai reprezentației sale. Apa îi ajunge până la coaste, se scufundă din nou cu bățul și cârpa, cu o față tot mai neagră de fiecare dată când iese la suprafață. De abia a scos un cuvânt în tot acest timp, dar chipul său poartă însemnele războinice ale unui luptător ale cărui fapte sunt uitate în analele istoriei. Venele proeminente ale brațelor, gambelor și tibiilor sale sunt un mesaj adresat bărbaților, femeilor și mării. Îi acoperă carcasa osoasă ca o plasă. Fața lui suptă și ridată pare să fi fost sculptată de mare și de valurile ei nemiloase. Agilitatea și tăcerea lui ireală mă fac să mă gândesc la anii în care și-a făcut treaba neînfricat, jucându-se cu moartea și cu nopțile întunecate și furtunoase doar ca să mai treacă timpul; pentru el, este a doua natură.

Bălăngănindu-și capul, Nerodul-fără-dinți-în-gură apare la chepengul camerei motoarelor — pe față i se citește șocul. E limpede că încă nu s-a dezmeticit după somnul lung și profund, pare total incapabil să înțeleagă ce se întâmplă. Bărbatul tânăr care s-a pișat pe ceilalți pare să treacă în continuare printr-un fel de transă mentală și fizică. Presupun că și el încearcă să-și dea seama ce ni se întâmplă nouă și ambarcațiunii noastre putrezite. În tot acest timp, căpitanul e complet neafectat de tevatura din sala motoarelor. Smucește de cârmă cu putere, cu țigara în continuare aprinsă în colțul gurii. Autoritatea sa atât asupra valurilor, cât și asupra vasului e atât de mare, încât prezența i se face

simțită până în camera motoarelor, în ciuda afurisitei de găuri. O putere nevăzută îi leagă pe el, pe secund, vasul și marea.

Secundul se canonește în continuare, scufundat în apa murdară cu benzină. Astuparea găurii ar putea însemna salvarea vasului și a pasagerilor de la a fi înghițiți de vârtejul valurilor. Deși acum puterea mării se manifestă cu atâta violență, încât pare că vasul s-ar putea rupe în două în orice moment, cu gaură sau fără gaură. Unele valuri sunt uriașe și grele și ridică ambarcațiunea la mai mulți metri în aer. Îi spulberă prora și lateralele și ne vântură pe toți, mai ales pe copii, cu trupșoarele lor diafane, neancorate cu nimic. Valurile se întețesc și ne aruncă de colo-încoace ca într-un carusel pe puntea putrezită; corpurile se ciocnesc unul de altul. Capătul vasului e locul cel mai înspăimântător; un val puternic ar putea să mături peste bord pe oricine ar sta acolo. Prinsă pe creasta apelor, ambarcațiunea cade apoi liber în hău, aterizând cu o zguduitură ce pare suficient de puternică s-o rupă. E asaltată de acești munți de valuri ce ne copleșesc. Inimile și spiritul nostru sunt cuprinse de o frică intensă, precum vertijul de dinainte căderii. Vasul șubrezit e pe cale să se răstoarne. Se reechilibrează pentru o fracțiune de secundă, înainte de a fi izbit de un alt val ce i se sfărâmă de proră fără niciun avertisment.

Valurile ne lovesc acum ritmic, mai intens ca oricând. Mai rele decât zgâlțâielile sunt sunetele înfiorătoare care se aud de fiecare dată când suntem loviți, de ai crede că talazurile astea gigantice se sparg de diguri masive de piatră, și nu de o biată ambarcațiune de lemn.

Secundul reușește până la urmă să astupe gaura cu bățul și cârpele lui. Fără niciun cuvânt, trece înapoi la treabă, scoțând din nou apa din camera motoarelor. Umple rapid gălețile și ni le pasează sus. Pe trepte, Băiatul-cu-ochi-albaștri își reia rolul.

—

E miezul nopții. Întuneric beznă. Valuri teribile izbesc fără încetare corpul ambarcațiunii noastre ce stă să se sfărâme. Valurile care se sparg ne aduc într-o stare de groază și disperare.

Botul vasului cedează și apa țâșnește de sub familiștii ce dorm încă încâlciți. Cârpele ce astupă gaura din carenă cedează sub presiunea valurilor și nivelul apei crește din nou. Ceilalți pasageri se trezesc pentru a da ochii direct cu moartea. Suntem cu toții murați și amorțiți, dar continuăm să scoatem apa, conștienți că am putea muri în orice clipă.

Toată nebunia asta
În întunericul nopții
Aduce a moarte
Miroase a moarte
E întruparea morții

Strigătele
Țipetele
Înjurăturile
Rătăcirea
Hărmălaia copiilor mici
Hărmălaia asta sfâșietoare și dureroasă a copiilor mici
Hărmălaia asta face un iad din vasul hărțuit.

Gălețile se înmulțesc și apa e scoasă rapid. Am senzația că femeile înfruntă moartea cu mai mult curaj decât bărbații. Instinctele lor materne fac din ele lupoaice feroce; fixează cu privirea oceanul, arătându-și colții ascuțiți.

În adâncul întunericului
Pe punctul de a pierde orice speranță
Mai păstrăm adânc în suflet
O mică fărâmă
O luminiță
Cât un punct
Ca o stea îndepărtată
Se întrezărește la orizont în noaptea neagră.

Toate speranțele noastre se agață de micul punct luminos ce se vede în depărtare. O voință comună întrupată în solidaritate și strădanie. Cât de mult depinde supraviețuirea noastră de atingerea acelui punct strălucitor atât de mic? Lumina îndepărtată ni se pare crucială, un îndemn la luptă, la bătălia pentru viețile noastre.

Dar în cabina de dormit speranța pare să se lege de așteptarea ajutorului divin. Murmurul rugăciunilor și al incantațiilor îți fac părul măciucă.

Răsunetul melodic al odelor spirituale trezește groază
Cacofonia incantațiilor religioase aduce a moarte
Recitarea obsedantă a lamentațiilor provoacă neliniște
Un semnal de alarmă în aer și în inimile și mințile călătorilor
Armonia sfâșietoare a versetelor sfinte cheamă Ziua judecății de apoi să se pogoare din cer pe pământ.

Cred că frica e și mai rea decât moartea. Auzind odele credinței și cânturile ritualice, copiii se agață speriați de mamele lor. Lacrimile vărsate de sufletele de pe tărâmul de apoi se împletesc cu psalmii și implorațiile.

Cuplul din Sri Lanka pare mai înspăimântat decât toți ceilalți. Psalmodierea unor rugăciuni necunoscute lor trebuie să li se pară străină și ciudată. Scâncetele copiilor împletite cu aceste imnuri ne străpung ca niște ace; ne sfâșie în bucăți.

Țipetele lor inocente acoperă toată această bâzâială înspăimântătoare și inutilă.

Voința oarbă a unui val lovește cabinele de dormit. Voința oarbă a oamenilor speriați se agață în aceste ultime momente de o iluzie sau de o forță metafizică de un fel sau altul; nu au curajul să privească moartea în ochi. Ca o căprioară care zbiară, își caută și ei salvarea în adâncul acestor armonii stranii.

Nerodul-fără-dinți-în-gură, un biet creștin ce fuge de persecuție, își face semnul crucii la fiecare val ce izbește vasul. Un cor de cruci și imnuri, versete în arabă, persană, kurdă și în alte limbi — o cameră de rezonanță a incantațiilor ce-ți zburlesc părul.

Îmi amintesc de mitocănia bărbatului kurd din camion — acum îl strânge la piept pe pramatia de fiu-su și hohotește. Suferința lui, parțial provocată de valurile câinoase, e legată în parte și de copilul cuprins de groază. Se vede că acum, când totul pare să se sfârșească, nevesti-sii îi e rușine de lacrimile lui. Se uită în jur, înfruntând disprețul de pe fețele celorlalți, și își înghiontește bărbatul cu umărul să înceteze să-i mai facă de râs pe amândoi. E interesant să vezi cum ea continuă să se supună convențiilor chiar și acum, în această situație extremă.

În mijlocul acestei agitații, când oamenii plâng tare sau pe înfundate, eu rămân tăcut. Ne este destinat să murim și nu pot decât să accept și să îmbrățișez această soartă. Aș putea plânge și m-aș putea preda în fața fricii apăsătoare sau pot să accept inevitabilitatea ei dulce-amară. Drumul morții și scurgerea vieții se văd permanent pe corpurile noastre, aceste vase goale sunt evident menite distrugerii. Îmi imaginez că mă văd de undeva din spate — mă văd pe mine cum mă uit la mine. Văd un corp mort, dar cu ochii încă vii, luptându-se să rămână în viață.

În acel moment, totul este absurd
Caut în inconștientul meu
În adâncurile minții și sufletului meu
Ceva care să-mi fi definit existența
Sau caut o rațiune
Pentru credința într-un Dumnezeu
Sau într-o forță metafizică
Nu găsesc absolut nimic.

Timp de câteva momente, mă străduiesc să ajung undeva în adâncurile mele existențiale. Să găsesc ceva divin. Să pun, poate, mâna pe ceva. Dar nu descopăr nimic, doar pe mine și un sentiment imens de absurditate și inutilitate.

Absurditate pură
Inutilitate
O senzație asemănătoare cu cea a trăitului în sine
Chintesența vieții.

Revelația îmi dă curaj. Așa că, în acea clipă, îmi aprind o țigară, trag câteva fumuri, inhalez tutunul în plămâni, cele mai abuzate organe ale corpului meu. Am acceptat moartea. Și totuși, instantaneu, frica reapare. Sentimentele de inutilitate și absurditate și groaza copleșitoare încep să se amestece în chip neașteptat. Groaza predomină, dar absurditatea vieții îi uzurpă locul — toate se suprapun. E o senzație unică; dar e, în fond, și prima dată când simt așa ceva. Am acceptat moartea și, înghițit de această vâltoare a haosului și a anxietății copleșitoare…

Alunec în vârtejul somnului.

Hărmălaia cetei noastre înspăimântate
Hohotele de plâns din fundal
Loviturile valurilor
Strigătul mut, împietrit
Bocetul chinuit
Valuri ce leagănă un scrânciob în care se află un cadavru
Toate pe tărâmul morții și al întunericului
Mama e prezentă și ea
E acolo singură
A călătorit peste ocean sau a ieșit din valuri?
Unde e?
Nu știu
Știu doar că e aici
Alături de mine
Se teme
Zâmbește și plânge
Varsă lacrimi pentru anii de tristețe
Nu știu
De ce e mama veselă?
De ce plânge?
Am asistat la celebrarea unei nunți prin dansuri
Am asistat la bocetele impuse de moarte
Unde ar putea fi acest loc?
Maiestuoase vârfuri de munte acoperite cu zăpadă, pline de gheață, debordând de frig
Acolo mă aflu
Sunt un vultur
Zbor pe deasupra terenului muntos
Pe deasupra munților de deasupra munților
Nici urmă de ocean
În toate zările, pământul e numai uscat
Prezența stejarilor seculari
Prezența mamei
Mama e mereu prezentă.

…sunt într-o cabină de dormit, dorm. Mă văd pe mine însumi, mă uit la mine din dreptul femeii srilankeze. Nu, din perspectiva îmbrățișării sale. Îmi văd scheletul cum fumează o țigară în colțul încăperii. Sunt sigur că nu ne aflăm în Kurdistan. Suntem pe ocean, vasul se face țăndări, e plin de găleți goale și de găuri prin care țâșnește apa…

Și iar, viziunea munților de deasupra munților
Sunt atât de mulți munți
Un șir de munți laolaltă
Munți în munți
Munți care nu se mai termină
Munți care adăpostesc stejari
Munții sunt golași
Nu se vede niciun copac la orizont
Munții se transformă în valuri
Se transformă în valuri agresive
Nu, acest loc nu e Kurdistanul
Dar de ce e mama aici?
De ce e război aici?
Tancuri, șiruri de tancuri, și elicoptere
Lamelele războiului și morți
Grămezi de morți și bocetele femeilor
Un scrânciob atârnând de ramura unui stejar
Fete purtând rochii cu modele cu flori, ținând în mâini instrumente muzicale
Are loc un război
Sângele se varsă, cântă muzica
Munți și valuri
Valuri și munți
Unde e acest loc?
De ce dansează mama?

…mă trezesc cuprins de panică. E beznă. Luminița îndepărtată s-a mai apropiat. E ceva mai mare și mai puternică acum. Iată-mă aici, în mijlocul cabinei de dormit. Se aud țipete și lamentații de mai jos. E o zonă de război. Locul e împresurat de valuri. Nu m-am mișcat din loc, dar îmi dau seama că valurile sunt mai înverșunate și mai agresive. Am fost peste tot pe vas. Într-o secundă, sufletul meu explorează întreaga ambarcațiune. Fricile noastre sunt mai aproape. Mă aflu sub asediu…

Un peisaj cu văi
Văi pline cu stejari
În adâncurile cele mai îndepărtate ale văii curge un râu
Suntem înconjurați de valuri

E întuneric beznă
Sunt un vultur ce zboară pe deasupra unui peisaj înfricoșător, ca dintr-un vis
Pe deasupra frumuseții valurilor
Stejarii sunt înghițiți de hăurile văii
De râu, de valuri
Unul câte unul se prăbușesc de pe versanții abrupți ce străjuiesc valea
Alunecă în vâltoarea valurilor
Râul se umflă și continuă să crească
Râul groazei înghite stejarii și crește tot mai sus
Versanții, hotarele văii se strâng — îngustând valea
Sunt un vultur ce zboară pe deasupra vârfului
Un râu curge pe sub mine pe măsură ce înaintez
Sunt purtat de aripile dorinței
Se înalță tot mai sus, ducându-mă în ceruri
Acolo nu mai sunt stejari
Nu mai sunt văi
Sunt râuri peste râuri
E o mare
Nu, un ocean
E apă peste tot
Trebuie să înfruntăm cerul
Trebuie să înfruntăm apa
De ce dansează mama?
De ce plânge și dansează?
Munții, valurile
Șirul de lanțuri muntoase
Valurile, lanțurile muntoase…
Vasul e o epavă
Rupt în două la mijloc
Prins în vâltoarea apelor
Strigăte de ajutor
Barca de salvare se apropie
Navighează sprijinindu-se de cumpăna cerului
Strigăte de ajutor…
Ajutor…

Ajutor!

Mă trezesc cuprins de panică. Sunt transpirat tot. Am avut un coșmar. Un coșmar într-un coșmar. Se vede lumina zilei. Cabina e plină de oameni înspăimântați. Toți țipă asurzitor, toți vor să fie ajutați. La doar câțiva metri distanță de noi e un vas.

Nu-mi vine să cred, luminița e acum la câțiva pași de noi — am reușit până la urmă să ajungem la ea. E un vas, aici, acum, un vas plin de marinari care se agită pentru noi. Am fost salvați sau, mai exact, suntem pe cale de a fi salvați.

Speranța noastră vagă, îndepărtată a devenit tangibilă.

Totul se întâmplă rapid. Aici s-a ajuns. Întreaga cameră a motoarelor și prora vasului sunt inundate. Până la urmă, apa a învins, a întrecut gălețile și pe secund, chiar dacă acesta nu s-a oprit nicio clipă. Ambarcațiunea salvatoare pare foarte încărcată. O frânghie groasă ne ancorează de pescadorul indonezian și îi pot vedea pe marinarii de la bord care se uită la noi. Căpitanul și secundul trec dincolo. Marea e… liniștită. Poate că actul salvării a convins-o să se calmeze.

Se lasă la apă o șalupă mică și încep operațiunile de salvare. Toată lumea se îmbulzește. Dar ei dictează regulile — femeile și copiii mai întâi. Barca cu motor dă un ocol complet vasului nostru, care jur că stă să se scufunde din clipă în clipă. Într-un final, șalupa se oprește. Patru pasageri — femei și copii — se suie la bord. Marinarilor le ia minute întregi să-i urce pe cei patru în barca lor.

Văd îngrijorare pe fețele marinarilor vânjoși ce încearcă să ne salveze. Nu avem timp de așteptat, hârbul ăsta putred e plin de găuri și, după bătălia asta îndelungată, suntem foarte aproape să ne răsturnăm. Nu putem nici măcar să ne mișcăm din loc, de teamă să nu stricăm echilibrul. E o chestiune de contrabalansare a greutății vasului îmbibat cu apă, a oceanului nemișcat și a corpurilor noastre epuizate, bătute.

Nu-mi vine să cred că am păcălit moartea — mi se face frică. Am trăit viața la maximum și am crezut că moartea e surghiunită la periferie.

Să-ți dai seama că ești muritor
Că treci prin misteriosul labirint al morții
Ne înfrânge frica și trezește cele mai frumoase amintiri
Îmbrățișând viața
Moartea devine și mai înspăimântătoare și mai groaznică
Moartea și viața sunt două fețe ale aceleiași monede
Moartea este continuarea vieții
Și moartea este cea mai dulce viață.

Acum, că moartea s-a mai îndepărtat, frica mea de ea s-a intensificat — mi se pare mai groaznică și mai înspăimântătoare.

Șalupa micuță mai transferă câțiva oameni pe celălalt vas. Marinarii ridică la bord corpurile vlăguite ale femeilor și copiilor. Se îmbarcă familia kurdă. Soțul, mama lui de nemernic, s-a băgat în fața unor femei și copii.

Cuplul srilankez se duce la capătul vasului numai ca să fie împins la o parte fără milă de celelalte familii. Bărbatul ține în brațe copilul, dar îi lasă pe alții în față, temându-se poate să nu scape copilul. Se îmbarcă în urma celorlalți. Salvarea copilului srilankez mă consolează și face să îmi crească moralul de parcă aș fi fost eu însumi salvat. Îl urmăresc cu privirea pe copil — privirea mea, a unui străin, alături de privirea iubitoare a mamei sale, au rămas lipite de trupșorul acestui prunc. Căutăturile noastre îngrijorate îl învăluie încremenite.

Femeile și copiii fiind toți salvați, începe competiția masculină. Nimeni nu

cedează un centimetru. Tinerii impertinenți sar primii în barcă. Cred că Băiatul-cu-ochi-albaștri nu se simte bine; are buzele vinete și foarte umflate. Îi tremură mâinile. Ar trebui să se îmbarce cât mai repede, dar se dă în spate spunând: „Nu, lasă-i pe alții primii, nu-ți face griji. O să fim și noi la bord în câteva minute". De două zile, Băiatul-cu-ochi-albaștri n-a pus geană pe geană — pare complet buimac. A muncit ore în șir și, fără îndoială, ca și mine, vede încă prin dreptul ochilor gălețI trecând din mână în mână. Cred că scena asta ne va rămâne întipărită în minte pentru totdeauna.

Șalupa face ture între ambarcațiunea noastră și vas. Au mai rămas cam douăzeci de oameni pe punte. Acum încetinește și trage iar la babord. Băiatul-cu-ochi-albaștri, Pinguinul și alți doi se pregătesc să se urce. Dar chiar în clipa în care Băiatul-cu-ochi-albaștri e pe cale să sară în barca de salvare, vasul nostru se înclină în direcția opusă. În momentul acela, eu stau pe suprastructură; am fost atât de aproape să ne răsturnăm în aceste două zile, iar acum chiar se întâmplă, vasul dispare complet în ape în câteva secunde.

Toate visurile noastre, toate temerile, toate sufletele noastre brave...
Toate înecate
Un imens dezastru într-un imens dezastru
Să te scufunzi în munți de valuri
Să te îneci în întuneric
Să te scufunzi în apa amară
Să fii înghițit de ocean
Să fii înghițit fără milă.

Grea ca un bolovan, ambarcațiunea ne azvârle în masa oceanului. Străpung apa, în întunericul oceanului, însoțit de vas, însoțit de carcasa lui ciopârțită.

În jos...
Mă scufund și mai mult
Mă scufund și mai mult
Vasul mă urmează
Încercând să mă prindă din urmă
Să mă prindă din urmă și să mă tragă cu el
A venit moartea
Mai hotărâtă ca până acum
Mai înspăimântătoare ca până acum.

Moartea a venit din nou, chiar când viața ne făcuse cadou un răgaz. Sunt singur. Nu e nimeni prin preajmă, doar eu.

Și mai vulnerabil

Și mai înspăimântat
Dau din mâini și din picioare... degeaba
Îmi folosesc toată puterea... complet orb
În adâncurile oceanului... atât de speriat
Închid ochii
Sunt prea speriat ca să deschid ochii
Speriat de întuneric
Speriat de oceanul necruțător.

Prefer să am ochii închiși decât să-i las deschiși să vadă întunericul mării adânci. Simt o putere care veghează asupra mea: să fie îngerul meu păzitor care mă vede de sus? Mă văd pe mine coborând până aici, jos, dând din mâini și din picioare sub vas, vas ce mă trage în adâncurile oceanului. Pe punctul de a-mi pierde controlul și cunoștința, am un scurt moment de luciditate și reușesc să-mi găsesc liniștea imaginându-mă în altă parte — departe de vasul și de oamenii ăștia care, asemeni mie, bat apa ca orbii. Îi simt cum se luptă pentru viața lor. Și îi simt pe marinarii-martori ai scufundării noastre. Îi simt pe pasagerii de la bordul navei salvatoare asistând la lucrul de care ne-am temut atât.

Reușesc să-mi recapăt controlul, o nouă concesiune asupra vieții, și înot cu toate resursele corpului meu. Trebuie să mă distanțez de vasul care e pornit să-mi ia viața. Mă îndepărtez tot mai mult de el, apelând în ultimul moment la ultima rezervă de aer, rezervă pe care mi-o păstrasem în plămâni. Îngerul ce veghează asupra mea vede un om care înoată din toate puterile. Înot de parcă aș trece prin cercuri de foc.

Sunt în pragul
Intrării în labirintul morții
Poate că esența morții implică război
Să fii mort și viu în același timp
Înot printre propriile mele halucinații
Toate aceste imagini
Construcțiile propriei mele minți.

Poate că vasul *chiar* s-a scufundat pe fundul oceanului, luând-o înaintea scheletului meu prăpădit. Să *fi fost* oare prins de vârtej și acum înot în gol, atras în capcană? Fie că este adevărat, fie că este o scorneală a minții mele, mă împac cu oricare din aceste variante. Oricum ar fi, trebuie să ies la suprafață, să ajung la oxigen, să ajung la barca de deasupra mea.

Nu mai am aer. Înot totuși spre suprafață și tai un mic val, trăgând aer. Deschid ochii și un alt val mă dă peste cap. Mă duc iar la fund, plin de apă. Mă sufoc sub greutatea apei sărate și amare având gust de benzină.

Pierd controlul. Sunt amețit. Mă ridic deasupra valului cât de repede pot, înotând slab, cu mațele pline de apă. Zăresc barca undeva în depărtare. Văd și

vârtejul — locul în care s-a scufundat vasul. Câțiva dintre ai noștri sunt agățați de o bucată lungă, rătăcită de lemn. Strigăte de ajutor sună în urechile mele pline cu apă. Rucsacuri și găleți sunt împrăștiate peste tot în jur, văd pantofi care plutesc în derivă.

Mă simt încurajat de imaginea grupului de bărbați strânși ciorchine în jurul plutei improvizate. Brațele și picioarele mele găsesc forța să continue și îmi fac drum printre valurile grele. În acele clipe, raportul dintre viață și moarte se înclină; viața pare să câștige și moartea să fie ținută la distanță.

Înot către ceilalți; vaietele lor sunt acoperite de măreția valurilor. Mă apropii numai ca să fiu aruncat înapoi de un val uriaș care mă ia pe neașteptate. Mușchii îmi cedează, paralizați. Imaginea cadavrelor care plutesc pe ape îmi trece pe undeva printr-un colț al minții. Dar în față e verga asta de lemn și un grup de bărbați care strigă toți la mine, chiar dacă eu nu pot să-i aud. Puterea care veghează asupra mea îmi întipărește în minte imaginea cadavrelor prinse în vârtejul valurilor. Înot spre locul în care a dispărut vasul nostru. Sunt prins în curentul valurilor; mă întind spre verga aceea de lemn, salvatorul meu. Încerc să apuc o bucată din vasul care s-a războit cu marea timp de două zile. Un ultim dar pentru pasagerii săi.

Se dă o bătălie
Valurile îmi mătură corpul ostenit
Să mori sub apă
Moartea să triumfe în fața vieții
O realitate prea greu de acceptat
Absolut năucitoare.

Ajung tot mai aproape de bucata de lemn, mai aproape de grup, dar fiecare nou val îi acoperă temporar cu apă. De fiecare dată când capetele le ies din nou la suprafață, ochii li se îndreaptă către mine, omul care se luptă să rămână în viață. Lupta mea cu valurile le dă probabil un sentiment de siguranță și se agață și mai strâns de bucata de lemn. Mă încurajează, mă îmbărbătează, mă îndeamnă să lupt. Sprijinul lor îmi dă puteri noi.

Doar câțiva metri de parcurs acum. O sfoară scurtă atârnă de bucata de lemn. O apuc și mă trag spre pluta improvizată. Multe mâini se întind să mă ajute — sunt acum pe plută, împreună cu ceilalți, ținându-ne toți de ea și unul de celălalt foarte strâns. O altă bătălie, dată pe un alt front. Am senzația că am scăpat de pericol ca prin urechile acului. Valurile continuă să se spargă fără milă deasupra capetelor noastre. Ne scufundăm câteva clipe, apoi ne umplem iar plămânii cu aer înainte de a fi loviți de un nou val. Ne scufundăm sub presiunea valului, apoi suntem din noi lăsați liberi preț de câteva momente scurte.

Valurile se lovesc de corpurile bătute și zdrobite ale damnaților
Viața vine și pleacă

Moartea vine și pleacă
Iar și iar.

Sufocați sub un val nemilos, avem un moment de liniște în pauza de până la următorul. Când suntem scufundați, presiunea apei e atât de mare, încât simt că mă rupe, mă rupe de restul grupului și mă expune pericolului de a fi luat de valuri. De fiecare dată când ne scufundăm, simt ceva ascuțit, ca un cui sau un cuțit, care mi se înfige în picioare și în tors. Mi se înfige în carne și mi-o taie. Parcă un spirit al lemnul pare să se fi aliat cu marea în încercarea de a ne face să renunțăm și să-i dăm drumul. Am senzația că am mii de răni pe picioare. La un moment dat, măcelul valurilor și măcelul țepușelor care ies din lemn mă lovesc în același timp. Durere în două locuri, lovituri din direcții diferite, dar având același scop: să mă predau — să-mi anihileze mușchii și să mă forțeze să primesc moartea.

Când capetele ne ajung din nou deasupra apei, căutăm disperați cu privirea șalupa salvatoare. Haotic, aceasta accelerează și ne dă târcoale — reușește să culeagă câțiva oameni care plutesc în apă. Nerodul-fără-dinți-în-gură este unul dintre luptătorii care se chinuiesc să rămână în viață, plutește pe apă ca un rucsac. L-am pierdut din ochi în agitația îmbarcării femeilor și copiilor. Acum, chiar când e pe punctul de a ceda și de a-și accepta soarta, o mână puternică îl apucă de ceafă și îl trage afară din apă. Ca și mine, a trebuit să înfrunte valurile de unul singur, dar e salvat înainte să ajungă la plută.

Salvarea asta îmi apare ca o serie de imagini disparate și distorsionate. Ca o scenă dintr-un film având doar câteva cadre, rupte unele de celelalte, dar având legătură între ele: mâini fluturânde, bărbați în pragul epuizării, întunericul oceanului, prezența bărcii cu motor, oceanul întunecat, corpurile trase din apă în barcă, complet stoarse de puteri, și, într-un final, sunetul bărcii care se îndepărtează și neliniștea pe care o produce plecarea ei. Valurile continuă să ne lovească și să ne zdrobească corpurile, țepușele care ies din lemn continuă să ne înjunghie și să ne înțepe de dedesubt. Atacul pe două fronturi continuă. Senzația de sfâșiere, de desprindere de verga asta continuă — senzația că suntem împinși să ne predăm persistă. Caut din priviri un singur lucru: barca cu motor.

Sunt prins pentru un timp sub valurile sufocante. Încerc să rezist, folosindumă de ultima fărâmă de forță pe care reușesc să o mai găsesc în mușchi. Când ies din nou la suprafață, mă uit în jur cuprins de panică după barca de salvare. Apoi o viziune incredibilă, magică mi se dezvăluie:

Îndreptățit e cel ce poate vedea
Mă îngrozesc, ce sensibilitate nestatornică
Dar, pe dumnezeul meu, cum aș putea fi vreodată o ființă speriată?
Eu, care nu am fost niciodată altceva decât un zmeu rătăcit și prizărit
Zburând pe acoperișul unui cer încețoșat...

Atacurile valurilor înspumate sunt acum mai feroce ca înainte. Odată cu apariția vasului salvator, marea dă semne de grabă, chitită să-și înghită ofranda — sau ofrandele. Mica șalupă pare total depășită. Îi mai ia pe patru dintre noi, dintre cei care stăm agățați de lemnul plutitor. Suntem acum un lanț cu verigi lipsă. Dintre toți pasagerii, au mai rămas doar câțiva — noi, cei care ore întregi am stat înșirați ca prinosul pentru îngerul negru al morții. Om fi fost noi loviți, dar încă ne ținem...

Marea pare hotărâtă să tragă la fund bucata de lemn și pe pasagerii săi greu încercați și epuizați. Lemnul s-a îmbibat acum cu apă și începe să se ducă la fund — s-ar putea termina totul în orice clipă. Nu mi-a mai rămas nimic, nu pot nici măcar să dau din mâini. Îmi pierd cunoștința timp de o secundă. Dar să dau drumul vergii ăsteia ar însemna moarte sigură.

Barca cu motor își face brusc apariția și ne dă iar roată. Mai face și ea câteva valuri mici ce se adaugă valurilor uriașe care ne asaltează deja și apoi se oprește. Imediat, mâini se întind spre mine să mă salveze. Mă simt ca un animal mic prins în gheara unui vânător experimentat.

Secunde mai târziu, câțiva marinari tineri îmi saltă trupul costeliv și pătimit pe barca lor; brațele lor miros a mare. Mă întind pe puntea uscată. Zac acolo cu un obraz lipit de podea și urechile mele înregistrează vaietele și țipetele grupului nostru pus la grea încercare.

Oceanul și-a luat ofranda
Râul acela, marea aceasta
Întâlnirea lor la intersecție.

Băiatul-cu-ochi-albaștri e mort.

3. Pluta purgatoriului / Luna va dezvălui adevăruri teribile

Salvați. Transferați
A doua barcă
O nouă călătorie dinspre Indonezia
O nouă încercare; un test al voinței
Fără nicio garanție că vom ajunge la liman
Purgatoriu.

Soarele dogoritor este ars cu fierul roșu în inima cerului. În cel mai intim mod cu putință, soarele acesta mistuitor învăluie oceanul, ce pare o oglindă deformatoare, întinzându-se până hăt departe... necuprins. Valurile vin și pleacă, legănând sporadic micul nostru pescador alb ce-și trage sufletul lângă o navă de marfă uriașă, cât o clădire. Mica noastră ambarcațiune e ca o pietricică ce stă cu seninătate la umbra unui bolovan imens. Soarele pare mai mare decât de obicei; radiațiile sale sunt îndreptate în jos, topind pielea, topindu-ne pe noi, probabil singurele creaturi de pe această suprafață imensă, de pe tot întinsul mării.

Cargobotul britanic de deasupra capetelor noastre e plin de containere roșii și albastre, stivuite până la tavanul cerului, un cer ce nu adăpostește niciun nor. De pe puntea sa, marinarii îndreaptă furtunuri de apă înspre noi și barca noastră, udându-ne din cap până în picioare; corpurile noastre au prins acum deja mirosul mării. Bărbați serioși cu păr pe piept se înghesuie sub jeturile de apă, prostindu-se ca niște copii în încercarea de a se răcori sub soarele dogoritor. Se înghiontesc să se bage unul în fața celuilalt. Femeile sunt prăbușite pe puntea inferioară, înșirate umăr lângă umăr pe niște scaune roșii uzate. Unele își țin copilașii în brațe, copilași cu buze umflate și crăpate.

De unde stau, de pe puntea superioară, nu pot să-i văd bine pe marinari. Doar capetele lor blonde se ițesc peste parapet. E ușor să-ți imaginezi că au ochii albaștri; ochi albaștri, ochi de culoarea oceanului. Oceanul de furia căruia am fost salvați. Marinarii strâng furtunurile de apă și câteva momente mai târziu coboară o mică platformă cu biscuiți, bidoane de apă și multe pachete de țigări; coboară în timp ce bărbații de la bord își întind brațele. Întreaga întâlnire cu nava britanică a stat sub semnul unei extraordinare mărinimii. Ne-a făcut să uităm violența, injuriile, insultele și lacrimile ce au caracterizat experiențele noastre de până acum cu autoritățile.

Primind aceste ofrande, oamenilor le crește în mod vizibil moralul. Toți se bat să înșface cât mai mult. Cei însurați — ale căror soții au fost expediate pe puntea de jos — se străduiesc și mai mult decât ceilalți. Fac un scandal

monstruos până reușesc să pună mâna pe câteva pachete de biscuiți în plus. Par să exhibe o formă debordantă de masculinitate, conduși de simțul copleșitor al datoriei, de responsabilitatea de a umple burțile familiilor lor, de a le hrăni cu orice preț. Niște lupi sălbatici cu toții, lupi înfometați, devorând și sfâșiind măruntaie. Când și când, câte unul mai mârâie la altul.

După încăierare, tinerii își aprind imediat țigările, întinând aerul cu fumul lor îmbâcsit, pângărindu-l cu norul lor întunecat. Puntea de sus e acum sufocată de el.

Trag fumul cu poftă — acesta trece prin plămâni, prin burți, prin intestinele goale, prin intestinele deșarte — fumul care iese este infuzat cu aroma foamei. Aroma mai multor zile de foame.

Nu a fost nimic corect, cinstit, drept, nu a existat nicio soluție echitabilă, nicio rezolvare justă din punct de vedere moral în împărțirea micii prăzi. Dar, conform legii junglei, a fost un caz tipic de dreptate. Cei mai puternici s-au ales cu felia cea mai mare. Văd un individ chel, mic și îndesat, cu picioarele crăcănate, cum își umple până la refuz ambele buzunare. Mă uit la el în timp ce, pe punctul de a-și băga în gură un biscuit, alunecă într-o băltoacă de pe punte. Aproape că dă cu capul de podea, dar își redobândește echilibrul cu agilitate. Nu a scăpat nici măcar un biscuit. Cu picioarele lui deformate, a putut să-și îndese în buzunare mai mulți biscuiți decât unul ca mine. Redresat, ascunde un pachet de biscuiți sub cămașa murdară și o ia spre puntea inferioară, congestionat la față.

În timp ce acești bărbați obosiți și agresivi își varsă copilărește frustrările, Golshifteh-a-noastră[8] urcă scările. Țipă la toți și ia biscuiți și țigări pentru a le împărți femeilor și copiilor de dedesubt. E ca și cum tunetul și fulgerul ar fi lovit deodată în mijlocul nostru, făcând să amuțească brusc totul. Golshifteh-a-noastră are corpul și fața lătăreață și privirea întunecată și aprigă. Este iraniană, mamă, femeie cu inițiativă; o femeie autoritară. Om fi noi pierduți pe ocean, dar ea se poartă cu demnitate și curaj. În timp ce mulți erau gata să treacă peste capetele celor căzuți la pământ pentru o curmală sau o boabă de fistic în plus, ea le-a purtat de grijă celor mai speriați în mijlocul acestui haos. În primele noastre două zile pe mare, ne-am dat seama că nu avem decât un rezervor de apă la bord, așa că a rationat-o ca să nu moară nimeni de sete. E mândră și încrezătoare ca o leoaică. Chiar și să părăsească puntea de jos, ce a devenit un sanctuar al femeilor mai sfioase, pentru a da piept cu bărbații și pentru a-i pune la punct e semn de curaj. Nimeni nu-i pune la îndoială autoritatea. Nimeni nu o contrazice. Există un fel de respect special pentru ea printre ceilalți pasageri: toată lumea știe că Golshifteh-a-noastră nu e genul de om care să profite de provizii, să-și facă parte pentru cei doi copii ai ei sau pentru soțul slăbănog. Imediat după plecarea ei, se instalează liniștea și ne găsim cu toții un loc unde să ne așezăm și să ne mâncăm biscuiții uscați.

Văd că Prietenul-băiatului-cu-ochi-albaștri are fața arsă de soare. Stă la capătul vasului, privind înspre orizont. Prietena lui, Azadeh, e jos cu celelalte femei. Știu că, mai bine de patru luni, cei doi s-au încurajat și susținut reciproc. În Indonezia, au trecut prin multe necazuri. Nu e prima dată când noi trei

încercăm să ajungem dincolo după ce aproape ne-am înecat pe mare. Ei au făcut parte și din grupul alături de care am pornit prima dată spre Australia. Dar au găsit putere unul în celălalt să continue această călătorie anevoioasă. Acum au ajuns într-un punct ce îi secătuiește mai mult decât oricare celelalte: acest ultim pas care să confirme că am reușit.

Nerodul-fără-dinți-în-gură vine de după cârmă cu un aer victorios. Arată mulțumit ca un copil ce a primit o acadea. Îmi vine în minte subsolul hotelului din Kendari, unde Nerodul-fără-dinți-în-gură și-a depănat povestea amară. În tinerețea sa, a fost aruncat în închisoare. Mi-a spus că atunci și-a văzut mama pentru ultima dată.

Maică-sa i-ar fi zis: „Fiule, simt că asta e ultima dată când te văd!" și o săptămână mai târziu l-au anunțat că a murit. Taică-su s-a dus și el la vreo două săptămâni după. În timp ce vorbea despre ei, lacrimile i se adunau în ochi. Urma dureroasă a acestor întâmplări i-a rămas întipărită pe chip, făcându-l să pară mult mai bătrân decât e.

Dar acum dă senzația cuiva aflat în pragul unei fericiri enorme, ca și cum visul ar fi pe cale să i se îndeplinească. Se citește pe fața lui. Că viața e în sfârșit generoasă cu el, chiar dacă, ca să ajungă în punctul ăsta, a trebuit să treacă pe lângă moarte. Asta e natura morții: chiar și cea mai mică adiere a ei face ca viața să capete din nou sens.

Stând așezați lângă mine, sunt, se pare, mulți oameni pierduți în reverii frumoase — chiar dacă bântuite de frânturi de amintiri tulburătoare. Foamea a fost o barieră în calea optimismului. Acum toată lumea e veselă. Chiar și cei care mănâncă sau fumează în tăcere radiază voioșie. Odiseea noastră istovitoare a ajuns la capăt și așteptăm cu toții sosirea autorităților australiene — înștiințate fără îndoială de căpitanul britanic.

Foamea e o forță puternică. Se infiltrează peste tot. Un bob de fistic, o singură curmală pot decide dacă cineva trăiește sau moare. Am avut această revelație pe parcursul zilelor petrecute flămând pe mare. De multe ori, i-am văzut pe alții scoțând pe ascuns din sân o curmală și înghițind-o într-o clipită ca nu care cumva să-i vadă cineva, ca nu care cumva să simtă cineva că le miroase respirația a mâncare. Toată lumea a stat cu ochii pe toată lumea, încercând să dibuie un maxilar care mestecă, un gât care înghite o îmbucătură.

Dar acum, că aceste bănuieli au fost înlăturate, e loc de voioșie și de amabilitate. Ne simțim atinși de beatitudinea vieții. Am senzația că toate coșmarurile mele s-au terminat, și totul grație cargobotului. Sunt sigur că, de data asta, am scăpat de moarte, sunt conștient de plenitudinea vieții din jurul meu.

În această dispoziție, aprind una din țigările ce, în urmă cu câteva minute, a fost obiect aprins de dispută. Inhalez fumul care mi se amestecă în stomac cu biscuitul mestecat.

Încă mă mai bântuie frânturi din coșmarul Indoneziei și de pe ocean.

Hăituit ca un vagabond
Hămesit

Încercat de valuri
Aproape înecat.

Îmi dau seama că voi avea nevoie de timp până când aceste scene fragmentate se vor așeza. Dar un lucru e limpede: cel puțin acest coșmar s-a sfârșit, am atins punctul final al călătoriei mele.

Bietul meu stomac trece pe primul loc, anihilând toate celelalte gânduri. Pot să-l simt — pot să-l văd; îmi concentrez atenția la el și la mâncarea mestecată care a ajuns în el. E ca și cum aș avea un organ în plus. Foamea și setea m-au dus chiar la granița cu moartea; foamea și setea mi-au îndreptat toate facultățile înspre interior, înspre măruntaie.

Dacă nu ar fi fost cineva ca Golshifteh-a-noastră, poate că nu aș sta acum aici, cu fundul pe puntea asta tare. Aș fi, în schimb, precum Băiatul-cu-ochi-albaștri, undeva pe fundul oceanului. În mod ironic, acum marea e complet diferită — o mare încremenită total.

O lege neîndurătoare guvernează vasele ce merg înspre Australia. Dacă cineva își pierde viața pe parcursul călătoriei, corpul său nu ajunge niciodată la țărm. Am auzit de căpitani care abandonează fără milă pasagerii morți în mijlocul valurilor. Dacă aș fi murit pe vas, sunt convins că mi-ar fi azvârlit cadavrul în ocean fără nicio remușcare — aruncat ca hrană pentru rechini și pești exotici.

Mâncarea a fost ultima noastră grijă în prima călătorie. Dar pe vasul ăsta, oamenii sunt vigilenți și suspicioși, mereu înfometați. Flămânzi. Mereu gata să sară la bătaie. Când ne-am îmbarcat, nu aveam niciun dumicat la mine, în timp ce alții își făcuseră provizii să-i țină câteva zile.

În a treia sau a patra zi, după ce am trecut de ultima insulă ce marca granița cu Indonezia, ne-am oprit. Simțeam că leșin de foame... eram complet lihnit. Bâjbâind neîndemânatic printr-o crăpătură din spatele motoarelor pline de ulei, am găsit o alună rătăcită. Era înnegrită toată și năclăită de unsoare. Am curățat-o de negreală cu unghia, am băgat-o în gură și am înghițit-o. Acum, că a trecut atâta timp, pot să spun cu mâna pe inimă că aluna aia m-a ținut în viață pe parcursul următoarelor zile, până când am ajuns la cargobot. Să supraviețuiești cu o singură alună. Când eram înconjurat de atâția oameni care aveau mâncare în rucsacuri și în buzunare.

La un moment dat pe parcursul călătoriei, eram atât de înnebunit de foame, încât m-am ridicat în picioare și am început să mă iau de ceilalți pasageri, la întâmplare. Îmi amintesc exact fraza pe care am spus-o cu mințile rătăcite: „Hei, să știți că sunt mort de foame și, prin urmare, complet îndreptățit să mă servesc din mâncarea oricui... Ba chiar asta am să și fac!“. O declarație justă. Poate chiar filosofică. Dar spusă într-un moment când foamea și frica de moarte îmi întunecaseră mintea. Acum, când mă gândesc la cele petrecute, esența acestei reprezentații a fost o parodie a puterii. Încercați să vă imaginați comportamentul meu, imaginați-vă gesturile mele, încercați să mă vedeți spunând asta. Gândiți-vă la mine, cu oasele trecându-mi prin piele. Gândiți-vă la mine, un om căruia i se pot număra coastele. Imaginați-vă că mă vedeți în starea asta, încercând să mă

impun. Ce scenă ridicolă!

Dar iată că acum, la umbra cargobotului britanic, din acest purgatoriu, pot reflecta la acele zile, la gravitatea foamei și a setei mele, la frica de valuri care nu a slăbit nicio clipă.

În măruntaie, mâncarea digerată mi s-a transformat în melasă. Melasa începe să-mi circule prin sânge.

Pot să o simt în mine
Pot să simt orice
Pot să simt cum îmi funcționează sistemul digestiv
Pot să simt cu precizie
Corpul meu e la limita colapsului
Pot să-mi simt oasele
Corpul meu a devenit o structură osoasă
Sunt un schelet învelit de un strat de piele arsă de soare.

Dar acest corp, acest corp slăbit, a fost capabil să supra-viețuiască. Înaintea acestei mese, am supraviețuit timp de șapte zile foamei și setei. Am resimțit-o ca pe o formă de rezistență, un fel de dulce victorie. O victorie care a făcut din corpul meu o entitate fragmentată și inconsistentă.

—

Câțiva oameni se adună chiar lângă cârmă. Râd tare, să-i audă toată lumea. Râd de Pinguin, fac mișto de el. Acesta stă întins pe locul căpitanului, cu mâinile larg desfăcute, ca și cum s-ar preda, iar picioarele strâmbe îi sunt rășchirate în lateral ca ale unei rațe. Are ochii deschiși, dar opaci; în ei se citește groaza prin care trece. Arată ca un cadavru.

Noaptea trecută a fost furtună. Cerul a bubuit și a început să toarne cu picături grele, dureroase — căpitanul a dat ordin ca toată lumea să meargă sub punte. (Manevra concentrează tot balastul în partea de jos a vasului, ca acesta să nu se răstoarne. Iar vasul nostru chiar se afla într-un asemenea hal, încât *era*, de fapt, pe punctul de a se scufunda.) Pinguinul a fost singurul care a sfidat ordinele căpitanului și a rămas pe loc, ca o platoșă de metal întinsă pe jos. Câțiva au încercat să-l ridice, dar părea țintuit în cuie de punte în toate colțurile sale. Zace așa de aseară. Poate că mintea îi este în continuare bombardată de imaginea furtunii. Pare complet rupt de ce se întâmplă în jur, fără să-și dea seama de ce îl înconjoară, fără să știe de existența acestei nave masive care ne-a salvat. E ca și cum ar crede că soarta i-ar putea fi pecetluită de cea mai mică mișcare.

Prietenul-băiatului-cu-ochi-albaștri îi îndeasă un biscuit în gură și îi toarnă niște apă pe gât. Dar Pinguinul rămâne la fel de nemișcat de parcă ar fi lipit cu adeziv de punte. Nici nu s-a mișcat de sub copertina ce acoperă zona unde stă

căpitanul. Fără îndoială că a trăit o noapte înfiorătoare alături de ostenitul nostru căpitan, cu ploaia care îi lovea corpul de parcă ar fi fost dat în el cu pietre și cu vântul biciuindu-l cu înverșunare până dimineața. A devenit un prizonier al morții, captiv în propriul său corp. În mod ironic, dacă s-ar fi putut desprinde măcar un pic, furtuna l-ar fi spulberat cu siguranță de pe punte.

Acum arată ca o bucată de carne lividă. Bărbații care râd de el erau și ei livizi noaptea trecută. Nu-și dau seama cât de curajos este Pinguinul; cel de care ei râd acum a mai fost și înainte aproape de înec. Trebuie să fie vreo virtute stranie și secretă acest curaj care l-a făcut să se încaiere cu oceanul pentru a doua oară, să-l provoace în ciuda valurilor uriașe.

Văzând cât de rău a ajuns, mort de foame și cuprins de groază, ceilalți devin tot mai îndrăzneți și mai încrezători — o dispoziție sadică. Cei slabi se simt mereu puternici când îi văd pe alții suferind. Căderea altora îl atrage întotdeauna pe opresorul din noi. Căderea altora devine o mărturie ce atestă propria noastră stare de bine.

Un băiețandru blond, a cărui față începe să se cojească, stă pe parapet cu prietenul său chel, arătând spre Pinguin și chircindu-se de râs. Ca și alții, încearcă să fugă de propria sa frică, de propria sa slăbiciune; preferă să le ascundă sub mantia bășcăliei.

Acum câteva zile, când eram ancorați dincolo de ultima insulă indoneziană, mulți dintre cei de la bord s-au speriat de marea zbuciumată și au încercat să îl convingă pe căpitan să ne întoarcem. Dar Băiețandrul-blond și alți câțiva tineri i-au amenințat pe căpitan și pe pasageri, obligându-i să ținem cursul inițial. Nu am avut de ales. Recunosc, și eu eram pentru continuarea călătoriei, dar nu m-am băgat. Acum, mă simt copleșit de vină; nimeni nu a avut nicio șansă în fața acestui grup de tineri încăpățânați, din care fac parte și eu.

A existat un moment, în acest interval, când Băiețandrul-blond a căzut peste bord. O întorsătură care l-a pus în situația de a fi el însuși arătat cu degetul și de a se râde de el. A devenit isteric, dădea din mâini și din picioare cuprins de panică ca un biet șobolan aflat pe punctul de a se îneca. Nerodul-fără-dinți-în-gură s-a aruncat fără ezitare în apă și l-a adus înapoi la bord. Ajuns din nou pe punte, arăta ca un animăluț înecat, vomitând apă de mare amară, dârdâind și zguduindu-se convulsiv.

Iar acum Băiețandrul-blond și-a găsit consolarea în starea mizerabilă a Pinguinului, pentru a-și masca propria fragilitate și frica adânc cuibărită în piept. Rânjește larg, arătându-și dinții îngălbeniți. Astăzi este cel mai puternic om din lume, spre deosebire de Pinguin, care e cel mai slab și mai speriat.

Nu toți își bat capul cu soarta Pinguinului. Un băiat înalt care în urmă cu două nopți se lua de familiști și urla la femei e acum tăcut. Mănâncă firimituri de biscuiți de pe fundul unui ambalaj de plastic. O parte din firimituri i-au rămas presărate în jurul gurii și făina biscuiților îi acoperă puful de deasupra buzei superioare. Arată ca o pisică ce și-a băgat botul în lapte. Înghite bucățelele infime și se folosește de limbă pentru a linge resturile din pachet. Felul în care își ridică capul din plastic ca să și-l scufunde apoi din nou mă face să mă gândesc la o

capră căreia i s-a pus în iesle o porție delicioasă de lucernă într-o iarnă greu lovită de foamete. Își împinge botul înainte, își umple gura, apoi își ridică maxilarele din ambalajul de plastic, rumegând. Pare satisfăcut. Gura nu încetează să mestece, în ciuda faptului că el vorbește. Mestecă, înghite și scuipă cuvinte în aer. Trag cu urechea la ce spune și, chiar dacă bolboroselile sale nu sunt îndreptate către cineva anume, le solicită atenția tuturor celor din jur. Pare să încerce să-și justifice comportamentul din zilele precedente:

— Am spus eu că nu trebuie să întoarcem vasul...

— Am zis eu că ajungem până la urmă în Australia...

— Știam eu că nu trebuie să cedăm argumentelor muierilor ăstora sperioase...

— Bine ați venit în Australia...

— Îți trebuie doar un pic de curaj!

Și o ține tot așa, îngropând ambalajul de plastic al biscuiților sub un potop de astfel de expresii ale împăunării, ale îngâmfării sale.

—

Marinarii se uită în continuare la noi de pe puntea navei lor, adunați acolo printre containerele stivuite până la cer. Se uită în jos la barca noastră și la pasagerii ei. La cei adineauri prinși în caruselul haosului și al agitației, dar care acum stau potoliți, în ciuda extenuării. Câțiva dintre ei fac poze, vor imagini cu noi, supraviețuitorii. Împărtășesc și ei nerăbdarea noastră, cu siguranță — noi așteptăm sosirea autorităților navale australiene, ei așteaptă să ne predea, să li se ia de pe umeri responsabilitatea micuței noastre ambarcațiuni. Marinarii trebuie să-și reia drumul, să-și pună din nou nava în mișcare.

Orele trec
Stând aici sub soarele arzător
Așteptând sub soarele neîndurător
Așteptând într-o dulce anticipare
Așteptând în timp ce simțim adierea libertății.

Într-o margine a minții mele, începe totuși să încolțească un sâmbure de îngrijorare. Mă tem că garda de coastă indoneziană ar putea să apară chiar și acum la orizont. Mă tem că ar putea să vină și să strice totul.

Câteva femei și-au făcut curaj și și-au părăsit refugiul de pe puntea inferioară pentru a veni sus. Au urcat ca să înfrunte căldura mistuitoare a soarelui, sperând poate că transpirația lor se va evapora aici. Una dintre ele este soția lui Mani-cel-cu-picioare-crăcănate[9]. Își ține în brațe copilul de doi ani. Țâncul plânge și urlă, un canto continuu și asurzitor. Sunetele scoase de copil fac să-mi țiuie urechile și îmi întrerup gândurile. Am senzația că țipetele lui îmi rod creierul.

La fiecare zbieret, Mani-cel-cu-picioare-crăcănate înaintează către ei, cu prudență. Mângâie fața copilului, apoi se retrage din nou. La fiecare pendulare înainte și înapoi a soțului ei, nevastă-sa, nemulțumită, îl săgetează încruntată. I se adresează cu dispreț, într-o manieră care sugerează că el a venit cu ideea asta și că poartă în totalitate vina pentru că ei se află acum la bordul acestui vas, în această odisee pe mare. Totuși, privirea sa dominatoare mai spune ceva. E limpede că ea este cea care ia toate deciziile în ceea ce îi privește. În fața comportamentului ei intimidant, e greu de imaginat că bietul om, ce pare acum că vrea să intre în pământ, ar avea vreun cuvânt de spus.

Femeia leagănă plodul care plânge. Încearcă să-i distragă atenția arătându-i cu mâna oceanul nesfârșit; oare imensitatea apei poate opri urletele? Aș, imaginea apelor liniștite nu prezintă niciun interes pentru cel mic. Orăcăie cu și mai multă ferocitate.

Toată lumea pare deranjată de apariția lor. Oricum e clar că au venit sus din cauza plângerilor numeroase primite pe puntea inferioară.

Iranianul a cărui întreagă viață stă sub semnul irascibilității stă pe o laterală a vasului, mormăind în barbă vorbe spurcate. Văzându-l cum mormăie, îți dai seama că se pregătește, că își ia avânt să țipe la ei. Vocea lui ajunge la un crescendo. Într-un final, își încruntă sprâncenele, fruntea i se face stacojie și izbucnește. Strigă la femeie: „Dacă nu-l faci să tacă acum, vă arunc pe toți în apă!“. Furia de pe fața Iranianului-irascibil și tonul vocii lui sunt atât de intense, încât familia se întoarce rapid pe puntea inferioară, șușotind între ei în timp ce coboară.

Diferența dintre Iranianul-irascibil și Mani-cel-cu-picioare-crăcănate e țipătoare. Mani-cel-cu-picioare-crăcănate știe foarte bine că nu se află în poziția de a sări în apărarea soției și a copilului său; venele pulsânde de pe fața-i înroșită îi trădează frica și rușinea. E speriat în egală măsură de urgia soției, care, odată ajunși jos, are un pretext bun să-și verse năduful pe el.

Acum Iranianului-irascibil îi dă mâna să se ia de biata familie, intimidându-i, dar nu mai departe de noaptea trecută, în toiul furtunii, l-am văzut cuprins de frică pe puntea inferioară în partea din spate a vasului, ascuns acolo împietrit. Tremura din tot trupul în timp ce valurile uriașe se spărgeau deasupra noastră. Ritmul respirației sale era dat de înălțarea și de coborârea apelor. Era atât de înspăimântat, încât s-a ascuns în brațele mele uscate, adăpostindu-se la pieptul meu costeliv, strângând în același timp mâna unui băiat arab. Uneori, un bărbat are nevoie de curaj ca să plângă, dar acest lucru nu este valabil pentru comportamentul de azi-noapte al Iranianului-irascibil. Aceasta nu a fost o manifestare a curajului; n-a făcut decât să se tânguiască și să se smiorcăie în timp ce taifunul ne biciuia vasul. Plângea în hohote în adâncul sufletului său și a încercat să ascundă asta.

Cadavrul arată ca un schelet, așa cum stă și fumează: o apariție deșirată, indiferentă la ce se întâmplă în jur. Are o privire insensibilă, o purtare rece. Pe barca asta agitată, Cadavrul pare cel mai puțin prezent. Stă cu picioarele încrucișate sub el și își fumează țigara. Este unul dintre cei care, când și când,

scoate un bob de fistic sau o curmală ascunsă în sân și le ronțăie ca un șoarece. Continuă să facă asta și apoi se uită impasibil în jur ca și cum nimic ieșit din comun nu s-ar fi întâmplat. Ca o lipitoare, tot înșfacă mucurile aproape fumate din mâna căpitanului și fumează până la capăt ce a mai rămas. Se poartă de parcă ar fi flămând și ar avea rău de mare, când, de fapt, e mai robust decât noi, ceilalți. De câteva ori, a coborât până pe puntea inferioară să se descotorosească de sâmburii de curmale și de cojile de fistic.

Azi-noapte, înainte de ordinul căpitanului să mergem jos, Cadavrul a coborât pe puntea femeilor și s-a cuibărit confortabil. S-a autoinvitat în zona femeilor de parcă ar fi fost însurat cu vreuna din ele și a presupus că nimeni nu se va simți jignit de această ofensă. Oamenii de genul ăsta sunt foarte șireți: în vremuri de criză, știu exact cum să profite cât mai mult de pe urma situațiilor dificile. În dimineața asta, majoritatea bărbaților erau epuizați după furtuna violentă din timpul nopții, dar Cadavrul arăta proaspăt și plin de viață. Și-a făcut apariția pe puntea de sus și s-a învârtit rapid de niște biscuiți și țigări.

Acum câteva zile, am asistat la momentul în care Iranianul-irascibil și-a dat seama că, spre deosebire de ceilalți, Cadavrul are ceva merinde. Când Iranianul-irascibil pune ceva la cale, devine neliniștit, iar fața-i ridată, preocupată. De data asta a stat toată ziua cu ochii pe Cadavru și pe rucsacul acestuia, aruncându-i uitături înciudate. Iranianul-irascibil aștepta o ocazie, un moment în care Cadavrul să-și lase rucsacul nesupravegheat, ca să pună mâna pe el. Iranianul-irascibil pare genul de brută ce nu stă mult pe gânduri — la o adică, ar putea arunca pe cineva peste bord pentru câteva îmbucături în plus. Acum nu prea îndrăznește, însă; Cadavrul e clar un tip ce poate să-și poarte singur de grijă.

Într-un final, ciudat de zorit, Cadavrul s-a îndepărtat de rucsac pentru a merge pe puntea de jos. În graba sa, a lovit peste mâini și picioare câțiva oameni întinși pe podea. Nefiind genul care să piardă timpul, Iranianul-irascibil s-a repezit la rucsac. A răsturnat toate hainele și obiectele personale care se găseau în el și a scotocit prin buzunare. Până la urmă, a dat peste un pachet negru. Dar, chiar când era pe punctul să-l deschidă, a reapărut Cadavrul. Iranianul-irascibil a îndesat rapid lucrurile înapoi la locul lor. Dar nici Cadavrul nu s-a născut ieri. Știa probabil foarte bine ce clocea Iranianul-irascibil. A știut exact când să-și facă apariția, ca o fantomă, și când să se ascundă în întuneric, ca o bufniță.

—

Puntea vasului ăstuia e plină de bărbați așezați pe jos, fiecare purtând cu sine un trecut necunoscut, fiecare fiind un supraviețuitor al acestei călătorii periculoase, fiecare făcând acum parte din această adunătură, mânați cu toții aici de un țel comun: să ajungă pe pământul numit Australia. Soarele e tot mai fierbinte. Pare foarte aproape. Atât de aproape, încât te face să crezi că întinderea asta enormă de sub noi s-ar putea evapora în orice moment.

Toată atenția mea e îndreptată asupra orizontului. Caut cu privirea,

anticipez, aștept să se arate nava. Dar razele soarelui, ascuțite ca un brici, se reflectă pe suprafața apei, astfel încât, oricât de mult mă străduiesc, nu văd nimic la orizont, acea graniță îndepărtată.

O câmpie cristalină de apă se întinde cât privirea
O lumină albă strălucitoare îmi acaparează vederea
Tăcerea a cuprins brusc întreaga barcă
Suprafața apei este de un alb imaculat
Apa e orbitoare.

Chiar dacă o navă ar veni în direcția noastră, nu am vedea-o pe lumina asta nemiloasă. Nu știu exact unde ne aflăm — nu știu cât de departe suntem de, să zicem, insula Crăciunului. Cine știe? Poate că suntem la mii de kilometri de Australia, mai degrabă mai aproape de mijlocul Oceanului Indian. Sau poate că nu am făcut nimic altceva decât să ne învârtim în cerc, rămânând în apropierea țărmului indonezian. Îmi amintesc că noaptea trecută, chiar înainte să ne lovească furtuna, ochii mi s-au oprit asupra lunii. Dar pe parcursul acestei călătorii am văzut luna răsărind ba din stânga, ba din dreapta cerului.

Când ești în largul mării, uiți de geografie. Aici ea nu are nicio însemnătate. Ochiul e absorbit de apă, apă cât poate vedea. Doar cerul este de încredere; te poți baza pe cer, pe stelele fixe, poți avea încredere în poziția lunii.

Urmărind așadar luna, mi-am dat seama că uneori chiar mergem în cerc. Uneori țineam direcția lunii o bucată bună de vreme. Atunci îmi creștea speranța. Dar apoi mi se înecau corăbiile când vedeam că mergem în direcția opusă, uneori pentru intervale de timp și mai lungi.

Urăsc luna. Divulgă faptul că suntem pierduți, că rătăcim dezrădăcinați.

Întunericul este tot mai cotropitor
Luna se ascunde după pielea întunecată a nopții
În gheara dezolării totuși mă mai bucur
Vedeți, mă simt mai protejat acum, că luna a dispărut
Uneori necunoașterea adevărului aduce liniște.

Cunoașterea permanentă a adevărului trezește neliniște sau frică profundă, izvorând din adâncul celor mai intime și secrete locuri pe care oamenii încearcă să le țină ascunse. Luna care divulgă mereu adevărul, strălucirea ei magică îmi dă o stare de frică, frica celui dislocat, dezrădăcinat. Dar adevărul mai are o față, un fel de confort, ceva ce se află sub stratul de teamă.

Adevărul este o contradicție
Adevărul este o făcătură
Frică, seninătate și agonie

Luna dispare
Beznă, disperare, negură
Luna apare
Valuri ritmate, ocean maiestuos
Protecție
O sferă luminoasă, epicentrul raiului
Un glob radios sus pe firmament
Abandon
Întunecime obscură
Marea se insinuează mai aproape, valurile devin mai îndrăz-nețe.

Nu mi-a plăcut niciodată așteptarea. Așteptarea este un instrument de tortură în temnița timpului. Sunt captiv în ghearele unui puteri copleșitoare.

O putere ce mă jefuiește de dreptul de a trăi viața
O putere ce mă dă la o parte și mă înstrăinează de chiar ființa care se presupunea că sunt
O putere care mă torturează
O putere care mă chinuie.

Să trăiești cu așteptări mă enervează la culme, m-a ener-vat dintotdeauna. Senzația de stagnare și inerție. E și mai rău când obiectul anticipării cuiva se compune din obiectele anticipării celorlalți. În acest moment, ne uităm cu toții fix în același loc, dorindu-ne cu toții același lucru.

Lucrurile nu se întâmplă niciodată așa cum crezi tu că se vor întâmpla. În timp ce avem cu toții atenția îndreptată asupra orizontului îndepărtat, o măgăoaie de navă apare chiar din spatele nostru. Ne întoarcem înspre ea. Steagul australian flutură în cel mai înalt punct al navei, flutură liber în vânt, cu o solemnitate cu care numai el o poate face.

---

8. Am ales acest nume în onoarea actriței iraniene Golshifteh, care acum trăiește în exil și pe care Behrouz o prețuiește foarte mult. Pentru el, Golshifteh este o actriță exemplară și un om deosebit. Este recunoscută pentru curajul de a se rupe de normele tradiționale, iar pentru acest lucru Behrouz o consideră revoluționară (n.ed.orig.).

9. Mani este numele unui artist și profet fondator al religiei gnostice numite maniheism. Mani (216–274 e.n.) s-a născut într-o regiune din Irakul de astăzi, în timp ce aceasta se afla sub stăpânirea iraniană din perioada dinastiei parte, răsturnată în 224 e.n. de Imperiul Sasanid. Doctrina sa s-a răspândit în multe zone, maniheii fiind persecutați secole la rând în imperiile sasanid și roman, dar și, mai târziu, de conducători chinezi și arabi. Mani suferea și el de o dizabilitate a piciorului și a fost executat de șahul sasanid Bahrām I (n.ed.orig.).

4. Reflecții de pe nava de război / Golshifteh-a-noastră este cu adevărat frumoasă

Valurile ne-au eliberat din încleștarea lor
Valurile ne-au cruțat viețile
Le râd în față
Râd victorios
Râd pentru a da glas senzației lăuntrice de victorie.

Zeci de oameni cu trupuri lovite și vătămate stau aliniați pe puntea navei militare în șiruri de lungimi diferite, alcătuind un lanț. Azadeh și Prietenul-băiatului-cu-ochi-albaștri sunt în primul rând, căscând ochii muți la câțiva soldați postați acolo, arătând ca niște umerașe. Mani-cu-picioare-crăcănate e și el în fața unui astfel de lanț uman împreună cu soția și copilul său, cu turbulentul său copil; se uită cum soldații se ocupă de alții.

Singurele sunete care se aud sunt cele făcute de valurile ce se sparg repetat de corpul navei de război. Nu am văzut niciodată valuri atât de recalcitrante, nesupuse. Devin și mai agresive, atacând nava cu și mai multă ferocitate. Dar acum par chiar frumoase. Demne de admirație.

Tot ce putem face e să așteptăm. Ascultatul valurilor și urmărirea liniei lor melodice sunt și ele forme de distracție, activități numai bune să mai treacă timpul. Până mai ieri valurile astea ne dădeau fiori de moarte. Acum par de jucărie, chiar și cel mai înalt și mai puternic dintre ele nu poate decât să arunce câțiva stropi pe fețele și capetele noastre.

După zile de grele încercări, parcă suntem într-un vis
Se lasă noaptea, aducând un cer luminos, nu ca întunericul de ieri-noapte
Senin
Îndurător
Luna e mai frumoasă ca înainte
S-a cuibărit în brațele cerului
Veghindu-ne
Nici urmă de luna aceea nebună, de luna aceea violentă
Nici urmă de norii aceia întunecați, de norii aceia ieșiți la vânătoare
Totul e calm
Totul e la locul său
Poate că cerul

Poate că luna
Poate că stelele știu că nu mai e nevoie să îndrepte violența asupra noastră
Știu că nu mai e nevoie să trezească groaza în noi
Știu că trebuie să fie chipul frumuseții, al benevolenței
Trebuie să fie oglinda gândurilor noastre
Gândurile noastre pline de visuri și entuziasm
Peste tot pe puntea navei de război stau ființe umane
Ființe umane ce poartă încă cicatricile morții
Cicatrici rămase de când moartea și-a înfipt ghearele în fețele lor
Stau pe punte inerți
Dar fericiți.

Nimeni nu îndrăznește să-și fluture fericirea pe sub nasul militarilor cu fețe impasibile. E ca și cum s-ar fi înțeles cu toții să-și ascundă bucuria până când nu se mai află sub jurisdicție militară. Poate că ideea de a-și da drumul emoțiilor le stârnește panică în inimi și minți; militarii s-ar putea totuși să nu aprecieze astfel de manifestări euforice și să-i trimită înapoi în Indonezia. Nimeni nu știe cu siguranță dacă puntea navei de război e teritoriu australian, nimănui nu-i vine a crede că am ajuns cu adevărat în țara libertății. Orice ar fi, orice emoții ar avea, orice gânduri le-ar trece prin minte pasagerilor, ei rămân toată noaptea așezați în tăcere. Asemenea unor copii speriați, nu scot niciun piuit.

Chiar și țâncul turbulent al lui Mani-cu-picioare-crăcănate pare să știe asta. Tăcerea grea din aer l-a amuțit, așa cum stă în poala tatălui său. Se uită fix la taică-su, care rămâne într-o stare permanentă de alertă. Curios ca orice copil, pruncul cercetează trăsăturile feței tatălui, îi urmărește privirea.

Pinguinul zace țintuit la podea ca și în noaptea precedentă. În mod ciudat, încă se luptă cu moartea, încă este prizonierul puterii ei. Ochii îi sunt deschiși într-un fel nefiresc și buzele îi tremură. Fața îi e mai palidă decât înainte, a luat culoarea morții. A fost prima persoană transferată de pe barcă pe nava de război. Când autoritățile militare au venit să-l examineze, se zvârcolea ca un șarpe și gemea. Câțiva ofițeri veniți la bordul ambarcațiunii noastre nu au avut de ales, au trebuit să-l ridice de la pământ și să se chinuie să-l ducă la bordul navei lor; l-au cărat ca pe un sac de cartofii uscați și grei. Corpul Pinguinului părea slăbit și lipsit de viață, dar, când l-au atins și au încercat să-l mute, s-a făcut rigid. S-a încordat tot, corpul i-a devenit bătos ca al cuiva căruia i se scot dinții și, expus la durerea intensă, se face ca o vergea, ca o tijă de metal.

După ce Pinguinul a fost luat, au urmat Mani-cu-picioare-crăcănate și familia lui și apoi au fost transferați și femeile și copiii ceilalți. La sfârșit, au fost luați bărbații și tinerii. Am fost grupați câte patru și mutați pe navă.

Pinguinul, într-o stare jalnică de neputință, nu a făcut altceva decât să caște ochii la cer. Și acum, pe puntea navei de război, continue să se uite fix la cer, cu buze tremurânde și dinții clănțănindu-i în gură.

Golshifteh-a-noastră și familia ei sunt așezați lângă corpul chinuit al Pinguinului.

Fața femeii este în continuare radiantă
Înfățișarea ei, încă frumoasă
Demnitatea ei, încă intactă
Hainele îi sunt sfâșiate și corpul îi miroase ca ale celorlalți oameni în mizerie din jur
Miroase a mare
Miroase înțepător
Miroase a acru
Dar Golshifteh-a-noastră rămâne demnă
Rămâne atrăgătoare
Golshifteh-a-noastră râde în fața suferinței
Râde în fața nenorocirii
Râde cu ochii aceia negri, seducători
Ochii aceia care strălucesc ca doi sori mici.

Apariția lui Golshifteh-a-noastră în mijlocul acestui grup nenorocit și dezrădăcinat este greu de descris. E genul de om care radiază noblețe. În ciuda hainelor pe care le poartă, în ciuda situației în care se află, în ciuda faptului că viața ei e țăndări, în ciuda a orice, lasă o impresie puternică asupra celor din jur.

E greu de crezut că această femeie ce stă aici liniștită strângând la piept doi copii este aceeași femeie care i-a înfruntat pe bărbații neîndurători ce au folosit forța împotriva ei.

Este aceeași femeie care nu a putut să suporte nepăsarea pasagerilor îngroziți de pe barca noastră abandonată de soartă, aceeași femeie care a încercat să restabilească dreptatea raționând fiecare picătură de apă și ultima curmală, aceeași femeie care a încercat să dirijeze împărțirea lor. Este aceeași femeie care se îngrijește de copilul lui Mani-cu-picioare-crăcănate de parcă ar fi al său, carne din carnea ei și sânge din sângele ei. Când dau peste o femeie precum Golshifteh-a-noastră, mă simt mândru și revigorat, toate celelalte figuri răvășite și îngenuncheate din jur fiind alungate la marginea conștiinței mele.

Puterea lui Golshifteh-a-noastră are o aură unică de strălucire și aristocrație; este o reprezentantă a grupului nostru demnă să dea piept cu acești soldați oficiali și împietriți.

Golshifteh-a-noastră este cu adevărat frumoasă.

La polul opus, Cadavrul pare lipsit de suflet și ferecat în apatie. Nu pot să-l citesc oricât de mult mă uit la fața lui, oricât de mult încerc să interpretez canelurile și crevasele ascuțite ale anatomiei sale. Când îl privesc, nu știu nici măcar de unde să încep să-mi imaginez trecutul lui. Nu pot să-mi dau seama ce fel de viață a dus, în ce fel de condiții a trăit. Un lucru e clar însă: Cadavrul e hain. Sunt convins că, dacă ar fi să-și deschidă rucsacul, am vedea că mai are încă o rezervă consistentă de curmale și fistic.

Iranianul-irascibil își înfrânează ostilitatea și își înghite cârtelile. Are o predispoziție naturală pentru dușmănie, dușmănie ce, pe parcursul anilor, și-a lăsat amprenta pe fața lui. Dar acum pare să-și fi dat seama că e în avantajul lui să rămână tăcut ca toți ceilalți și să-și ia o față nenorocită.

Uitându-mă la fețele celorlalți
Văd o tăcere stranie instalată în adâncul lor
Fețele lovite de soartă și speriate
Mă duc cu gândul la un batalion de soldați epuizați, luați prizonieri de război
Corpuri însemnate de duhoarea mocirlei
Femei împodobite cu încruntături oribile
Dar totul este calm
Chiar și Mama Natură este binevoitoare
Marea este fermecătoare
Valurile ne mângâie cu atenție
Se abțin să ne lovească
Nu mai sunt violente
Nu mai sunt ucigătoare
Uitându-mă la fețele amărâte ale tuturor văd chiar speranță.

Uitându-mă la fețele lor abrutizate, virtutea care îmi vine prima în minte este curajul. Dincolo de diferențele evidente și de gradele variabile de bunătate și de răutate și indiferent de ce zace sub straturile personalităților lor, acești oameni au ceva în comun. Au înfrânt valurile și au supraviețuit unei călătorii solicitante. Au traversat o săptămână întreagă de greutăți extenuante. Au trecut prin pericole pe măsura celor mai înfiorătoare atrocități. Au fost supuși unor chinuri pe potriva morții.

Și totuși îmi e greu să mă gândesc la ei ca la niște oameni curajoși. Înțelegerea noțiunii de curaj implică o formă de curaj în chiar actul gândirii. Nu am avut până acum prilejul să mă aplec cu seriozitate asupra noțiunii de curaj, pentru că nu am fost supus niciodată unor încercări atât de intense. Nu am avut niciodată ocazia să înțeleg ce înseamnă cu adevărat să fii o ființă umană curajoasă.

E oare curajul opusul fricii? Sau e o virtute care se naște din distilarea fricii? Acel ocean și acele valuri… a părut că fiecare dintre ele stârnește o frică și o spaimă pe măsura celor provocate de vuietul unui turn care se prăbușește. Această experiență mă face să reflectez asupra curajului, îmi permite să analizez însăși noțiunea de curaj. Pentru prima dată în viața mea, oceanul m-a testat, mi-a pus la încercare curajul în cel mai intens fel posibil; am fost pus la încercare pe culoarele morții.

Oceanul m-a pus la încercare
Oceanul m-a pus în fața unei provocări
Oceanul a adus la suprafață toate reflecțiile teoretice pe care le-am formulat în

minte de-a lungul anilor mei de luciditate
Oceanul m-a supus unei confruntări
M-a pus în postura de adversar legat la ochi
Un concurent al morții.

Odiseea traversării oceanului pe barca putrezită a deschis ușa unei întâlniri epocale, creând spațiul în care esența ființei mele s-a putut manifesta, în care am putut să-mi chestionez sufletul, să mă expun în toată goliciunea mea:

Este această ființă umană cu adevărat cine crede că este?
Se manifestă această ființă umană în acord cu principiile pe care le susține?
Dă această ființă umană dovadă de curaj?

Aceste întrebări sunt vechi de când lumea. Oceanul m-a pus față în față cu ele, m-a întrebat iar și iar aceleași lucruri. De ani de zile mă frământă aceste întrebări. Ele sunt în fond cele care m-au azvârlit în celălalt colț al lumii, m-au azvârlit în mijlocul oceanului, ocean pe care îl văzusem până atunci doar în atlasele geografice.

—

Ani de zile mi-a stat mintea doar la munți
Ani de zile m-am hrănit cu războiul ce i-a antrenat de locuitorii ținuturilor kurde
Un război împotriva acelora care și-au împărțit Kurdistanul între ei
O ocupație ce a distrus o cultură străveche
O invazie ce a decimat valorile culturale ale kurzilor
A distrus ce era de preț pentru kurzi
Ce era indispensabil păstrării identității kurde.

Când eram mai tânăr, am visat să mă alătur Peshmerga[10]. Visam să-mi trăiesc viața departe de orașe. Visam să-mi trăiesc viața în ghearele anxietății, sus în munți, și să particip la războiul care avea loc.

De multe ori am fost în pragul unui pas revoluționar; se aduna în mine o masă critică. Dar de fiecare dată m-a oprit un soi de frică, deghizată în teorii ale nonviolenței și ale păcii. De multe ori am ajuns până la poalele masivelor lanțuri muntoase ale Kurdistanului. Și totuși teoriile rezistenței nonviolente m-au îndreptat de fiecare dată înapoi spre orașe, unde am pus mâna pe stilou.

Ani la rând, am visat să mă adăpostesc în munți, unde aș fi luat arma în mâini, unde aș fi fost printre cei care nu dau doi bani pe valoarea stiloului, unde aș fi fost obligat să vorbesc limba lor, limba rezistenței armate. Dar, de fiecare dată

când mă gândeam la puterea și la gloria stiloului, mi se înmuiau genunchii.

Până în ziua de azi, nu știu dacă sunt un spirit iubitor de pace sau mi-a fost doar frică. Nu știu dacă mi-a fost frică de lupta din munți, frică să pun mâna pe armă, sau am crezut cu adevărat că eliberarea Kurdistanului nu poate fi obținută prin țeava puștii. Asta m-a marcat — poate că am fost un laș, poate că lașitatea a fost cea care mi-a dictat preferința pentru pace, pentru puterea stiloului, m-a determinat să aleg calea rezistenței prin cultură.

Dar cred că doar atunci când pozițiile noastre teoretice sunt puse în față în față cu realitatea putem ști cât de solide sunt. Doar cel care visează și reflectează asupra morții în toată grozăvia ei este cu adevărat eliberat de frica morții. Teoriile nu sunt altceva decât teorii atâta vreme cât sunt constructe interne, devenind mai mult de atât doar atunci când ajungem să le întrupăm.

Nu ne putem implica într-o teoretizare adâncă și sinceră a unor noțiuni fundamentale precum viața și moartea dacă alegem să rămânem pe margine.

Când ne confruntăm cu moartea sau frica
Când ne luptăm cu moartea sau frica
Dobândim o înțelegere profundă și descoperim bogăția de sensuri ale acestor concepte
Oceanul mi-a oferit acest prilej
Oceanul mi-a făcut cunoștință în cel mai intim mod posibil cu moartea și frica
Ca doi berbeci întărâtați ce se iau în coarne
Ca un baros ce bate fierul.

Mulți dintre cei care stau acum pe punte se află pentru prima dată pe ocean. Pentru cine și-a făcut curaj să se îmbarce pe unul din aceste vase ce merg spre Australia nu există drum de întoarcere, absolut niciunul. Să ajungi la bordul unui astfel de vas înseamnă asumarea unui risc enorm, a unui pericol uriaș. E într-adevăr o bătălie cu moartea. Înainte de plecare, majoritatea nu aveau nici cea mai mică idee despre amploarea pericolului ce îi așteaptă pe parcursul călătoriei. Dar pentru mine și pentru alți câțiva situația era diferită. Nu eram prima dată pe punctul de a ne îneca și iată-ne, două săptămâni mai târziu, reluând lupta cu oceanul, îmbarcându-ne la bordul altui vas. În cele două săptămâni petrecute pe uscat în Indonezia, am simțit o dorință ciudată de a porni într-o nouă odisee, o senzație infuzată de teamă. Recunosc că a doua oară când m-am suit pe punte mi-am simțit picioarele tremurând, o greață de neînduplecat frământându-mi măruntaiele, o nelinește chinuitoare punând stăpânire pe mine.

Mă mai aruncasem o dată în ghearele oceanului și ale valurilor sale, mă aruncasem cu capul înainte să înfrunt realitatea, să dau piept cu frica. Înaintaserăm atunci zile la rând pe abisul de apă, asediați de valuri, până când am rămas fără combustibil și pluteam în derivă de-a lungul coastei. Ne aflam într-un punct mort. Suspendați.

A doua zi, o șalupă mică a venit la noi și ne-a adus benzină în butoaie

metalice. Atunci a trebuit să facem o alegere. Mulți dintre cei care stăteau alături de mine pe punte ar fi dorit să se întoarcă la țărm. După ce butoaiele au fost golite, a început lupta pentru a prinde un loc pe șalupa ancorată pe laterala vasului nostru. Cei mai tineri și mai agili s-au băgat în față, dându-și coate și ghionturi. Una dintre femei a încasat o lovitură chiar în fața ochilor soțului său, dar ăsta s-a dovedit a fi un lucru bun — i-a făcut pe marinari să o lase la bord. Ciondăneala s-a intensificat. Trei sau patru dintre cei mai zdraveni tineri i-au dat la o parte pe ceilalți și s-au suit la bordul șalupei. Aceasta s-a îndepărtat. Șapte-opt oameni au reușit să părăsească vasul pe care ne aflam pentru a se întoarce la țărm cu șalupa și, uite așa, s-a dus și ultima șansă de întoarcere.

Reflectând la cele câteva luni petrecute în Indonezia și la a doua călătorie pe ocean, am ajuns la o înțelegere mai profundă a conceptului de curaj, chiar dacă nu mă încred pe deplin în cugetările mele teoretice pe această temă.

Curajul este strâns legat de nesocotință
Să te lupți cu valurile și să te îmbarci apoi din nou într-o asemenea odisee ar fi imposibil fără o anumită doză de prostie.

Nu de puține ori, s-au întâmplat lucruri care mă împingeau să cedez, apărea ceva care mă făcea să vreau să renunț la această călătorie periculoasă. Și totuși am perseverat de fiecare dată grație nesăbuinței care îmi circulă prin vene, grație atitudinii necugetate pe care am adoptat-o. Să fii în stare să recunoști pericolul joacă în general un rol esențial în evitarea lui. Dar eu m-am forțat să-mi cultiv nesăbuința înnăscută până am ajuns să nu-l mai recunosc. Fără îndoială că, dacă aș fi apelat la facultățile raționale pentru a analiza posibilele pericole ce mă așteaptă, nu m-aș fi aventurat peste ocean.

Asta știu cu siguranță: curajul are o legătură chiar și mai strânsă cu lipsa de speranță
Cu cât mai lipsit de speranță este cineva, cu atât mai zelos este să se îmbarce în întreprinderi periculoase.

În timpul perioadei cât am stat în Indonezia, ba chiar și atunci când eram pe vas, nu am avut niciodată curajul de a mă întoarce la viața pe care am îndurat-o. Nu am avut niciodată curajul să mă întorc în punctul de unde am plecat. Simt că am ars toate punțile. Eram condamnat să traversez oceanul, chiar dacă asta ar fi să-mi aducă sfârșitul. Eram condamnat să înfrunt valurile, să-mi continui călătoria, să-mi urmez soarta până la capătul acestei călătorii. Gândindu-mă la situația pe care am lăsat-o în urma mea, am un acut sentiment de lipsă de speranță. Trecutul meu a fost un iad. Am scăpat din iadul pe pământ. Nu sunt pregătit să mă gândesc la asta, nici măcar pentru o clipă. Perspectiva de a mă întoarce în Iran sau de a pribegi înfometat și fără un acoperiș deasupra capului

prin Indonezia mă face mai curajos, îmi dă puterea să merg înainte.

Sunt ca un soldat prins în mijlocul unui câmp minat sau ca un prizonier de război. Trebuie să faci o alegere. Am ajuns în punctul dincolo de care nu există întoarcere, nu mai pot da înapoi.

Poate că mulți dintre cei de pe nava de război sunt ca mine
Poate că și ei au descoperit curajul
L-au descoperit în valea groazei
În micile revelații
În marile spaime
Poate că au descoperit curajul să înfrunte valurile
Confruntarea inevitabilă, singurul drum înainte.

Dacă vasul ar fi să fie rupt în două de un val rătăcit, am dispărea, o moarte absurdă ca multe altele.

E greșit să credem că morțile noastre diferă de morțile altor milioane de oameni, de morțile celor care au murit până acum, de morțile care urmează. Nu. Toate morțile sunt absurde și futile. Nu e nicio diferență între a muri apărându-ți țara, a muri pentru o cauză nobilă și a muri pentru o înghețată pe băț.

Moartea e moarte
Pur și simplu
Absurdă și neașteptată
Ca și nașterea.

Mi-am dat seama mai târziu că noaptea furtunoasă în care îngerul morții mi s-a așezat pe umeri a fost noaptea nașterii mele; atât a aniversării mele, cât și momentul renașterii. Mi-am dat seama de asta doar după ce am pus piciorul pe țărm. Dacă aș fi murit, ar fi fost o moarte ridicolă, o moarte de fapt divers. Gândiți-vă un pic, un om care moare de ziua lui. Nu are niciun sens. Să mă gândesc, adică, la ceea ce s-ar fi putut întâmpla, dar nu s-a întâmplat. Poate că, dacă aș fi murit, cineva s-ar fi aplecat asupra circumstanțelor morții mele și le-ar fi analizat din punct de vedere metafizic, apelând la tehnici de ghicire a viitorului sau la interpretarea mișcărilor astrelor și ale altor corpuri cerești. De ziua mea, i-ar fi încurajat și pe alții să încerce să înțeleagă. Poate că mama ar fi inventat tot felul de mitologii pentru a onora moartea fiului, fantezii sacre și mistificatoare menite s-o ajute să facă mai bine față durerii. Ar fi țesut pânze sacrosancte și magice în jurul întâmplărilor reale. Ar fi asociat moartea mea cu entități și alinieri astrale. Dar toate aceste ritualuri sacre de doliu nu ar fi putut schimba nimic.

Moartea e moarte.

Cineva moare în ziua aniversării sale sau în cu totul altă zi. Una din două. Esența morții se reduce la neființă. Anihilare într-o clipă formidabilă. Ca o scăpărare de lumină în nemărginirea beznei.

Toate isprăvile și toate fricile.

Toate întâlnirile cu foamea și setea.

Toate se sfârșesc.

Indiferent prin ce am trecut, acum am ajuns în Australia. Viața ne-a zâmbit într-un final.

—

Nava de război merge toată noaptea, prin urmare suntem obligați să rămânem așezați. Nu ni se permite nici măcar să ne ridicăm câteva clipe sau să facem doi pași. Am apucat să stăm în picioare doar când au scufundat ambarcațiunea pe care ne-au găsit. Am asistat la găurirea ei cu o mitralieră de bord și am văzut cum a fost înghițită de ape. Doar în momentul acela mi-am dat seama cât de modestă era în comparație cu oceanul. O biată bucată de lemn ce pălea în fața măreției oceanului.

Toată noaptea am fost treaz din cauza durerii de spate pricinuite de statul în fund pe podeaua tare. Os pe lemn. Am rămas tăcut, numărând valurile ce se spărgeau de corpul navei. Am slăbit atât de mult — asta îmi pricinuiește o durere permanentă, indiferent de poziția în care mă așez.

În dimineața următoare, nava de război a ajuns pe insula Crăciunului. Case albe aliniate de-a lungul văilor insulei, case albe etalate pe fundalul junglei. Fericirea a revenit pe fețele pasagerilor, care acum îndrăznesc să-și zâmbească unul altuia. Marea sclipește și strălucește până la țărm, valurile înaintează și se retrag la câțiva metri de plajă. Nu există consens în mișcarea valurilor. Pare că unele cresc treptat de unde încep la țărm și se amplifică pe măsură ce ajung în larg. Sunt haotice și, când și când, se ciocnesc între ele, împroșcând apa și spărgându-se.

Un remorcher ce scoate fum negru înaintează de-a lungul navei. Pasagerii epuizați sunt transferați în grupuri de câte zece pe cheiul insulei. Primul este mutat Pingu-inul, prins în continuare în încleștarea morții; îl smulg de pe puntea pe care s-a întărit ca cimentul. Mani-cu-picioare-crăcănate își însoțește soția și copilul, ce plânge fără încetare. Golshifteh-a-noastră și copiii ei sunt lângă Pinguin și se îndreaptă spre țărm. De la depărtare, pare că o delegație mare ne așteaptă pe chei. Nu durează mult până îmi vine și mie rândul. Sunt printre ultimii, alături de Nerodul-fără-dinți-în-gură, Iranianul-irascibil, Cadavru și alți câțiva tipi mai tineri. Ne suim la bordul remorcherului.

Singura mea avere se află în rucsacul Prietenului-băiatului-cu-ochi-albaștri. În timpul primei călătorii, rucsacul meu, care nu conținea oricum nimic important, a dispărut în valuri. Dar Prietenul-băiatului-cu-ochi-albaștri mi-a păstrat în bagajul lui cartea de poezii atât de dragă mie[11]. Nu am știut ce să iau cu mine din Iran. Nu aveam nimic valoros.

Averea mea după treizeci de ani
După treizeci de ani în care m-am străduit cât am putut în dictatură
După treizeci de ani de chin în teocrația numită Iran
După treizeci de ani averea mea se reducea la nimic
Ce altceva aș fi putut lua cu mine în afara unei cărți de poezie?

Am vrut să trec de porțile aeroportului din Teheran fără să am nimic la mine. Dar m-am temut de vameși. Fără îndoială că s-ar fi întrebat de ce slăbănogul ăsta, ce pleacă departe, nu are niciun bagaj la el. Așa că am cumpărat un rucsac și l-am umplut cu un teanc de ziare vechi și câteva haine fără valoare. Am părăsit aeroportul arătând ca un turist. Cu mâna pe inimă vă spun că nimic din ce aveam nu valora doi bani. Dacă nu m-aș fi temut de vameși, aș fi plecat cu mâna goală, ca un vagabond.

Am fost probabil călătorul cu cele mai puține bagaje din istoria tuturor aeroporturilor din lume. Eram doar eu, hainele de pe mine, o carte de poezie, un pachet de țigări și umanitatea mea.

Acum mai am doar câțiva metri până la încheierea acestei călătorii lungi și anevoioase. Țin în mână cartea udă de poezie. Mi-am pierdut pantofii, iar hainele îmi sunt toate numai găuri.

Remorcherul trage la țărm. Valurile de-a lungul țărmului sunt blânde. O fetiță blondă e pe plajă, jucându-se în apă; nu ne bagă în seamă. Nu acordă nicio atenție oamenilor osteniți și epuizați, nici celor care așteaptă pe chei. Imaginea fetiței îmi e încă vie în minte. Râde, prinsă de bunătatea valurilor îmbietoare. În universul acelei copile nu e loc pentru nenorocire. În lumea ei nu e loc pentru greutățile ce se nasc din nedreptate.

E liberă
E inocentă
E ca briza răcoroasă într-o zi cu soare
Prima mea impresie adevărată despre Australia.

O platformă portuară înaltă remorcherul ce aduce grupurile de pasageri, ridicându-i până la marginea cheiului. Această bucată de uscat ce reprezintă tărâmul libertății. Câteva clipe mai târziu primesc primul cadou din partea Australiei. O pereche de șlapi, puși în fața picioarelor mele rănite și a corpului meu căznit.

Un slăbănog cu ochi deschiși la culoare
Ținând în mână o carte udă de poezie
Cu picioarele vârâte într-o pereche de șlapi strâmți
Asta e tot.

10. Peshmerga, nume care se traduce prin „cei înfruntă moartea“, sunt forța militară a regiunii autonome kurde din nordul Irakului.

11. Este vorba despre *Fear of Being a Labourer Again in the Afterlife*, scrisă de prietenul lui Behrouz, poetul kurd Sabir Haka. Haka este autorul a trei cărți (n.ed.orig.).

5. Poveste de (pe Insula) Crăciun(ului)/ Un băiat rohingya apatrid este trimis să urmeze steaua exilului

O cușcă
Ziduri înalte
Sârmă ghimpată
Camere CCTV
O cușcă — ziduri înalte — sârmă ghimpată — camere CCTV
Camere de supraveghere cu ochii pe douăzeci de oameni
Bărbații purtând haine prea mari
Bărbații cu haine lălâi, fluturând pe ei.

Dimineața devreme, la ora șase, gardienii și-au făcut apariția ca niște cămătari nerăbdători și ne-au ridicat din paturile noastre. În câteva minute, ne-au dus într-o cușcă. Au trecut aproape două ore de când am fost aduși aici. Ore grele. E greu să fii închis... să fii băgat într-o cușcă. Suntem încarcerați pe insula Crăciunului de o lună. E greu să fii prizonier.

Pentru că am fost separați și regrupați după noi rânduieli, nu îi cunosc pe acești oameni, chiar dacă fețele și vorbirea lor îmi sunt familiare. Iranieni ce au înfruntat o soartă îngrozitoare... blestemată... damnată. Sunt dintre cei care au fost cel mai rău loviți. Un singur tip iese în evidență din cauza înfățișării sale. O față închisă la culoare — ochi întunecați, migdalați — brațe subțiri, brațele delicate ale unui tânăr abia ajuns la maturitate. Ar putea fi un rohingya[12] din Birmania. L-au despărțit de prietenii săi. Tăcerea lui îți dă un fior apăsător de disperare, genul de disperare asociată cu diaspora, o disperare asociată cu exilul.

Departe de casă — se vede în felul în care se uită la gardurile de sârmă
Departe de casă — se vede în felul în care se uită la oamenii ale căror cuvinte nu le înțelege.

Insomniacul și Cel-ce-doarme-prea-mult sunt și ei aici. Cei doi iranieni au fost târâți aici din încăperea alăturată în dimineața asta. Au fost aduși direct în incinta asta, cu ochii cârpiți de somn, nelăsați nici să se spele pe față. Planul este să ne trimită pe toți pe insula Manus cu un singur zbor.

Vreau doar să ne ducă la bordul avionului cât mai repede și să ne trimită odată oriunde vor ei. M-am resemnat, ce va fi va fi, am acum suficient curaj să

accept orice va urma. Cred că pentru mine Manus va fi doar o altă etapă, o altă piatră pe care trebuie să calc pentru a înainta. Nu pot să fac nimic decât să accept realitatea. Iar astăzi realitatea este că au stabilit să mă trimită în exil pe insula Manus, să mă exileze în liniște și pașnic, undeva în mijlocul oceanului.

—

Așteptările îmi sunt modelate de comentariile ofițerilor australieni, care s-au străduit în tot acest timp să ne sădească în minte o anumită imagine a insulei Manus, o imagine grosieră a oamenilor, culturii, istoriei, peisajului. Trăiesc, prin urmare, cu impresia că Manus trebuie să fie o insulă cu un climat tropical, unde mișună tot soiul de insecte nemaivăzute. Că, în loc să poarte haine, localnicii de pe Manus se încing cu frunze mari de bananier pentru a-și acoperi organele sexuale. În urmă cu câteva zile, am dat pe Internet peste niște informații despre oamenii primitivi și astea sunt imaginile care mi-au rămas în minte. E interesant — și uneori înspăimântător — să te imaginezi trăind alături de astfel de oameni.

Informația de la care plecasem se referea la canibalismul manusienilor. În loc să mă îngrozească, perspectiva m-a însuflețit, m-a inspirat. Bine, cu siguranță nu se pune problema să fim lăsați să ne descurcăm singuri printre canibali. Cu siguranță nu se pune problema ca aceștia să ne gătească la ceaun. Cu siguranță că nu vor sărbători cu toții venirea noastră prin ceremonii festive și pline de veselie, ceremonii nesfârșite, în care ei vor dansa goi, acoperiți doar cu frunzele de bananier.

Dar poate că totuși le-ar plăcea să-mi deguste brațele lipsite de grăsime, mă gândesc. Mai mult ca sigur că s-ar lua la bătaie pentru ele. Cel mai puternic și mai feroce dintre ei ar fugi cu ele într-un colț, ca un animal sălbatic, să le devoreze. Se zice că brațele li se par canibalilor o delicatesă. Mai ales dacă sunt ca ale mele: cu păr puțin, delicate și lungi.

Sunt pierdut în astfel de fantezii copilărești când se deschide în sfârșit ușa. Ne lasă să mergem la toaletă. Și la toalete sunt camere CCTV. E destul de greu să-ți dai drumul când ai o cameră care se uită fix la tine. Mai ales dacă te gândești că în acel moment câteva perechi de ochi aparținând unor oameni străini te monitorizează, se uită la tine pe un ecran conectat la o cameră de supraveghere. Poate că râd de tine și vorbesc despre organele tale sexuale, tare, să audă toată lumea. Dar aceste proiecții imature sunt întotdeauna înlocuite de unele și mai imature. Poate că aceste camere CCTV sunt puse aici să ne sperie — ca să nu facem nimic.

Ne terminăm treaba și nimeni nu se uită la monitor în tot acest timp. Poate că acelora care te supraveghează le e indiferent de tine și de lungimea penisului tău. Cu siguranță că pe ecrane s-au perindat sute de oameni mergând la aceste toalete, iar ochii lor s-au obișnuit să vadă multe penisuri.

În spațiul ăsta închis nu prea ai la ce să te uiți, așa că astfel de scenarii

tâmpite și superficiale sunt la ordinea zilei. Oricum, tot întorcând situația pe toate părțile, mintea mi-a obosit, iar aceste gânduri și imagini mă ajută să mă deconectez.

Timpul acesta dificil se târăște încet. Într-un final se întâmplă ceva. Ne mută în incinta de alături. Insomniacul și alți câțiva sunt duși în altă parte. Îi văd în continuare. O iau pe o alee până în partea cealaltă.

Când numărul cuiva este strigat, acesta trebuie să se dezbrace până la piele pentru a fi percheziționat cu un aparat. Apoi, îi este controlat părul de pe cap ca nu cumva să ascundă ceva acolo. Și eu sunt pus să mă dezbrac, deși nu port decât o pereche de chiloți. Mă controlează peste tot, chiar și la subsuori, mă pipăie până și în găurile lor. De ce ar trebui să mă simt ofensat că trebuie să-mi dau jos chiloții? Oricum ei văd totul pe camerele CCTV. Nici nu mă miră că se poartă așa.

Un ofițer cu înfățișare severă le dă câte un set de haine tuturor celor care trec prin etapa dezbrăcare-percheziție, chiar dacă hainele nu sunt deloc pe măsura respectivului. Nu avem de ales. Trebuie să purtăm ce ne dau.

Merg alături. Am luat hainele — sunt de două ori mărimea mea. Tricouri galbene de poliester — ne transformă radical corpurile, ne degradează în ultimul hal. Aici stăm așezați pe scaune albe și iarăși ne uităm în gol la pereții de metal. Un tip temperamental trăncănește întruna și râde. Tânărul ăsta gălăgios și enervant, cu scuame pe chelie, scoate o țigară și o aprinde folosind bricheta prinsă de perete. E ciudat totuși, cum de mai are țigara după ce a trecut prin toate acele percheziții corporale? L-au căutat până și în chiloți și pe sub bucata de carne ascunsă acolo. Cineva îl întreabă cum a reușit. Dar el se mulțumește să râdă înțelegător și spune că a fost temnicer în Iran. Această mărturisire îi câștigă stima celorlalți. E reconfortant să avem un temnicer printre noi — asta înseamnă că mai pot să trag un puf-două în plămâni, în intestinele-mi uscate și în celulele mele nervoase secătuite.

Băiatul-rohingya continuă să se uite speriat în jur, bulversat de bărbații străini, bărbații ăștia ce vorbesc tare, conversează zgomotos. Pare atât de picat din cer, încât nimănui nu-i e milă de el. Nimeni nu-i oferă nici măcar un fum din țigara care a circulat din mână în mână. Nici eu nu mă obosesc să schimb două vorbe cu el, nu mă obosesc să-l ajut să iasă din starea asta, nu mă obosesc să-l izbăvesc de singurătate, să risipesc aerul chinuitor al condiției sale de exilat. Nu mă aflu într-o poziție mai bună. Dar cel puțin singurătatea mea e mai ușor de tolerat în momentul ăsta. Mai stăm încă o oră pe scaunele tari, stăm aici făcând presupuneri despre ce urmează — nu e clar în ce constă ceea ce urmează.

Într-un final, apar câțiva ofițeri și ne citesc numerele pe rând. Când o iau pe alee, trebuie să mă dezbrac din nou. Iar îmi scanează corpul cu aparatul acela. Corpul meu a obosit de la atâtea inspecții. Ce am putea să luăm cu noi în avion de ne percheziționează atât de minuțios? Toată lumea știe că ne aflăm deja de ceva timp sub supravegherea lor strictă. Poate se tem, de pildă, că cineva ar putea duce la bordul avionului un brici. Poate se tem că acea persoană va pune briciul la gâtul pilotului. Și atunci pilotul va fi obligat să schimbe cursul zborului și s-o ia

direct spre Australia.

Deci care e treaba cu Manus? Ce fel de pământ ar putea fi? De ce cred ei că cineva ar fi dispus să-și asume astfel de riscuri? Inspecția corporală strictă efectuată de ofițeri și toată acea supraveghere prin intermediul camerelor CCTV îmi dau o stare de nervi. Mă simt de parcă aș fi vreun infractor sau vreun criminal pe care se pregătesc să-l transfere dintr-o închisoare în alta. Chestii pe care nu le-am văzut decât în filme.

A treia incintă — monotonia e întreruptă. Intră câteva asistente medicale ținând în mâini niște broșuri, însoțite de interpreți îmbrăcați în verde. Vorbesc despre pericolele potențiale de pe insula Manus, pericole ce ne-ar putea afecta sănătatea. Vorbesc despre țânțarii cu picioare lungi, purtători de malarie. Vorbesc și despre alți țânțari din soiuri pe care nu le-am mai văzut până acum, țânțari complet necunoscuți mie, țânțari înfățișați în broșuri. E posibil ca unul din acești țânțari să mă aștepte pe Manus. Imediat ce o să ajung, o să-și înfigă trompa în corpul meu. Pentru acești țânțari suntem creaturi străine de pe tărâmuri străine. Noi, străinii, prada cea mai vulnerabilă, suntem pe cale să devenim o masă apetisantă.

Una dintre asistente, cea mai drăguță, ne dă toate detaliile. Spune că acolo va trebui să ne protejăm singuri:

— După apus, trebuie să vă luați pastila antimalarie și să vă dați cu loțiunea specială pe care o veți primi de aici.

Vorbește despre simptomele malariei și multe alte nebunii, chestii care nu mă interesează deloc. Cuvintele ei sună mai degrabă a amenințare decât a cuvintele cuiva preocupat de sănătatea noastră. E ca și cum ne-ar avertiza:

— Manus e o insulă periculoasă, unde bântuie țânțari tropicali ce transmit boli mortale. Dacă aș fi în locul vostru, aș completa pe loc formularul de deportare voluntară și m-aș întoarce în țara mea natală.

Cuvintele ei stârnesc agitație. Îngrijorarea și frica se citesc limpede în ochii Băiatului-rohingya. Se uită în dreapta și în stânga la cei din grupul nostru cu ochii săi întunecați, cu ochii săi migdalați, căutând un potențial refugiu în fețele acestor străini. Dar nu va găsi pe fețele noastre nimic care se inspire liniște și siguranță. Se întoarce să fixeze cu privirea zidul din fața lui.

După plecarea asistentelor, tipul care a fost temnicer face un număr de magie și mai scoate o țigară. O scoate din buzunarul șortului de poliester. E chiar incredibil. Cum a reușit să facă asta? Țigara asta reușește de una singură să ne abată atenția de la avertismentele asistentei și de la îngrijorările legate de țânțarii tropicali. Toți sunt impresionați de gardianul cu chelia scuamoasă, toți îl privesc cu respect. Și el e încântat că anii pe care i-a petrecut lucrând în închisorile iraniene l-au ridicat într-o poziție atât de onorabilă — zâmbetul îi întinde gura de la o ureche la alta, peste toată fața, să vadă toată lumea.

Să trag un puf-două din țigara asta în aceste împrejurări improbabile îmi dă o mare plăcere. Chiar îmi place de tipul ăsta. Admir felul cum reușește să treacă țigara de toate controalele. Este temnicerul prin excelență, care știe foarte bine cum să ascundă tutunul într-una din găurile sau cavitățile corpului său. Știe

foarte bine cum să o treacă de ofițerii neînduplecați, de brutele alea intransigente. Îi poate duce pe nas pe blestemații ăia cât ai zice pește.

În momente ca acestea, nu știu ce să fac. Mă ridic de pe scaun și mă plimb în jurul incintei închise. Tot nu știu de ce ne-au scos din tabără cu noaptea în cap. Nu am nici cea mai vagă idee de ce am petrecut ore în șir făcând turul acestor spații neprietenoase, nu am idee de ce ne-au percheziționat de 'nșpe mii de ori. Singurul lucru care îmi vine în minte e că au vrut să ne chinuiască în toate felurile posibile. Din când în când, arunc o privire discretă spre gardianul cu chelia scuamoasă, așteptând să mai producă o țigară. Dar el nu bagă de seamă și vorbește tare cu prietenul lui; nu dă niciun semn că ar avea poftă de o nouă țigară.

Nu-mi vine să cred ce mi se întâmplă
Toate greutățile
Toată pribegia asta
Toată foamea pe care am îndurat-o
Toate astea...
Ca să ajung pe pământ australian
Nu-mi vine să cred că acum sunt exilat pe Manus
O insulă infimă în mijlocul oceanului.

Încep să amețesc tot învârtindu-mă. Am senzația că și pe ceilalți îi deranjează. Nu pot decât să mă așez din nou pe scaunul tare și să casc ochii la pereți. Nu mi-au plăcut niciodată așteptarea, uitatul pe pereți, privitul în gol în așteptarea a ceva fără sens. Nu mi-a plăcut niciodată să mă uit la fețele altora, fețele unor oameni pe care nu-i cunosc. Am urât asta dintotdeauna. Mă agită. Astăzi vom fi exilați pe insula Manus. Vreau să ne depună mai repede pe insula asta necunoscută. Vreau soarta ce mă așteaptă. Vreau să vină acum.

Am obosit să mă tot gândesc. Exilul pe Manus e ca o sabie ridicată deasupra capului meu de vreo lună, gata să mă lovească. E o formă de tortură să trăiești cu această teamă permanentă. Vreau să mă pună pe avion cât mai repede. Vreau să cobor din avionul acela câteva ore mai târziu. Vreau să mă ducă odată pe insula aia, căreia nu-i cunosc decât numele. Cel puțin voi ști cum stau. Voi ști că sunt pe insulă. Și, dacă tot trebuie să merg, dacă tot trebuie să sufăr în virtutea faptului că mă aflu acolo, voi putea simți acea suferință pe propria-mi piele. Uneori îndurarea directă a suferințelor și greutăților e mai ușoară decât amenințarea iminenței lor. Nu e ca și cum nu aș mai fi trecut prin necazuri la viața mea.

Am îndurat atâta răutate
Am trecut prin atâtea bătălii împotriva sorților
Așa că sunt pregătit
Sunt gata să fiu aruncat pe insula aia izolată.

Cineva s-ar putea întreba uneori care e rostul expunerii la aceste suferințe extreme, de ce trebuie cineva să treacă prin atâtea nenorociri? De ce am fost eu atât de ghinionist? De ce a trebuit să ajung în Australia la fix patru zile după emiterea unei legi atât de neîndurătoare? Dar nimeni nu poate găsi un răspuns.

Într-un final, frustrările zilei culminează cu ultima incintă. Acolo nu ne țin prea mult. Ne iau pe rând. Ne pun câteva întrebări. Trebuie să răspundem. Ne suie într-un vehicul. Există o interpretă kurdă. O femeie cu ochi mari, de culoarea cărbunelui și sprâncene prelungi. Când vorbesc cu ea, zâmbește uneori pe ascuns, cu subînțeles. Nu pot să-i descifrez zâmbetul. Cred că are o anumită satisfacție că am fost exilați pe Manus. Dar e posibil și să fie de acord cu faptul că am vorbit cu vehemență. Poate că e de acord cu felul în care i-am răspuns ofițerului de la Departamentul de imigrări și am încercat să-l scot din pepeni cu răspunsurile mele. Îmi transmite prin acest zâmbet pe ascuns, cu subînțeles că purtarea mea a fost în asentimentul ei.

—

Ne urcă într-un autobuz. Acum câteva zile, chiar în locul ăsta, a izbucnit un conflict sângeros, chiar în acest loc în care stăm noi acum ca niște oi supuse. Refugiații libanezi s-au revoltat, înfruntându-i pe gardienii ce voiau să-i îmbarce. Dar gardienii i-au snopit în bătaie. I-au înfrânt și le-au zdrobit brațele și fețele câtorva dintre ei. Au târât corpurile stâlcite și pline de sânge pe beton. Erau alungați pe insula Manus și gata. Indiferent câtă rezistență ar încerca refugiații să opună, nu pot schimba mașinațiunile politice ale guvernului, un guvern ajuns de curând la putere, îmbătat deja de damful ei.

Autobuzul o ia din loc. Drumul către aeroport e străjuit de junglă. Conversația din vehicul se învârte în jurul probabilității următorului scenariu: vom coborî la Aeroportul Darwin ca să aflăm că toată tevatura asta nu a fost decât o reprezentație proastă, că tot teatrul ăsta a fost doar o farsă și că nici nu se pune problema de Manus. Astfel de discuții se nasc însă din slăbiciune. În acest moment, credința în apariția unui miracol e ridicolă. Trebuie să acceptăm realitatea. În câteva ore, ne vom da jos din avion pe o insulă îndepărtată numită Manus.

Câteva mașini de poliție merg în spatele autobuzului nostru și câteva în față. Precum coloana oficială a unui șef de stat. Suntem atât de storși de puteri, încât nu am fi în stare de nimic, nici dacă am vrea. Hainele noastre lălâi și jenante ne împovărează.

La aeroport e iadul dezlănțuit. Zeci de polițiști stau aliniați militărește în jurul avionului. Câțiva ziariști au aparatele de fotografiat pregătite. Toți ne așteaptă. Interpreții sunt și ei aici. Femeia kurdă are mâinile încleștate la spate. Stă acolo pur și simplu, complet supusă. Nu înțeleg, nu reușesc să-mi dau seama de ce e nevoie de atâta securitate. Sunt îngrozit de ziariști, sunt îngrozit de aparatele lor de fotografiat.

Ziariștii își bagă nasul peste tot. Caută mereu senzaționalul. Munca lor se hrănește din războaie, din întâmplări nefericite, din necazurile oamenilor. Îmi amintesc că, atunci când lucram pentru un ziar, intram în priză imediat ce auzeam știri despre o lovitură de stat, de pildă, sau despre o revoluție ori un atac terorist. Mă apucam înfierbântat de lucru și porneam la vânătoare ca un vultur. Iar eu, la rândul meu, satisfăceam apetitul publicului.

Ziariștii se învârt ca vulturii, așteaptă ca amărâții loviți de soartă să coboare din vehicul, sunt nerăbdători să ieșim, să surprindă imaginea celor amărâți și lipsiți de ajutor, să se năpustească asupra noastră —

Clic-clic
Gata să-și facă pozele
Clic-clic.

— și să trimită apoi imaginile în întreaga lume. Sunt sub vraja politicilor murdare ale guvernului lor, pe care le iau de bune. Ideea e să fim dați exemplu, să le fie învățătură de minte tuturor celor cărora le trece prin cap să ceară azil în Australia.

—

Prima întâlnire similară cu un grup de ziariști am avut-o în Indonezia, când mă aflam într-o stare din cale afară de îngrozitoare și de mizerabilă, iar nenorocirea mi se revărsa prin toți porii. După ce aproape mă înecasem în cursul primei încercări de traversare, eram epuizat, înfometat, traumatizat de mare. Poliția ne-a pescuit și ne-a dus pe uscat. După o călătorie de șase ore, am ajuns la închisoare, pentru a evada la scurt timp după aceea. Dar, mai înainte de asta, chiar în locul de sosire, pe când coboram din mașina de poliție, ziariștii ne-au înconjurat, fotografiat și filmat din toate unghiurile — din față, spate și profil. Îi urăsc. Urăsc faptul că oamenilor o să li se facă milă de mine și o să-mi plângă soarta, văzându-mă în halul ăsta și în circumstanțele astea. Ce satisfacție poate avea cineva fotografiind și relatând despre niște oameni care aproape s-au înecat și de abia mai sunt în stare să meargă?

Trecuseră șase zile. Fix șase zile. Șase zile în care nu dormiserăm. În acest interval, soarele arzător îmi descojise treptat pielea de pe față, îmi jupuise pielea de pe brațe. Hainele îmi erau toate niște zdrențe. Puteam a baltă. Tricoul meu avea într-o parte o gaură prin care puteai să-ți bagi pumnul; era atât de mare, că mi se vedeau coastele, mi se vedea cutia toracică pe sub pielea tăbăcită de soare. Corpul meu era în pragul colapsului: nu mâncasem o masă decentă de când pusesem piciorul în Indonezia. În plus, trăisem mereu cu teama de a fi prins de poliție, teama de a fi aruncat în închisoare, teama de a fi până la urmă deportat în Iran. Și, din cauza deficienței de vitamine, aveam în barbă smocuri ridicole de păr

uscat, decolorat, rupt, atât de țepos că-mi irita fața. Urmele bătăliei se vedeau în ochii mei, ochi ce deveniseră sticloși de la confruntarea cu moartea din urmă cu trei zile. Eram o fantomă umblătoare.

Arătam jalnic. Mă împleticeam la tot pasul, de parcă creierul meu nu ar mai fi fost în stare să-mi coordoneze corpul. Când mergeam, mi se părea că sunt pe un vas legănat de valuri. La coborârea din autobuz, am fost bombardați de ziariștii băgăcioși și de aparatele lor de fotografiat vrednice de tot disprețul. Eram prea slăbit ca să-mi acopăr fața cu mâna. Cu siguranță că spectacolul pribegilor salvați ca printr-un miracol de la înec și aduși la țărm era un subiect care făcea senzație.

Este a doua oară într-un interval scurt de timp când facem obiectul atenției acestor indivizi indiscreți. Aeroportul de pe insula Crăciunului a devenit studioul unei sesiuni foto. Par să fi pregătit o ambuscadă, așteptând momentul să mă prindă fragil și neajutorat. Așteaptă să mă transforme în subiectul reportajului lor. Vor să-i sperie pe alții cu imaginea cadavrului meu ambulant.

—

Exilul de pe insula Crăciunului
Exilul din Australia
Aeroportul marchează punctul exilării
Aeroportul este complet gol
Aeroportul este absolut tăcut.

O aeronavă propulsată de o singură elice e pregătită să ne ducă pe un pământ îndepărtat, retras. Aș vrea ca ofițerii să ne îmbarce cât mai repede, să ne conducă în avion ca să putem pleca. Atmosfera a devenit prea apăsătoare pentru mine. Mă apasă din cauza vulturilor ăstora ce se agită cu camerele lor în jurul avionului. Ofițerii se îmbarcă ducându-și rucsacurile umflate, ca niște soldați trimiși în prima linie a frontului. Unii dintre ei și-au fluturat mâinile în fața aparatelor de fotografiat — e ceva între ei și ziariști. Ai senzația că sunt toți înțeleși între ei.

Primul care urcă la bord e Insomniacul. Are de parcurs o distanță de aproximativ cincizeci de metri între autobuz și avion. Au parcat intenționat vehiculele departe de avion — scopul lor: înjosirea totală. Doi ofițeri masivi îl prind de subsuori pe Insomniac într-o manieră degradantă — așa îl escortează tot drumul până la avion. Chiar dacă Insomniacul e înalt, pare un pui de căprioară înghesuit între cei doi ofițeri. Din ele n-a rămas decât o pradă pentru leii sălbatici ce îl târăsc încet înspre scara aeronavei. Iar ziariștii își dau toată silința să nu rateze momentul. Știu că este plăcerea lor să-i lase pe oameni fără nicio urmă de demnitate.

Insomniacul opune rezistență la fiecare pas, dar asta nu schimbă cu nimic lucrurile. Uriașilor care îl încadrează li se rupe, târăsc bucata aia de carne fără să

clintească. Când se aproprie de avion, alți doi vin să-l preia pe Insom-niac. Îl urcă pe scări. Cineva care așteaptă în capul scărilor filmează toată scena. Acesta este scenariul zilei, scenariu care se repetă la fiecare două minute. Singura diferență e că bucata de carne complet înfrântă se schimbă de fiecare dată.

Mă gândesc, mă gândesc la situația Insomniacului, mă gândesc la cum stătea el la proră, la cum privea în față, la cum se tot uita la ceas[13]. Îmi aduc aminte cum întreba mereu același lucru, cum obișnuia să întrebe „Cât mai e până în Australia?". Sau în noaptea aceea, ultima noapte, noaptea în care ne-a prins furtuna, noaptea aceea întunecată, noaptea aceea chinuitoare, noaptea când m-a strâns tare în brațe, noaptea în care n-a scos niciun cuvânt. Era îngrozit. Și acum toată agonia prin care a trecut e rezumată în scena asta. O scenă în care e distribuit în rolul criminalului periculos pentru care e nevoie de doi uriași solizi ca să-l stăpânească și să-l transporte de aici până acolo. Aceste lucruri se întâmplă pe pământ australian. Pământul pe care Insomniacul încerca să ajungă, pământul până la care număra secundele, pământul pentru care a îndurat oroarea asta.

Acum este rândul Băiatului-rohingya. Scund. Slab. Arată mult mai lipsit de putere. Face câțiva pași înainte să i se înmoaie genunchii. Pare pe punctul de a se prăbuși la pământ. Ofițerii îl ridică. Ca și cum ar escorta pe cineva la spânzurătoare. Am fost martorul unei scene similare în Iran. Puseurile astea de oboseală și năucire pe care le are băiatul sunt firești. Este un om brav care a fost văduvit de instinctul natural al curajului. A traversat oceanul, nu are niciun motiv să se teamă de toată tevatura asta lipsită de sens, niciun motiv să tremure în fața acestor camere nemiloase. Poate că se luptă să-și adune ultimele rămășițe de curaj care îi mai circulă prin vene, poate că face eforturi să rămână puternic.

După câțiva pași, își întoarce capul și se uită înapoi înspre autobuz. De parcă ar fi lăsat ceva sau pe cineva în urmă. Poate că în acest moment de slăbiciune nu găsește tărie în nimic altceva decât în noi. Adevărul este că în toată această jumătate de zi nu a schimbat un cuvânt cu niciunul dintre noi. Din cauza alterității sale, l-am ignorat, l-am neglijat așa de tare că nu i-am oferit nici măcar un fum. Dar suntem singurii oameni pe care îi are acum, chiar dacă ne știe prea puțin. Suntem singura lui alinare. Se află pe punctul de a fi aruncat într-un viitor sumbru și necunoscut. Un destin legat de exilul pe insulă. E ca o pradă târâtă pe pământ la sfârșitul unei sesiuni de vânătoare. Nu are niciun control asupra picioarelor sale, nu poate să facă nici măcar un pas de unul singur. Câteva clipe mai târziu e și el la bordul avionului.

Mai sunt îmbarcați alți câțiva. Apoi strigă numărul meu: MEG45. Îmi va lua mult, dar cu siguranță va trebui să mă obișnuiesc cu numărul ăsta. Din punctul lor de vedere, nu suntem altceva decât niște numere. Va trebui să-mi uit numele. Urechile încep să mi se aprindă când îmi aud numărul. Încerc să apelez la imaginație ca să atribui o semnificație acestui număr care nu înseamnă nimic pentru mine. De exemplu, dl MEG. Dar mai sunt mulți pe care i-ar putea chema la fel. Ce aș putea să fac cu numărul ăsta blestemat? Toată viața am urât numerele și matematica. Iar acum sunt nevoit să car numărul ăsta idiot cu mine peste tot. Aș putea cel puțin să încerc să-l leg de un eveniment istoric important, dar oricât

mi-aș stoarce creierii nu îmi vine nimic în minte în afara sfârșitului celui de-al Doilea Război Mondial: anul 1945. Indiferent de cine sunt eu, indiferent de ce cred eu, ei mă vor striga după numărul ăsta. MEG45 trebuie acum să parcurgă aceeași distanță ca Insomniacul și toți ceilalți.

Trebuie să recunosc, am emoții. Atmosfera din autobuz este încărcată de furie și un pic de mâhnire — prizonieri furioși, împovărați de mâhnire. Ce crime am comis să justifice încătușarea și urcarea mea la bordul acelui avion? Aș accepta dacă mi-ar face doar semn, în pas alergător m-aș sui în avion singur. Dar apoi îmi amintesc de bietul Băiat-rohingya și mă gândesc că nu trebuie să mă arăt și eu slab, mai ales cu toți ochii ăștia care pândesc.

Am mai trecut prin asta și înainte, ba chiar a fost o situație mult mai înfiorătoare. Cel puțin de data asta am mâncat și am energie, cel puțin acum nu miros ca o moluscă de mare, ca data trecută. Dar ce mă fac cu hainele astea: cu tricoul ăsta galben în care înot, cu șlapii ăștia care lipăie când merg? Până acum, nu am mai văzut pe nimeni îmbrăcat așa: o bluză cu mâneci scurte care să atârne până la genunchi — și galbenă pe deasupra. O combinație nefericită de culori: tricou galben, șort negru și picioare goale până la perechea de șlapi. Indiferent cine sunt eu, indiferent ce cred eu, în hainele asta am fost transformat în altcineva.

Lăsând toate cele amintite la o parte, cum aș putea să mă strecor pe lângă camere? Mai ales pe lângă cele câteva femei blonde având ciudata pasiune de a face fotografii — și încă așa de aproape; vor practic să ți se bage în suflet. Nu trebuie să-mi arăt slăbiciunea. Trec peste ezitări și ies din vehicul. Uriașii mă așteaptă. Imediat îmi prind bicepșii în strânsoarea bicepșilor lor și pornim spre aeronavă. Îmi țin capul sus — fac pași mari — vreau să pun punct cât mai repede acestei scene dureroase.

Primii oameni de care trecem sunt interpreții. Sunt îmbrăcați în verde și stau acolo fără niciun motiv. Poate ni se vor alătura pe insula Manus, deși nu arată ca și cum ar porni într-o călătorie. Mă uit cu coada ochiului la interpreta kurdă, femeia care nu ar fi trebuit să ne abandoneze. Fața ei nu exprimă nimic. Chiar și zâmbetul ascuns a dispărut. Nu pot s-o citesc, înfățișarea îi e incertă: indiferentă? Îngrijorată? Privirea ei pare să indice că e meditativă. Simt durere în ochii întunecați.

E aceeași suferință care mă separă și pe mine de trecutul și de țara mea natală. Cu siguranță, este o femeie kurdă care a trecut prin multe. A suferit — din cauza stigmatului care o însoțește — din cauza stigmatului de a fi kurdă, din cauză că e o persoană care a îndrăznit să viseze — din cauză că are rădăcini în Orientul Mijlociu, din cauză că e mereu un ghimpe în coasta celorlalți — din cauză că spune mereu lucruri deplasate, vorbește despre eliberare, vorbește despre democrație. Soarta ei e ca și a mea: a lăsat totul în urmă și a venit în Australia. Nu contează cu ce a călătorit să ajungă aici: pe un vas putrezit sau cu avionul. Am senzația că, atunci când se uită la mine, își aduce aminte de propria sa durere. Am senzația că îi trezesc amintiri din timpurile când era văzută ca o venetică, iar asta îi dă acest aer disprețuitor și empatic în același timp.

Ne apropiem de ziariști. Una dintre blonde iese în față și se lasă într-un genunchi, făcând câteva instantanee artistice ființei mele ridicole. Va fi cu siguranță o capodoperă pe care o va arăta redactorului-șef și, pentru inițiativa de care dă acum dovadă, va primi felicitări. Corpul acesta slab pe sub hainele lălâi, atârnânde — fotografiat de undeva mai jos de talie. Va fi într-adevăr o operă de artă reușită. Îmi țin capul sus, demn, și încerc să-mi păstrez postura cât timp urc scările avionului. Dar pașii mei par mai degrabă ai cuiva care încearcă să fugă.

—

Mă sui la bordul avionului. Ofițerii îmi arată unde să mă așez și sunt lăsat să mă prăbușesc pe locul meu. Nu a mai rămas nimic din mândria afișată mai devreme — capul îmi cade pe piept. Un om strivit. Un om înjosit în ultimul hal. Un om neînsemnat. Un om de care s-a râs, nu public, ci în intimitate, lăuntric. Sau poate că s-a vărsat o lacrimă.

Am fost dat exemplu. S-au uitat bine la mine, au luat aminte la înfățișarea mea, au luat aminte la cum arăt în acest moment, au luat aminte la cei doi ofițeri care m-au târât ca pe un criminal periculos. Indiferent de ce sau de cum își imaginează cineva că este Australia, e greu s-o placi după asta. Am fost înjosit într-o manieră indescriptibilă. Starea plină de mâhnire mă copleșește. Inspir de câteva ori adânc, încercând să trag, odată cu aerul, un pic de demnitate în spiritul meu călcat în picioare.

Se mai scurg câteva momente. Tipul tânăr ce fusese gardian de închisoare este adus și el la bord. Nu a rămas nimic din râsul lui, nu a rămas nimic din personajul acela vorbăreț. Nu a rămas nimic din omul pe care l-am văzut în prima parte a zilei. E așezat lângă mine. Ofițerii din avion ne egalează ca număr. Doi dintre ei stau în fața noastră. Cu ochii pe noi să nu facem nimic periculos.

Avionul decolează și începe să ia altitudine. Zburăm tot mai departe de insula Crăciunului, destinația pentru care ne-am riscat viața. La prânz ofițerii ne dau o felie de carne rece și o bucată de brânză. Nu mă ating de ele. Prefer să dorm. E greu să ajungi la capătul coșmarului ăstuia de zi. Trebuie să mă pregătesc pentru viața pe Manus, o insulă îndepărtată despre care nu știu nimic.

—

Ceva mai târziu, suntem sus în nori, cât de sus se poate. Sunt vrăjit de ultramarinul nemărginit al oceanului. Mă încearcă o senzație minunată, ca un fel de victorie. Sunt același om care a învins această imensă întindere a oceanului pe o barcă putrezită, același om care a traversat volumul acesta infinit de apă. Mă simt oarecum victorios, pentru că acum îl pot privi de sus și zâmbi. Mereu se întâmplă la fel: o forță puternică din adâncul spiritului nostru răzbește dincolo de slăbiciunile și de momentele noastre de disperare. Mă simt învigorat. Simt un fel

de exuberanță. Mi se pare că nu mai sunt aceeași persoană pe care acum câteva minute ar fi vrut s-o înghită pământul, s-o înghită orice. Mă cuprinde un sentiment extraordinar — alung umilirea și amărăciunea. Nu, nu sunt încă îngenuncheat. Uitându-mă la necuprinsul peisajului, privind măreția naturii de sub mine, pot să șterg cu buretele toate sentimentele de slăbiciune, de demoralizare, de inferioritate. Găsesc speranță și bucurie cu care să le înlocuiesc. Le înlocuiesc cu sentimente de recunoștință. Închid ochii și mă abandonez acestei senzații puternice. O senzație fără egal...

Deschid ochii. Suntem încă sus în nori. E ca și cum aș fi intrat brusc într-o transă divină. Am ajuns la mari înălțimi, nu mai e nicio graniță între ceruri și pământ. Cerul de sub mine arată ca o conopidă imensă. Și, pe marginea ei, câțiva norișori moi — un aranjament fabulos. Îți vine să sari și să te scufunzi în albul catifelat.

Dorința să te rostogolești peste norii catifelați
Dorința să rupi bucățele din ei și să le arunci în aer
Dorința să înoți printre ei până îți pică mâinile
Dorința să te întinzi și să te odihnești ici-colo
Dorința să te cuibărești sub catifea...
Pentru totdeauna.

Sunt aici sus, într-un văzduh tropical, aici unde cerurile sunt mereu sufocate de nori. Și, chiar dacă norii aceștia nu sunt genul care să cadă în stropi pe pământ, tot reușesc să domine orice altceva.

Tânărul temnicer iranian a adormit cu capul pe umărul meu. Mi s-a părut întotdeauna dezgustător când cineva, în autobuz sau avion, îmi folosește umărul pe post de pernă, mai ales când e vorba despre o persoană pe care nu o cunosc. De multe, de foarte multe ori, mi s-a întâmplat asta în autobuze sau avioane și de fiecare dată am împins la o parte capul adormit sau l-am trezit pe străin să-și odihnească capul oriunde în altă parte. Dar astăzi nu-l deranjez pe gardianul care doarme. A avut parte de o zi de coșmar, iar eu mai simt încă gustul țigărilor din care mi-a dat să trag câteva fumuri. Măcar atât pot să fac pentru o altă ființă umană aflată în suferință.

Avionul începe să coboare și plonjează printre norii albi. Îmi dau seama că suntem aproape de insula Manus. Mi-ar plăcea să pot să-mi scot mâna pe geam și să ating norii umezi. Trecem de ei și iat-o: insula Manus se vede în depărtare. O necunoscută frumoasă în mijlocul întinderii necuprinse de apă. Acolo unde oceanul atinge țărmul, apa devine albicioasă, dar mai încolo oceanul e înveșmântat în nuanțe mlăștinoase de verde și albastru. E o isterie de tonuri, o roată a culorilor de domeniul nebuniei. Acum oceanul a rămas în urma noastră și suntem în fața unei jungle virgine fabuloase.

Aeronava se lasă înspre pământ, înspre covorul verde. Coborâm treptat, coborâm încet. Se văd cocotierii înalți și subțiri. Toți se străduiesc să ajungă cât

mai sus, tot mai sus înspre cer, luptându-se pentru oxigen, toți încercând să se înalțe, toți încercând să respire. Manus e frumoasă. Nu arată defel ca insula de coșmar cu care au încercat să ne sperie. Copaci, peisaje virgine, natură ademenitoare — o creație neîntinată.

Câteva momente mai târziu, avionul nostru cu elice aterizează pe fâșia de pământ ce nu aduce deloc cu un aeroport. Acum, că suntem pe aeroportul Manus, nu se mai zărește nicio urmă din toate acele măsuri de securitate. Doar ne citesc numerele și ne duc la autobuzul parcat în apropiere. Coborând treptele avionul, simt că am ceva în gură. Mă întreb dacă nu am înghițit din întâmplare o pietricică. E ceva rotunjit și tare. O plimb cu limba prin gură și o scuip în palmă. Sunt îngrijorat. Automat scot și limba afara. Și ea vrea să știe ce s-a întâmplat. Rândul de jos al dinților e intact. Dar afurisitul ăla de dinte de sus — cel din partea dreaptă — a căzut, complet negru din cauza cariilor.

Mă enervez. De ce a căzut dintele atât de ușor?! Cum e posibil să se întâmple așa ceva fără să simt niciun fel de durere? De ce nu a existat niciun semn? S-a rupt deodată! Un incident major în gura mea. Inconștient, limba tot pipăie locul gol și moale unde a stat odată un dinte tare și puternic. Limba mea e șocată de această schimbare radicală din ambientul său, dintele lipsă lasă un vid în gura mea. E foarte ciudat: nu am simțit niciodată durere în partea aia.

Am presupus mereu că, dacă ar fi să-mi cadă dinții, ar începe de jos, cu acei dinți măcinați până la bază care mă supără deja. Mai ales cel înnegrit. Încep să intru în panică din cauza dintelui. Intru în panică pentru că a căzut fără niciun motiv. Cât de slab și de inutil poate fi un dinte să pice așa din senin — fără niciun semn, fără nicio avertizare! Îmi vine să iau o piatră și să sparg dintele cu ea. Am senzația că a căzut intenționat, pentru că o parte din rădăcină a rămas încă acolo, sub straturile moi ale gingiei.

Care e sensul acestui incident de rău augur?
De ce s-a întâmplat chiar când puneam piciorul pe scările avionului?
De ce s-a întâmplat chiar când dădeam cu ochii de pământul numit Manus?
Stând pe scaun în microbuz, țin în palmă dintele rău-pre-vestitor
Mă uit la el plin de resentimente
Să fie totuși Manus o insulă infernală și sinistră?
E vreo legătură între căderea blestematului de dinte și viața pe care o voi duce pe insula Manus?

Încă nu-mi revin după acest incident groaznic. Nu vreau să accept că mi-am pierdut un dinte. Microbuzul pornește. Arunc dintele rău-prevestitor pe geam.

—

Aerul e cumplit. Oprimant de fierbinte. Am mers de la avion până la

microbuz și sunt ud din cap până în picioare. O umiditate insuportabilă. Sufocantă. Genul de vreme care te faci să-ți ieși din minți. O junglă neatinsă se întinde pe marginea drumului. Toți copacii tropicali au frunze late. Toți se lasă unul peste celălalt; e greu de crezut că un om s-ar putea strecura printre ei.

Existența acestui drum prin junglă e în sine ceva de necrezut. Când și când, drumul merge paralel cu oceanul și atunci se văd rădăcinile copacilor întinzându-se în apă ca o plasă neagră cu ochiuri mari. Pare că jungla vrea să înghită totul în jur. Ca și cum oceanul ar ocupa oricum prea mult loc. Pe marginea drumului se înșiră câteva bungalouri. Femei și copii îmbrăcați sumar ne fac cu mâna. Poate că știu de străinii aduși pe insula lor. Poate că așteaptă de mai multe ore să venim și să ne facă cu mâna.

Imaginea junglei și aerul condiționat din mașină îi fac pe toți să se simtă revigorați. Temnicerul începe din nou să trăncănească și să facă glume — e de neoprit. Vorbele lui sunt pline de sarcasm și bătaie de joc: își imaginează viața pe care o va duce aici. Însurat cu una dintre femeile îmbrăcate sumar și aducând pe lume câțiva plozi — mai mari, mai mici, de toate felurile. Și-ar face o căsuță în vârful unuia dintre copacii verzi și înalți. Și-ar aduce și părinții și le-ar servi carne de crocodil. Toți râd în hohote de fanteziile lui și încearcă să contribuie și ei la elaborarea scenariului. Dar râsul lor miroase a frică — o frică difuză, o frică ascunsă sub masca umorului. Privirile lor, cuvintele pe care le aleg îi dau de gol. În astfel de momente, presărăm umor peste teama ce ne dă târcoale, sperând poate să oferim un scurt respiro minților noastre epuizate.

Băiatul-rohingya se uită lung pe geam. Ca întotdeauna, e mut, tăcut ca peștele. Nu i se poate citi expresia de pe chip — arată ca și cum n-ar fi zâmbit în viața lui. Sila pe care o adună în el strică atmosfera veselă, chiar dacă găunoasă, făcută de gardian și de gașca lui. În clipa asta, gândurile mele se îndreaptă către el. Tăcerea și tristețea sunt întotdeauna enigmatice, atrag atenția asupra lor. Aș vrea să mă scufund în adâncurile minții sale și să fiu părtașul felului în care vede el lumea, lumea de dincolo de geam; mi-ar plăcea foarte mult să știu ce impresii i-au lăsat femeile și copiii care ne-au făcut cu mâna.

—

E după-amiază. Microbuzul a ajuns într-un loc ce pare să fie închisoarea Manus. O câmpie nesfârșită de corturi mari, albe, îngrădită pe toate laturile. O tăcere melancolică. Nici măcar o pasăre nu zboară pe deasupra locului ăstuia. Nu pot să văd înăuntrul închisorii, dar pot să-mi imaginez că nu sunt foarte mulți oameni.

Suntem de abia al treilea sau al patrulea grup de refugiați exilați pe Manus. Coborâm din mașină și gardienii deschid un fel de țarc. Câteva momente mai târziu suntem cu toții băgați înăuntru, dar de data asta ne lasă pur și simplu acolo, de capul nostru, fără să mai apeleze la protocoalele obișnuite. Trag doar porțile și le încuie cu lacăte solide. Nu e mare lucru pe aici în afara unui cort

mare și a câtorva ventilatoare puternice cu pale de metal care merg la viteză maximă. Chiar dacă soarele mai are puțin și apune, nu suport să stau în cort și să ascult sunetele înverșunate ale ventilatorului ce vântură aerul fără sens.

Ventilatoarele sunt ruginite, dar solide
Ventilatoarele sunt înșiruite de-a lungul lateralelor cortului
Ventilatoarele duc o luptă împotriva căldurii chinuitoare
Ventilatoarele luptă fără pauză
Se împotrivesc sufocării ce asediază cortul.

Sunt epuizat. Sunt frustrat. Broboane de transpirație îmi țâșnesc din toți porii. O femeie bătrână cu spatele imens se agită prin preajmă, udă leoarcă. Se mișcă întruna, cercetând din ochi fiecare colțișor. Fața îi e tăbăcită de soarele arzător. Sudoarea i se scurge prin brazdele și ridurile feței și ale gâtului. Șiroaiele se adună într-un șanț mai mare de la baza gâtului și apoi continuă să se scurgă printre sânii mari, zbârciți. Fața ei pare vârful unui munte unde se adună apa, ce se năpustește apoi la vale prin mai mulți torenți. Ne aduce apă să bem. Sticle de apă, mai bine zis sticle de apă fierbinte. Apa e atât de caldă, încât nu-mi stinge nicidecum setea. Îmi torn vreo două sticle în cap și peste corp și simt pe limbă gustul amar și sărat al transpirației. Cât de cald poate fi pe insula Manus? Chiar și ventilatoarele par să ia foc pe fierbințeala asta.

Ne aduc câteva formulare și le semnez pe toate fără să crâcnesc. Două femei manusiene ne inspectează catrafusele, tremurând de frică. Stau tot timpul cu ochii pe șeful lor, un australian chel. Mai apoi, reprezentați ai autorităților, albi și de culoare, purtând uniforme desperecheate, își fac apariția în cort alături de interpreți costumați în verde. Cele două manusiene se opresc subit din controlarea bagajelor și aduc niște scaune de plastic albe. Bătrâna arsă de soare pune câteva sticle de apă în fața oficialilor.

Noua interpretă kurdă pare mândră de sine, e cu nasul pe sus; stă chiar lângă mine. Întinde mâna după o sticlă de apă, dar o dă deoparte cu o privire mânioasă. Se răzgândește aproape instantaneu. Ia sticla și varsă toată apa peste gleznele-i cu pielea lucioasă și fină, deschisă la culoare. Își face vânt cu mâna. E îmbrăcată dichisit, iar părul îi e aranjat cu multă grijă. Ce motiv ar putea să aibă femeia asta tânără să se îmbrace așa când noi ne aflăm în situația asta, umiliți prin faptul că am fost obligați să purtăm hainele astea largi, colorate de parcă am fi niște papagali? Ce tâmpenie să te prezinți ca o pațachină în fața unei adunături de amărâți neputincioși, îmbrăcați în niște haine ridicole! Ca să nu mai vorbim de faptul că suntem pe punctul de a leșina din cauza aerului fierbinte. S-a dat cu cremă de protecție solară pe față și pe brațe și de abia pot să respir din cauza mirosului pe care îl emană. Mă termină combinația de transpirație și cremă.

Taman în partea opusă e un oficial manusian îmbrăcat într-o cămașă galbenă largă, cu model floral, o pereche de pantaloni din care poartă mecanicii auto și niște sandale răpciugoase. El e însărcinat să ni se adreseze, interpreta kurdă și

ceilalți fiind responsabili cu traducerea. Toată coregrafia pare ruptă dintr-un spectacol prost, o scenă plină de oameni costumați diferit, un carnaval al popoarelor.

Oficialul manusian dă citire unei descrieri a insulei și a vieții de pe ea. Încheie spunând că trebuie să respectăm legile pământului. Ne amenință că, în caz contrar, vom fi deferiți justiției și băgați la închisoare. O amenințare lipsită de ambiguitate, făcută în acest cort fierbinte ca iadul. Ne uităm la el cu ochii căscați, în stare de șoc. Mintea mea nu reușește nicidecum să-și imagineze traiul aici. Am venit în Australia și, până să mă prind, am sfârșit pe insula asta îndepărtată, am sfârșit pe insula asta de al cărei nume nici nu auzisem până de curând. Iar acum ei încearcă să-mi țină lecții despre noul meu domiciliu. E posibil să fi căutat azil în Australia doar ca să ajung într-un loc despre care nu știu nimic? Să mă forțeze oare să trăiesc aici, să nu-mi dea de ales? Sunt gata să fiu pus pe o barcă care să mă ducă înapoi în Indonezia, mai exact acolo de unde am plecat. Dar nu găsesc niciun răspuns la aceste întrebări.

În mod evident, ne consideră prizonieri. Suntem prizonieri — suntem dați ca exemplu, să stârnim frica în alții, să le băgăm mințile în cap să nu vină în Australia.

Ce legătură au planurile altor oameni de a veni în Australia cu mine? De ce să fiu eu pedepsit pentru ce ar putea alți oameni să facă?

Dar toate aceste întrebări, toate aceste gânduri, nu fac altceva decât să crească tensiunea acestei scene, povara amărăciunii care i-a cuprins pe oamenii ăștia. În plus, totul se întâmplă în acest moment, în care corpul meu este împins la limită și secătuit de căldură.

Câțiva reprezentanți australieni intră și ei în scenă. După ce interpreții și ceilalți pleacă, australienii deschid o ușă mare de metal. Ne fac semne să intrăm. În această tabără din multele de pe Manus vom fi obligați să locuim. Înaintea venirii noastre, aproape o sută de cupluri căsătorite și copiii lor au fost deținuți aici timp de opt luni. Cel puțin așa a spus interpreta iraniană. Auzul ne e invadat de vuietul vociferărilor de dincolo. Prizonierii au aflat de venirea noastră. Când intrăm, zeci de indivizi sar pe noi să ne întâmpine. Ne înconjoară, fiecare în căutarea cuiva cunoscut. Vociferările sunt doar un spectacol de fațadă, fac tărăboiul ăsta doar ca să mai treacă timpul.

Mă uit la masa de oameni și recunosc pe cineva care se distinge în mulțime prin înălțimea sa. Reza Barati e un tânăr kurd ce a dormit câteva săptămâni pe priciul de sub mine, pe când eram amândoi pe insula Crăciunului. E înconjurat de câțiva prieteni și, când mă vede, se îndreaptă direct spre mine, bucuros. Toți par fericiți și emoționați să întâlnească alte grupuri exilate la rândul lor pe Manus. Pe măsură ce valurile de refugiați se înmulțesc, ai o senzație mai mare de confort. Două experiențe foarte diferite: o inundație de primăvară care mătură în cale doar o casă, și anume casa ta, sau un puhoi mare care spulberă casele tuturor. Rădăcina bucuriei lor e de găsit în teama de a fi singur.

—

Locul se numește tabăra Fox — aici suntem noi acum. Reza îmi descrie Manus cu înfocare, așa cum vorbesc copiii. Astea au fost întotdeauna stilul și caracterul lui. Vorbește despre cum o să ne roadă foamea noaptea, despre temperaturile caniculare, înăbușitoare, vorbește despre cât de diferite sunt ploile de pe Manus față de ploaia de acasă, din Ilam.

Băiatul-rohingya stă mai încolo, pe partea cealaltă, lângă niște garduri de metal de genul celor folosite în garnizoanele militare, gardurile peste care sar soldații la antrenamente. Are traista la picioare, cea cu modele florale peste tot. Spre deosebire de mine, el are ghinion. Nu e nimeni aici să-l întâmpine. Nu e nimeni care să-l primească la el în cameră. Arată mai rupt de realitate ca oricând. Un ofițer australian merge la el, îi ridică bagajul și îl trimite s-o ia spre camerele ce străjuiesc cărarea ce se pierde în junglă.

Închisoarea pare dărăpănată. Patru șiruri de camere mici, ce aduc mai mult a containere. Corturile, pe care le-am văzut din exterior, țin de fapt de incinta alăturată. Reza îmi indică o cameră situată departe de țărmul oceanului. Îmi ia punga de plastic aproape goală și o așază în cameră. Deci aici trebuie să locuiesc. Într-o cameră minusculă cu patru priciuri, suprapuse două câte două. Ventilatoarele mari cu pale metalice, cu capetele rotindu-li-se, de abia fac aerul sufocant tolerabil.

—

Cerul se înnorează pe neașteptate. În sfârșit putem să respirăm aer proaspăt. Pare că soarele tropical pândește cea mai mică spărtură a norilor ca să se strecoare pe acolo și să ardă pământul. Iar norii, asemenea unei mame protectoare, acoperă tavanul cerului ca să nu lase soarele neîndurător să-l atingă. Cu toate acestea, uneori norii ăștia adunați laolaltă devin neatenți și soarele sfârâitor profită imediat de neglijența lor. Arde pământul. Îl pârjolește.

Căldura asta ucigătoare m-a făcut să înțeleg diferențele culturale. Vedeți, soarele ce se înalță în Kurdistan era cel mai blând element al naturii. În timpul anotimpurilor mai reci, mângâia pielea oamenilor și învăluia totul cu cea mai plăcută căldură.

Soarele strălucește deasupra costișelor frumoase ale munților
Încălzește vârfurile frumoase ale munților
Este soarele pe care toată lumea îl așteaptă cu nerăbdare
Este soarele după care tânjește toată lumea
De aceea soarele acesta stă la loc de cinste în inima steagului kurd
Dar insula Manus, cu așezarea ei tropicală, are parte de cel mai necruțător soare din lume
Imediat ce prinde ocazia, incinerează totul
În absența norilor, domnește nestingherit
Își urmărește prada neabătut.

Reza stă pe priciul de jos și vorbește despre timpul petrecut pe insula Crăciunului și despre cele câteva amintiri comune. Vorbește și despre mama și sora sa mai mică. Nu știu de ce Reza aduce mereu vorba de familia sa.

După ce pleacă, rătăcesc prin închisoarea stranie. Câteva bazine mari de apă sunt construite în spatele șirurilor de băi și sunt legate de acoperișurile acestora prin țevi de plastic ca să colecteze apa de ploaie. Lângă bazinele de apă e un tunel masiv de metal, ce aduce mai degrabă a coteț pentru găini. Între tunelul de metal și bazine e o zonă virgină și primitoare, cu flori galbene și roșii ce-ți mângâie ochii. O despicătură dintr-un cocotier a căzut aici și în jurul ei au crescut flori înalte ce seamănă cu mușețelul. Mă așez pe ea, mă așez aici în mijlocul florilor. Mă simt plin de viață.

Închisoarea asta ce-ți secătuiește sufletul e făcută dintr-un amestec de chirpici și var. Peste tot un nisip fin alb îți rămâne lipit de picioare și mai ales de șlapii de plastic. De la un capăt la altul al taberei, conducte de canalizare ies din bucătărie și din băi. Din ele curge o poțiune de excremente în descompunere, fertilizatorul perfect pentru plantele tropicale ce cresc împrejurul lor — atât de bun, încât acestea cresc de două ori mai înalte decât în mod normal. O putoare de mâl, un covor multicolor întins spre deliciul țânțarilor mărunți, dar și al celor mutanți, ce își fac veacul prin troposfera de deasupra scurgerilor.

Unde mama dracului e locul ăsta?

Ce fel de închisoare mai e și asta?

Închisoarea e împrejmuită de garduri. Garduri delimitează și băile, iar de ochiurile lor sunt legate fâșii de pânză. Aceste fâșii de pânză arată ca niște panglici și sunt rămase de la cei deținuți aici înaintea noastră. Panglicile de pânză, decolorate de la atâta stat în soare, reprezintă fiecare o amintire; sunt o colecție de suveniruri, fiecare venind dintr-un alt timp de tristă amintire.

Numărul lor e imens. Un număr ce ar putea cu multă ușurință îngenunchea o ființă umană, un număr ce ar putea cu multă ușurință distruge un suflet. Cum au putut îndura traiul în închisoarea asta mizerabilă și dărăpănată atât de mult timp? Din fericire, oceanul cu valurile sale merge în paralel cu gardul taberei, vreo zece metri ne despart. Găsim consolare în fiecare zi în compania mării. E simplu să legi o relație cu marea atunci când aceasta se întinde dincolo de punctul unde poți tu să ajungi.

Porțiunea dintre garduri și ocean e umbrită de cocotieri înalți și acoperită de tot felul de tufișuri cu frunze late și buruieni încâlcite. Cocotieri cresc chiar și în tabără. E ușor să-ți imaginezi jungla deasă și virgină care era aici înainte de construirea închisorii.

Închisoarea e ca o cușcă imensă în inima junglei
Închisoarea e ca o cușcă impresionantă lângă un mic golf de apă
Un volum de apă ce se unește cu oceanul
Cocotierii ce se înalță pe marginea taberei au crescut de capul lor în șiruri drepte
Dar, spre deosebire de noi, ei sunt liberi
Marea lor înălțime le permite să se uite oricând peste gard în tabără

Să știe ce se întâmplă în tabără
Să vadă ce se petrece în tabără
Să fie martorii suferințelor îndurate de oamenii din tabără.

—

Mă întorc în camera mea. E atât de mică. Simt că mă sufoc în ea. Acești pereți subțiri de lemn sunt încărcați de amintiri, încărcați de amintiri grele, amintiri lăsate aici de familii. Aici trebuie să fi trăit o familie iraniană. Pe tavan și pereți scrie „Khosrow“, „Susanne“, „Shaghayegh“ și „Nilou“, alături de date. Uitându-mă la ele și la felul cum sunt distribuite, e ușor să-mi imaginez că erau o familie de patru. Khosrow: tatăl familiei. Susanne: mama. Shaghayegh: fiica mai mare. Și Nilou: cea mică, răsfățata familiei. Structura unei familii tradiționale iraniene. De la tată până la Nilou, de la capul familiei până la cel mai mic membru al său.

Khosrow este numele unui șah din istoria îndepărtată a Iranului. Iar Susanne, Shaghayegh și Niloufar sunt nume de flori, una mai frumoasă ca alta. Familia a ales numele mai drăgălaș, mai drăgăstos, de Nilou pentru fiica mai mică.

Nu știu de ce îmi bat capul cu ei. Mă gândesc unde ar putea fi acum. Mă gândesc ce ar putea face acum. Au trăit, fără îndoială, timpuri grele pe insula asta mohorâtă. Femeia și fetițele au fost probabil închise aici timp de opt luni. Cu siguranță că și lor li s-a spus că vor ajunge să locuiască pe Manus. Pentru lunga bucată de timp cât au stat aici, ideea de a se stabili pe Manus trebuie să fi plutit deasupra capetelor lor ca o sabie. Poate că acum sunt în Australia. Sau poate că au fost forțați să se întoarcă în Iran. Data scrisă pe perete vorbește despre a patra lor lună de detenție aici și nu am cum să știu unde au sfârșit între timp.

Restul inscripției constă în fragmente din poezia persană la care apelează toată lumea ca să-și interpreteze soarta, viitorul, viețile. Aceste versuri sunt probabil opera mamei familiei, Susanne. Presupun asta pentru că bărbații iranieni sunt prea mândri ca să cedeze emoțional în fața soțiilor și copiilor lor, își ascund umilința, nu-și dezvăluie mâhnirea și visurile scrijelind versuri pe pereți. Poeziile astea sunt cu siguranță expresia celor mai lăuntrice și mai curate simțăminte ale lui Susanne și Shaghayegh. Au fost scrise pe pereți la apogeul disperării și al temerilor lor, în întunericul nefast al nopților de pe Manus.

Fiind cea mai mică, Nilou nu a putut găsi consolare scriind pe pereți. Poate că și-a întrebat mama cu vocea ei de copilă: „Mami, ce scrii acolo?“ sau „Mami, scrie-mi și mie numele lângă al lui tati“.

Nu știu de ce simt prezența familiei când citesc versurile
Nu știu de ce simt prezența femeii și a fiicelor sale când citesc versurile
Simt prezența și frumusețea lor
Erau pline de viață și vioiciune

Trăiau viața.

Îmi imaginez cum Nilou se juca în fiecare zi în colb printre florile de toate culorile, flori ce creșteau între camera familiei și laterala micului cort ce era probabil o biserică sau o moschee. Sau cum vorbea cu fluturii ce zburau de obicei în jurul florilor. Adora fluturii ăia. Sau făcea, la umbra florilor, căsuțe din nămol pentru crabi și broscuțe. Inevitabil, se umplea de noroi din cap până în picioare, făcând-o pe maică-sa s-o dojenească. Maică-sa, nervoasă, îi spăla mânuțele, picioruşele și fața la dușurile insalubre.

În spatele unuia dintre paturi sunt și câteva desene. Sunt sigur că unele sunt făcute chiar de Nilou. Se vede o căsuță ce seamănă cu un bungalou, cu două ferestre, un tătic cu mustață groasă, o mămică cu ochi mari și negri și două fiice, una mai mică decât cealaltă. A desenat copaci frumoși în jurul ei. Niciunul nu seamănă cu cei de pe Manus, niciunul nu seamănă cu cocotierii ăștia trufași. A mai desenat și un munte înalt ce aduce a muntele Damavand din Iran. Și un soare răsărind în spatele muntelui — soarele pare fericit. Doi ochi, un năsuc și un zâmbet fermecător împodobesc fața domnului Soare. În mintea acestei fetițe, soarele era în mod cert unul prietenos. Căldura lui aducea confort. Era clar altfel decât soarele ce strălucea deasupra insulei Manus în ziua aceea, soarele manusian ce încearcă să ne pârjolească pe toți, soarele manusian ce încearcă să ne ardă pe toți.

Mustața tatălui e simbolul tăriei lui
Tăria unui tată ce își poate proteja familia
Tăria unui tată ce își poate lua copilele neajutorate sub aripa lui protectoare
Tăria unui tată ce nu ar lăsa pe nimeni niciodată să le facă rău
Un tată care cu siguranță nu ar avea nicio putere în interiorul acestei închisori
Un tată care acum este incapabil să-și protejeze familia
Un tată ținut prizonier
Un tată văduvit de puteri
Un tată ce se simte umilit în fața familiei sale
Un tată ce se simte umilit în fața copilelor sale
E atât de dezarmat, încât simte că și-a dus cu propria lui mână familia în captivitate
Simte că poate le-a provocat suferință și durere copiilor săi
Simte că poate a distrus visurile copilăriei
Un tată îmbătrânit de la atât chin.

Stau întins pe pat. Mă doare capul. Poate din cauza soarelui. Sau poate din cauza deshidratării. Apa din sticlele astea e caldă și nu-mi potolește setea. Mă gândesc la Nilou și la familia ei, mă gândesc la toți copiii mici care sunt acum pe Insula Nauru la mii de kilometri depărtare, toți acești copii mici în mijlocul pustietății oceanului nesfârșit. Mă gândesc la soarta micuței Parnya, fiica lui

Firouz, Firouz-cu-ochii-castanii. O familie care a venit pe vas cu noi, îndurând șapte zile de foame și de sete, care a ajuns pe pământ australian și a fost pe loc exilată pe țara insulară Nauru, unde e și acum captivă.

Parnya era o fetiță iraniană de vreo șase-șapte ani, cu părul prins în codițe. Ochii săi castanii erau leiți cu ai tatălui său. Fetița era foarte dulce și bine-crescută. La un moment dat, între prima și cea de-a doua noastră încercare de a ajunge în Australia, stăteam ascunși într-o clădire rezidențială de lângă Jakarta și eram blocați acolo până când urma să fim mutați către ocean câteva zile mai târziu. Fetița se afla acolo cu mama sa, Shokoufeh, tatăl său, Firouz-cu-ochii-castanii, și fratele său mai mare, Pourya. Într-o zi mi-a adus un pahar cu apă și m-a întrebat politicos: „Unchiule, când plecăm spre Australia?". Încă îi aud vocea în minte. Era atât de inocentă, atât de mică.

În ultima noapte a fost furtună. Ploua torențial, turna cu găleata asupra micului nostru vas. Era întuneric beznă, întuneric cât vedeai cu ochii. Am văzut-o pe Parnya. Dormea în brațele mamei sale, la rândul său adormită. Am văzut chipul Parnyei în lumina galbenă a lămpii ăleia afurisite, a lămpii ăleia chioare, a lămpii ce atârna din tavan, bălăngănindu-se dintr-o parte în alta. I-am văzut chipul, ce părea, din colțul de unde priveam eu, albăstrui. Arăta ca și cum ar fi căzut într-un somn etern în îmbrățișarea mamei sale. Valurile violente ne atacau cu furie, erau pornite s-o tragă pe Parnya în adâncuri, împreună cu mama și fratele său, care dormea și el în poala mamei, să-i tragă pe toți în abisul oceanului întunecat. Vasul se legăna puternic. Firouz-cu-ochii-castanii era un bărbat pirpiriu, incapabil să-și ajute familia — îngrozit, se uita la ei și se lamenta: „Copiii mei o să moară!". Și plângea.

Acum sunt deținuți pe Nauru. Sunt convins că Parnya nu poate să înțeleagă nicidecum această viață nenorocită, această viață care e acum a ei, această viață capabilă să frângă voința celor mai bărbați dintre bărbați. Habar nu are pentru ce a fost construită închisoarea, habar nu are de ce un copil nevinovat trebuie să stea acolo, de ce un copil fără nicio intenție rea trebuie să fie ținut acolo. Nu are idee de ce trebuie să fie închisă.

Valul chinuitor de tristețe din ultimele zile revine
Tristețea devine iar insuportabilă
Întrebările se adună iar năvală la marginea conștiinței mele
De ce trebuie guvernul australian să exileze fetițe de șase-șapte ani?
De ce trebuie guvernul australian să le încarcereze?
Unde altundeva în lume mai țin copiii captivi și îi aruncă în închisori?
De ce crime se fac vinovați acești copii?
Și mii de alte întrebări fără răspuns
Mii de alte întrebări care îmi dau dureri de cap
Dureri de cap și mai mari.

Blestematul de ventilator continuă să se învârtă degeaba. Sunt lac de

transpirație din cap până în picioare. Îmi dau jos hainele. În orice poziție mă întind să încerc să dorm, jumătate de corp îmi e ud. Dacă mă întorc cu spatele la ventilator, burta și pieptul mi se îmbibă de sudoare. Dacă mă întorc pe spate, ventilatorul trebuie să-mi zvânte transpirația care mi se lipește de corp. Corpul meu a pierdut atât de mult lichid, atât de multă transpirație s-a uscat pe el, încât toții porii mi s-au înfundat — simt că mă sufoc. Rădăcinile părului meu lung sunt fleașcă și scalpul începe să mă mănânce. M-am scărpinat atât de mult pe gât, încât mă doare și cred că rana mi s-a înroșit și mi se ia pielea.

Întotdeauna
În momente ca acesta
Când te doare capul
Și tristețea își face apariția
Când ești cuprins de mâhnire
Când ești sufocat fără milă
Începe să miroasă a coșmaruri.

—

Sunt pe o navă mare
O navă ce seamănă cu un cargobot britanic
Ca acela care ne-a salvat și ne-a adus aici
În mijlocul oceanului e o insuliță verde, mănoasă, plină de viață
Înconjurată de valuri periculoase
Se clatină
E zguduită de valuri
Exact ca barca găunoasă din noaptea aceea furtunoasă
Barca ce a fost capturată de valurile violente ale oceanului
Pe insulă sunt copii mici
Sunt îngroziți
Își țin brațele în sus
Îmi cer ajutorul
Pe insulă sunt cocotieri înalți
Copiii își încleștează brațele în jurul trunchiurilor înalte, netede
Mă apropii
Nilou e și ea acolo
Îmbrăcată în niște hăinuțe cu multe, multe flori
Galbene și roșii, asemenea florilor ce cresc sub cocotier
Și Parnya e acolo
Stând cu părul ei prins în codițe
Mai sunt și alți copii pe care nu îi recunosc
Insula se face tot mai mică
Valurile devin tot mai mari

Valurile o înghit pe Nilou și pe ceilalți copii
Pot doar să le aud glasurile
Indiferent cât de mult mă avânt în valuri, nu reușesc să înaintez
Ca un cui înțepenit, nu mă mișc deloc
Insula se scufundă în vârtejul valurilor
Copiii sunt tot pe ea
Insula se scufundă în abisul oceanului
Cocotierii cu mâinile înlănțuite se scufundă și ei.

Mă trezesc cuprins de panică. Îmi bubuie capul. Ventilatorul care se învârte încontinuu a uscat sudoarea ce-mi acoperea corpul. Aprind luminile. Trebuie să aprind o țigară. Citesc una din inscripțiile de pe peretele de lângă capul meu. Trebuie să fie a lui Nilou. E scrisul unui copil.

„Doamne, fă ceva, du-ne într-un loc frumos. Pusi-pusi!“

---

12. Grup etnic de religie musulmană care vorbește limba rohingya, o limbă indo-europeană înrudită cu bengali. Originea acestui grup este controversată, unele păreri spunând că provine din Arakan, altele că e vorba despre imigranți musulmani din Bengal, azi Bangladesh. Persoanele aparținând acestei minorități au fost marginalizate și persecutate pe motive etnice și religioase în mai multe țări .

13. Pe parcursul cărții apar o serie de inadvertențe, ivite probabil din condițiile în care a fost scrisă cartea, dar și din natura compozită a poveștilor, la care autorul a apelat pentru a proteja identitatea personajelor. În acest caz, de pildă, el precizase la începutul capitolului că nu îi cunoaște pe cei cu care era deținut pe insula Crăciunului.

6. Corturarii fac spectacol / Strigile veghează

Zile lipsite de orice perspectivă
Pierduți și dezorientați
Cu mintea rămasă captivă în valurile oceanului
Căutăm să ne liniștim gândurile pe alte câmpuri
Dar câmpurile închisorii sunt asemenea culoarului ce duce în ringul de box
Iar mirosul de transpirație caldă de peste tot ne înnebunește pe toți.

A trecut o lună de când am fost exilat pe Manus. Sunt o bucată de carne aruncată pe o insulă necunoscută; o închisoare împuțită, fierbând în zăpușeală. Sălășluiesc într-o mare de oameni ale căror fețe sunt modelate și însemnate de resentimente, fețe ce poartă cicatricile urii. Săptămânal, unul sau două avioane aterizează pe mizeria de aeroport de pe insulă și puhoaie noi de oameni se revarsă din ele. Câteva ore mai târziu, sunt azvârliți în închisoare, în rumoarea asurzitoare tipică celor dislocați, ca o turmă de oi în drum spre abator.

Cu apariția nou-veniților, tensiunea din închisoare ajunge la cote maxime; cei mai vechi se uită la ei ca la niște invadatori. Sunt aduși în tabăra Fox în principal pentru că aici mai este loc, noi corturi putând fi încă instalate în colțul cel mai îndepărtat. Spre vest, două închisori sunt amplasate față în față: Delta și Oscar. Dar din Fox se poate vedea doar închisoarea Delta. Arată ca o cușcă, ca un stup roind de albine. Nu e loc nici să arunci un ac în cele două închisori învecinate. Acolo are loc adevărata confruntare a trupurilor, o confruntare a cărnurilor. Fricțiunea respirațiilor, respirații ce miros a mare, miros a călătoria funestă prin care au trecut.

În închisoarea Fox aproape patru sute de oameni sunt deținuți într-un spațiu mai mic decât un teren de fotbal. Culoarele și spațiile dintre rândurile de camere sunt ca niște șuvoaie ce colcăie de oameni dezrădăcinați, oameni ce se învârt ca niște muște fără cap. Tabloul închisorii e alcătuit din scene cu oameni înfometați, puși pe arțag și asurzitor de turbulenți. Nimeni nu cunoaște pe nimeni. E ca un oraș în care ciuma i-a făcut pe toți să o ia razna. Toți par apucați de streche. Și dacă ar exista cineva care să vrea să stea locului, tot ar fi luat pe sus de agitația generală.

—

Peste tot se văd semnele nervozității, uitături încruntate ce scrutează

permanent fețele și ochii semenilor. Printre noi se află un grup de bărbați care, deși sunt departe de frenezia zilelor din bazarurile natale, îi privesc în continuare pe ceilalți ca pe niște mărfuri — obiecte lipsite de aproape orice valoare. Prizonierii rătăcesc pierduți în toate direcțiile. Va fi nevoie de timp, de foarte mult timp, înainte ca aceste corpuri de bărbați, având toate legături adânci cu ținuturile și cultura în care s-au născut, să înceapă să se înțeleagă unele cu altele.

Închisoarea e ca o grădină zoologică populată de animale de toate soiurile și chipurile. Timp de o lună întreagă, animalele astea — bărbații ăștia — au stat ca sardelele într-o cușcă împuțită. Sunt atât de mulți oameni, încât ai senzația că mișună și șușotesc până și în copaci sau pe acoperișul toaletelor. Sunt oameni în fiecare colțișor al închisorii — chiar și în smârcurile din spatele toaletelor. La apus, când arșița se mai lasă și frunzele cocotierilor încep să danseze, campusul închisorii devine un loc numai bun de fojgăială. La ora asta, majoritatea deținuților preferă să iasă din camere. Și mai mereu se găsesc câțiva tinerei ce fac pe cocoșul în bătătură, țipând și manifestându-se zgomotos. E o junglă forfotind de oameni asociați și combinați după criterii bizare.

Cel mai simplu mod să-ți consolidezi o poziție e să te alipești de un grup. Să te asociezi așadar cu alți indivizi cu care crezi că împărtășești o identitate, oameni care trec prin aceleași împrejurări ca și tine. Ești mânat de o singură motivație: să păcălești pustiul și oroarea ce au puterea să te îngenuncheze și să te strivească. Apartenența la un grup sau la o colectivitate mai ascunde singurătatea. E un fel de ieșire de urgență, o scurtătură. Genul ăsta de colectivism a început să prindă contur în timpul călătoriei pe apă. Frica și neajunsurile unei călătorii dificile îi afectează atât de mult pe cei care o întreprind, încât aceștia se agață instinctiv de o identitate de grup, pe care o împărtășesc cu semenii lor. În timp, această identitate de grup bazată pe experiența comună a traversării apei se formează prin alte criterii combinatorii, de genul limbii sau naționalității. După și mai mult timp, toate grupurile se organizează pe baza unui singur criteriu: etnia. Contează doar ce ești — afgan, srilankez, sudanez, libanez, iranian, somalez, pakistanez, rohingya, irakian, kurd.

După câteva luni, încep să facă schimb de locuri în camere; deținuții trag spre compatrioții lor și spre cei care vorbesc aceeași limbă. În mica noastră închisoare, are loc un fel de migrație internă. Încet, treptat, semnificația experienței comune a traversării apei lasă loc importanței unei limbi comune. (Cu toate acestea, în toți acești ani de prizonierat, oamenii care au traversat apa împreună insistă asupra trăiniciei legăturii lor. Se îndeamnă reciproc să nu uite de frăția ivită din experiența comună: „Adu-ți aminte că noi suntem GDD, MEG sau KNS“. Trauma colectivă a călătoriei le-a rămas în sânge — fiecare odisee a fondat o nouă națiune imaginară.)

Uneori formarea acestor găști duce la conflicte urâte, dar de obicei rațiunea are câștig de cauză, tensiunile sunt înăbușite și totul revine la normal — lucrurile nu degenerează niciodată în situații periculoase. Când se întâlnesc, păstrează încă în sânge deziluziile și înverșunarea apărute în timpul călătoriei primejdioase pe mare. Principala râcă e între iranieni și afgani — rădăcinile acestei dușmănii sunt

foarte vechi și adânci, fiind încărcate de o lungă istorie. Iranienii afișează un fel de superioritate naționalistă, iar afganii nu suportă să fie luați de sus. Evoluțiile din ultimele luni au demonstrat încet, dar sigur că principiul care stă la baza *Sistemului Kyriarhal*[14], care domnește în închisoare, constă în a-i asmuți pe deținuți unii împotriva altora și a alimenta ura între oameni. În timp, închisoarea își păstrează puterea intactă; puterea de a-i ține pe oameni disciplinați. Gardurile ce ne împrejmuiesc îi domină și îi îmblânzesc până și pe cei mai violenți, iar cei închiși pe Manus sunt deja victimele de serviciu ale violenței. Suntem o adunătură de oameni obișnuiți închiși pentru simplul fapt de a fi solicitat azil. Din acest punct de vedere, marele succes al închisorii este manipularea sentimentelor de ură față de celălalt.

Pe parcursul timpului, incidentele ce au avut loc în închisoarea Manus au demonstrat tuturor că un deținut este o biată ființă umană ce nu are altă consolare în afară de cea a frăției — ai nevoie de un frate căruia să-i împărtășești durerea. Cu cât mai mult timp este petrecut în închisoare, cu atât mai puternic devine acest sentiment — este un pilon central al centrului de detenție. Aici oamenii sunt supuși unei atenții mai scrupuloase. Un deținut observă cele mai mici schimbări, ca un șoarece orb căruia nu i-a mai rămas decât simțul mirosului.

Suntem patru sute de oameni
Patru sute de suflete pierdute într-un spațiu bine delimitat
Patru sute de prizonieri
În așteptarea nopților... ca să putem evada... și intra pe tărâmul coșmarurilor noastre.

Suntem lilieci într-o peșteră întunecată, reacționând la cea mai mică vibrație. În fiecare zi, epuizați de oboseală, refacem fără sens același drum de vreo sută de metri. Pare că ne forțează să traversăm lungimea unui bazin infect și urât mirositor apelând la un singur stil de înot, cel mai nepractic și mai puțin eficient. Perspectivele lipsite de orice speranță, mai rele decât vânturile musonice, ne spulberă visurile în noapte și totul e înecat în coșmaruri amare.

Pe lângă chinul provocat de gardurile oprimante ale închisorii, fiecare deținut își construiește propria sa închisoare emoțională, mai mică — proces ce are întotdeauna loc pe culmile deznădejdii și ale dezrădăcinării. Majoritatea deținuților își evaluează starea de sănătate și vitalitate printr-o examinare corporală minuțioasă, dezvoltând identități fragmentate și disparate și o percepție de sine deformată, care îi face mai puțin empatici față de oricine altcineva. Acesta este obiectivul Sistemului Kyriarhal al închisorii — să-i facă pe deținuți să nu mai aibă încredere în nimeni, astfel încât aceștia să devină mai singuratici și mai izolați, în timp ce Logica Kyriarhală[15] a închisorii jubilează în fața declinului și prăbușirii lor.

—

Nu avem nimic cu care să ne ocupăm mintea în tot acest timp petrecut în închisoare. Am fost pur și simplu aruncați într-o cușcă, obligați să purtăm haine prea largi, care arată ridicol. Ne e interzis până și să jucăm cărți. Pe Culoarul L, câțiva au reușit să facă rost de un marker permanent și să deseneze un careu de joc de table pe o masă albă de plastic. Imediat ce au început să joace, folosind în loc de puluri capace de la sticlele de apă, un grup de ofițeri și de gardieni îmbrăcați în civil și-au făcut apariția pe Culoarul L și au tăiat tabla de joc cu un X. Au și scris mare pe ea: „Jocurile sunt interzise!". Se pare că principala lor ocupație, cât e ziua de lungă, e să se cace pe sănătatea mintală a deținuților, cărora nu le rămâne altceva de făcut decât să se uite unii la alții într-o stare de maxim disconfort.

Imaginați-vă o comunitate de patru sute de oameni, uitați într-o cușcă infectă și clocită, încă traumatizați de sunetul înfricoșător al valurilor și de imaginea unei ambarcațiuni hârbuite. Cât timp pot să continue să facă conversație doar de dragul artei? De câte orice pot să meargă înainte și înapoi pe același drum de o sută de metri? Există o lege nescrisă: toate lucrurile personale sunt confiscate la intrarea în închisoare. E absolut imposibil să faci rost de un caiet sau de ceva de scris. E extrem de deranjant pentru cineva care nu a mai pus niciodată piciorul într-o închisoare — te face să o iei razna complet.

Căldura te stoarce de puteri. Pe la amiază, pe trupurile noastre încep să se vadă urmele razelor soarelui ce pătrund prin deschizăturile închisorii. Soarele pare să fie în cârdășie cu închisoarea, pornit să intensifice nenorocirea deținuților... își folosește razele ca pe niște săgeți trimise să ne chinuiască. Uneori, intensitatea căldurii e atât de mare, încât te doare și să te uiți la gardurile închisorii. Parcă simți cât de tare s-a încins metalul. Și totuși mintea are puterea să părăsească închisoarea și să-și imagineze răcoarea de la umbra copacilor de dincolo de gard. Parcă simți briza plăcută, înviorătoare. Între timp, picături lipicioase de transpirație curg prin toate crevasele adânci și cavitățile corpului meu.

Transpirație ce dă naștere unor pâraie
Transpirație ce are o logică proprie
Transpirație ce se scurge în treaba ei, în dorul lelii
Transpirație ce pătrunde în golurile și văile spatelui și ale articulațiilor
Transpirație ce continuă să curgă pe tine
Se adună toată la fund și la cap.

Pentru mine, izolarea și liniștea sunt cele mai de preț daruri pe care le-aș putea cere. Spre deosebire de deținuții avizi de prezența celorlalți, ce turuie fără întrerupere, țipă fără sens și râd zgomotos, eu tânjesc să creez, să mă retrag din lume și să creez ceva poetic, vizionar. Mi-am dat seama între timp că sunt un intrus în această comunitate, o comunitate străină pe care trebuie să o suport, și această revelație a fost picătura care m-a făcut să mă izolez. Am luat decizia conștientă să mă îndepărtez de ei. Mă scot din minți.

Peste ani, o să gândesc la această perioadă și o să mă văd ca pe un cocotier cu rădăcinile adânc înfipte în pământ și cu pletele fluturând în vânt.

Sunt singur
Înconjurat de oameni care se foiesc în toate direcțiile
Vin... pleacă... tot așa o țin
Un ciclu al absurdului și al uimirii
Total pierdut
Sunt ca un lup ce a uitat că e lup
Mai am doar o portiță
Acea senzație plăcută, acea intuiție senină
Acea flacără din ființa mea
Când cineva îmi violează intimitatea, îmi curg resentimente prin vene.

Am înțeles cum stau lucrurile cu situația în care ne aflăm: singurii oameni care pot să supraviețuiască și să depășească această suferință provocată de prizonierat sunt cei care se întorc spre creativitate. Cu alte cuvinte, cei care pot să retraseze conturul speranței folosind linia melodică și viziunile de dincolo de zidurile închisorii și ale stupilor în care trăim.

Ce altceva și-ar putea dori un deținut în afara unui moment de liniște, de solitudine, ce altceva și-ar putea dori un deținut decât să simtă că stă gol-goluț în mijlocul junglei luxuriante?

Ce altceva decât o briză răcoroasă înfoind miile de ochiuri făcute de părul său înnodat?

Zilele astea, ăsta e visul meu cel mai fierbinte.

Locul unde sper să rămân doar cu mine însumi măcar pentru câteva clipe este toaleta. Dar, până și acolo, apare mereu în boxa alăturată vreun deștept fredonând în falset. Sau se găsește careva, de obicei primul la coada ce se întinde de cealaltă parte a ușii, ce moare de nerăbdare să-ți ia locul. Fără îndoială că sunt mulți cei ce așteaptă să termini mai repede, așteaptă să-și deșerte mizeria pe momentul tău de liniște. Uneori câte unul chiar lovește cu pumnii și picioarele în ușa toaletei, ținându-se cu mâna de prohab: „Hai, măi omule, ieși odată, că mă scap pe mine!“. N-ai nicio scăpare, nici măcar un moment în care să nu simți prezența altuia. Dar am învățat în timp cum să rămân singur, ca un cocotier în interiorul închisorii — cum să trăiesc izolat ca și ei.

În primele zile, se găsea mereu câte un tăun care îmi bâzâia în ureche, cineva care să mă sâcâie. Îmi intra în ureche, dădea un tur minții mele senine, ieșea prin cealaltă ureche, mai făcea o buclă și intra din nou prin ureche să mai dea o tură. Nenumărați tăuni mă bâzâiau fără încetare — această formă de tortură era mereu prezentă. Cum îmi ridicam picioarele, sprijinindu-le de gardul închisorii, cum apărea unul care să îmi întrerupă șirul gândurilor. Ca niște spini ascuțiți, îmi sfâșiau visările. Poate că pe acești oameni îi enervează când văd pe cineva stând pur și simplu pe un scaun și simt că trebuie să se năpustească asupra lui și să-i

distrugă momentul de solitudine spunând mereu ceva negativ. Cu timpul, ceilalți au ajuns să-mi înțeleagă modul de gândire și temperamentul — nevoia de izolare.

În ultimele ore ale serii, închisoarea dispare în întunericul junglei și în tăcerea oceanului. O femeie înspăimântătoare, teribilă, de la Răsărit acoperă închisoarea cu vălul părului ei.

Ne transformăm cu toții în umbre întunecate ce scormonesc după resturi de lumină. Eu îmi găsesc libertatea în licărirea țigării. Când întunericul nopții se instalează, parcurg suta de metri până la marginea închisorii, îmi sprijin picioarele de plasa gardului și, din spatele lui, visez la libertate învăluit în fumul de țigară. Uneori eliberarea pe care mi-o dă țigara ia forma unei femei cu ochii migdalați, ce apare pentru a contrabalansa violența închisorii militarizate. Acest tip de reverii vin de nicăieri și nu au alt scop decât să-mi țină mintea ocupată în timp ce stau acolo înghețat, având corpul acoperit de o transpirație rece. Dau la o parte aceste visuri naive de satisfacere a nevoilor primare, luând distanță față de ele. Mă cufund iar în propria lume a introspecției — o lume plină de mistere și bucurii, care îmi oferă mereu surprize.

Sunt prins în capcana unui exercițiu de echilibristică, născut din traiul acesta în două lumi paralele. Violența închisorii este neașteptată și nouă. Am fost azvârliți pe o insulă îndepărtată. Suntem încă marcați de experiența traumatizantă a călătoriei pe apă, călătorie ce ne-a dus atât de aproape de moarte. Suntem profund afectați și nu putem face nimic care să ne ajute să ne revenim. Simt că sunt luat în stăpânire de personalități multiple: uneori gânduri albastre își fac de cap prin mintea mea, alteori unele cenușii. Uneori nu disting culoarea gândurilor mele.

Am senzația că singurul lucru pe care mă pot baza e sunetul calm și melodic al îngânatului, al fredonatului înfundat de balade populare, ce mă poartă înapoi în munții răcoroși ai Kurdistanului. Perplexitatea și grozăvia nopților de pe Manus au puterea de a ne proiecta pe toți în trecutul îndepărtat. Nopțile asta dezgroapă mulți ani de lacrimi din adâncul inimilor noastre și redeschid răni vechi, sapă în toate ungherele vieților noastre, scot la iveală crudul adevăr, îi fac pe deținuți să se autoflageleze. Deținuții sunt aduși în pragul hohotelor de plâns ale durerii amare.

Din moment ce rutina sa zilnică se reduce la un ciclu repetitiv de bătălii complet lipsite de sens, deținutul nu are altceva de făcut decât să se întoarcă în copilăria sa. Această scrutare anevoioasă scoate la iveală vestigiile prăfuite ale trecutului. Condițiile de recluziune forțată fac pe oricine să reia la nesfârșit momentele unei odisee lăuntrice în stare să distrugă orice ființă umană. Odiseea asta trezește la viață îngeri ai întunericului și secrete adânc îngropate în inconștient. Ca un blestem, îl pune din nou pe deținut în fața unor probleme vechi, nerezolvate și îi face sânge rău. Pilule greu de înghițit pentru oricine, cu atât mai mult pentru cei care suferă deja de arsuri la stomac.

Mai mult decât orice, închisoarea te face să te temi de singurătate
Ăsta e cel mai șocant paradox din viața unui deținut

Timpul care se dizolvă
Și poate însoțirea eternității cu mii și mii de fețe
Zâmbete, suspine, lacrimi
Și visuri amare.

Deținutul e o halcă de carne, cu o minte care gravitează în jurul scenelor celor mai tocite și mai uzate, al scenelor cele mai întunecate. Uneori o anumită imagine iese brusc la suprafață din labirinturile profunde ale minții. Când se ajunge aici, deținutul trebuie să înfrunte imaginea aceasta simultan familiară și nouă și să clarifice lucrurile. Din momentul ăsta, începe o luptă ce poate dura luni de zile până când revelația se va sedimenta, până când va fi integrată sau eliminată. Mintea deținutului e un ghiveci de imagini, uneori contradictorii; scene ivite din filosofia sa de viață și din istoria personală. Deținutul e captiv în trecut și toate întâmplările izolate prind din nou contur în inconștientul său în lungile perioade de solitudine și tăcere. Dar, în același timp, îi distrug și orice urmă de respect de sine.

Poate că viața care merită în cea mai mare măsură trăită este una solitară
O viață liniștită, o existență vie, o existență preaslăvită
Dar ce viață amară ar fi
Viața e un lucru atât de miraculos
Viața e un lucru atât de înspăimântător
Când un deținut pășește pe un teren necunoscut și vede singu-rătatea reflectată în gardurile unei închisori neștiute de nimeni
Se vede pe sine — cel singur
Lumea cu toată frumusețea și minunățiile sale îl strivește
Poate că lumea rămâne atunci încremenită în loc
Și deținutul trebuie să-și aleagă calea
Să se împace cu viața asta și cu miile de fațete și imagini care îl bântuie
Singurătatea i se strecoară pe sub piele
Până când își dă brusc seama că l-a înghițit cu totul
Pare că este ultimul om
Dezbrăcat și dezgolit
Trebuie să răspundă întrebărilor grele ale vieții
Trebuie să arate cine este, ce este
Trebuie să spună de ce e pierdut, de ce e luat prin surprindere
De ce e tăcut, de ce nu zice nimic
Tărâmul minții este și el o închisoare
Viața sa este despicată ca o bucată uscată de lemn
Dată de pământ într-un deșert arid și nesfârșit
El e o biată barcă putrezită
Un ocean de culoarea laptelui
Milioane de stele răspândite în adâncurile universului

Pe tot cerul
Strălucesc
Îl provoacă
Orizontul are culoarea sângelui
E un peisaj miraculos
Plin de mistere, întrebări și provocări
E un loc care pare să-l mâne inconștient pe deținut
Până când găsește refugiu alături de alții cu care împărtășește experiența suferinței.

Așa funcționează siguranța pe care ți-o dă gloata, o gloată producătoare de zgomot, de prostii care îți sparg timpanele, totul doar pentru a scăpa de singurătate și, mai mult decât orice, pentru a te îndepărta de grozăviile cu care puțini sunt capabili să se înfrunte sau să se împace. Frica îi face pe oameni să se ascundă mai tare în agitație și gălăgie. Știu și ei cât de înșelătoare e strategia asta. E o închisoare și, pentru a scăpa de paradoxurile ei, e nevoie de liniște. Zgomotul, strigătele sau distragerea atenției nu te ajută cu nimic. Tânjim de fapt după bucuriile copilăriei, după revelațiile mistice, după ritmurile libere, după eliberarea prin dans.

Serile astea, la capătul Culoarului L este mai mereu instalată o scenă pentru spectacole de dans. Aproape în fiecare seară, după cină, un tânăr iranian de vreo douăzeci de ani — Maysam[16], căruia i se spune Curva — își adună câțiva prieteni și dă un spectacol ce durează ore în șir. Bate o darabană improvizată dintr-o bucată de lemn și cântă o muzică veselă. S-a ales cu porecla de „Curva“ pentru că e un farsor care dansează și își etalează corpul. E o etichetă pe care i-au lipit-o alți oameni înaintea noastră.

Maysam-curva are un talent deosebit să strângă oamenii în jurul său. Cred că a moștenit ceva de la înaintașii săi — țiganii iranieni, popor nomad ce dă reprezentații în public și dansează pe marginea drumurilor din orașe cu nume ciudate. Prietenii săi cară o masă mare de plastic alb dintr-un colț al închisorii până în fața camerei sale de pe Culoarul L. Asta le dă de știre tuturor, celor răsfirați și plictisiți, celor care bântuie fără niciun țel prin tabără, că în seara asta scena e pregătită din nou pentru dans și spectacol. Ca și acrobații profesioniști de circ sau ca asistenții unei trupe de teatru ambulant, adună publicul prin bătăi din palme și tot felul de scamatorii, unele chiar amuzante. Toată lumea e binevenită la reprezentațiile care au loc la capătul Culoarului L. Se adună cu toții în jurul mesei albe de plastic. În această formulă, spectacolele sunt puse în scenă cu un talent extraordinar. Actorii știu exact ce sunete să producă, în ce parte a mesei, cu ce parte a mâinii și ce punct al tobei să lovească pentru a scoate cel mai puternic și mai de efect sunet.

Oamenii ăștia s-au născut ca să se țină de potlogării. Cred că sunt genul de băiețași care s-ar distra spărgând geamuri cu pietre doar de dragul de a le sparge sau sunând în toiul verii la soneriile caselor de pe drum doar pentru a o lua apoi la fugă. Dar în închisoare această îndrăzneală și acest neastâmpăr al spiritului le

asigură un fel de simpatie din partea celorlalți și ajută la ridicarea moralului. Creativitatea lor fără limite se amplifică până când sunetele polifonice ce te zgârie pe urechi ajung în toate ungherele închisorii din capătul ăsta uitat de lume. Vor un singur lucru: să atragă toate comunitățile din închisoare înspre Culoarul L. Toată lumea știe că scopul acestei hărmălăi e să încingă atmosfera pentru apariția lui Maysam-curva.

Stilul lor e unul original: o combinație de bătăi din palme și lovituri ritmice în masă, urmate de strigăte și chiuituri. E un dialog între trei sau patru tipi, toți cuprinși de frenezie. Toți bat același ritm alert în masă și, într-un final, unul sau altul anunță, în limbajul străzii: „Haideți de vă adunați, oameni buni, fârtați de închisoare... hai cu toții fuga-fuga...“. Repetă refrenul ăsta la unison.

În câteva minute, un public considerabil se adună pe Culoarul L. Toți sunt nerăbdători, toți stau cu ochii pe cei trei sau patru măscărici. Când mulțimea se adună, aceștia încep să se ia la întrecere între ei, dând tot ce pot. Așa că orice armonie ar fi existat la început dispare cu desăvârșire. Fiecare membru al trupei încearcă să-și impună stilul și să devină protagonistul spectacolului. Sunetele se contopesc, nu mai putem distinge o voce de alta.

Sunt momente când exaltarea improvizației lor cuprinde și publicul, făcându-i pe unii să se alăture artiștilor, dornici să bată și ei toba în masă sau să se dea în spectacol, dansând spre amuzamentul celorlalți. Oamenii se amăgesc scufundându-se în euforia unor momente ca acestea, se lasă duși de val, comportându-se ca niște petrecăreți care au băut prea mult. E ca și cum s-ar păcăli singuri că se află la un festival adevărat, organizat pe bune. Înaintea spectacolului, toți cei care au străbătut Culoarul L, fie și doar de curiozitate, au fost iranieni, dar acum au venit și alții aici. Mulți își fac curaj să se alăture petrecerii și dansului și, făcând asta, se aleg cu ceva — încep să vadă spectacolul ca pe o extensie a lor înșiși.

Unii srilankezi și sudanezi par să savureze chermeza improvizată și sunt foarte curioși; urmăresc cu atenție tot ce se întâmplă de pe marginea unde stau. Sunt ca acei oameni ce privesc din stradă o sărbătoare de familie ce se revărsă în afara casei. Nu par să rezoneze cu ce se întâmplă până nu se implică direct în acțiune.

În timpul ăsta, ofițerii australieni se uită oripilați la mulțimea euforică. Cam asta e dinamica socială dintre australienii ce lucrează în închisoare și refugiații deținuți aici. Australienii îi privesc pe cei din urmă cu un amestec de repulsie, invidie și barbarie, iar mulțimea simte asta. Când și când, asta îi face pe cei din public să chiuie și mai tare. Pentru ei, pretinsa sărbătoare e un prilej bun să-i calce pe ofițeri pe bătături, să se pună cu cei care îi țin captivi, să le facă copilărește în ciudă pentru a da expresie dorinței lor de răzbunare. Este unul din puținele mijloace de manifestare a puterii aflate la dispoziția prizonierilor.

Sistemul Kyriarhal al închisorii e conceput în așa fel încât să producă suferință. Aceste manifestări euforice sunt o formă de rezistență ce afirmă: „Da, ne-ați închis aici fără nicio acuzație și ne-ați exilat, dar fiți atenți la asta, nemernicilor, uitați cât de veseli și de fericiți putem fi“. Este același truc vechi, la

care oamenii apelează de când lumea — să fugi de frică mințindu-te pe tine însuți. Spectacolul se desfășoară atât de firesc, încât deținuții înșiși uită că nu există niciun motiv real de sărbătorire.

Oamenii găsesc mereu câte un prilej să se adune împreună; aceste sărbători au loc cu ocazia nunților, aniversărilor sau absolvirilor la o scară atât de largă, încât s-au fixat în conștiința colectivă. Sunt aproape obligatorii.

În mintea deținuților, nici nu e nevoie de vreo explicație pentru veselia sau pentru dorința lor de a petrece, nu e nevoie să se justifice în fața nimănui. Poate că, dacă ar veni cineva și i-ar scutura: „Hei, prostovanilor, de ce sunteți așa de veseli? De ce dansați și cântați din toată inima?“, individul respectiv nu ar obține alt răspuns în afară de: „Sărbătorim din același motiv pentru care o face toată lumea“.

Deținuții dansează pentru că trebuie să danseze, să le facă în ciudă celor care i-au exilat în închisoare. Asta îi scoate din minți pe australieni. Când și când, șușotesc prin walkie-talkie, bulversați că acești refugiați încarcerați și umiliți petrec și dansează. Ceea ce îi enervează și mai mult e că nu au niciun pretext să strice petrecerea — s-o strice așa cum au făcut-o cu jocul de table, s-o strice scriind mare pe ea „Jocurile sunt interzise!“.

Totul se leagă: bucuria, frica, ura, invidia, dorința de răz-bunare, ranchiuna, chiar și bunătatea. Toate aceste sentimente s-au întrupat în Maysam-curva, iar el se revoltă în numele tuturor. Nu e niciun alt secret în spatele popularității sale în afara acumulării constante a suferinței îndurate de toți deținuții, care se răsfrânge acum în mișcările lui ritmate. Ca într-o oglindă, deținuții se văd în el pe ei înșiși. Cineva atât de îndrăzneț și de creativ, cineva care își antrenează aceste calități în toți mușchii, mușchi pe care îi folosește pentru a zdruncina din temelii Sistemul Kyriarhal al închisorii. Apelează la o formă sublimă de rebeliune ce are un succes enorm printre deținuți. Un bărbat ce pare mai degrabă un băiețandru, ce se folosește de înfățișarea sa pentru a promova poezia și pentru a satiriza toate aspectele serioase ale acestei închisori uitate de lume. Spiritul lui Maysam-curva contrastează cu deșertul singurătății și cu grozăvia închisorii. E ca un fel de recompensă pentru deținuți, un dar sub forma unei reacții colective, un efort comun al acestor oameni alungați. Un dar la care se reped, un dar de care se agață.

Când spectatorii ajung în punctul maxim al euforiei și anticipării, Maysam-curva își face apariția într-o manieră spectaculoasă, ca un adevărat erou din povești, pe deplin încrezător în puterea mușchilor săi, ca și cum tocmai și-ar fi strivit și umplut de sânge oponentul în fața publicului vrăjit de pe un stadion. Este ca un acrobat ce merge pe sârmă sau ca un magician, hipnotizându-i pe cei ce îl urmăresc. Iese din ultima cameră de pe Culoarul L și în mijlocul acelui pandemoniu, în mijlocul agitației generale orientate spre el și numai spre el, dansează până când câștigă inima publicului. Știe exact când să apară și cum să o facă — este un artist al detaliilor. Dansează cu talent desăvârșit, fiecare pas stârnind ovații tot mai furtunoase. E chiar spiritul comunității, o enigmă seducătoare, ce te încălzește la suflet.

În fiecare seară poartă o costumație diferită. În mod limpede, ia în serios toate detaliile de producție ale reprezentației sale, inclusiv costumul de scenă. Cu siguranță că tipii responsabili cu încălzirea atmosferei îl asistă în pregătirile scenografice. Pe fețele lor se citesc bucuria și extazul când Maysam-curva apare pe scenă, iar el, prin gesturile și expresiile sale, se integrează perfect în camaraderia vibrantă ce caracterizează trupa. Băieții îl încurajează să-și dea frâu liber, să se exprime cât mai fără rețineri cu putință.

Într-o seară, interpretează rolul unui conducător religios, împodobit cu mitra caracteristică. Își face apariția într-o *abā*[17] lungă. Trupa i-a făcut această *abā*, ce are câteva șlițuri laterale superbe, dintr-un cearșaf albastru. Poartă și o *amāma*[18] croită din același material și înfășurată în jurul capului. Este caricatura perfectă a unui *ākhūnd*[19]. Dar, spre deosebire de un lider religios, ce are de obicei o barbă lungă și sperie oamenii cu lumea de apoi, fața lui Maysam-curva e fină și lipsită de păr ca a unui înger.

Tot cvartalul izbucnește în strigăte și ovații. Haosul e foarte mare, publicul de abia reușește să-i deslușească mișcările în spațiul dintre cameră și masa amplasată în mijlocul mulțimii. Chiar și înveșmântat în costumul ăsta ridicol, dar sublim în același timp, tot reușește să-și dezvelească unele părți ale corpului. Tehnica artistică a lui Maysam-curva implică dansul în jurul mesei cu o viteză amețitoare. Își mișcă șoldurile și posteriorul cu măiestrie. E limpede de ce alege să danseze pe o melodie cu un ritm alert: să câștige publicul și să se ridice deasupra nedreptăților îndurate de ei toți. Cei trei sau patru membri ai trupei își pun tot talentul în palme și voci până ajung cu un pas în fața publicului, prin urmare mai aproape de mișcările lui Maysam-curva, și încercând să țină pasul cu el. Improvizează și inovează; au chiar o tentativă de a prelua controlul melodiei. Fac tot ce pot pentru a se armoniza, pentru a se bucura și ei de luminile rampei, dar Maysam-curva rămâne în mod limpede vedeta spectacolului. Ei îl acompaniază bătând în tăblia mesei sau din voce. În momentul în care are publicul la degetul cel mic, Curva sare pe neașteptate pe masă dintr-o singură mișcare. Scena liderului religios dansând pe un piedestal, înconjurat de un public entuziast, adus într-o adevărată stare de exaltare, e plină de nuanțe și aluzii.

După ce dansează câteva minute, Maysam-curva trece în rolul unui predicator cerând congregației sale să facă liniște. Proclamă: „Pentru că aici suntem numai bărbați încarcerați și pentru că nu există nicio femeie în închisoarea asta, de acum înainte declar homosexualitatea permisă fără oprelişti“[20]. Ca un tsunami, fraza sa lovește mulțimea, ce izbucnește în hohote și ovații. Veselia se amplifică și Maysam-curva dansează din nou într-un ritm rapid, iar publicul îl acompaniază, bătând din palme și aclamându-l.

Spectacolul încă nu s-a terminat. Maysam-curva își desface agale *amāma* de pe cap cu o mișcare largă a brațului și o aruncă în public. Aruncă apoi *abā* religioasă într-un colț și îi lasă pe toți să se uite cu gura căscată la corpul său aproape gol. În seara asta, chiloții săi sunt deosebit de spectaculoși. Sunt chiloți bărbătești, dar au lateralele decupate. Imitând moda femeilor, îi poartă înfipți adânc între buci. Mișcarea asta transformă atmosfera într-una cu adevărat

incendiară. Așa a ajuns să fie numit Curva și va fi însoțit de această poreclă pe toată durata șederii lui în închisoare. E genul care nu are nimic sfânt, dar prezența, dansul și muzica sa ne ajută să uităm pe moment de opresiunea închisorii. E superstarul închisorii.

Nu se limitează la spectacolele de seară. Îl întâlnești și la cozile interminabile la care stăm ca să ne primim mesele jucând rolul unui *ākhūnd*, rol în care strălucește. Poate fi surprins în tot felul de gaguri, făcându-i pe deținuți să izbucnească în râs. Imaginați-vă numai un lider religios, fără barbă, dar purtând hainele caracteristice unui cleric, așteptând la coadă. Nici nu e nevoie să spună ceva. Simpla lui prezență acolo e suficientă ca să-i stârnească pe ceilalți. Dar, în primul rând, atrage atenția detestabililor gardieni asupra lui. Se opune fățiș unui sistem ce are ca scop îngrășarea mieilor pentru tăiere. Un singur cuvânt rostit de el e de ajuns ca să ne facă să gustăm din nou substanța vieții.

—

În afara deținuților care mișună între garduri și culoare, mai sunt și alții care se vântură prin închisoare. Unele sectoare sunt sub supravegherea unui grup numit G4S, o firmă de securitate responsabilă pentru păstrarea ordinii în tabără. Agenții firmei au câțiva deținuți pe care nu-i scapă din vedere. Poate ar fi mai bine să-i spunem pe numele său real: Compania de securitate a nemernicilor. Multe nume îmi vin în minte pentru a-i desemna pe agenții de securitate, dar cred că ăsta li se potrivește cel mai bine. I-aș putea numi și câini de pază sau câini de atac. Toți umblă cu un walkie-talkie prins la cingătoare. Când și când, unii dintre indivizii ăștia băgăcioși își notează ceva într-un carnețel pe care îl țin mereu la îndemână în buzunar. Își iau notițe despre tot și despre toți. Esența muncii lor constă în a fi niște nemernici. Trebuie să fii un mare nemernic ca să lucrezi într-un loc în care detești pe toată lumea.

Din prima zi, li se spune cât de importantă este munca lor: „Sunteți o armată aflată aici să apere națiunea, iar acești refugiați încarcerați sunt dușmanul. Cine știe cine sunt și de unde provin? Ne-au invadat țara venind de peste mări“. Situația nu ar putea să fie mai limpede pentru ei — aici, în vizorul lor, se află dușmanii, adunați grămadă de peste tot. Dumnezeule, ar trebui să vedeți expresia din ochii lor: rece, barbară, plină de ură.

Stau adunați ciorchine la capătul culoarelor sau de-a lungul gardurilor ce merg în paralel cu oceanul, frecând menta și întorcând totul pe toate părțile. Cu siguranță că discută despre fiecare dintre personajele din închisoare. Mulți dintre ei asistă la spectacolele organizate de Maysam-curva. Nu intervin, totuși. Stau așezați pe niște scaune la distanță de mulțime, asigurându-se însă că prezența lor este simțită. Fiecare știe dinainte care e aria pe care trebuie să o supravegheze și poate să stea așezat pe un scaun, scanând perimetrul, ore în șir. Toate colțurile și intrândurile din sectoarele mai ferite ale închisorii sunt întoarse pe dos de uitătura lor — ochi ce ne urmăresc permanent, ochi făcuți să pândească.

După lăsarea întunericului, tabăra revine la starea sa naturală. Pe parcursul acestor prime luni, au existat doar două felinare mari, câte unul de fiecare parte a închisorii, luminând zona din jurul lor. Deși sunt puse aici să ilumineze, lumina lor își pierde puterea înainte de a ajunge la sol. Noaptea, incinta arată ca ruptă dintr-un film de groază. Umbrele sunt în război unele cu altele, iar oamenii nu se pot baza decât pe un al șaselea simț ca să-și găsească drumul până la toalete.

În întuneric, prezența gardienilor îi face pe deținuți să se simtă mai captivi ca oricând. Bărbații puternici, masivi, par mult mai mari atunci când umbrele îi însoțesc în întuneric. Aici, în fiecare sector al închisorii, pândesc ca niște animale dușmănoase. Privirea lor pătrunde peste tot și ai senzația că nu ai cum să scapi de uitătura lor invazivă.

Gardienii de închisoare G4S (noi le spunem, pe scurt, doar „G4S") sunt în general suprasolicitați și și-au petrecut marea majoritate a vieții angajați în închisori australiene unde au avut de-a face cu tot soiul de delincvenți. Cu siguranță că infracțiunile, curțile de justiție, închisoarea, violența din închisoare, violența fizică și atacurile cu șișuri au devenit parte din așteptările și din experiența lor cotidiană. Mulți dintre ei sunt foști militari ce au servit țara ani de zile în Afganistan și Irak, au purtat războaie de partea cealaltă a lumii. Au ucis oameni.

Un ucigaș e un ucigaș și basta. Am citit undeva, sau poate am auzit de la cineva, că un om care comite o crimă întinerește. Sau că îmbătrânește mai lent. Oamenilor ăstora nu le pasă de alții. Un ucigaș e un ucigaș; violența li se revarsă din pupilele împăienjenite, contractate. Cred cu tărie că sufletul unui ucigaș i se reflectă în ochi.

Am ajuns la această concluzie urmărindu-i pe mulți G4S. Odată, unul a fost pus într-o situație sângeroasă la propriu: un tânăr își tăiase venele la toalete. Gardianul s-a întors către mine și mi-a zis: „Scuze, dar chiar nu pot să vă înțeleg, pe voi și pe tânărul ăsta care e țeapăn acum. Și doar am fost gardian de închisoare aproape toată viața. Nu pot și gata. Asta e!". Cam până aici merge compasiunea lor. La ce te poți aștepta de la cineva care și-a petrecut toată viața neștiind altceva decât violența din închisori? Burta bărbatului în cauză e atât de mare, încât e disproporționată față de restul corpului. Picioarele slăbănoage par să atârne pur și simplu de burdihanul uriaș, o pereche respingătoare de fuse atașate corpului său. Și el e cel care recunoaște că nu îi poate înțelege pe niște oameni normali.

Fără îndoială că s-a chinuit mult încercând să stoarcă ceva, orice, din inima sa. Poate că diferența dintre el și colegii săi e că el admite fără înconjur că a devenit o mașinărie lipsită de suflet. Poate că a ajuns la concluzia că lipsa sa de empatie e urmarea vieții trăite ca gardian de închisoare. Poate că nu va găsi niciodată o altă explicație în afara aceleia că este hârșit de sistem și, în consecință, altfel decât oamenii obișnuiți.

În fiecare schimb, numărul gardienilor G4S aflați la datorie în oricare dintre închisori ajunge la cincizeci. La șapte seara, zeci de G4S se adună în spațiul dintre închisorile Delta și Fox ca să fie instruiți câteva minute de supervizorii lor. De la depărtare nu poți să-ți dai seama despre ce e vorba în discursul aprins. Sunt doar

niște bărbați purtând o uniformă, undeva dincolo de gard. Asta vezi: gardieni imobili, înghesuiți într-un spațiu ce seamănă cu o garnizoană, ascultând cu atenție un om cocoțat pe un scaun. Supervizorul își termină discursul și gardienii se transformă într-un pluton de soldați gata să-și înceapă garda. Se apropie de închisoare și se răsfiră de la intrare până la periferii. Se îndreaptă direct spre zonele care le-au fost repartizate.

Ca niște roboți ce urmează ordinele, pun în aplicare toate regulile închisorii — reguli menite să asigure controlul la scară mică și mare, controlând toate aspectele, de la cele mai mărunte la cele esențiale. O mare parte din gardienii G4S sunt localnici de pe Manus sau din Port Moresby. Când s-a deschis închisoarea, au fost mobilizați bărbați care până atunci își vedeau de pescuitul cu sulița, de tăiatul lemnelor din junglă sau de culesul și vânzarea fructelor tropicale în piețele de pe insulă. Acordul dintre guvernul din Papua Noua Guinee și Departamentul de imigrări al Australiei prevede ca un procent semnificativ dintre angajați să provină din forța de muncă locală. Închisoarea este, prin urmare, obligată să se folosească de oameni ce, până atunci, fuseseră cei mai liberi oameni din câți am întâlnit eu vreodată. Dar acum sunt integrați în Sistemul Kyriarhal, integrați în structura închisorii, integrați într-o cultură a violenței sistematice. Australienii au încercat să-i grefeze în cultura corporatistă a companiei G4S, dar, spre deosebire de colegii lor australieni, oamenii ăștia sunt niște spirite libere. Sunt îndărătnici și nu-i prea interesează să mențină disciplina aplicând regulile închisorii și logica militară. Se află la polul opus de Sistemul Kyriarhal. Dar Departamentul de imigrări nu are încotro și trebuie să-i accepte așa cum sunt. Nu pot fi constrânși să se supună regulilor și structurilor organizaționale. Miros a junglă și îmi aduc aminte de peștii care înoată în ocean. Culegătorii de fructe cu gambele lor fantastice au urcat în cei mai înalți și mai sălbatici copaci tropicali, iar picioarele lor au pășit pe nisipuri de care majoritatea oamenilor nici nu se vor apropia vreodată.

Diferențele enorme dintre gardienii recrutați local și ofițerii din Australia sau Noua Zeelandă sunt evidente. După cum văd eu, G4S și Departamentul de imigrări împarte sarcinile în funcție de aceste diferențe. Fără nicio excepție, localnicii și cei care provin din alte părți ale țării se află la baza scării ierarhice. Se așteaptă din partea oricărui gardian din Papua Noua Guinee să urmeze ordinele australienilor fără ezitări și întrebări. La sfârșitul lunii, după toată truda lor, salariul lunar de abia echivalează cu cinci zile de muncă ale gardianului australian celui mai prost plătit. Asta îi face să ignore și mai mult regulile închisorii, cel puțin în măsura în care e posibil.

Distincția dintre gardienii-localnici și cei australieni se face până și prin culoarea uniformei. Cei de pe Manus poartă uniforme mov și sarcina lor este să patruleze prin închisoare, în grupuri, de la un capăt la altul al ei. Logica Kyriarhală dictează asta, mesajul e limpede pentru toată lumea: „Să se știe că în închisoarea asta localnicii sunt un nimic. Sunt buni doar să primească instrucțiuni și să le urmeze“. Asta configurează dinamica relațiilor dintre cele trei grupuri principale din închisoare: deținuții, localnicii, australienii. Consecința e

că localnicii se aliază cu noi. O relație ce presupune o anumită doză de amabilitate și de empatie. Când și când, fumează pe ascuns țigări primite de la deținuți, fumează la capătul culoarelor, în colțurile ascunse și întunecoase ale închisorii, departe de ochii australienilor și tremurând de frica lor. Uneori mestecă nucă de betel și se fac praf; vorbesc apoi numai prostii cu vocile lor dogite.

Nuca de betel crește pe insulă în copacul cu același nume[21]. E de mărimea unei roșii mici și e mestecată de localnici ca stimulent. Le sparg de pământ și apoi mestecă pulpa din interior. După câteva minute de mestecat, scuipă tot ce au în gură. Scuipă saliva și toate resturile și bucățelele fără să-i intereseze că o fac pe iarbă, într-un coș de gunoi sau pe podeaua de ciment din vreun birou — așa e obiceiul.

Când un gardian consumă betel, gura i se pătează cu roșu. Cei ce consumă nucă de betel în mod regulat au dinții în permanență roșii; prin urmare, toți localnicii au, de fapt, dinții roșii. E o tradiție care face parte din cultura manusiană. Dinți roșii ca sângele, ca ai unor animale de pradă ce tocmai și-au ridicat botul din măruntaiele prăzii. Prima dată când m-am trezit înconjurat de localnici, m-am simțit prins la mijloc între niște canibali adevărați. Fețe împăienjenite de riduri, păr creț, guri rânjite, pline de sânge australienii sperau să ne speriem bine.

E posibil ca oamenii ăștia să fie canibali? Gardienii angajați din rândul populației locale sunt chiar foarte drăguți și plăcuți. În inimile lor se disting trăsături ce pot fi puse pe seama naturii libere și a comportamentului neconstrâns de legi. Prezența în închisoare reechilibrează cumva situația, chiar dacă, prin venirea lor, spațiul devine și mai strâmt, numărul oamenilor, mai mare și atmosfera, mai sufocantă.

În închisoare, relațiile de putere — de teamă și de dominație — sunt bine conturate, iar aceste senzații obsedante își fac simțită prezența peste tot. În toiul nopții, în bezna cea mai adâncă, simți și mai pregnant puterea gardurilor. Deținuții emană groază pură și o lipsă profundă de speranță, se agață de coșmarurile lor — le țin strâns la piept, bine încuiate, ca și cum ar încerca să țină în frâu vânturi puternice în stare să spulbere culoarele. O tăcere grea și ineluctabilă se așterne până în ungherele cele mai îndepărtate al închisorii; ăsta e singurul sanctuar al deținutului emaciat.

Așa că iată-mă aici, pufăind din țigară. În momente ca acestea, până și greierii amuțesc. Văd cocotierii înălțându-se deasupra închisorii; par că zboară, par a fi părul deținuților în bătaia vântului. Doar crabii merg de-a lungul gardului în căutare de hrană.

Maysam-curva, cu nasul său coroiat, e stors de puteri după spectacolul din seara asta și după ce a petrecut cu prietenii săi excentrici. Acum doarme în patul îmbibat de sudoare. Băieții sunt posedați de coșmarurile ce încep să iasă la suprafață din puțurile ființei lor.

Niște broaște venite din ocean au găsit un loc călduț și umed sub gard. Zac acolo cu ochii închiși, într-o stare de meditație, într-o stare binecuvântată de pace

și liniște.

Într-un colț întunecos al închisorii, sub conductele de la Blocul P, un gardian cu fața roșie și părul alb se uită drept în față, complet nemișcat, ca o strigă bătrână ce veghează tabăra de detenție. La ora asta, *papuanii*[22] au pus punct muncii de pe ziua de astăzi și se relaxează, stând pe scaune lor de plastic, cu ochii injectați și obosiți. Așteaptă să vină dimineața, așteaptă să fie luați de autobuzele companiei și duși fiecare la bungaloul lui din vreun colț al junglei.

Pe parcursul următoarelor luni, sărbătorile și petrecerile închipuite se vor dovedi incapabile să reziste opresiunii închisorii, singurătății și lipsei de speranță. Pe măsură ce zilele trec în închisoarea Manus, chiar și Maysam-curva devine tot mai retras și începe să decadă. Trebuie să găsim alte mijloace să facem față exilului.

—

În închisoare s-au răspândit zvonuri că un grup de avocați intenționează să viziteze insula Manus săptămâna următoare. Fiecare visează la propria libertate. Speranța începe din nou să prindă aripi printre noi.

O echipă de bărbați cu drujbe puternice a apărut pe latura vestică a închisorii Fox, doborând copaci și curățând terenul. Ce-or avea de gând să construiască? O piscină, poate.

---

14. Termenul „kyriarhie“ a fost conceput în 1992 de Elisabeth Schüssler Fiorenza pentru a descrie teoria sistemelor sociale interconectate întemeiate în scopul dominării, opresiunii și supunerii. Am utilizat acest termen pentru a caracteriza structura complexă a sistemului australian de detenție. Am apelat la tehnica scrierii cu majuscule în intenția de a personaliza sistemul și de a sugera ideea că nu este lipsit de independență. Vezi nota traducătorului și postfața pentru o descriere mai detaliată a înțelesului conceptului și a importanței sale în gândirea lui Behrouz (n.ed.orig.).

15. Logica sistemului este și ea scrisă cu majuscule, tot pentru a-i conferi intenționalitate. Scopul urmărit aici este de a da identitate unei serii de operații de violență structurală și tortură sistematică – o formă de antropomorfism. Vezi nota traducătorului în limba engleză și postfața pentru detalii suplimentare (n.ed.orig.).

16. *Maysam* este un nume arab și numele unui tovarăș cunoscut al Imamului Ali (primul imam, conform șiiților). Are puternice conotații religioase și este de obicei dat copiilor născuți în familii credincioase (n.ed.orig.).

17. O *abā* este o mantie purtată de conducătorii religioși în Iran (n.ed.orig).

18. *Amāma* este turbanul predilect al clericilor din Iran (n.ed.orig).

19. Titlu persan utilizat în Iran pentru un cleric islamic (n.ed.orig).

20. Relațiile și practicile sexuale între indivizi de același sex sunt considerate fapt penal în Papua Noua Guinee și sunt pedepsite cu până la paisprezece ani de închisoare. În Iran, cei care se implică în relații și activități homosexuale sunt băgați la închisoare, supuși unor proceduri medicale sau pasibili de pedepse corporale sau capitale (n.ed.orig).

21. Nuca de areca este adesea greșit tradusă în limba engleză ca „nucă de betel“, un termen impropriu, pentru că vița de betel nu are nuci. Așa-numită „nucă de betel“ este în realitate fructul cărnos al palmierului areca, o plantă tropicală ce crește în insulele Pacificului și în sud-estul Asiei. Denumirea „betel“ a fost preluată de la piperul betel, o plantă care nu este înrudită cu palmierul areca. Nuca de areca este cea care crește în palmierul cu același nume.

22. „Papu“ este un apelativ generic, fără să indice vârsta, pentru bărbați specific insulei Manus. Refugiații deținuți în închisoarea Manus folosesc termenul, indiferent de gen, pentru a-i desemna pe toți localnicii (n.ed.orig.).

7. Un Bătrân-generator / Prim-ministrul și fiicele sale

Închisoarea Fox are șase culoare principale. Fiecare din ele are:

Două intrări-ieșiri
Douăsprezece camere mici, de aproximativ un metru și jumătate pe un metru și jumătate
Ferestre cu plase pentru muște
Patru deținuți, pe priciuri
Obligați să se adapteze corpurilor transpirânde ale celorlalți și lipsei de spațiu personal
Douăsprezece ventilatoare ruginite îndreptate în aceeași direcție
Patruzeci și opt de indivizi
Patruzeci și opt de paturi
Patruzeci și opt de guri urât mirositoare
Patruzeci și opt de trupuri pe jumătate goale, transpirate
Speriate
Hârâindu-se.

În interior camerele par curate, chiar dacă sunt extrem de sufocante și de îngrămădite. Podele de lemn, pe care nu le remarci din cauza ventilatoarelor ce tronează în centrul încăperilor. În afara deținuților din camerele înșirate de-a lungul culoarelor, mai sunt și alții, nevoiți să locuiască în condiții mizere, exilați în vreun colț îndepărtat al taberei, în huruitul ventilatoarelor monotone și sordide, forțați să trăiască precum câinii.

Între culoarele principale și cortul cel mare înălțat lângă poarta centrală și folosit ca sală de mese, se află o con-strucție neterminată — o structură metalică mâncată de rugină. I se spune Tunelul P. Un capăt se întinde înspre tabără, iar celălalt merge până la gardul paralel cu oceanul. Un tunel îngust și întunecat de vreo șaizeci de metri lungime, trei metri lățime și doi metri înălțime, umed ca un hambar mucegăit. În realitate, e mai sufocant decât un grajd pentru catâri, duhnind din cauza trupurilor pe jumătate goale, a respirațiilor împuțite, a transpirației abundente.

E greu de crezut că ar putea cineva trăi în astfel de condiții, ca să nu mai vorbim de o sută treizeci din oameni înghesuiți aici cu forța.

Întuneric

Două sute șaizeci de pupile dilatate
O sută treizeci de mirosuri clocite
Împreună duhnesc ca un cadavru ce se descompune rapid
Șaizeci de ventilatoare
Duduitul de tractor vechi viciind fără întrerupere atmosfera.

Metalul e aici omniprezent — la fel sunt carnea și pielea. Tavanul Tunelului P e boltit ca un dom, arată ca un tunel adevărat sau ca un tub uriaș.

Dar ceea ce primează e calamitatea halenei, vânturată prin toată incinta. La fiecare două paturi e un ventilator, un ventilator ce se învârte fără încetare. Suflă un fel de aer fierbinte, viciat, fiind practic inutil. Aerul ăsta învăluie trupurile, trupuri în permanență stoarse de puteri.

Ventilatoarele duc propriul lor război, sunt mereu pe baricade. Dar ceea ce produc în primul rând e duduitul de tractor vechi, duduit ce brăzdează spațiul deschis al șarpantei. Și, iarăși, mirosul ăsta de care nu ai cum să scapi.

Nu e limpede ce a fost în mintea arhitectului care a proiectat clădirea asta disproporționată și ciudată. Conform cărei școli de gândire a fost creată monstruozitatea asta? În interiorul tunelului, două rânduri de paturi sunt înșiruite față în față. Între ele, rămâne un spațiu de trecere îngust, lat numai cât să treacă o singură persoană. Ca să ajungi dintr-un capăt în celălalt al tunelului, trebuie să-i deranjezi pe ceilalți de mai multe ori. Dacă vrei, de pildă, să ajungi la patul tău din capătul cel mai îndepărtat al încăperii, trebuie să te asiguri mai întâi că nu vine nimeni din direcția opusă. Sau trebuie să iei în calcul posibilitatea că altcineva s-ar putea ridica oricând din patul său și porni către ieșire. Aceste calcule permanente pentru a evita întâlnirea corpurilor sunt obositoare. Spațiul fiind atât de mic și mereu înțesat de oameni care vin și pleacă, e de așteptat că o să te freci de ceilalți, iar aceste ciocniri ale umerilor și atingeri dintre corpul tău și alte corpuri transpirate și aproape goale sunt dezgustătoare.

Pe jos e beton, mâncat și plin de găuri, mai mici sau mai mari. Aerul e umed și cald, mediul ideal pentru ca tot felul de insecte tropicale să prospere și să-și depună ouăle. Duhoarea halenei și a transpirației bărbaților păroși ce dorm unul lângă celălalt e mai grețoasă decât mirosul canalizării care iese din tunel. Miroase a câine mort și, uneori, și a căcat.

—

În unele zile, când stratul de nori e mai subțire decât de obicei sau când de abia se mai ițesc câțiva pe ici, pe colo, răsfirați pe cer, căldura din tunel atinge temperaturi suficient de mari ca să aducă la punctul de fierbere un corp uman. Deținuții sunt ca niște bucăți de carne într-o oală cu presiune. În timpul zilei, nimeni nu are curajul să doarmă sau să stea întins în pat. Nimeni nu îndrăznește nici măcar să stea în fund pe colțul patului, pentru că orice secundă petrecută în interior înseamnă să simți o căldură ce-ți prăjește ochii în cap.

Există totuși o scăpare. Deținuții și-au găsit refugiu sub un copac singuratic, cu frunze late, ce crește între zona de mese și încăperea mică ridicată în vârful taberei fără un scop evident. Copacul gros își întinde cu generozitate ramurile peste tot acest perimetru. Asemenea răcorii date de o umbrelă, e o mângâiere pentru oamenii chinuiți din tunel. Spațiul umbrit e înțesat de scaune de plastic, pe care stau deținuții, lăsați pe speteze.

Ca să omori timpul e nevoie de un truc simplu
Întinzi mâna și înhați un nou apus
Unul din apusurile manusiene în mii de culori
Apoi întinzi mâna și înhați o nouă noapte
Una din nopțile manusiene întunecate
Un ciclu van...
Noaptea și ziua se succedă
Sub umbra unui copac bătrân.

Sunt momente în timpul zilei când nici măcar urma unui nor tropical încărcat cu apă nu se zărește pe cer. Temperatura înregistrează recorduri noi.

Doi sori se înfruntă
Unul ce coboară din cer
Unul ce urcă dinspre pământ
Pârjolitori
Orbitori
Atotputernici.

Când soarele și pământul se contopesc, peticele de umbră devin o raritate, iar deținuții se înghesuie la umbra copacului bătrân, ca niște pui de găină sub aripile cloștii. Gardienii papuani și australieni își văd în continuare de treabă, patrulând înainte și înapoi prin toată închisoarea. Fețele australienilor: fețe de un roșu intens... fețe congestionate. Australieni cu fundul mare, cu transpirația curgând în râuri pe valea bucilor lor. Nici măcar ochelarii de soare nu mai fac față. Iar țânțarii... ce creaturi inteligente! S-au făcut nevăzuți cu toții. Creaturi ce se feresc de lumină. Preciși și eficienți în întuneric.

Înțelege cineva operațiunile strategice ale țânțarilor? La primele semne ale dispariției soarelui, se reîntorc în forță. Sunt niște creaturi bizare. În momentul în care simt un corp omenesc, trec la acțiune într-o manieră fascinantă. Cu siguranță trebuie să aibă un fel de rațiune sau o capacitate de a gândi strategic, chiar dacă sunt, se pare, lipsiți de creier. Cum e posibil să se coordoneze ca o armată disciplinată și puternică pentru a ataca corpurile? Și să dea atacul decisiv în momente bine calculate, de pildă în clipa în care cineva vrea să adoarmă, când i se închid ochii de somn. În plus, te mușcă fix în locurile unde e dificil să-i

alungi cu mâna. Zonele de război predilecte sunt sectoarele îndepărtate din partea inferioară a spatelui, între coapse, în spatele urechilor și tot felul de alte colțuri ascunse și dificil de ajuns. Când ești mușcat la tropice, urma sau înțepătura te mănâncă săptămâni în șir.

Scărpinat inconștient
Unghii înfipte adânc în carne
În toată zona mușcată
Săpând, săpând
Uneori fără nicio milă
Uneori până nu mai rămâne nimic
Nici urmă de piele
Doar răni deschise.

E neplăcut când te alegi cu astfel de răni, mai neplăcut chiar decât mâncărimea. Atmosfera încărcată de umiditate și de căldură e atât de nocivă, încât transformă fiecare mică rană într-un buboi plin de puroi. După ce se vindecă, rămâne întotdeauna o cicatrice permanentă întunecată. Cu cât mai adâncă e rana, cu atât mai închisă la culoare și mai profundă e cicatricea.

O durere intensă
Mici suveniruri negre.

Voi purta câteva dintre aceste suveniruri frumoase și negre toată viața mea — pe gleznă și vreo două-trei în zona șalelor.

Țânțarul rămâne o amenințare permanentă. Ne-au băgat în cap că poate oricând pune un deținut la pat pentru câteva săptămâni. În fiecare seară, la apus, niște asistente medicale îmbrăcate în portocaliu și cărând cutii de pilule galbene își fac apariția în tabără. Imediat se face o coadă lungă în fața micii încăperi de lângă intrarea principală a închisorii. Încercări zadarnice de a combate țânțarii purtători de malarie, aceste ființe criminale, cu înfățișarea definită de picioarele lungi, filigranate — ființe incredibil și înspăimântător de șirete. Spun încercări zadarnice pentru că totul e de fapt o loterie — afirmație venită direct din gura asistentelor și fapt bine știut în toată închisoarea.

Sistemul Kyriarhal al închisorii exagerează amenințarea țânțarilor purtători de malarie astfel încât deținuții înspăimântați, naivi, veniți de cine știe de unde, să nu aibă altă alegere decât să stea la coada lungă pentru a-și primi pastilele. La fel cum sunt distribuite pastile țăranilor pentru a le fi date vacilor umflate de la prea multă iarbă. Frica are o putere extraordinară să-i motiveze pe oameni, îi face să se miște mai eficient și mai controlat. Frica: acest iceberg din care nu se vede decât vârful — mama tuturor chinurilor.

Blestematele astea de asistente intră în închisoare în hainele lor ridicole, cu

fețele pline de coșuri și aroganța tipică. Merg direct la cămăruța înghesuită, fără să arunce o privire în jur și prefăcându-se că nu existăm — nu au pur și simplu niciun respect pentru oameni. Își ocupă locurile în spatele mesei și se apucă rapid de treabă.

Între timp, unul dintre papuani îndeplinește o sarcină venită de la un australian. Desface un bax de sticle îmbuteliate chiar lângă asistente pentru ca deținuții să ia pastilele pe loc, sub ochii acestora. Un grup de deținuți idioți îi încurcă pe toți așa cum numai ei știu să o facă. Asistentele se instalează și deținuții simt că sunt pe cale să participe la ceva important. Înainte de sosirea asistentelor, unii oameni stăteau în fund pe pământ, dar acum s-au ridicat și formează o coadă ceva mai ordonată. Alții, ce se strânseseră pe bisericuțe, vorbind despre una sau alta, se trezesc brusc că au rămas pe dinafară și se alătură cozii. Nerăbdarea celor ce așteaptă să-și ia pilulele galbene vine dintr-un amestec de frică și prostie. Frica de țânțarii îndrăgostiți de sângele uman și, în consecință, frica cealaltă, mai mare: frica ce îi mână pe oameni să rămână în viață. Și prostia deținuților care au încredere în Sistemul Kyriarhal al închisorii și în asistentele astea, atât de departe de a fi integre.

Poate că, atunci când dorința de a rămâne în viață e foarte mare, deținuții nu pot decât să-și pună, naivi, speranța în pilule și asistente. Fanatismul și credința sunt trăsături importante ale celor aflați în fruntea cozii, ca și un sentiment nejustificat de mândrie. În mare grabă, înhață sticla de apă din mâinile papuanului și înghit pilula. Imediat, se simt deja altfel decât gloata și îi privesc pe ceilalți cu un aer superior. Ceea ce simt ei acum s-ar putea formula așa: „Eu, unul, nu voi muri la noapte. Tocmai am primit garanția că în noaptea asta nu voi muri de malarie. De acum până mâine la apus — când va trebui să îndurăm din nou putoarea acestei cozi funeste — nu voi muri. Iar voi, ceilalți, mai aveți de așteptat până veți ajunge în poziția de care eu mă bucur deja. Voi sunteți condamnați să mai stați acolo în picioare până veți simți ce simt eu acum. Atât am de spus: am certitudinea că nu voi muri... vedeți și voi cât de norocos sunt... am înfrânt. La noapte nu voi muri. Mâine ne vedem din nou aici. Chiar aici, în locul ăsta, cu asistentele, papuanii, pilulele galbene și sticlele astea de apă caldă. Dumnezeule, cât de norocos sunt că nu mor în noaptea asta. Cât de descurcăreț am fost, asigurându-mă că una din pastilele alea gălbejite a ajuns la mine în stomac! Cât de deștept am fost să fiu printre primii!“. Unul câte unul, toți cei strânși la coadă își iau într-un final pilula și se răspândesc care încotro.

Statul la coadă îți dă senzația că moartea așteaptă după colț. Acel sentiment al iminenței, în care până și legăturile de rudenie dintre țânțarii purtători de malarie își au locul lor. Iminența aceasta, planând deasupra cocotierilor. Iminența aceasta, stând cu ochii, din tufișurile din spatele gardurilor, pe mica noastră comunitate, alegându-și victima ca să-și satisfacă poftele după lăsarea întunericului. Dezamăgirea e inevitabilă. Coada asta e degeaba, nu are niciun sens să stăm aici... totul e în van.

În timp, odată cu schimbările aduse de zilele și de lunile următoare, devine limpede — totul a fost o minciună. Acum toată lumea știe: ideea că țânțarii

transmit malaria nu are niciun fundament. Nu spun că malaria nu există și că nu e în sine periculoasă. Nu. Dar nu au fost înregistrate suficient de multe cazuri care să justifice cozile astea oribile. Nimeni din închisoarea Manus nu a murit din cauza malariei transmise prin înțepătura țânțarului ăstuia — acest țânțar adorabil cu picioare lungi și subțiri.

—

Departe de Tunelul P, pe latura de est și aproape de gardurile ce merg de-a lungul coastei, a mai existat o tentativă de a se construi ceva. Acum a ajuns o clădire în paragină, cu zidurile pline cu găuri și crăpături. Găurile arată de parcă ar fi fost făcute cu un ciocan, ca și cum cineva ar fi lovit intenționat zidul, ce acum stă să pice, până l-a spart. E tot plin de cavități. Structura are un acoperiș în două ape și patru camere.

Pereții camerelor și zidurile exterioare sunt acoperite cu desene. Par făcute pentru a fi pe placul unor copii mici. O vacă cu pete negre. Un elefant jucăuș cu o trompă atât de lungă, încât acoperă toată suprafața bucăților dislocate ale zidului. Un leu măreț, cu coada îngropată într-una din găuri. Dar, cu un pic de efort și dacă urmărești linia, vezi că iese pe partea cealaltă. Câțiva copaci strâmbi cu ramurile rupte, dar încărcați de flori și de mere roșii. Figurile radioase ale unei mămici și ale unui tătic zâmbitor și ale copiilor cu ghiozdane în spate. Mămica poartă ochelari. Tăticul are o mustață disproporționată. Apar și literele alfabetului englezesc scrise cu diferite culori. Și o scenă cu niște păsări ce zboară pe deasupra tuturor celorlalte imagini, undeva în apropierea acoperișului. O barză albă, înaltă, ce acum se înnegrește. Pare să fi fost școala unde au învățat copiii familiilor încarcerate aici la o dată anterioară. Acum trăiește aici un grup de deținuți srilankezi.

Locul ăsta face parte din moștenirea australiană și ocupă un loc central în istoria sa — locul ăsta e Australia însăși —, Australia e chiar aici. Te cuprinde un sentiment copleșitor de nostalgie pentru trecutul abandonat. Sursa acestui sentiment nu e clară, e ca senzația pe care o ai într-un cimitir părăsit — morminte acoperite de buruieni, un refugiu pentru niște ciori bătrâne, adunate parcă toate acolo. Nu e nevoie să petreci mult timp în încăperile mari, întunecate. O scurtă privire în jur, la tavan și în colțurile mai puțin vizibile e suficientă ca să-ți faci o idee clară despre arhitectura locului. Desenele se șterg, seamănă cu cele dintr-o grădiniță — păstrează încă o anumită încărcătură emoțională. O mărturie a unor vieți anterioare. Un sentiment de netăgăduit, dar care pălește în fața arhitecturii. Sentimentul vieții care pălește în fața incomensurabilității morții.

Cu siguranță că arhitectul care a proiectat clădirea asta nu s-a gândit că aici vor locui oameni. În cel mai bun caz arată ca niște camere de gardă într-o garnizoană. Sună plauzibil că, asemenea Tunelului P, și asta ar fi fost o baracă-garnizoană. În anii 1950, forțele navale australiene au confiscat o bucată mare de pământ, acoperit la vremea respectivă de o junglă deasă. Au defrișat jungla și au

ridicat o garnizoană mare. Cu mult timp înainte ca zona asta să fie transformată în închisoarea Oscar, aici a fost un teren pentru activități sportive, unde ofițerii navali puteau să joace baseball. Încăperile astea trebuie să fi fost ridicate pe fugă, într-o zi-două, prin anii 1950 de vreo companie ce număra câteva zeci de soldați.

Tot ansamblul e ca un mușuroi de furnici — în afara celor patru camere mari, mai sunt și altele, răspândite pe ici, pe colo, construite la întâmplare. Câteva odăi cu uși înguste de lemn, un loc de dormit cât pentru un bărbat de înălțime medie și racle verticale în perete, fără ferestre, fără să respecte o înălțime minimă standard. Sunt un mister în sine — au fost oricum bine baricadate. Poate că amintiri dureroase au fost îngropate în ele pentru veșnicie și ultimul care a plecat a luat cheia și a aruncat-o în adâncurile oceanului de dincolo de garduri — oceanul neliniștit de dincolo de garduri, în mijlocul valurilor eterne.

Camera morților
Camera întunericului
Numeroase racle
Mirosul paraginii
Mirosul de câine mort.

Camerele fac parte dintr-o serie. Pereții lor se învecinează cu marea și unele zone au fost împrejmuite cu cearșafuri albastre. Câțiva bărbați sudanezi au înfășurat multe cearșafuri în jurul a doi stâlpi ce susțin noul acoperiș improvizat al structurii originale. Încăperea pe care au făcut-o seamănă cu un țarc pentru o turmă de oi sau capre. Înăuntru miroase a mâl, pentru că pardoseala de ciment e plină de găuri, iar solul, umed — mirosul inconfundabil de sol putred amestecat cu cel al halenei îngrozitoare a deținuților. Un amestec chimic de două arome respingătoare, la care se adaugă putoarea jgheabului de canalizare ce trece chiar pe lângă cameră.

Aerul e sufocant. Ar fi mai ușor să trăiești printre gunoaie decât într-un loc cu duhoarea asta. Cel puțin pe un munte de gunoaie e oricând posibil să mai adie briza. Sau gunoiul proaspăt adus să miroasă a ceva nou. Dar în cocina asta de porci mirosul e infect. Clocit. Te intoxică. Amețeala și nebunia încep să-și facă loc în mintea ta.

Din cauza mirosului persistent, o adevărată armată de țânțari și-au dat întâlnire aici — țânțari ce nu au ceva mai bun de făcut decât să o frece făcând congrese. Aleg oricând sanctuarul camerei mele în locul întrunirilor aprinse ale țânțarilor mici, dar fioroși și inhalării a ceea ce e, de fapt, miros de căcat. În noapte, în adăpostul camerei mele, îmi strâng tare perna la piept.

Câțiva metri mai încolo sunt toaletele, niște construcții cu acoperișul în două ape. Sunt, mai precis, niște cocioabe prefabricate de lemn, trântite aici cu ani în urmă. Un complex de vreo zece astfel de șandramale, unele fără uși sau, mai degrabă, ale căror uși au putrezit în timp. A devenit un fief al umidității și al culturilor, un laborator pentru alge. Totul s-a înverzit.

Pe jos e mereu la fel: pișat până la glezne. Toaletele sunt atât de scârnave, încât zona lor a ajuns să se extindă câțiva metri buni în jur. Apa împuțită s-a infiltrat în solul înconjurător, scurgându-se pe terenul unde cresc tot felul de plante. Prin urmare, oricine vrea acum să intre trebuie să traverseze mai întâi o învălmășeală de buruieni — buruieni care îți ajung până la mijloc.

De multe ori, i-am văzut pe deținuții ale căror camere se află în vecinătatea toaletelor pișându-se noaptea direct pe plante. Preferă să o facă aici, în tufișuri, într-un loc mai plăcut. Pișându-se scurt din câteva mișcări în toiul nopții. Un loc gol, o expediție hotărâtă până la șandramalele de lemn, își înfig picioarele în pământ, iau poziția adecvată, aruncă o scurtă privire în jur. Când sunt siguri că nu e nimeni prin preajmă, urinează pe plante. De când încep să-și dea drumul până când își trag înapoi pantalonii pe ei, e esențial să fie atenți să nu îi vadă nimeni. Gâtul are o misiune importantă: să stai de șase în poziția asta înseamnă să-ți întorci capul în orice direcție. În timpul rotirii, mușchii gâtului trebuie să se oprească câteva fracțiuni de secundă în fiecare direcție.

Modul ăsta de a te pișa — adică în întunericul nopții, în mijlocul naturii, într-o închisoare îngrămădită cu toalete împuțite — poate fi o binecuvântare. Un sentiment de bucurie dat de libertate și, uneori, de adrenalină. O senzație de eliberare dată de golirea țevilor. Un aspect al acestui sentiment minor de eliberare ține de satisfacția actului în sine. Alt aspect are legătură cu sfidarea modului în care a fost repartizat spațiul de către autoritățile închisorii, ce îi obligă pe oameni să se ușureze în condiții insalubre și improprii. Pișându-te pe iarbă scapi de toate astea, doar că trebuie să-ți pui gâtul și mușchii la treabă, să te miști repede și să te concentrezi să îndrepți jetul în tufișuri, departe de proprii tăi pantaloni.

Senzația asta magnifică de eliberare e suficientă să-ți ridice moralul — te întorci în pat liniștit. Pe distanța asta scurtă, totul poate să meargă bine dacă te asiguri că nu apare nimeni din spatele șandramalelor. Dar lucrurile iau o cu totul altă turnură dacă dai cu ochii de un gardian care se uită fix la tine — o singură privire e de ajuns ca să-ți strice momentul. Surprinși într-o astfel de situație, cei mai cu tupeu continuă să se pișe, ușurându-se fără să acorde vreo atenție în jur. În schimb, unul mai sensibil va trebui să încheie cât mai repede treaba. E greu să te hotărăști să pui punct unei astfel de întreprinderi, e greu oricum s-o faci în mai puțin de o secundă.

Într-o seară, fumam o țigară în zona gardurilor când am văzut un băiat srilankez slăbănog și cu mustață — ca mustața unei pisici îndreptată în mod curios în două direcții diferite. Îl face să arate cumva haios. Mustața lui îmi atrage mereu atenția când stăm la coadă la masă. Din acest motiv, l-am și observat imediat ce a ieșit din adăpostul lui. Merge repede, țintit. Ca un băiat ce are doar câteva minute la dispoziție ca să fure un măr din grădina vecinului și să se facă nevăzut. Felul în care se mișcă îl dă de gol că are de gând să facă ceva nepermis — din spatele zidului verifică circumspect zona. Se uită, de fapt, încă de la bun început, de jur-împrejur, cercetează până găsește ceea ce căuta, cercetează căutând un loc în care să se ușureze liniștit.

Când e convins că nu e nimeni prin preajmă, se bagă în tufișuri și își lasă

pantalonii în vine ca fundul său să se bucure de un pic de libertate. E cu spatele la bucătărie. Stilul ăsta de a urina e oricum neobișnuit la un bărbat. De obicei numai copiii își lasă pantalonii în vine. Un adult doar își scoate mădularul. Vrea să se pișe chiar în direcția mea, înspre gard. Sunt chiar în fața lui. Ce prostalău! Îl fac prostalău pentru că, dacă ar fi fost un pic mai atent când s-a uitat în jur, m-ar fi văzut cu siguranță, stând acolo în întuneric. Am până și țigara aprinsă. Sunt surprins că nu m-a observat — pantalonii jos și ștremeleagul afară, chiar în dreptul ochilor mei.

Cred că, dacă ar fi fost doar un pic mai neatent, s-ar fi pișat pe mine fără să bage de seamă. Și-ar fi făcut treaba liniștit, ba poate chiar satisfăcut. Dacă ar fi fost mai atent sau mai puțin atent, ceea ce a urmat nu ar fi generat nicio neplăcere sau problemă pentru niciunul dintre noi. Mișcările îi sunt atât de precise, încât toată scena pare regizată. Își ia cea mai bună poziție, fix în fața mea, gata să urineze pe mine și apoi, dintr-odată, când e tocmai pe punctul de a-și da drumul, mă vede, mă vede stând în fața sa și fumând. Imediat ce mă observă — când vede așadar pe cineva care se uită direct la el — se pierde cu totul, își îndeasă mădularul înapoi în pantaloni și, asemenea unui câine care a dat peste o ciozvârtă de carne sau a furat ceva de la un vecin, dă fuga înapoi în pat cu o viteză incredibilă.

În dimineața următoare, îl văd la coada pentru masă. Se ascunde în spatele altora. Se ascunde acolo cu mustața aia a lui, speriat. Nu are curajul să dea ochii cu mine. În mod cert, incidentul din seara precedentă îl face să se simtă jenat. Iar rușinea lui se datorează în bună măsură felului în care a fugit. Nu îi e rușine atât pentru că se pișa în tufișuri, făcând, cum ar veni, ceva inacceptabil din perspectiva normelor obișnuite de conduită. Dar își dă perfect seama că nu ar fi trebuit să o ia la goană așa cum a făcut-o. Ar fi trebuit să se retragă într-o manieră mai demnă.

Pe parcursul zilelor și lunilor următoare, și el, și eu tot retrăim în minte incidentul. E ușor să-ți dai seama de asta pentru că, de fiecare dată când ne întâlnim, amândoi ajungem să ne simțim stingheriți. Iar asta e foarte neplăcut și supărător pentru noi în condițiile date. E o ciudățenie tipică închisorii: nu poți să porți cuiva râcă o perioadă lungă de timp. Același lucru e valabil și în cazul prieteniei. Închisoarea nu e locul unde să te simți mizerabil *à la longue*; dar nici fericit. În timpul orelor de veghe, deținuții dau ochii unii cu ceilalți de zeci de ori. Să înduri pe termen lung sentimente care te rod e un chin; de fiecare dată când ne revedem, stânjeneala e tot acolo.

De câteva ori îmi trece prin minte să mă duc la băiatul srilankez, să mă uit direct în ochii lui și să-i spun: „Frate, n-ai pentru ce să te simți jenat că te pișai în tufișuri. Toaletele sunt atât de împuțite, că e normal să vrei să te ușurezi în natură“. Fie asta, fie să mint, plusând: „Și eu sunt scârbit de toaletele astea împuțite și uneori fac același lucru ca tine — mă piș afară, sub cerul liber“. Dar genul ăsta de abordare e prea direct, nu ar face altceva decât să amplifice stinghereala și rușinea. Ar fi ca o recunoaștere sau o reconfirmare a incidentului, așa că renunț de fiecare dată și aleg să suport în continuare stânjeneala.

El chiar se simte foarte încurcat când mă vede. Dar asta nu ține de mine. Pe bună dreptate, se simte vulnerabil și rușinat în fața mea. Numai dumnezeu știe ce e în mintea lui când ne întâlnim, prin ce conflict interior o fi trecând. Poate că în mintea lui discută cu mine și construiește demonstrații complexe pentru a justifica incidentul. Dar în realitate între noi nu se întâmplă nimic de felul ăsta. Nu găsim niciodată tăria să alungăm senzația asta neplăcută sau să o înlocuim cu altceva.

În închisoare, să-i spui cuiva „bună ziua" e o adevărată bătaie de cap[23]. Oameni sunt peste tot, la coadă la toalete, la coadă la masă, pe culoare, în toată incinta. De fapt, în orice colț al închisorii dai peste oameni aflați într-o stare de permanentă așteptare. Mereu au pe cineva în vizor. Când privirile se întâlnesc, salutul e o modalitate rapidă să fugi de cei care, fără voia nimănui, au devenit parte din viața ta. La început, câteva astfel de întâlniri rare nu păreau periculoase, dar, pe măsură ce timpul petrecut în închisoare se prelungește, simplul act de a saluta pe cineva se transformă, încet, dar sigur, într-o sursă de suferință — același act care, anterior, era semnul unei atitudini binevoitoare. Așa cum se întâmplă probabil în cazul membrilor unei familii, nevoiți, iar și iar, să se salute sau să afișeze aceleași zâmbete false.

Stinghereala de a te saluta e atât de mare, încât deținuții ajung să se prefacă că nu se văd atunci când se întâlnesc. Sunt ca umbrele, doar se perindă unii pe lângă ceilalți. Mașini cu geamuri fumurii din care pasagerii pot vedea doar în față. Nu e foarte greu să te porți așa, fără să dai „bună ziua", atâta timp cât nu ești obligat să te uiți în ochii celuilalt. Dar, când apar sentimente inconfortabile între indivizi, situația neplăcută se acutizează. Între băiatul srilankez și mine se creează o tensiune aparte — începem chiar să ne ocolim când ne zărim de la distanță. Nu mă mai apropii de gardurile de lângă camerele ocupate de srilankezi așa des pe cât o făceam înainte.

—

Atmosfera din închisoare e dată de măsurile de ordine ce reglementează toate aspectele, de la cele mai mărunte la cele generale, măsuri menite să amplifice animozitatea dintre deținuți. Ura curge prin venele tuturor. În închisoare, ura îi izolează pe prizonieri. Povara urii e atât de mare, încât deținuții se predau în fața ei în noaptea întunecată și nu îi mai opun rezistență — se predau în fața unui sistem ce induce și amplifică ura — și acceptă extrădarea. Acest principiu simplu stă la baza Sistemului Kyriarhal din închisoare: „trimiterea deținuților refugiați înapoi în țara din care au venit". Doar într-un singur caz puterea gardurilor îi poate îngenunchea pe deținuți — atunci când își unește forțele chiar cu oamenii pe care îi ține prizonieri. Închisoarea e gândită să cultive ostilitatea, animozitatea. Poate că, dacă toaletele ar fi fost făcute în așa fel încât să nu fii nevoit să stai cu picioarele în apa cu urină ce-ți vine până la glezne, nu am fi avut niciodată o întâlnire ca aceea din noaptea respectivă și, prin urmare, nu am fi avut niciun

motiv să ne simțim stânjeniți unul de celălalt.

Sistemul Kyriarhal al închisorii le inculcă prizonierilor obiceiuri perverse și comportamente sordide și barbare. Doar aceste toalete mizerabile l-au făcut pe tânărul ăsta, ca pe mulți alții, să se pișe unde are chef, să se pișe în tufișuri, mănunchiurile astea mari de plante pline de inflorescențe galbene și roșii. E revoltător că oamenii urinează pe flori. Și ăsta e doar un exemplu.

Toaletele principale ale închisorii se aglomerează uneori atât de mult, încât se formează cozi lungi. O situație cum nu se poate mai nefericită: deținuții mănâncă toți la aceeași oră și, în consecință, îi trece la baie pe toți deodată. Pardoseala toaletelor e din beton sfărâmicios, plin de mici crevase, mici, dar adânci — mici, dar pline de mizerii și spermă. E locul unde prizonierii se masturbează și ejaculează în crăpăturile ce împăienjenesc cimentul de pe jos — mirosul fetid emanat de ele e asfixiant. Robinetul de duș e doar o gaură în perete. Pentru că, vedeți, closetul și dușul sunt în aceeași cabină îngrămădită. Pe jos, scurgerea dușului e doar un canal jegos, plin de mizeria scursă din dușurile vecine și revărsându-se la rândul său în ele.

Uneori canalele murdare adună smocuri de păr, proaspăt bărbierit în ziua respectivă. Scurgerea apei, o apă întotdeauna rece, se înfundă. În zilele în care deținuții stau la cozi lungi pentru a primi aparate de ras cu mânere albastre se strâng fuioare consistente de păr. Aparatele de ras sunt înlocuite doar o dată pe lună. Asta pentru că autoritățile sunt de părere că, dacă deținuții ar avea acces nelimitat la ele, ar fi mai susceptibili să se sinucidă sau să se automutileze. Deținuții au așadar adesea barbă. Zeci de deținuți cu bărbi lungi, așteptând la coadă la masă, așteptând la coadă la budă.

Când un aparat de ras se strică, deținutul e obligat să-l folosească pe cel al unui prieten sau să mai aștepte câteva săptămâni. Șansele să rămâi fără aparat de ras sunt mari, cozile se formează pe neanunțate, iar stocul se epuizează în mai puțin de o oră. Coada pentru aparate de ras e cea mai disputată și mai haotică coadă din închisoare. Aici deținuții devin agresivi, tensiunile degenerând uneori în pumni și șuturi. În situația asta sunt deținuți care se bazează pe ceilalți, mai ales cei ce fac parte din frății. Folosesc toți același aparat de ras pentru a îndepărta surplusul de păr. Respectând linia Sistemului Kyriarhal, resursele sunt distribuite cu țârâita; e în mod limpede o strategie de condiționare a deținuților, scoțând la suprafață ce e mai rău în ei.

—

La sfârșitul fiecărei zile, un grup de papuani intră în închisoare înarmați cu ustensile de curățenie și găleți. Niște tinerei cu părul ciufulit și uniforme galbene cu banderole negre în jurul picioarelor și taliei, uniforme ce le îngrădesc fizicul musculos de la natură. De cum intră, chiar de la poarta principală, se împart în mai multe grupuri și se răspândesc prin închisoare ca niște soldați disciplinați aflați la datorie. Grupurile mai eficiente și mai rapide sunt trimise la băi. Fără să

le adreseze un cuvânt deținuților, adună cu mopul toată mizeria într-o oră sau două. O strâng în gălețile mari de plastic și o varsă în spatele gardurilor, direct în ocean.

Acești tineri papuani par să se teamă de fiecare dată de deținuți. Originea acestei temeri poate fi pusă pe seama australienilor și îi face pe papuani să se țină departe de noi. Australienii le bagă în cap că închisoarea asta, unde ei trebuie să curețe băile, e locul de detenție al unor criminali periculoși, al unor teroriști, oameni care ar putea deveni în orice clipă violenți. Aici ar fi, chipurile, încarcerați prizonieri expatriați, cu care e mai bine să nu aibă de-a face. Asta e suficient pentru a crea un climat de frică, mai ales în rândul celor care nu au prea multă experiență cu oamenii veniți de pe alte meleaguri. Genul ăsta de avertismente dă naștere unor preconcepții ce nu vor putea fi probabil demontate decât după ani și ani. Iar această imagine fabricată, inoculată în mintea îngrijitorilor, e la fel de falsă ca imaginea pe care australienii au încercat să le-o servească refugiaților înainte de a-i exila pe Manus, imagine ce-i înfățișa pe localnici ca fiind primitivi, barbari, canibali.

Contactul dintre populația locală și refugiați e definit de frică. Refugiații încarcerați simt că sunt captivi într-un coșmar, percepția lor despre băștinași se transformă într-un coșmar.

Un coșmar devenit realitate
Un coșmar în închisoare
Un coșmar în sunetele făcute de băștinași
Un coșmar în cadența pașilor lor
Sistemul Kyriarhal produce teroare
Sădește teroare
Inventează teroare
Două grupuri terorizate.

În timp ce își îndeplinesc sarcinile, comportamentul papuanilor e condus de această frică. Să zicem, de pildă, că unul dintre ei a clăbucit toaletele până a golit tot detergentul și acum vrea să le limpezească. Și, tocmai atunci, dă să intre un deținut. Băștinașul nu are curajul să-l roage pe deținut să aștepte câteva momente. În astfel de situații, papuanii se blochează. Stau paralizați până când deținutul se prinde singur și îi lasă să termine de clătit spuma. În rarele ocazii în care deținutul chiar intră și închide ușa după el, papuanul rămâne pe dinafară, neștiind ce să facă.

Aceiași papuani cu părul vâlvoi, atât de tăcuți când sunt absorbiți de spălarea toaletelor, devin extrem de vioi și de zglobii când trebuie să curețe zona din spatele gardurilor. De multe ori, pe terenul dintre închisoarea Fox și Delta — la ora pauzei de prânz — izbucnesc în râsete zgomotoase și se hârjonesc, alergându-se cu măturile. Au tendința de a se juca foarte fizic — vreau să spun că se fugăresc, aruncă unul în altul cu sticle de apă sau își dau șuturi în fund. Prieteni

care se lovesc reciproc, și totuși relațiile dintre ei debordează de o sinceră amiciție. Fiecare atingere născută dintr-un șut sau dintr-o lovitură e probabil echivalentă cu o îmbrățișare prietenească sau cu o conversație amicală. Uneori sunt atât de prinși de hârjoneală și de fugăreală, încât uită de regulile și regulamentele închisorii. Ceea ce pune de obicei punct acestei deraieri e o admonestare din partea gardienilor australieni. La primul semn că aceștia nu privesc joaca lor cu ochi buni, papuanii își aduc brusc aminte că lucrează pentru o companie cu niște structuri complexe de disciplină. Își aduc aminte că trebuie să-și țină în frâu modul natural de interacțiune.

În mai puțin de o oră, inutilitatea curățeniei devine evidentă. Pardoseala de beton plină de crăpături atrage implacabil mizeria. Murdăria e adânc infiltrată; orice ai face, e tot acolo. Curățenia e doar de paradă, doar ca să ne dea nouă senzația că băile sunt asanate periodic. În ciuda mizeriei care se adună aici, e probabil singurul loc din închisoare în care deținuții se simt liberi, chiar și numai pentru câteva minute. Este zona în care regulamentul închisorii nu e impus cu atâta strictețe. Deținutul își poate închipui că e undeva în afara taberei, departe de privirea invazivă a gardienilor — chiar și numai pentru câteva minute. Tocmai din acest motiv, câțiva gardieni australieni sunt desemnați să patruleze permanent în sectorul ăsta. Când și când, își îndreaptă lanternele în direcția toaletelor. Vor să-și exercite autoritatea, să-și facă simțită prezența. Mesajul lor e: „N-om avea noi acces la toalete, dar de aici, de lângă gardurile astea, deținem controlul absolut asupra a ceea ce se întâmplă în cabinele alea".

În orice moment, cineva își poate tăia venele cu unul din aparatele alea de ras, cele cu mânere albastre. Automutilările sunt la ordinea zilei. Asta constituie un pretext pentru monitorizarea toaletelor. Pentru unii, în miez de noapte, cabinele devin locuri de satisfacere a poftelor. Cei mai tineri riscă însă să cadă victime exploatării sexuale. Dar nu asta îi preocupă pe gardieni. Ei se află aici pentru a-și reafirma dominația, pentru a le reaminti tuturor că ei sunt cei care fac și aplică regulile, cei ce țin frâiele puterii. Nu poți să intri la toaletă fără să simți prezența gardienilor, ale căror siluete se conturează așezate chiar la intrare. Nici măcar nu poți să stai liniștit pe closet din cauza prezenței lor insuportabile. Ai senzația că privirea lor are puterea să treacă prin ușile de lemn și să întineze spațiul, stricând fărâma de libertate de care te bucurai în cabinele astea.

Zi după zi, întâmplare după întâmplare, clipă după clipă, crește numărul amintirilor legate de toalete. Cabinele păstrează istoria locului. Durerea din închisoare pare să se acumuleze în aceste spații izolate, în cabinele astea. Aici se adună toată suferința născută în alte părți ale închisorii, suferință ce se descarcă în întâmplări și istorii felurite, întâmplări și istorii ce au loc între acești pereți. Poate că răni vechi și nevindecate se deschid aici din nou.

Un flăcău îngrozit, alb la față
Încercând să se apere ore în șir
Împotrivindu-se, încolțit în diferite locuri din închisoare
Împotrivindu-se fără speranță

Împotrivindu-se până nu mai gândește limpede
Împotrivindu-se până pierde controlul
Dar împotrivirea încetează până la urmă
Încetează de tot
Încetează într-un final chiar aici
Încetează până la urmă
Aici, într-una din cabinele sordide.

Locul ăsta ar putea fi un sanctuar unde oamenii să uite de frecușurile psihologice zilnice și de tumultul ce domnește în alte zone din închisoare. Dar mai devreme sau mai târziu, la apus sau în întunericul nopții, cineva tot se repede la unul din aparatele de ras cu mânere albastre, alege cea mai potrivită cabină și, chiar acolo, în secunda următoare, sângele cald se revarsă pe pardoseala de ciment. Cabinele sunt locurile de unde se aud strigăte de ajutor. Sunt încăperi ale dezolării, ale dezolării flăcăilor ce și-au pierdut inocența, o dezolare născută din deznădejdea absolută. Un loc unde își dau întâlnire teroarea, lipsa de speranță și crizele intense de anxietate. Din cauza asta, locul ăsta are o spiritualitate stranie, aparte, ca și cum ar întrupa o prezență nepământeană.

—

Când nervii deținuților ajung să fie întinși la maximum, la acele ore dificile la care soarele pare să-și înfigă degetul direct în ochii oamenilor, generatorul ce dă electricitate moare. Închisoarea se trezește într-o stare de haos — nimic nu mai funcționează. E ca și cum un ciocan încins de fier ar fi picat chiar în centrul ei. În câteva minute, tabăra se transformă în iadul pe pământ.

Chiar și deținuții trec printr-o transformare bizară — conștiința le e în întregime suspendată. Toți o iau razna pe toate planurile — reduși la cele mai primare instincte —, apucați de puseuri maniacale, ce oscilează între excitație fulgerătoare și agresivitate extremă. Puhoaie de bărbați pe jumătate goi se revarsă rapid din camere și barăci și se îngrămădesc la umbra de pe culoare. Vuietul lor reverberează teribil. Împreună sunt ca un stol de pescăruși ce simt apropierea furtunii și zboară unul în altul, înnebuniți. În momente ca acestea, deținutul nu se poate descărca altfel decât spurcând spațiul, și așa înghesuit, cu blesteme inutile.

De obicei, atunci când își proferează injuriile, o fac parțial pentru public. Cu fiecare cuvânt ce le iese de pe buze, se adresează mulțimii, urmăresc reacția grupului, așteaptă răspunsul acestuia. Cel care înjură caută aplauze și aprobare. Atmosfera e atât de încărcată, încât deținuții scuipă cele mai obscene vulgarități, luându-se la întrecere în invective, înjurând de parcă ar fi ultimul lucru ce le-a mai rămas de făcut. Raționamentul ar fi că acela mai rău de gură e și cel mai viteaz — dând impresia că e mai viteaz decât e de fapt.

Asta e ceva tipic pentru unii dintre deținuți: în momente dificile, atunci

când toată lumea se adună într-un singur loc, fac paradă cu masculinitatea și vitejia lor, zbierând fără niciun motiv. Când, în schimb, situația degenerează într-un conflict real, oamenii de soiul ăsta se fac nevăzuți într-un colț, mici de tot, neasumându-și nicio responsabilitate. Mai sunt și cei care rămân în pragul camerelor lor. Se scarpină în creștet sau cine știe pe unde — cu niște fețe buimace —, dând din cap cu dezaprobare.

În reacțiile lor, se amestecă tot felul de emoții. Un aer de neputință, de neajutorare, de nefericire, de frustrare — toate aceste emoții li se succedă pe chip. Comportamentul depinde mereu de mediu și de oamenii din jurul lor, e calibrat în funcție de asta. E un spațiu în care emoțiile se întâlnesc, unde emoțiile negociază între ele. Într-un astfel de mediu, nu ai altă consolare în afara fraternității oglindite în altul, în ochii unui confrate-deținut. O alinare reflectată pe fața unui confrate-deținut ajuns și el la ultima limită a neputinței.

Și totuși, în mijlocul acestui vârtej de emoții sumbre și insuportabile, ceva ce aduce a bucurie începe să-și croiască drum spre suprafață. Un anumit tip de bucurie, pe care oamenii o simt când suferința devine generalizată. Un motiv nenatural de bucurie găsit în haos și debandadă.

—

Ceva mai încolo, gardienii australieni stau cu carnețelele în mână, cu sudoarea curgând gârlă pe ei, și își notează din când în când ceva. Managerii vorbesc prin walkie-talkie cu superiorii lor. Inspectează culoarele dintr-un capăt în celălalt și le dau directive subordonaților. Cu pumnii încleștați, deținuții se înțeleg să contraatace făcând un zgomot asurzitor; se produce o hărmălaie ca la balamuc. La scurt timp, apare un gardian. Intrus în mulțime, se apropie de grup de îndată ce i se alătură și alți gardieni. Își cere scuze sincer și politicos, spunând că nu e vina lor, că „generatorul s-a stricat“. Din colțul celălalt, o întrerupere bruscă anunță că s-a luat și apa de la băi.

Pe parcursul minutelor ce urmează, bărbați dezbrăcați se așază într-o formație discontinuă pe fâșia îngustă de umbră de pe culoar. Scenografia închisorii e ca un teatru de război: plină de bărbați ce se învârt de colo colo, frustrați. Gardienii se dovedesc inutili și nu pot să ajute cu nimic, se fâțâie aiurea. Nu fac nimic cu adevărat folositor, în schimb numărul lor crește. Sunt echipați ca de război. Un grup de gardieni îi escortează pe manageri, care își fac apariția pe neașteptate în mijlocul mulțimii. Un alt grup de gardieni se adună într-un colț, dar nu se mișcă din loc. Comunică doar prin stațiile de emisie-recepție cu alții aflați aiurea prin închisoare.

Închisoarea a devenit un stup de albine ucigașe, a cărui liniște a fost deranjată de cineva care a lovit stupul cu un băț. Deținuții aleargă confuzi, mișună confuzi, se uită în jur confuzi. Par să aibă senzația că, dacă stau locului, pierd ceva, așa că, nu peste mult timp, o parte dintre ei ajung să se îmbulzească la toalete. Stresul care i-a cuprins îi face să-și stăpânească cu greu intestinele. În

câteva minute, toaletele se înfundă și mirosul de căcat și de pișat inundă toată incinta, dintr-un capăt în altul. Pe măsură ce timpul trece, mirosul scârnav de excremente umane se intensifică, răspândindu-se în întreaga tabără.

O tensiune neobișnuită apare între deținuți, afectându-le interacțiunile. S-au transformat cu toții în lupi, fiecare a devenit o amenințare potențială pentru ceilalți. Ca în ajunul unei bătălii sângeroase, se măsoară din priviri unul pe altul și pe gardienii care se străduiesc să rămână calmi și stăpâni pe sine. Pentru cineva perceput ca fiind mai slab, e un moment cu adevărat alarmant. Deținuți turbați, cu măruntaiele încordate, sunt porniți în căutarea unui loc ferit și de abia așteaptă un pretext să profereze o cascadă de invective și injurii — de cele mai multe ori îndreptate către tovarășii de închisoare mai slabi. În atare condiții, cei susceptibili să-și piardă cumpătul — oamenii cu toleranță scăzută — pot pur și simplu să explodeze. Cel mai mic și mai banal lucru se poate transforma în ofensă, capabilă să dezlănțuie un atac asupra unui corp plăpând, asupra unei ființe neajutorate, asupra unei făpturi lipsite de apărare. Cu fiecare minut ce trece, atenția se mută și mai mult de la căldură la toalete. Când ai nevoie urgentă la baie, mintea exercită un control limitat asupra corpului. Toți sunt cu nervii întinși la maximum din cauza vintrelor labile.

Ce scenă, să te uiți cum un grup de oameni își pierde starea de echilibru! Așa ajungi să-ți dai seama cât de fragili și de neajutorați suntem. Cei responsabili de generator sunt acut conștienți de cât de ușor este să ții deținuții sub control, doar dintr-un singur buton. Totul se reduce la generator — o eminență cenușie de agregate și sârme. Nimeni nu știe unde se află mai exact în închisoare, sau poate e amplasat undeva în afara ei — nimeni nu știe unde e instalat.

Cine se află la comandă? Sistemul Kyriarhal al închisorii? Să fie oare gardienii cei „înalți în grad“ și foarte inteligenți stăpânii generatorului, stăpânind în consecință și peste mințile deținuților? E ca și cum ar ști exact la ce oră din zi sau din noapte să apese butonul. Momentul precis în care toleranța a atins nivelul critic. În orice clipă, ar putea izbucni un conflict serios între deținuți sau între deținuți și gardieni — dar, chiar în acea clipă, problema curentului și a apei se rezolvă.

Închisoarea e prinsă în strânsoarea unui pumn încleștat
Care ba se slăbește, ba se strânge
Pe punctul de a exploda
Când, din senin, echilibrul se restabilește.

În tot acest timp, unii dintre gardieni vorbesc în permanență prin walkie-talkie, raportează situația, trimit informații superiorilor, celor din spatele cortinei, celor însărcinați să ia decizia finală. Decizia cu privire la momentul în care să se dea din nou drumul la electricitate și la apă.

Aproape de miezul nopții, deținuții se întorc la saltelele lor de spumă, la somnul ce îi așteaptă după o zi grea. Brusc, generatorul se oprește iar. O nouă

lovitură de baros în moalele capului închisorii. Speranțele și visurile tuturor merg în tandem cu intensitatea insuportabilă a căldurii, împletindu-se împreună în tapiseria coșmarurilor.

Luați prin surprindere în somn, deținuții se trezesc buimaci. Lac de apă, capetele le fumegă ca într-un furnal. Mai sunt și țânțarii. Acum, când ventilatoarele nu mai funcționează, țânțarii se aventurează și mai nemiloși în camere. În câteva minute, deținuții își părăsesc paturile, scuipați direct în noaptea neagră, suduind de mama focului. Blestemele reverberează în abisul întunericului ce a cuprins închisoarea.

Închisoarea se scufundă în întuneric, se scufundă în groază. Până și cocotierii devin siluete înspăimântătoare. În lumina lunii, corpurile se transformă în apariții fantomatice tenebroase, iau înfățișarea unor tâlhari mascați, ce par să pregătească o ambuscadă. Oamenii vociferează, strigă, țipă. Sunetele vin de nicăieri și de peste tot, mătură fiecare colțișor al închisorii.

Maidanezii se alătură vuietului intens, dulăi ce dau permanent târcoale gardurilor, în afara închisorii. Latră, iar lătratul lor se asortează cu genunile misterioase ale junglei întunecate. Papuanii par și ei să o fi luat razna. S-au adunat unul în altul, stând în fund pe podea, cu spatele la zid. Se pregătesc pentru ce e mai rău.

Înainte de căderea întunericului, australienii părăsesc oricum închisoarea. E o tactică pe care o aplică în fiecare zi. Înainte să se întunece, ies în valuri. Reușesc să se facă nevăzuți fără să bage nimeni de seamă — sunt foarte șireți. Miros de departe pericolul, dar încearcă să-și țină sub control frica justificată. Sunt întotdeauna în stare de alertă maximă, pentru eventualitatea în care, din senin, cineva le-ar sări la beregată sub pavăza nopții, i-ar ataca vrând să se răzbune. Tabloul închisorii e atât de violent, încât e foarte probabil ca, printre cele câteva sute de deținuți, să se găsească cel puțin unul nedreptățit și furios, unul pornit să comită un act de violență — și să-l comită în toiul nopții — în întuneric, în spatele băilor sau la adăpostul trunchiurilor de cocotieri, la adăpostul cocotierilor dincolo de care un om se poate ascunde cu ușurință. Există mereu această posibilitate, iar gardienii o au fără îndoială permanent în vedere. E o hibă a sistemului, chiar dacă Sistemul Kyriarhal e cel care dictează regulile. În mediul acesta, omul e veriga slabă, breșa în securitate.

Frica gardienilor se reflectă în viteza cu care repun de data aceasta generatorul în funcțiune. Când luminile se sting, închisoarea devine o fiară periculoasă. În orice moment, lucrurile pot degenera primejdios. Generatorul arată cam așa:

Un agregat ce aduce cu un bătrân
Alcătuit dintr-un sistem complicat de cabluri uzate
Axuri și țevi din metal ruginit
Probabil într-un spațiu mizer
Mai rău ca în închisoare
Acoperit de o învelitoare veche

Protejat de o zdreanță
O zdreanță ce se destramă
Generatorul se destramă.

În momentul ăsta, îmi place să cred că generatorul e o ființă vie, cu suflet, o creatură ce se distrează aruncând închisoarea în mijlocul haosului oricând are chef.

În închisoare nu mai funcționează nimic și, într-un interval scurt, situația se înrăutățește, ajungându-se la o atmosferă înfricoșătoare. Țipetele și strigătele încetează într-un final. Doar sunetul sporadic, înfundat al lătraturilor mai poate fi auzit venind din străfundurile junglei. Pare că se afundă și mai mult în întuneric, se îndepărtează tot mai mult în ritmul unei muzici eterne, într-un ritm nesfârșit. Sunetele se sting treptat și o tăcere grea se lasă în locul lor, punând stăpânire pe închisoare. Se mai aud doar chemările păsărilor — ele știu exact ce se întâmplă aici.

În toiul nopții, pupilele deținuților își măresc considerabil diametrul. Deținuții au rămas cu mâncărimi, îi ustură ochii pe care nu i-au mai închis de mult. Frica se instalează în acest peisaj al dezolării când, pe neașteptate, în mijlocul acestor transformări, luminile se aprind din nou în camere. Acum, că e din nou lumină în închisoare, deținuții se întorc în camerele lor și, fără să mai stea pe gânduri, își reiau pozițiile în fața ventilatoarelor ce bâzâie euforice. Se întorc în camerele lor în mare grabă, tranziția are loc rapid. Au senzația că au pierdut timpul — le-a rămas un interval limitat de somn.

Cum lasă capul pe pernă să ațipească, sunt copleșiți din nou de nelinişte, neliniștea produsă de Bătrânul-generator. În orice clipă s-ar putea decide să se oprească iar. S-a întâmplat de câteva ori, chiar când unii dintre deținuți adormiseră. Nu poți prezice niciodată când o să se taie curentul sau apa.

Generatorul funcționează în baza unei logici superioare. Are mai mult liber arbitru decât deținuții, existând perioade când, tehnic, nu ar avea niciun motiv să se oprească, și totuși o face. Uneori dimineața foarte devreme, alteori după-amiaza, uneori în intervalele în care soarele domină fără drept de apel închisoarea, în intervalele când soarele vânează pielea deținuților. Această funcționare aleatorie e o certitudine. Atât de netăgăduit, încât uneori se oprește de mai multe ori în timpul unei zile sau al unei nopți. Alteori merge ca uns o săptămână întreagă, fără nicio sincopă. Și apoi, chiar când începem să credem că a fost reparat sau schimbat, moare din nou.

Generatorul se joacă cu mintea noastră în așa măsură că s-a metamorfozat în ceva cu voință proprie, e mânat de motivații omenești. Când se referă la el, deținuții apelează la cuvinte care îl învestesc cu atribute umane: „Generator tâmpit“, „Pizda aia de generator“, „Nemernicul ăla de generator“, „Generator afurisit ce ești“. Uneori, când totul merge strună multe zile la rând, sunt folosite și cuvinte mai reverențioase: „Domnul Generator“. Dar Domnul Generator se poate opri în orice clipă. Poate să se pișe pe tot și să se joace cu nervii noștri. Revine rapid la „Generator împuțit“ sau ceva de genul ăsta. Jur că Domnul

Generator dă dovadă de o inteligență mai rafinată decât deținuții.

În zilele când problemele cu apa și curentul se prelungesc mai mult decât de obicei, toaletele devin inutile. Din prima oră, toate cabinele se umplu cu PET-uri goale și closetele se înfundă cu excremente. Locul devine atât de insalubru, încât e practic imposibil să te convingi să te apropii de el. Nici nu se pune problema să stai pe closet, să închizi ochii și să te ușurezi. Nevoia îi împinge pe deținuți să-și golească mațele în zona din spatele bazinelor de apă, în spatele Tunelului P și chiar în canalizare. Locurile astea se umplu cu fecale scârnave, ce se infiltrează peste tot. Putoarea e așa de îngrozitoare, că ți se face rușine că faci parte din specia umană.

—

Avem printre noi și un inginer de meserie, un tip scund, aproape ajuns la vârsta mijlocie, cu un cap chel și rotund. Fața sa lătăreață e de un roșu aprins, iar părul, tuns îngrijit, îi încărunțește la tâmple. E probabil cel mai respectabil om din închisoarea Manus. Acest expert în inginerie e cunoscut în întreaga închisoare ca fiind un om de onoare, un lider adevărat, un om de afaceri, un negustor falimentat — în general vorbind, un om înzestrat cu multe abilități, care știe foarte bine ce face. Noi îi spunem Prim-ministrul.

E un cap de familie respectat, a cărui prezență în familie și printre ai săi e o binecuvântare a cerului. Își iubește fiicele necondiționat, o iubire mai mult decât ieșită din comun, așa cum eu nu cunosc și nu am mai auzit să existe. Are un zâmbet plin de compasiune, iar instinctele sale paterne se manifestă și în închisoare. Această sensibilitate se răsfrânge de obicei asupra deținuților mai tineri. Bunătatea sa e necondiționată și nu cunoaște limite. E un om virtuos.

Face parte dintr-o tagmă aparte de oameni — e, de exemplu, genul pe care te simți jenat să-l bați la șah sau la table. Când un astfel de personaj intră într-o încăpere, oamenii nu rămân tolăniți, așa cum se întâmplă de obicei și nu stau crăciți în fața lui. De regulă, cei din jur sunt atenți să nu fie nedelicați în prezența lui. În ciuda virtuții sale, poate fi o pacoste să ai pe unul ca el în închisoare — e greu să fii tu însuți când Prim-ministrul e de față.

Prezența sa aici are ceva contradictoriu. În peisajul haotic și divergent al închisorii, el e un om în căutarea rutinei și a conduitei formale — într-un spațiu ce nu tolerează nici cel mai mic semn al responsabilității sau al proprietății colective, nici măcar adierea unei ordini morale. Inevitabil, prezența unui tip cu principii morale înalte, precum Prim-ministrul, a cuiva care mai și ține să pună în practică aceste principii, e greu de suportat. Prim-ministrul însuși, intelectualul nostru de seamă, e greu de suportat. Ceilalți deținuți devin atât de sătui de el, de personalitatea lui cultivată și ordonată, încât își îndreaptă atenția asupra celor mai tineri dintre ei.

Prim-ministrul are o față brăzdată de șanțuri adânci, ce par să oglindească întâmplări tragice, întâmplări prin care a trebuit să treacă. Uitându-te la fața și la

înfățișarea lui, poți să-ți dai seama că e un om care a avut parte de o viață privilegiată. Din acest motiv, ridurile par să nu-și găsească locul aici. Brazdele de pe fața lui, urmarea unor incidente asupra cărora nu a avut niciun control. Urmele de pe fața lui, apărute pe neștiute și fără voia lui. A pierdut roadele unei munci de-o viață. Fără să poată face nimic. O cădere ce l-a împins s-o ia pe un drum, să pornească într-o călătorie înțesată de pericole necunoscute, pericole străine unui om cu poziția lui. E o nepotrivire evidentă între om și nevoia care l-a făcut să îndure o odisee pe mare, plină de încercări.

Un bărbat distins într-o închisoare dură: Prim-ministrul și închisoarea Manus se află la polii opuși ai existenței.

Prim-ministrul se găsește acum în situația de a trebui să stea la coadă ore în șir pentru a primi mâncare. Sau de a trece printr-un coșmar pentru o banală vizită la toaletă. În mod cert, și personalului, și managerilor închisorii le e greu să înțeleagă cum de un om precum Prim-ministrul, un personaj respectabil, stă la coadă la toaletă îmbrăcat în niște cârpe lălăi — e greu să împaci imaginea asta cu cea a cuiva care, până nu demult, trezea respectul subordonaților săi. E un adevăr cu care fetele sale trebuie acum să se împace — faptul că tatăl lor e închis în centrul de detenție Manus. Pentru că, vedeți, iubirea lor a mers mereu mână în mână cu statutul lui, cu poziția respectabilă pe care o ocupa.

Probabil că și lui îi e greu să-i sufere pe cei din jur. Camera vizavi de a lui e ocupată de Maysam-curva. Două personaje, două contrarii. În mod curios, își păstrează morga și aura de superioritate, chiar dacă în realitate e un manager ratat. Își păstrează imaginea până și în fața lui Maysam-curva, care se poartă decent în prezența lui.

Prim-ministrul, om de seamă, nu pare genul care să emigreze. Arată ca și cum ar fi nimerit din greșeală în închisoarea Manus. Iar acest onorabil Prim-ministru are măruntaiele gingașe și tipicare și se consideră îndreptățit să defecheze la oră fixă. Uneori își face calcule și strategii, la care se pricepe de altfel foarte bine, atât de precise, încât se cacă pentru două zile. Rutina lui de defecare e bine planificată și ține cont de toate detaliile din jurul său. Dar sunt și momente când până și cei mai disciplinați și mai organizați oameni fac greșeli de calcul și ajung blocați într-un punct fără ieșire și fără întoarcere — ca un alpinist rămas agățat de un perete de stâncă, când o mișcare mică ar putea să-l trimită direct în hău. Iar o astfel de întâmplare se poate ivi într-o zi superaglomerată, fierbinte, când spiritele sunt încinse la maximum. Așa ceva nu poate fi ratat: venerabilul nostru Prim-ministru e pe cale să și-o ia în freză. E cea mai rea situație în care se poate trezi cineva care s-a bucurat până acum de tot respectul din lume.

Îl trece la toaletă chiar atunci când în cabine s-au adunat munți de PET-uri și de mizerie. Câțiva deținuți se învârt prin preajmă, sperând să se dea drumul la apă. Distinsul nostru domn, Prim-ministrul, e prins în capcană. Pe de o parte, nu poate intra în cabine în fața zecilor de perechi de ochi ce nu se dezlipesc de toalete — chiar dacă ar decide să o facă, nu e niciun locșor unde să se poată ușura. Pe de altă parte, intestinele lui sunt supuse unei presiuni uriașe, făcându-l să nu mai gândească rațional, asemenea unui animal rănit. Poate că acum

blestemă calculele de pe hârtie. Poate că se ținuse două zile ca să mai sară peste vizitele la toalete. Și uite că acum, când e imperios să meargă, s-a luat apa. Poate că a mâncat prea mult. E posibil și să sufere de pântecăraie, dacă o fi băut apă stătută.

Dar toate astea nu contează acum — nu schimbă cu nimic situația. Ceea ce e important e ca Prim-ministrul, intelectualul nostru reputat, să găsească un loc unde să-și rezolve problema și să apuce să-și tragă pantalonii înainte să-l vadă cineva. Uneori, o anumită zonă devine atât de ticsită, atât de plină de informație, încât ochii nu o mai procesează și toate restricțiile dictate de eticheta socială se risipesc în vânt. Prim-ministrul, intelectualul nostru de seamă, ar trebui să profite de ocazia asta. Dar nu o face, deși se învârte și întoarce pe toate fețele fiecare colțișor al închisorii.

Maysam-curva descrie mai târzie scena unui grup de deținuți, cu mult fler și înflorind cele petrecute. Afurisitul... în tot timpul în care distinsul nostru Prim-ministru se învârtea de colo colo ca o muscă fără cap, alergând peste tot, cuprins de panică, Maysam-curva se ținea după el. Oamenii ca Maysam-curva au un simț special pentru genul ăsta de lucruri. Când apare o criză, de un soi sau altul, în închisoare, el știe să fie prezent acolo unde acțiunea e mai spectaculoasă și mai neobișnuită: în cazul de față, reputatul Prim-ministru căcându-se într-un colț ferit. În mod cert, lui Maysam-curva îi face mare plăcere să se joace astfel de-a șoarecele și pisica. Lucrul ăsta e evident din felul în care le relatează scena celorlalți deținuți, făcând apel la tot talentul lui — se aprinde atât de tare, încât îi dau lacrimile de râs.

Maysam-curva povestește cum, într-un final, renumitul nostru expert și-a găsit un loc în spatele unuia dintre rezervoare, și-a lăsat pantaloni în vine, fără să-i mai pese de nicio regulă, fără să mai țină cont de nici cutumă socială, fără să-i mai pese de lucrurile cu care se bătuse în piept până atunci, și a produs două movile de fecale întunecate, în stare avansată de descompunere. Maysam-curva se străduiește să înfățișeze scena în toate detaliile, mergând până acolo încât se apucă să descrie aspectul scaunului. Deținuții care formează publicul îl urmăresc pe Maysam-curva cu o senzație de disconfort, așa cum stau, așezați pe scaunele lor. E o atmosferă amestecată, o atmosferă de rușine, de amuzament și de umilire. Vreo doi nu mai suportă amploarea ridiculizării din relatarea satirică a lui Maysam-curva. Revoltați, părăsesc adunarea. Ceilalți însă nu simt deloc la fel și nu ridică nicio obiecție. Mila a luat locul respectului, dar deținuții tot sunt captivați de scenă. Înghit toată nerușinarea profundă a relatării din cauză că istoria e atât de palpitantă.

Reputația stimatului Prim-ministru s-a dus pe apa Sâmbetei — e ca și cum cadavrul său ar fi fost întins pe jos ca toată lumea să calce pe el și să-i dea cu șutul. În rea-litate însă, scena nu e nimic altceva decât o lecție de umilire, de degradare demoralizatoare care nu se răsfrânge doar asupra școlitului nostru model de virtute. Încă o dată, Maysam-curva a devenit oglinda în care se reflectă toată suferința din închisoare. Sub masca teatrală a satirei și a comediei, deținuții încearcă să evite să înfrunte realitatea unei umiliri copleșitoare. În fața ei nu există

niciun alt refugiu, niciun alt sanctuar în afara credinței în Maysam-curva și în băşcălia lui grotescă. E poate cea mai simplă cale de a putea trăi cu umilirea.

Închisoarea impune ca deținuții să accepte, într-o anumită măsură, că sunt niște lepădături vrednice de dispreț — e o latură a sistemului, concepută special pentru ei. E unul dintre obiectivele Sistemului Kyriarhal: să nu se permită nimănui să dea dovadă de foarte omenescul sentiment de munificență. Asta contrastează puternic cu personaje precum demnul nostru prieten, Prim-ministrul. Deținuții suferă oarecum de masochism: găsesc o anumită plăcere atunci când sunt umiliți. Alăturându-i-se lui Maysam-curva, îl nesocotesc pe Prim-ministru, intelectualul nostru mânat de idealuri nobile. Ei se conformează, de fapt, Sistemului Kyriarhal și se înjosesc pe ei înșiși. La un nivel subconștient, ei se identifică cu figura umilită a distinsului Prim-ministru — sinele lor proiectat în altul. Prin urmare, ridiculizarea și deriziunea se suprapun umilirii și rușinii. Pe de o parte, se simt cumva eliberați ascultând relatarea dezonorării renumitului expert. Însă măscările și cuvintele lui Maysam-curva distrug ceva prețios. Fără să-și înțeleagă corect emoțiile în acest punct al vieții lor, deținuții jubilează și mai mult, răscolind în cenușa focului aprins de Maysam. Au obosit să tot facă reverențe în fața distinsului Prim-ministru, să-și măsoare cuvintele de fiecare dată când îl văd.

Sub egida lui Maysam-curva, calcă și mai tare cadavrul în picioare, se răzbună pentru că i-a obligat atât de multă vreme să poarte masca unor oameni bine-crescuți, se răzbună pentru acest scurt episod în care au fost făcuți să respecte o minimă etichetă în interacțiunile lor sociale. Prim-ministrul, reputatul nostru intelectual, și comportamentul lui sunt încarnări ale regulilor de drept, de aceea trebuie să fie distruse. Deținuții pot să înghită un singur set de reguli: Sistemul Kyriarhal elimină orice competiție. Spiritul închisorii nu va fi modelat după niște norme etice ce țin de o societate de dincolo de ea; normele sunt măturate la o parte și Maysam-curva e cel care le ia drept pradă.

Maysam-curva distruge toate barierele ce îngrădesc și ghidează interacțiunile sociale. Pentru deținuții ajunși la capătul puterilor e ca o gură de aer proaspăt. Pe măsură ce lunile trec, în închisoare se încetățenește un principiu nescris: nu are nicio importanță de unde vine deținutul, ce profesie are, ce statut social sau ce vârstă. Din punctul de vedere al dinamicii sociale din închisoarea Manus, viața în acest mediu uniformizează totul. Până la urmă, toți sunt reduși la aceeași poziție socială.

Închisoarea e o zonă a uniformității și repetitivității, în care cea mai mică abatere de la rutină devine subiect de dezbatere în întreaga incintă. În scurt timp, ajunge să facă înconjurul închisorii. Până și cei din închisoarea de alături vor afla toate detaliile. Să fii la curent cu știrile din închisoare e o modalitate la îndemână de a-ți petrece timpul. Iar dacă genul aceste de istorii implică o persoană scrupuloasă și cu principii, precum onestul nostru Prim-ministru, se vor răspândi cu viteza luminii.

Într-o zi obișnuită, nimeni nu-l bagă nici măcar de seamă pe stimatul Prim-ministru când merge la toaletă, dar într-o zi ca aceasta se naște o nouă istorie, o

poveste nouă, fără precedent. Povestirea face turul închisorii, un loc altfel monoton și posac.

În imaginația deținuților, onorabilul Prim-ministru s-a căcat nu doar pe principiile sale, dar și pe imaginea pe care și-o făcuse în închisoare. Incidentul e atât de profund incompatibil cu așteptările lor sociale, încât deținuții îl interpretează ca și cum virtuosul Prim-ministru ar fi transformat într-o hazna o zonă extinsă din închisoare. A doua zi, e ostracizat ca o broască râioasă aterizată printre broaștele comune din mijlocul unei mlaștini puturoase și împuțite.

Două săptămâni mai târziu vestea ne lovește ca o bombă. Bunul și blândul Prim-ministru a plecat. A cerut să fie transferat în închisoarea Oscar. Toată lumea e surprinsă că autoritățile au acceptat — e prima și singura dată când s-a întâmplat așa ceva. Apoi, într-o bună zi, la scurt timp după ce a ajuns în închisoarea Oscar, a plecat cu noaptea în cap, fără să-și ia la revedere de la nimeni, fără să-i salute pe tinerii cu care se împrietenise. Trebuia să se întoarcă, trebuia să accepte extrădarea — familia lui se afla în pericol, nu puteau supraviețui singuri, aveau nevoie de protecția lui. Unul dintre gardieni zâmbește în timp ce ne dă vestea și zice că, înainte să plece, Prim-ministrul a spus că vrea să se întoarcă la fiicele sale.

—

Nu se aude nimic de avocații care ar fi trebuit să viziteze închisoarea Manus. Dar un australian anonim i-a spus unui deținut că nu va mai fi nevoie de niciun avocat și de nicio audiere. A zis că deținuții vor fi eliberați în mai puțin de două luni. Un val de fericire a cuprins toată închisoarea.

Jungla de dincolo de gard, de pe latura vestică a închisorii Fox, a fost rasă cu totul. O echipă de muncitori lucrează încontinuu în arșița soarelui. Lopețile și târnăcoapele au ajuns acum în câmp. Terenul pare să fi fost perfect nivelat. De partea cealaltă a gardului, muncitorii fac o zarvă grozavă și mută niște containere imense de metal — niște containere albe —, ducându-le înspre centrul luminișului. Ce or avea de gând să construiască? Poate un dormitor pentru gardieni. Poate o pistă de aterizare. Poate...

---

23. Forma de salut tradițională în Iran e *salaam*. Aceste pasaje în persană subliniază natura paradoxală a actului de a saluta în închisoare, așa cum o descrie autorul. Să spui *salaam* în acest context aduce un fel de gust amar, din cauza reverenței și a conotației spirituale asociate (n.ed.orig.).

8. Logica închisorii Manus: coada ca instrument de tortură / Vaca, fericit

Un lanț sinuos, strâns împletit de bărbați flămânzi
Trupurile suferă mutații în soarele arzător
Capete în cuptorul soarelui
Trecând prin transformări revoltătoare
O coadă lungă de bărbați de înălțimi, greutăți, vârste și culori diferite.

Zilele din închisoare încep cu vălmășagul cozilor lungi — lungi și zdrobitoare. La primele ore ale dimineții, deținuți flămânzi dau năvală din paturile lor jilave și lipicioase și, asemenea albinelor, roiesc spre cortul ce ține loc de cantină. În cazul acesta, flămând înseamnă de fapt mort de foame. După cină, nu se mai găsește absolut nimic de mâncare. În toiul nopții, mirosul foamei se simte prin toată închisoarea. Tot ce poate fi mâncat trebuie mâncat pe loc, chiar acolo. E ultima ocazie de a-ți umple burta, burtă ce prevalează asupra minții, burtă ce domnește fără drept de apel asupra corpului.

La intrarea în cantină, sunt postați mereu câțiva gardieni G4S sumbri și spălați pe creier. Îi percheziționează din priviri pe toți cei ce părăsesc cortul. Dacă li se pare că un buzunar e doar un pic umflat, îi ordonă unui papuan să-l controleze pe deținut. Face parte din strategia de a deține controlul absolut asupra corpurilor. Papuanul se scuză din limbajul trupului, jenat, în timp ce pipăie toate buzunarele, picioarele, torsul, subsuorile. Uneori acțiunea e încununată de descoperirea unui cartof amărât sau a unei bucăți terciuite de carne. Când dau peste ceva, papuanii mânuiesc acel ceva de parcă ar fi un gunoi. Gardianul australian G4S îi reamintește deținutului: „Scoaterea alimentelor din incintă e interzisă".

Bărbați tineri stau ore în șir în soare, la coadă pentru o hrană mizeră, de proastă calitate. Carnea parcă e de cauciuc. Fălcile trebuie să muncească mult ca să mestece bucățile prost gătite.

Deținuții știu bine că în fața cozii, la intrarea în cort, câțiva gardieni G4S stau așezați pe niște scaune și dau drumul înăuntru doar la cinci prizonieri deodată. Logica închisorii Manus se bazează pe dominare.

Dominare: cinci oameni trebuie să iasă din cantină, ca să le ia locul alți cinci. Toată lumea trebuie să aștepte să plece cinci oameni, iar gardianul să le facă semn cu degetul următorilor cinci, dându-le voie să intre. Suntem ca niște păpuși legate cu sfoară, însuflețite de o mișcare din deget. Toți se supun acestei ordini, o ordine

ce a devenit firească. *Un proces de domesticire*.

Nici măcar gardianul nu are liber arbitru sau control asupra degetelor sale, nici măcar nu e el cel care a ales să stea pe scaun. Totul a fost mecanizat și definit până la ultimul detaliu. Închisoarea controlează cantitățile și limitează duratele. A fost instaurată o ordine în întregime mecanizată și reglementată:

Regula de cinci
Cinci oameni le urmează altor cinci
Gardianul își îndreaptă apoi atenția asupra celor cinci care ies
Următorii cinci
Degetul automatizat le face semn următorilor cinci
Intră alți cinci
Cinci oameni care înlocuiesc cinci oameni
Cinci intră, stând pe cinci scaune unde începe coada
Numărul cinci
Cinci scaune
Cinci scaune pregătite unde începe coada
Ceilalți așteaptă, stau la coadă în picioare
Totul se reduce la numărul cinci.

Uneori gardianul care dă semnalul de intrare, în loc să o facă cu un singur deget, o face cu toate cinci.

Arbitrul uman se supune regulii de cinci.

Coada e o replică a liniei de producție industriale. Disciplină absolută. Calculată și precisă. Prima etapă e la capătul cozii — un loc acoperit de o copertină, un loc de unde nu-ți dai seama unde se termină coada. Coada face un cot în spatele camerelor ocupate de srilankezi. După o jumătate de oră, cel puțin, ajungi la cotul ăsta și îți dai seama că rândul se mai întinde pe încă vreo treizeci de metri.

Cinci indivizi cu burțile pline
Cinci indivizi părăsesc cortul
Din nou, regula de cinci.

Cozile sunt ca niște coloane de camioane care se umplu în puțul unei galerii miniere cumplite, în infernul unei cariere de minerit prin decopertare. Intră goale și ies pline.

Când ajung la cotitură, deținuții înfometați trec prin emoții amestecate. Bucurie și durere, speranță și decepție. Să ajungi la cotitură e o realizare, dar în

același timp deținutul părăsește umbra și intră pe tărâmul soarelui arzător. Trebuie să te pregătești să înfrunți soarele, un soare ce pârjolește fiecare celulă cu razele sale mistuitoare. Ca mii de ace fierbinți înfipte în mii de locuri interconectate. Vederea cozii, de unde începe ea și până la cotitură, îl face de deținut să realizeze drumul dificil pe care îl are de îndurat în continuare.

Să ajungi la cotitură îți dă totuși o oarecare bucurie, o speranță timidă. Deținutul își dă seama de poziția sa, în acel loc și moment, își dă seama că a depășit etapa de până la cot. E cu un pas mai aproape de mâncare. Îl așteaptă un drum de treizeci de metri, dar nu are nimic altceva de făcut decât să înainteze cu valul, lipit de zid.

Coada se întinde de-a lungul zidului, în plin soare. Fierbinte și necruțător. Există o mică streașină, ieșită în afară cât să acopere umerii unui om de talie mijlocie. Face o fâșie îngustă de umbră peste capetele deținuților. Deținuții sunt obligați să se apere de arșița soarelui lipindu-se cât mai mult de perete. Dacă se mișcă cât de puțin din poziția asta, soarele se întoarce împotriva gâturilor și capetelor lor goale. Umerii se află parțial în soare, ostracizați de cealaltă parte a graniței dintre soare și umbră.

Dar asta nu e totul: coada se formează pe o bordură de ciment de treizeci de centimetri, o bordură ce se înalță la jumătate de metru de pământ. Arată ca un prag înalt și lung, un prag pe care deținuții se cocoață și stau aliniați, lipiți de zid. Un prag înalt și lung, de treizeci de centimetri lățime, înalt de jumătate de metru, cu oameni înșiruiți pe el. Terorizați de arșița soarelui, chinuindu-se să stea sub fâșia îngustă de umbră — coada de aici e mai dreaptă decât oricare alta. Alte cozi, în alte părți, în afara închisorii sunt ca niște lanțuri umane, dezlânate și lăbărțate, cu ochiuri mai mari sau mai mici. Dar coada asta ia forma unei linii drepte. E o coadă strânsă. Disperarea după mâncare îi face pe oameni să se împingă cât mai în față; oameni lihniți de foame ce reacționează instinctiv. Aici corpurile sunt înghesuite unele în altele mai mult decât în cazul altor cozi.

Grupuri de bărbați aliniați de-a lungul zidului
Grupuri de bărbați încastrați în zid
Spectacolul cozii din închisoare e o nouă manifestare, brută și palpabilă, a torturii.

Coada e supravegheată de câțiva gardieni G4S. Acești G4S sunt altfel decât alții, diferiți de cei din fruntea cozii sau de cei ce îndeplinesc tot felul de sarcini în cort. Ăștia stau la umbra celor două rezervoare de apă vizavi de coadă. Nu fac nimic altceva decât să fixeze cu privirea coada, o coadă împlântată în zid. Nu fac absolut nimic. Scopul prezenței lor e simplu: să dea de înțeles că această coadă are un stăpân. Sunt ca niște ciobani ce mână o turmă de oi pe o cărare evidentă, pe o cărare pe care turma ar fi urmat-o oricum. Când și când, gardienii mai notează ceva în carnețele, probabil din obișnuință. Sau vorbesc prin walkie-talkie. Unele dintre acțiunile lor sunt totuși relativ binevoitoare. De exemplu, unul mai aduce

câte un bax cu bidoane de apă de la cantină și le lasă lângă coadă. Apa din ele s-a încălzit atât de tare, că te strici la burtă dacă o bei.

Se găsesc mereu printre noi unii care sunt asemenea unor câini de pripas ce încearcă să înșface și să fure o bucată de carne în plus; încearcă să se bage în față din spatele rezervoarelor. Au un instinct special pentru astfel de manevre și știu cu precizie când să le execute, atunci când puțini ar băga de seamă. Chiar dacă observă cineva ceva, intrușii sunt atât de iscusiți, încât pentru cineva aflat, de exemplu, în spatele cozii e imposibil să-i recunoască — sau să aibă măcar ocazia să-i vadă bine și să-i țină minte. Direcția saltului e bine calculată. Îl execută astfel încât să nu li se vadă fața. Celor din spatele cozii le par niște fantome — siluete întunecate ce trec ca o umbră.

Salturile se întâmplă într-un anumit punct în fața cozii. Ca atunci când sari pe treapta unei scări. După un salt perfect, făptașul se poartă ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic ieșit din comun. Fața, umerii îi arată la fel ca ai celorlalți, care au stat pe bune la coadă. E o înșelăciune pe față. Pentru care e nevoie de mult talent.

E o diferență enormă între cineva care minte doar din vorbe și cineva care înșală din limbajul corpului. Indivizii de teapa asta își folosesc trupul pentru a transmite impresia că „Nu mai rezist“ sau „Soarele ăsta mă ucide“, „Ce coadă interminabilă“ sau „Dumnezeule, nu mai pot, stau la coada asta de o veșnicie“.

Tipii ăștia sunt atât de pricepuți, încât cu greu poți să faci vreo deosebire între ei și cei care stau pe bune în soare de o bucată bună de vreme. Îndepărtarea lor din coadă se termină de obicei cu o încăierare. Nu sunt genul care să se lase convinși de proteste verbale, așa că e nevoie de cineva care să vină în față, să-i identifice și să-i scoată din rând cu forța. Pentru un deținut ce stă de mult timp în picioare și e deja epuizat, să se înhame la un astfel de demers cere de două ori mai multă energie. Din când în când au loc păruieli.

E interesant că majoritatea conflictelor se încheie fără intervenția gardienilor G4S. Câteva înjurături și câțiva pumni și șuturi și conflictul se stinge rapid.

Și mai interesant e că făptașii înșiși recunosc că sunt niște indivizi imaturi, de ultimă speță, niște otrepe fără pic de onoare.

A te purta ca o otreapă e una din căile de a face rost mai rapid de mâncare. Mai sunt și alții care se învârt de mâncare, dar o fac într-o manieră oarecum corectă și cinstită față de ceilalți. Sunt oamenii care stau la coadă cu orele înainte de a se începe măcar distribuirea hranei. Sunt cei din fața rândului, din punctul de unde începe coada. Superioritatea lor față de ceilalți constă doar în abilitatea de a răbda ore în șir, de a sta în cur, în cururile lor mari, de a aștepta nemișcați în soare, pe scaune tari sau în picioare. Sunt oameni cu nervi de oțel, insensibili ca niște vite.

Numai să-ți imaginezi asta e greu: cum poate o ființă umană să stea locului și să aștepte câteva ore fără să se miște? Cum poate doar să stea acolo, fără să se deplaseze un centimetru? Mereu mă gândesc la ei ca fiind înzestrați cu trăsături și forme specifice animalelor domestice. E ciudat cum personalitățile lor se reduc la cele ale unor animale de turmă lacome. Personalitatea fiecăruia trădează caracteristici moștenite de la vite, se citesc pe fața lor — lipsa de integritate, de

demnitate. Vite. Vite lacome și nesătule. Lipitori. Parazitând ca niște lipitori. Purtându-se ca niște cerșetori profesioniști.

Recunosc că nu mă simt în largul meu știindu-i prin preajmă în închisoare. Când îmi pică ochii pe ei, simt că mă cuprinde un val de furie violentă. Dacă aș fi mai încrezător în mușchii mei, mi-aș face drum până în fața rândului și i-aș snopi în bătaie. Nu că mi-ar fi frică să mă bat cu cei care stau pe scaunele lor tocmai în față. Nu. Doar că nu merită deranjul. Pe de altă parte, sunt convins că nu am forța necesară să fac ordine, să mă impun, să le bag mințile în cap.

Așa că îmi imaginez în schimb un bărbat cu mușchi puternici. Calm și sigur pe el, iese din rând și îi anunță pe toți că va face dreptate. Bărbații — chiar și cei din fața cozii — se uită la el curioși.

Dar spectacolul ăsta nu e pentru ei. Nici măcar pentru Vite. E menit să capteze atenția gardienilor ce stau la umbra rezervoarelor. Se adună mai aproape, neștiind la ce să se aștepte. Îmi imaginez acest bărbat puternic mergând hotărât înspre începutul rândului. Mersul său apăsat stârnește și aprinde curiozitatea spectatorilor. Când ajunge în față, Vitele îl privesc perplex.

Gardienii de lângă rezervoare încep să se relaxeze, convinși acum că nu ei sunt cei vizați. Grupul se destramă. Rămân totuși cu atenția îndreptată înspre bărbatul puternic. Brusc îl ia de ceafă pe cel aflat primul la rând. Îl ridică în aer. Apoi, cu un șut bine plasat, trimite prima Vită în zona din spatele rezervoarelor. Bărbatul ăsta puternic o ia metodic, eliminându-i pe indivizii din față unul câte unul.

Dar asta e doar o fantezie, un scenariu ivit din adâncurile măruntaielor mele lihnite. Eu nu sunt nici pe departe un bărbat așa de puternic. Recunosc că alții sunt mai voinici decât mine. Recunosc că au existat hoți care mi-au furat totul. Uneori imaginația mea îi transformă în lei, în timp ce eu sunt o doar o vulpe ce își cunoaște locul, o vulpe pârlită și neputincioasă, ce așteaptă să-și umple burta cu resturile de la masa leilor.

Asta e realitatea situației. Sistemul e făcut de așa natură, încât cei care intră primii în cantină se aleg cu mâncarea cea mai bună, prinzând uneori chiar și un fruct. În schimb, cei aflați la coada rândului nu mai găsesc decât resturi. Bucătarii se conformează instrucțiunilor venite de sus. Chiar la început, deschid o cutie cu prăjituri în culori apetisante și scot tăvi de fructe pentru primii veniți. După trecerea primelor grupuri, prăjitura dispare și rămân doar fructele. Treptat, fructele frumoase sunt înlocuite cu unele mai trecute, iar calitatea lor continuă să scadă. Spre sfârșit, celor din a doua parte a cozii le mai rămân doar bucăți înnegrite de carne și niște orez cu gust de apă de mare.

Cozile sunt guvernate de propriile lor legi, iar una dintre ele sună așa: deținutul care se poartă în maniera cea mai josnică și mai grosolană are o viață mai confortabilă. Pe măsură ce timpul petrecut în închisoare se prelungește, această lege a junglei se încetățenește și tot mai mulți deținuți încearcă să se plieze pe cultura acestor indivizi, a celor puțini aflați în fruntea cozii.

Desigur că bucătarii ar putea împărți mâncarea în așa fel încât fiecare să primească o bucată de prăjitură. Sau cel puțin să distribuie o parte primului grup

și să păstreze ceva și pentru ultimul grup. Sau pentru cei din mijloc. Sau, de exemplu, prăjitura ar putea fi pentru cei din față și fructele pentru cei de la sfârșit. Sau invers. Sau să nu fie deloc pentru nimeni — toată lumea să aibă parte, adică, de același regim. Sau s-o dea primului grup câteva zile și ultimului câteva zile. Probabil că soluția cea mai bună, cea mai echitabilă, ar presupune ca nimeni să nu decidă cine ce primește. Dar nu e cazul. Partea cea mai bună le revine întotdeauna celor serviți primii — Vitelor, adică.

Suplimentând personalul cu câțiva oameni, distribuirea mâncării ar merge mai repede. Sau, dacă nu au chef să facă asta, ar putea cel puțin să mai ridice un cort, astfel încât cozile să nu mai fie atât de agonizante. Dar sistemul închisorii dictează că acela care vrea să mănânce trebuie să sufere.

Unul ca mine ajunge mereu să fie ultimul care intră în cantină și, lună după lună, nu prinde niciun fruct sau desert. Ăsta sunt eu, nimic altceva decât o vulpe pârlită. Asta e cea mai bună descriere a mea. Cu siguranță.

Doar o vulpe pârlită
Uitându-se la coadă
De la distanță
Uitându-se la coadă
Iar și iar
Și încă o dată.

Mă învârt prin închisoare și arunc din nou o privire cozii până când, într-un final, după ce vin și plec de câteva ori, mă așez la capătul ei, la capătul unei cozi care acum s-a mai redus. Îmi umplu burta cu ce mai găsesc și apoi mai bag o țigară.

Foamea e un burghiu
Sfredelește stomacul
Apoi sfredelește mintea
Sfredelește toți nervii
Sfredelește și scobește
În final sfredelește totul până jos.

Pe parcursul acestor zile, ajung să-mi dau seama că sunt epuizat. Simt asta în fiecare celulă a corpului meu. Uneori mă întreb de ce creierul meu nu e în stare să se folosească de puterea corpului pentru a procura ceva dulce. Corpul meu are o nevoie mistuitoare de desert. Îmi trebuie ceva dulce.

Fiind atât de înfometat, atât de lihnit, nu mai văd bine
Ochii mei sunt doi globi violacei cu vene umflate
Vederea îmi e opacă

Nu văd decât negru
Îmi văd corpul ca pe un schelet
Ființa mea întrupată în os
Un schelet umblător
Făcând pași nesiguri
Dar văd o comunitate
O comunitate de oameni ce stau în partea din față a cozii
O comunitate de cărnuri
O comunitate de burți satisfăcute
O comunitate a cărei vedere nu pot să o înghit
O comunitate de oameni cu gurile mereu deschise.

Se naște competiția, iar competiția duce mereu la victoria unui singur individ: a celui cunoscut drept Vaca. Tipul ăsta e de fiecare dată primul care intră în cantină și de aici i se trage și porecla. Are treizeci și ceva de ani, un cap mare, ca al unei hiene bătrâne, gât scurt, asemenea unui ciot grosolan de stejar, și niște ochi libidinoși, mari și alungiți. E un tip al cărui libido refulat e direcționat înspre burtă și, în cele din urmă, între fălci. E fantastic cum își acceptă porecla fără nicio obiecție, ba chiar cu mândrie — nu protestează deloc.

Unii dintre noi se trezesc foarte devreme și, după un drum scurt pe la toalete, merg direct la coadă. Vaca se așază chiar pe primul scaun. Își încrucișează brațele și stă acolo pasiv, uitându-se fix în față, ore la rând, fără să se miște din locul său. Încet și fără să se grăbească, unul câte unul încep să apară și alți deținuți ce ocupă scaunele aliniate în continuare. Primul loc a ajuns cumva să fie rezervat pentru el — competiția pentru celelalte nu-l afectează câtuși de puțin. Tipul ăsta pare să transcendă coada. Zi după zi, la aceeași oră, așteaptă. Iată-l, cu trupul său disproporționat, îmbrăcat în haine ridicole, care nu-i sunt pe măsură, stând pe scaunul lui, arătând ca un bust imens, țintuit acolo ore în șir, cu urechea pe bucătari, așteptând ca aceștia să dea semnalul pentru masă, așteptând să fie ridicate capacele de pe oale.

Gardienii dau niște ordine și coada începe să se pună în mișcare. Atunci Vaca intră în scenă și pășește primul în cantină. Zi după zi, el e deținătorul absolut al acestui record. Atenția îi e îndreptată asupra mișcărilor bucătarilor și a aducerii oalelor cu mâncare, dar și asupra gardienilor G4S ce își ocupă pozițiile. Își înfulecă micul dejun și, câteva ore mai târziu, se înființează în același loc. Această ceremonie a ospătării se repetă identic la cină. Prezența tipului ăstuia și apetitul său extraordinar îi uimesc pe toți. Dar el le înfruntă neabătut privirile disprețuitoare. Planul său zilnic de acțiune presupune multă tenacitate.

Cu timpul, toată lumea se obișnuiește cu prezența Vacii și îi recunoaște locul. Insistența, hotărârea și tenacitatea lui în respectarea acestei rutine îi aduc un fel de notorietate, ba chiar un fel de popularitate printre deținuți. Oriunde merge, toți îl iau peste picior și fac bășcălie de el, chiar dacă știu că rămâne impasibil. Sentimentele Vacii nu pot fi rănite și nici nu va reacționa agresiv — din contră, le face jocul, ca ei să poată face dovada talentelor lor la mișcăreală.

Pare chiar să aprecieze felul în care un cuvânt poate fi întors într-un sens ironic. Cu cât mai neobrăzate și mai batjocoritoare sunt cuvintele ce îl caricaturizează, cu atât mai mult pare să se mândrească. De aceea și folosesc „Vaca“ ca să-l descriu — îi spun Vaca fără ezitare și fără rezerve, întrucât pare să-și asume cu adevărat rolul.

Comportamentul lui în alte zone ale închisorii e, la rândul său, un spectacol ce merită văzut. Dă târcoale șirurilor de băi, cu prosopul înfășurat în jurul corpului gol. Are picioare butucănoase, lipsite de păr — din cauza asta, par lucioase. Ca o broască în toiul iernii, înspăimântată de frig, e obligat să caute un locșor primitor. Neîncrederea ce i se citește în ochi, bătălia ce se dă acolo între frică și nelinişte, suspiciunea cu care se uită în jur, se uită în toate colțurile. Uneori parcă ar fi un șoarece orb, mișcându-se cu viteză și agilitate. E peste tot, atras de orice miros, de orice colțișor, de orice — e peste tot. Pare să sufere de niște lipsuri de neînțeles, lupta asta inconștientă, încercarea asta de a umple un gol. Ca și cum un vid existențial s-ar fi condensat într-o a doua natură a rațiunii sale — acest sac fără fund al burții.

De obicei se învârte plimbând sub braț un lighean plin cu rufe. Nu există nicio mașină de spălat în închisoare, așa că deținuții trebuie să-și spele hainele în ligheane de plastic. Diverse zone betonate de pe lângă băi, ca niște mici enclave, au fost transformate în spălătorii. Deținuții își spală hainele în mijlocul haosului și al agitației generale și le întind să se usuce pe niște grilaje de metal. O dată pe săptămână fiecare primește o cantitate mică de detergent de rufe, bineînțeles cu condiția să stea la coadă pentru ea.

După ce își termină micul dejun, Vaca se pornește de la capătul unuia din culoare cu ligheanul sub braț și prosopul notoriu. Începe să își târască șlapii în direcția băilor. Merge de parcă ar fi paznicul unei incinte unde liniștea a fost brusc întreruptă de un zgomot, obligându-l să meargă să verifice. Încruntarea de dimineață îi adâncește ridurile de pe fața arsă de soare. Merge de parcă l-ar fi scos cineva de sub duș. Când ajunge în apropierea băilor, se oprește un moment, uitându-se în toate părțile. Se uită în prima cabină liberă, de obicei cea mai murdară. Ca un șoarece orb ce adulmecă toate colțurile, ia toate cabinele la rând. Începe să înjure și să mormăie zgomotos. Odată ce se asigură că toată lumea e conștientă de prezența sa și se eliberează cabina potrivită, intră.

Să fie oare lentoarea cu care alege cabina o consecință a cozilor lungi? Sau poate vrea să o aleagă pe cea mai curată? Nu. Sunt convins că pentru el nu contează unde se spală. Un singur lucru e important pentru el. Vrea ca toată lumea să fie conștientă că el urmează să facă duș. Vrea ca toată lumea să suporte neajunsurile ce decurg din asta. Vrea ca toată lumea să știe că e el aici. Pare să-și construiască sinele deranjându-i pe ceilalți.

Dispare un timp într-una dintre cabine. Zumzetul obiecțiilor și protestelor celor care așteaptă la rând se intensifică. Iese schimbat radical. Uneori face asta — își schimbă stilul bărbuței rare și al mustății. Vedeți voi, unul ca el nu rămâne niciodată fără provizii de bază, de genul aparatelor de ras atât de greu de procurat. Chiar și ligheanul pe care îl plimbă mereu e un obiect de lux — numai el și alți câțiva au rezistat la o coadă nesfârșită pentru a intra în posesia lui. Când deschide

într-un final ușa cabinei, e foarte binedispus. Celor ce îi băteau în ușă cu câteva clipe în urmă li se înfățișează acum un personaj cu totul nou, o apariție descinsă parcă de pe scena unui teatru grotesc. Reacția lor e să izbucnească în râs. Timp de câteva minute, fac cele mai vulgare remarci cu putință cu privire la noul look al Vacii, salutându-l amuzați. Toți încearcă să vină cu cea mai haioasă descriere a ultimei sale înfățișări, ca să aibă ce să le povestească celorlalți.

De cele mai multe ori, ceea ce schimbă Vaca e stilul mustății. Uneori mustața sa lungă și subțire îl face să semene cu o pisică vagaboandă ce tocmai și-a scos capul dintr-un sac cu cărbuni. O mustață ascuțită și șmecherească ce se întinde peste o față rotundă și lătăreață — efectul e hilar. Viața sa e umplută de astfel de activități minore, pe lângă rolul său de bază, cel de fruntaș al cozii.

—

Cine știe, poate că Vaca a găsit cea mai bună metodă de a rezista în închisoare, în timp ce noi, restul, de abia ne târâm zilele, morți de foame. Se învârte în cercul van al celor trei mese: micul dejun, prânz și cină. Între aceste momente ale zilei, timpul e punctat de umiliri. În felul său, micul dejun e cel mai problematic, întrucât intervalul dintre prânz și cină e lung, atât de lung încât stomacul se contractă.

În fiecare noapte, mirosul foamei adie dintr-un capăt în celălalt al închisorii. Când vorbesc despre mirosul foamei, nu e o figură de stil. Chiar cred că foamea miroase. Un miros legat de cele mai profunde instincte ale noastre. Îi face pe oameni să se poarte ca niște lupi în sălbăticie. Când ființele umane suferă de foame sunt perfect capabile să-și înfigă dinții ca de cal în burta unuia dintre semenii lor, să-l devoreze cu ferocitatea unui animal.

Micul dejun, mai mult decât oricare altă masă, e o afacere complicată. De multe ori nu există nimic de mâncare, efectiv nu găsești nimic. Câțiva gardieni stau așezați pe scaune. După ce ne bifează numerele, ne îndreaptă spre o gamă bogată de tăvi goale, străjuite de bucătari costumați ca niște profesioniști. Pe când ajungem în dreptul lor, ne dăm seama că nu se dă nimic, absolut nimic. Tăvile sunt goale, de parcă ar fi fost linse. Când un deținut își arată furios burta care îl roade și strigă că îi e foame, primește următorul răspuns politicos: „Din păcate, micul dejun s-a terminat“. Când prizonierul respectiv, acum inflamat de-a binelea, întreabă țipând din fundul rărunchilor de ce mai stau bucătarii la posturile lor, i se trântește în fața-i congestionată un alt răspuns politicos: „Din păcate, ni s-a spus să rămânem în aceste poziții pentru încă o oră. Ne cerem scuze, doar îndeplinim ordinele pe care le-am primit. Nu cunoaștem motivele din spatele lor“.

În această situație pot fi puși doar cei din a doua parte a cozii și cei câțiva amărâți, vai de capul lor, chiar de la sfârșitul rândului. Un gând tulburător se naște în mintea deținutului: fără îndoială că Vaca și prietenii lui s-au înfruptat din toată mâncarea. Deținutul pleacă cu acest resentiment în suflet.

Alteori micul dejun constă dintr-o bucată de pâine și unt de arahide. Când cele două se combină, când deținutul întinde untul de arahide pe pâine și mănâncă, îmbucătura îi rămâne blocată în gât. Deținutul ajunge ca o găină lacomă care se îneacă cu aluat uscat. Uleiul din untul de arahide se amestecă cu firimiturile de pâine și cu saliva și devine lipicios ca aracetul. E nevoie de mai multe încercări ca să reușești să înghiți un dumicat.

Alteori bucătarii dau dovadă de un pic de generozitate și îi toarnă fiecărui deținut o jumătate de pahar de lapte. Bucătarul e atât de zgârcit, de precis și de atent să nu depășească linia de jumătate a păhărelelor de plastic, încât ai zice că e o țărancă ce mulge o vacă. Toarnă niște lapte, ridică păhărelul în lumină, se uită bine la el și, dacă ajunge la concluzia că e mai puțin decât nivelul stabilit de Sistemul Kyriarhal ca fiind corect, mai picură un pic. Bucătarii au devenit atât de versați, încât de obicei toarnă fix jumătate de păhărel dintr-o singură mișcare. Dacă se întâmplă însă să greșească și laptele să treacă de jumătate, pun recipientul buclucaș deoparte și pregătesc un altul cu mai multă acuratețe.

Nu înțeleg de ce nu are un plan de rezervă pentru paharele cu mai mult lapte. De exemplu, de ce nu varsă laptele în plus în alt pahar sau recipient? Ceva e prost gândit în metoda lui și, la sfârșitul micului dejun, câteva păhărele cu un pic mai mult lapte decât jumătatea de pahar regulamentară se adună într-un colț al mesei. După încheierea schimbului, bucătarul aruncă tot laptele ăsta greșit. Gesturile hotărâte cu care o face au o anumită logică. Un gardian îl supraveghează, un gardian a cărui datorie e să fie perechea de ochi în plus menită să se asigure că bucătarul nu a distribuit vreun păhărel cu lapte în plus. E năucitor. Gardienii își îndeplinesc sarcina cu atâta concentrare, de ai putea crede că laptele e vreo substanță farmaceutică sau chimică — cu atâta devotament se implică.

Dar apoi tot ce am înțeles noi din acest scenariu se duce de râpă. În foarte rare ocazii, generozitatea bucătarilor este fără precedent. Atunci toarnă un păhărel plin fiecărui deținut. Plin, adică dublu față de cantitatea obișnuită. Altădată, pun doar un sfert. În toate aceste cazuri, bucătarul își îndeplinește misiunea cu precizie, atent să nu toarne o picătură în plus sau în minus față de limita stabilită. Asistând la executarea acestei operațiuni, deținutul poate fi sigur că substanța albă e lapte, fiind turnată dintr-o singură mișcare. E sigur pentru că, dacă ar fi îndoit cu un înlocuitor artificial — sau dacă nu ar fi deloc lapte —, atunci de ce s-ar mai obosi să umple păhărelele?

E o chestiune care nu-ți iese din cap: păhărelul chiar e plin cu lapte sau e jumătate lapte, jumătate droguri? Sau, invers, se poate ca toate păhărelele să fie umplute doar cu lapte: cele pline, cele pe jumătate pline și cele pline pe un sfert? Sau e posibil ca niciunul să nu conțină lapte deloc? Care e logica acestor lucruri? Atunci când toarnă laptele, indiferent că umplu păhărelul până sus sau doar pe jumătate ori pe sfert, un aspect rămâne esențial. E vorba de precizia și de atenția manifestată de bucătar și de gardianul mereu în preajmă, ca o garanție că bucătarul își va face datoria ca la carte.

Deținutul e complet derutat de faptul că acest control strict nu e aplicat în

cazul altor lichide, precum sucul de fructe. Servirea altor băuturi e normală și neieșită cu nimic din comun, mergând până acolo că, de fiecare dată când deținuții primesc suc de fructe, păhărelele sunt mereu pline. Bucătarul execută operațiunea fără să gândească, fără să acorde vreo atenție mișcărilor sale. Ca unul care își vede de treburile cotidiene ale casei, ca unul care pregătește un pahar de suc de fructe pentru oaspetele său într-o dimineață frumoasă de primăvară.

Mai e un lucru ce merită menționat. De obicei servesc sucul de fructe cald, dar uneori poate fi și rece. Diferența e enormă pentru deținuți, întrucât în închisoare nu există niciun aparat de răcit apa, așa că în zilele toride sunt obligați să bea mereu apă călâie. Când sucul de fructe e servit rece, deținutul se bucură și nu-și poate lua ochii de la păhărel. Apoi, atent și fără să se grăbească, pentru a obține un maximum de plăcere, își potolește setea din câteva înghițituri succesive. Răcoarea sucului de fructe îi rămâne în gură, senzația păstrându-se chiar și atunci când nu mai are la dispoziție decât apă caldă. Visează tot mai mult, tot mai intens să bea apă rece.

Rețetă de tortură: se dau niște nopți lungi de flămânzire, burți goale, mațe chiorăitoare și o relație nefirească, multifațetată cu niște bucătari care servesc lapte, suc de fructe sau alte alimente. Nici cel mai perspicace deținut nu reușește să pătrundă dedesubturile acestor relații complicate. E imposibil să găsești un deținut care să nu fi încercat să descâlcească aspectele complexe ale sistemului cozilor și modul cum se reflectă ele în distribuția hranei. Îndrăznesc chiar să spun că mintea fiecărui deținut a rămas blocată în capcana acestui nod gordian.

Câteodată, un deținut mai isteț crede că a deslușit o anumită logică în sistem. Își spune, de exemplu: „Bun, m-am prins, duminică servesc păhărelele cu lapte pline, apoi, în zilele săptămânii, pe jumătate și sâmbăta, doar pe sfert. În săptămâna următoare, păhărele sunt pline luni și marți în loc de duminică, pe jumătate, de miercuri până sâmbătă și pe sfert, duminică“. Sau va găsi vreo logică sucită în distribuirea sucului de fructe. Ajungând la aceste concluzii, deținutului celui perspicace i se pare că a făcut o descoperire epocală.

Având iluzia că i-a dat de capăt, va încerca chiar să-și convingă toți prietenii că a decodat sistemul. Apoi brusc toate calculele îi sunt date peste cap: intră în cantină și se trezește în fața unui mic dejun cum nu a mâncat în toată viața lui de om liber. Tot felul de sucuri, lapte, fistic, ciuperci, unt, dulceață, miere, fasole. Într-o prezentare de zile mare. Plus alte feluri de mâncare. Printre care și untul de arahide.

Îl cuprinde din nou disperarea când își dă seama că a ajuns la niște concluzii greșite despre logica lucrurilor. Continuă să încerce s-o găsească, căutând indicii în jur. Asta generează o stare permanentă de preocupare. Caută răspunsuri la întrebările care îi stau pe creier; le caută în ochii bucătarilor, le caută în ochii gardienilor. Poate că e vorba de diferența de personalitate între bucătarii șefi. Poate că anumiți gardieni sunt mai puțin cazoni.

Programul celor care lucrează în închisoare e bazat pe rotație. Gardienii și bucătarii lucrează în schimburi de două săptămâni și apoi părăsesc închisoarea pentru a fi înlocuiți de un lot nou. Nimeni nu stă mai mult de două săptămâni la

rând. Mai puțin în cazul în care apar situații excepționale. Atunci trebuie să rămână câteva zile în plus. În aceste condiții, deținuții analizează regulamentul închisorii și speră ca regulile să se schimbe odată cu înlocuirea echipelor.

În ceea ce privește micul dejun și alte mese ale zilei, unii sunt de părere că Echipa 1, sau șeful Echipei 1, umple păhărelele cu un pic mai multă generozitate decât alții. Sau distribuie un pic mai mult suc de fructe. Sau că mâncarea e un pic mai bună. Sau că gardienii din Echipa 1 nu sunt atât de stricți în punerea în aplicare a regulilor închisorii. Această senzație se bazează pe ceva concret. Diferențele sunt reale. Gardienii Echipei 1 *sunt* mai puțin brutali. Dar imediat ce această perspectivă se încetățenește în mintea deținuților, pe neașteptate și spre surprinderea tuturor, gardienii din Echipa 2 își schimbă atitudinea și devin mai prietenoși. În contrapartidă, Echipa 1 devine mai dură.

Pe scurt, un sistem de neînțeles guvernează închisoarea, o logică sucită ce pune stăpânire pe mintea deținutului, o formă extrem de opresivă de conducere pe care deținutul sfârșește prin a o adopta, un sistem care nu îi dă deținutului altă soluție decât să accepte starea de fapt.

Să încerci să înțelegi condițiile microcontrolului și macrocontrolului
Să încerci să înțelegi schimbarea lor perpetuă
Să încerci să nu cazi în prăpastie
Să încerci să nu o iei razna.

Orice deținut crede că el sau grupul lui sunt teoreticienii critici ai fundamentelor sistemice, analiștii șefi ai arhitecturii sistemului. Dar marea problemă e că nimeni nu poate fi tras la răspundere, nimeni nu poate fi pus la zid și luat la întrebări, nimeni nu poate fi întrebat direct: „Ia spune, nemernicule, care e ideea din spatele acestor reguli și regulamente? De ce, în baza cărei logici, ai creat aceste reguli și regulamente? Și cine ești tu ca să faci asta?“.

Nicio persoană care face parte din sistem nu poate oferi un răspuns — nici gardienii, nici ceilalți angajați din închisoare. Tot ce pot să spună e: „Îmi pare rău, eu doar urmez ordinele“. În realitate, nici cei care aparent țin de sistem nu au cea mai mică idee despre ce se întâmplă. Pur și simplu intră în schimb pentru două săptămâni, aplică ascultători regulile și regulamentele și apoi părăsesc insula.

Sistemul poate fi rezumat astfel: în primă fază, se stabilește o condiție de dependență, o dependență modelată în cadrul autorității micro- și macrocontrolului, chiar dacă proporțiile variază. Să mănânci e o necesitate, iar deținuții nu au altă opțiune decât să se înghesuie să-și satisfacă această nevoie primară. Tocmai asta e ideea, asta e strategia folosită pentru a-i ține în captivitate. Sunt prinși ca într-o pânză de păianjen — cu cât te zbați mai mult, cu atât te încâlcești mai tare.

Înfometarea are două obiective: de a implementa o serie de mecanisme de control asupra minților deținuților și de a-i face pe deținuți părtași și complici ai sistemului. Burta deținutului îl face să învețe rapid cum funcționează sistemul. Și,

chiar dacă se opune, chiar dacă se ține deoparte, chiar dacă există acțiuni de solidaritate, nu se întâmplă nimic.

Nu duc nicăieri
Nimic
Niciun răspuns pentru întrebările lui zadarnice
Nicăieri
Nicăieri, afară de pragul nebuniei.

Suferă din cauza unei anumite forme de opresiune, ale cărei origini îi sunt necunoscute și de neînțeles. Nu e mai bine să fii asemenea Vacii și Vitelor, să nu te mai opui, să cooperezi cu sistemul? Ba da. Poate. Ar putea fi metoda cea mai simplă și mai ușoară. Metoda asta ar putea reduce suferința, ar putea să însemne mai puțin de îndurat. Și exact pe asta se bazează sistemul și asta e conceput să obțină.

Să domesticească
Să producă piese de metal
O linie de producție
O fabrică
Am devenit o replică a unor pui de crescătorie
Închisoarea a devenit o replică a unei ferme de pui
Moderne
Industriale.

Sistemul Kyriarhal îi pune deținutului la dispoziție matrița. Ăsta e adevărul. Iar Vaca e rezultatul perfect al matriței. Mai simplu: cine vrea să sufere mai puțin trebuie să trăiască ca Vaca. Mănânci. Dormi. Fără întrebări.

Nu poți să înțelegi sistemul. Până și gardienii sunt niște habarniști. Nu trebuie să te ridici împotriva lui. Doar să te supui puterii regulilor și regulamentelor. Conform nevoilor noastre de bază:

- Orice deținut trebuie să mănânce.
- Orice deținut fumător are nevoie de țigări.
- Orice deținut are nevoie, din când în când, de acces la telefon.
- Orice deținut se poate îmbolnăvi și poate avea nevoie de medicamente.

Încerc să-mi imaginez labirintul de încăperi din spatele închisorii. Sediul administrativ cu angajați purtând uniforme sau haine oficiale, stând în spatele birourilor, tastând întruna, scriind rapoarte zilnice — rapoarte despre evenimentele din închisoare. Mai sunt și alți angajați. Angajați cu dosare groase

sub braț. Se plimbă înainte și înapoi între birouri și pe coridoare. Sunetul cadențat al pantofilor de birou... țac-țac.

Cu cât stau mai mult în închisoare, cu atât mai amplu și mai elaborat devine decorul administrației mele imaginare. Încăperile devin atât de numeroase, încât văd o clădire cu multe etaje în spatele închisorii.

Etajul superior al acestei clădiri e cu siguranță ocupat de femei și bărbați înaintați în vârstă, cu părul alb. Stau așezați în jurul unei mese ovale și elegante de conferință. Au loc întâlniri oficiale în spatele ușilor închise. Da, aceste doamne în vârstă stilate, acești domni în vârstă stilați trebuie luați la întrebări. Chiar în toiul întâlnirilor oficiale, în timp ce schițează propuneri pentru noi reguli și regulamente, trebuie să fie luați la întrebări, deschizând ușile pe neașteptate și dându-i cu capul de masa ovală de conferință. Trebuie să-i iei tare: „V-am prins, nemernicilor! Unde e șeful vostru?". Dar, ca întotdeauna, șeful cel mare e de negăsit.

Oricare ar fi întrebarea, pe oricine întrebi în închisoare, răspunsul e întotdeauna același: „Așa a ordonat Șeful". De fiecare dată când un deținut încăpățânat insistă și îl găsește pe șeful celui care a zis că „Așa a ordonat șeful", când îl pune la zid, acesta răspunde la rândul său cu „Așa a ordonat Șeful". E un efort care nu duce nicăieri. Toate regulile, toate regulamentele și toate întrebările despre aceste reguli și regulamente duc într-un singur loc: la Șef. E incredibil că și Șeful zice „Așa a ordonat Șeful". Un lanț lung ce se întinde urmând ierarhia.

Rangul birocratic e determinat de relațiile de putere. Fiecare șef e subordonat unui alt șef. Și șeful mare e la rândul său subordonat unui alt șef. Dacă ar fi să faci o hartă a acestei ierarhii, aceasta ar scoate probabil la lumină mii de alți șefi. Toți spunând același lucru: „Așa a ordonat Șeful".

Pe măsură ce se prelungește timpul petrecut în închisoare, opresiunea cauzată de Șef devine mai distructivă, mai violentă. Într-un anumit sens, noțiunea de Șef începe să se șteargă din imaginație, imaginea lui devine atât de estompată, că nici nu mai simt că se află în clădirea cu multe etaje din spatele închisorii.

Poate că Șeful s-a alăturat altor șefi în afara insulei, ocupând o clădire mare
Undeva într-un oraș îndepărtat
Undeva într-un loc îndepărtat
Undeva într-un loc de dincolo de ocean
Un loc cu mii și mii de clădiri înalte
Un loc chiar lângă parlament
Un loc cu bărbați și femei dichisiți, cu și mai multă clasă
Adunați cu toții pentru o întâlnire în jurul unei mese ovale de conferință
La care participă cu siguranță femei și bărbați înaintați în vârstă și înțelepți
Așezați și ei în jurul mesei ovale de conferință
O masă dată cu vernis roșu.

Sistemul e acum limpede. Gardienii scriu rapoarte în carnețele. La sfârșitul zilei, toate rapoartele sunt centralizate în clădirea cu multe etaje din spatele închisorii. Numeroși angajați zeloși dactilografiază notițele. Acestea sunt apoi rezumate și adunate într-un dosar oficial, predat șefilor la birou. Sunt luate deciziile necesare și dosarul e trimis la etajul următor. Aici lucrează alți angajați, preluând dosarele. Într-un final, întregul dosar e condensat într-unul mai mic. E din nou trimis în biroul șefilor de la acel etaj. Aici se iau decizii esențiale, iar dosarul e transferat la etajul superior. Iarăși, la noul etaj, se desfășoară activități similare... și tot așa la etajul următor. Și la următorul.

Și astfel, pe drum dosarul adună o colecție de aprobări oficiale și de semnături ale nenumăraților șefi. Odată cu ele, tot urcă, ajungând într-un final la ultimul etaj, unde e depus pe masa ovală de conferință. Când dosarul ajunge la clădirea din orașul îndepărtat, alocată șefilor închisorii Manus, e semnat și parafat. Mulți angajați așteaptă dosarul cu nerăbdare. Și dosarul o ia de la capăt, parcurgând etajele succesive din clădirea asta nouă a șefilor. Urcă și tot urcă până ajunge pe masa ovală de conferințe a șefului tuturor șefilor. E livrat direct femeilor și bărbaților înaintați în vârstă și foarte stilați, celor dați cu parfum și apă de colonie — livrat celor care nu ezită niciodată.

Poate că și acolo mai sunt alți șefi. Nu știu — e posibil. Poate femei și bărbați înaintați în vârstă și mai înțelepți și mai stilați. Poate că se întâlnesc în altă clădire. Poate că mii și mii de șefi sunt implicați în impunerea regulilor și regulamentelor. Fără îndoială că e posibil și opusul: cel mai șef dintre șefi să dea ordinele în jos, de la etaj la etaj, până ajung pe Manus și, astfel, Șeful se impune până în adâncurile măruntaielor insulei. În acest caz, în locul dosarelor tot mai condensate, rezumate în unele din ce în ce mai mici, o decizie inițial succintă se amplifică în timp, devine din ce în ce mai stufoasă, pe măsură ce se propagă în jos. Procesul continuă până când decizia ajunge în închisoare. Pe parcurs a devenit atât de alambicată, încât unui deținut îi e practic imposibil s-o înțeleagă.

Regulile și regulamentele au o origine necunoscută și sunt întocmite urmărind o rațiune ezoterică, căzând de fiecare dată asupra închisorii ca un baros și dărâmând moralul deținutului. Nu există nicio altă cale. E imperios ca aceste reguli și regulamente să fie implementate ca la carte — prin urmare, tot ce poate face un deținut cu sentimentul său de disperare e să-și zdrobească pumnul în peretele unui container, să dea tare în el, să dea năprasnic cu pumnul în el.

—

În baza acestei logici misterioase, în fiecare săptămână sunt impuse noi reguli și regulamente în ceea ce privește coada pentru țigări — absconse și ele, precum cele făcute pentru coada de la cantină sau pentru alte cozi, făcându-i pe toți să o ia razna. Coada pentru țigări e gândită de așa natură, încât se suprapune cu cea pentru tratamentul antimalarie. Câteva băștinașe împing un cărucior plin cu baxuri ce conțin zeci de pachete de țigări în direcția unui birou mic. Merg pline

de sine. Sunt în centrul atenției și, în mod cert, cară ceva extrem de valoros, asemenea paznicilor ce însoțesc sacii cu bani ai băncilor. Deținuții au toate motivele să privească înviorați cutiile din cărucior pe parcursul distanței scurte, de doar câțiva metri, de la poartă la biroul mic. Au motive să se bucure la sunetul cadențat al pașilor femeilor. Au motive bune să saliveze. Trebuie să fie extraordinar pentru femei să simtă că sunt purtătoarele obiectului dorinței bărbaților.

Căruciorul e dus înăuntrul micului birou printr-o ușă metalică — cling, cling. Coada stă să explodeze din cauza tensiunii. Apoi, din spatele ferestrei micului birou, femeile înmânează fiecărui deținut unul sau două pachete de țigări. Trec numărul deținutului într-un catastif mare.

Micul birou se cheamă „Magazin". Ar fi mai potrivit să se numească „Tutungerie". Fiecare deținut are o rație săptămânală de douăzeci și cinci de puncte, cu care poate lua trei pachete de țigări. Cu punctele pe care nu le folosește pentru țigări ar putea, teoretic, să cumpere altceva, de exemplu acadele, biscuiți sau un pix și un caiet. Dar aceste obiecte există doar pe hârtie. Căruciorul aduce doar țigări. Deținutul nu poate cumpăra altceva. Punctele nu se reportează. În fiecare zi de luni, contul deținutului pornește din nou de la zero. Chiar dacă un deținut nu cumpără nimic, punctele rămase îi sunt șterse și primește alte douăzeci și cinci.

În mod ciudat, chiar dacă nu fumează, Vaca e și aici primul la rând. O apariție neașteptată. Vaca trebuie să fi descoperit rețeta fericirii. Știe cât de valoroase sunt țigările, știe cât de disperați sunt deținuții după ele. Vaca stă la coadă și își primește cota de țigări pentru a le putea oferi mai târziu la schimb.

Coada pentru țigări are particularitățile sale. La început, vând țigări la bucată la anumite ore o dată la trei zile. Apoi, o dată la două zile. Apoi, zilnic. În fiecare din aceste zile, ora se schimbă. Intervalul de distribuire variază cu o oră, cu două ore sau cu o oră jumătate, în plus sau în minus. Nu se întâmplă întotdeauna, să zicem, să fie de la două la trei sau de la două la patru. Uneori micul birou se deschide, de exemplu, la nouă sau zece dimineața și, până la prânz, se vinde tot — în restul zilei nu se mai întâmplă nimic. În prima săptămână, în fereastra micului birou era afișat un bilet care îi informa pe deținuți dacă sunt sau nu țigări în ziua respectivă. Biletul anunța și ora la care puteai să te prezinți la tejgheaua improvizată a micului birou.

Chestia e că nu poți să cheltuiești toate cele douăzeci și cinci de puncte dintr-un foc. Dacă ai putea, ar fi suficient să stai la coadă o dată pe săptămână. Ținând cont de circumstanțe, ar fi un lucru bun. Dar acest aspect nu a scăpat ochiului vigilent al Sistemului Kyriarhal. Regulile și regulamentele dictează altceva: „Fiecare individ poate primi doar două pachete odată". Asta înseamnă că fiecare deținut trebuie să îndure chinul statului la coadă de cel puțin două ori pe săptămână.

Faptul că există țigări la dispoziția deținuților e ca un dar divin pe care sistemul, în mărinimia sa, îl face supușilor. La început am fost uimiți: de ce le dau țigări deținuților? Cum poate să facă asta un sistem care e pornit să dețină

controlul absolut al nevoilor primare, să circumscrie aceste nevoi în propria sa temniță a violenței? De ce, de pildă, sistemul nu a instituit din prima zi următoarea regulă: „Fumatul este interzis“? De ce mingile de fotbal sunt interzise, dar se găsesc țigări? Pe măsură ce lunile trec, devine limpede că țigările sunt inima închisorii. Nu. Mai exact ar fi să spunem că sunt bătaia inimii deținutului. De fiecare dată când sistemul consideră că e necesar, strânge robinetul arterelor.

Sistemul e atât de inteligent și de versat, încât folosește țigările ca instrument de aplanare a conflictelor. Poate oricând să fie întors împotriva deținuților. Sau îl folosește pentru a-i face pe deținuții recalcitranți să renunțe la rebeliune, să se supună regulilor și regulamentelor. Duminica, atunci când fumătorii încep să se foiască neliniștiți, se metamorfozează încet, dar sigur în cerșetori. Un strat social de cerșetorime se naște în închisoare, o clasă inferioară în cadrul sistemului. Are loc o nouă ruptură socială, se conturează noi diviziuni sociale. Deținuții care fumează devin dependenți de cei care nu fumează.

Vaca și prietenii săi înțeleg exact cum funcționează lucrurile. Își etalează pe saltele și perne pachetele de țigări; în timp, fumătorii ajung tot mai dependenți, cerșesc mai mult, devin mai vulnerabili. Deținuții nefumători nu înțeleg ce fac atunci când le pasează cu generozitate țigări prietenilor fumători. Eticheta socială din închisoare e dictată de tutun.

O altă chestie e măsura în care papuanii se dau în vânt după țigări. Sunt călcâiul lui Ahile pentru ei. Poți să-i cucerești cu o singură țigară. Deținutul abil știe și se folosește de asta. Când un papuan vede o țigară, încep să-i sclipească ochii de bucurie. Se repede la ea și o fumează până la capăt, savurând-o în vreun colț retras din închisoare. În general, pentru papuani actul fumatului are caracter sacru. Asta e valabil pentru femei sau bărbați, tineri sau vârstnici. E greu de crezut că o să găsești vreun papuan care să refuze o țigară. E la fel de improbabil să-l auzi pe vreunul spunând că s-a lăsat. Papuanii adoră să fumeze.

—

Coada la telefon e probabil cel mai bun loc unde să valorifici țigările, întrucât aici papuanilor li se alocă mai multă autoritate. Dar, o dată la câteva zile, un gardian australian — de obicei, cel mai scrupulos — ia cărțile de identitate din mâna papuanilor și se ocupă el, personal, de punerea în aplicare a regulilor. E imposibil să-ți faci o imagine completă a închisorii fără pandemoniul cozilor la telefon. Cozile astea sunt, de departe, cele mai tumultoase. Ele atrag mai mulți oameni decât oricare altele pentru că se formează în zona unde se află clădirea telefoanelor, unde se intersectează deținuții din trei secțiuni diferite ale închisorii Manus.

Clădirea telefoanelor e o încăpere mare cu șapte sau opt telefoane, dar câteva dintre ele sunt mereu stricate. E poziționată chiar de-a lungul gardului în colțul drept al aripii vestice a închisorii Fox. Aici e zona unde muncitorii au defrișat pădurea și au pus în loc containerele aduse de camioane. Până la prânz e alocată

deținuților din Fox. Aceștia așteaptă încă de dis-de-dimineață, aliniați în fața gheretei paznicului. Apoi, după ce gardianul dă citire numerelor corespunzătoare, grupuri formate din câțiva oameni intră în încăpere. Se aruncă asupra telefoanelor ca niște lei flămânzi. Nu au cum să știe care telefoane sunt stricate. Atacul trebuie să fie hotărât, deținutul are doar câteva secunde la dispoziție ca să-și dea seama dacă telefonul său merge. Dacă nu, trebuie să găsească un altul.

De multe ori, doi deținuți mai înfipți realizează simultan că au pus mâna pe un telefon stricat și se reped amândoi asupra aceluiași telefon. Unul înșfacă receptorul, celălalt, aparatul. Începe o luptă surdă, ce se poate încheia cu ruperea telefonul în două sau cu abandonul celui mai puțin puternic. Asemenea unei creaturi sălbatice care trebuie să-și cedeze prada, perdantul se retrage într-un colț și își varsă furia asupra peretelui, lovindu-l cu pumnul sau cu piciorul. Uneori ies scântei și apar încăierări. Există mereu prin preajmă câțiva gardieni solizi, gata să folosească violența pentru a-i despărți pe cei doi. Dintr-un grup de șapte sau opt indivizi, doar câțiva dau peste niște telefoane funcționale. Demoralizat, cu nervii întinși la maximum și fără să se fi ales cu ceva de pe urma eforturilor sale, deținutul se întoarce în închisoare. Își acceptă înfrângerea și așteaptă următoarea coadă. O zi pierdută.

Tabloul poate fi descris astfel: doi gardieni stau în fața rândului, unul dintre ei cu ochii în patru și urmărind numerele ce trec prin poartă, celălalt, dând citire numerelor la intervale scurte și verificând poza din cartea de identitate. Apoi cei doi gardieni aflați dincolo de gard descuie poarta. După intrarea grupului în camera telefoanelor, o încuie din nou. Sarcina gardianului postat aici e să tot încuie și să tot descuie poarta pe întreaga durată a zilei de lucru. Imaginați-vă cum partenera respectivului gardian îl întreabă pe acesta la sfârșitul zilei: „Iubitule, ce ai făcut azi?“. Dacă ar fi cât de cât onest, ar răspunde: „Scumpa mea, azi, de dimineață până după-amiaza, am încuiat și descuiat poarta de zeci de ori și acum mă pot în sfârșit relaxa în brațele tale“.

Sistemul face discriminări între închisori. Duminică e rândul închisorii Oscar, luni, al Deltei, marți, al Fox. Dar, în momentul actual, deținuții din Fox au acces la telefoane în fiecare zi până la prânz. Au mult mai mult timp alocat decât cei din celelalte închisori. Programul ăsta nu e însă bătut în cuie — în unele săptămâni, de exemplu, deținuții din Fox nu au deloc acces la telefoane. Regulile și regulamentele se schimbă săptămânal. Uneori, la începutul săptămânii, toate numerele sunt trecute într-un catastif năucitor. Scrie acolo, de pildă, că MEG45 poate da un telefon marți dimineața, de la ora 11 și 10 minute. Dar, în practică, asta nu se întâmplă neapărat. La începutul săptămânii următoare, regulile și regulamentele devin ceva mai puțin stricte. Oricine stă la coadă ar putea da un telefon.

Uneori se stă la coadă la telefon de la 9.00 dimineața. Alteori de la 8.00. Sau de la 10.00. Timpul de telefonat se termină la prânz. Uneori la ora 13.00. Alteori la 14.00. Mai multe săptămâni la rând, regulile și regulamentele par să nu se mai schimbe, dar, când deținuții se obișnuiesc cu ele, apar alte prevederi. Abateri neprevăzute ale unui sistem și așa incomprehensibil, un sistem în care mintea

cuiva se poate rătăci cu totul. Sistemul îl scindează și îl dezorientează pe deținut în așa măsură, încât acesta nu mai știe cine e.

Deținuții din închisorile Oscar și Delta sunt aduși la clădirea telefoanelor cu microbuzele. Controlul călătoriei cu microbuzul revine în seama a trei sau patru gardieni ce se poziționează pe scaunele din față și din spate, ca la o blocadă. Imaginați-vă o astfel de scenă, cu deținuții stând la coadă în închisorile Oscar și Delta — corp în corp. Imaginați-vă bătălia de a prinde un loc cât mai aproape de ușa microbuzului, o luptă ce durează pe tot drumul până la clădirea telefoanelor. Bătălia din microbuz se dă pe locul cel mai apropiat posibil de ușă, astfel încât deținutul să iasă printre primii și să prindă un telefon funcțional.

Fără îndoială că cei care au fabricat microbuzul nu s-au gândit niciodată că va face astfel de drumuri — designerii nu s-au gândit că vehiculul pe care îl proiectează va fi utilizat pentru o călătorie de aproximativ douăzeci de metri. Microbuzul trebuie să străbată drumul de pământ din jurul închisorii. Se pare că singura cale e să înconjoare închisoarea. Mai mult decât orice altceva, acest scurt drum al microbuzului solicită la maximum tacticile de securitate din închisoare. Sistemul Kyriarhal nu poate concepe și nu poate avea încredere în deținuți să parcurgă pe jos, sub escortă, scurta distanță. Obiectivul sistemului e probabil să se asigure că deținuții nu pun piciorul pe nicio bucată de pământ ce nu ține de închisoare — nici măcar pentru o secundă.

E simplu ca bună ziua. Microbuzul e o prelungire a închi-sorilor Oscar și Delta. E un organism care se dilată, o extensie a închisorii. Sau o excrescență a închisorii ce merge până la clădirea telefoanelor și, după ce deținutul și-a terminat convorbirea, se retrage pe același drum. În acest timp, deținuții nu-și pot ascunde fericirea de a se afla pentru câteva minute în afara închisorii. Le fac cu mâna deținuților din Fox care se uită la ei din spatele gardurilor, fac cu mâna din spatele geamurilor închise ale microbuzului. Uneori cântă din toată inima. Ca niște școlari ce se întorc acasă de la internat pentru weekend. Sau ca suporterii ce aclamă victoria echipei lor.

Atât de extrem de scrupuloși, atât de severi — gardienii sunt incredibil de stricți când aplică regulile și regulamentele privitoare la apelurile telefonice.

Nu e că e imposibil de crezut
E doar foarte greu de crezut
E dureros să te afli într-o situație în care sunt atât de multe lucruri greu de crezut
Când cineva se află într-o situație în care e greu de crezut că lucrurile sunt într-un anumit fel
...acea situație devine cauza suferinței.

9. Ziua Tatălui / Magnificul mango și Gigantul-blând

Un bunic, un tată, un copil de câteva luni
O zi a taților, o zi a tuturor taților
Aici e mereu ziua tatălui
De aceea nu e niciun tată aici
Nu există tați în Sistemul Kyriarhal.

Văd un tânăr plin de contuzii și sunt curios să aflu prin ce luptă a trecut la telefoane de a ajuns plin de vânătăi.

Omul ăsta e tată — tatăl unui copil de câteva luni.

Pe toată perioada cât a stat în închisoare, așa a fost cunoscut — drept Tatăl: întreaga sa perspectivă despre ce înseamnă să fii bărbat pare să fie definită de noțiunea de paternitate. Într-o zi, într-o duminică, Tatăl vrea să vorbească cu propriul său tată, cu Bunicul, care e bătrân și bolnav. Bunicul trimite vorbă prin prieteni și aceștia îl anunță pe fiu — tatăl vrea să vorbească cu el.

Nu e un mesaj oarecare. Bunicul l-a trimis în condiții excepționale, dintr-o emisferă în alta, în emisfera unde ne aflăm, în emisfera unde se află insula noastră.

Bunicul zice că nu mai are mult de trăit.

E un mesaj de rămas-bun, mesajul unui tată ce își dă seama că se aproprie sfârșitul. Fiul, Tatăl-copilului-de-câteva-luni, știe acum ce înseamnă să fii tată, dar, în acest moment, sentimentul copleșitor de paternitate cedează locul emoțiilor de fiu. Firesc. Tatăl-copilului-de-câteva-luni primește mesajul și imediat dă fuga la coada pentru telefoane.

Între timp, prietenul său cu mustață groasă, care, la rândul său, e cu siguranță tatăl unui copil sau al mai multora, îi anunță pe cei aflați la coadă că tatăl omului acestuia e bolnav și că se află în stare gravă. Le spune că trebuie să vorbească fără nicio zăbavă cu el. Face asta într-o manieră cuviincioasă, iar știrea se propagă în șoaptă până la cei din fața cozii. Nu e o știre de interes public — majorității oamenilor nu le place ca treburile lor de familie să fie făcute publice. Câțiva tipi din față dau din cap în semn de compătimire — compătimire amestecată cu un pic de milă —, dar nu sunt pregătiți să-i cedeze locul.

În astfel de situații, toată lumea afișează empatie, empatie ce ajunge să se manifeste ca emoție colectivă. Până la urmă cei din față sunt de acord să-l lase să folosească telefonul. Primul pas a fost făcut. Acum Bărbatul-cu-mustață-groasă pare să negocieze cu un papuan, dar papuanul face semn din cap în direcția gardienilor australieni. Papuanul dă de înțeles că el nu are autoritatea să treacă

peste reguli și regulamente în cazul unei astfel de urgențe umanitare. Toată lumea știe că gardia-nul australian e cel care are ultimul cuvânt. Când Bărbatul-cu-mustață-groasă se chinuie în engleza lui stricată să-i explice întreaga situație gardianului australian, acesta răspunde: „Îmi pare rău, dar asta ar însemna o încălcare a regulilor, ceea ce, din păcate, e exclus".

Bărbatul-cu-mustață-groasă o ia de la capăt, de data asta apelând la alte cuvinte pentru a trezi un pic de milă în inima gardianului. Merge până acolo, încât trâmbițează în gura mare: „Dar tatăl bărbatului ăstuia e un om bătrân, aflat pe patul de moarte, dacă n-o fi și murit deja". E clar că nu-și dă seama că prietenul său ar putea suferi auzind pe cineva spunând că e posibil ca tatăl său să fie deja mort. Bărbatul-cu-mustață-groasă e hotărât să forțeze regulile, apelând la toate mijloacele necesare pentru a-și ajuta prietenul să intre în clădirea telefoanelor. Cu toate acestea, gardianul australian continuă să spună: „Înțeleg prin ce treceți, dar, din păcate, asta ar însemna o încălcare a regulamentului. Îmi pare rău".

E ca și cum toate eforturile Bărbatului-cu-mustață-groasă ar duce la un singur rezultat, la repetarea iar și iar a propoziției „Înțeleg prin ce treceți". Dar aceste cuvinte nu înseamnă și că ar fi dispus să treacă peste reguli. Bărbatul-cu-mustață-groasă se străduiește însă și mai mult să-l convingă pe gardian să treacă peste reguli, făcând apel la umanitatea și la empatia lui. O ia pe căi tot mai întortocheate, invocând chiar și situația familială a australianului. Spune lucruri de genul: „Poate că și tu ești tată și atunci înțelegi, cu siguranță, foarte bine relația dintre un tată și fiul său. Și, chiar dacă nu ești tată, ești un fiu, ai prin urmare un tată sau ai avut la un moment dat un tată".

Acum fiul — Tatăl-copilului-de-câteva-luni — intră în schemă și încearcă, la rândul său, să-l convingă pe gardian. Cu lacrimi în ochi, apelurile sale sunt chiar mai convingătoare decât cele ale Bărbatului-cu-mustață-groasă. Agitația din fața cozii le atrage atenția celor care așteaptă la rând. Toți au aflat deja despre ce e vorba. Dar gardianul australian e foarte ferm pe poziții atunci când spune că nu poate încălca regulile. După un timp, Tatăl-copilului-de-câteva-luni și Bărbatul-cu-mustață-groasă reușesc să-i atragă pe ceilalți de partea cauzei lor. Aproape toți cei de la rând li se alătură. Hărmălaia protestelor lor îl presează pe gardian să forțeze regulile. Papuanul nu are nicio autoritate, e și el doar un spectator — e clar că, dacă ar fi fost după el, ar fi încălcat regulile fără să ezite, sau, dacă gardianul australian nu ar fi fost acolo, ar fi închis lejer ochii în schimbul unei țigări.

Presiunea pe gardian crește atât de mult, încât până la urmă face o concesie și le spune oamenilor că o să vorbească cu Șeful. Gardianul își anunță Șeful prin walkie-talkie că spiritele sunt încinse la coadă și că un bărbat vrea să vorbească cu tatăl său bolnav. Așteaptă ca Șeful să dea verdictul. Pe moment, au amuțit toți cu sufletul la gură și, în atmosfera de disperare generalizată, se străduiesc să audă ce spune Șeful prin walkie-talkie. Când se încheie conversația, gardianul, în calitate de împuternicit direct al șefului său, anunță cu și mai multă convingere și intransigență: „Îmi pare rău, dar nu se poate".

Asta stârnește agitație printre cei aflați la coadă, toată lumea o ia razna. Imediat, mulți dintre cei mai implicați așteaptă ca Bărbatul-cu-mustață-groasă, un bărbat cu un înalt simț al responsabilității, să mobilizeze la acțiune. Dar limbajul pe care îl folosește transmite, de această dată, un mesaj amestecat: încearcă să calmeze lucrurile, vibrează de furie, îndeamnă la rezistență și mocnește a violență. Bărbatul-cu-mustață-groasă ridică tonul și întreabă:

— Unde e Șeful?

— Vrem să vină Șeful.

— Omului ăstuia trebuie să i se permită să dea imediat un telefon.

Unul sau doi tipi își flutură cărțile de identitate, ară-tând că sunt dispuși să-și cedeze locul fiului, adică Tatălui-copilului-de-câteva-luni.

Coada a devenit atât de cuprinsă de frenezie, încât și alți deținuți din Fox se apropie și se postează în fața porții. Mulți dintre ei doar stau acolo la distanță, fără să știe despre ce e vorba. Imediat, gardianul intră din nou în legătură cu Șeful, lucru ce pare să calmeze apele. În câteva minute, apare Șeful. Vine însă însoțit de o escortă de zece-doisprezece gardieni solizi. La vederea Șefului și a escadronului său, situația o ia pe un alt făgaș. De data aceasta, Bărbatul-cu-mustață-groasă încearcă să-l convingă pe Șef, dând vina pe gardianul care nu a permis apelul telefonic, vrea să-l înduplece, apelând la simțul responsabilității morale. Orice argumente înfățișează el sau alții acum, utilizând un discurs precis și logic pentru a-și susține cauza, acestea pur și simplu ricoșează din bicepșii bine lucrați ai celor zece sau doisprezece gardieni.

În închisoare, puterea bicepșilor poate determina rezultatul multor situații. Șeful are încredere deplină în bicepșii oamenilor din echipa sa și, prin urmare, anunță politicos, dar ferm: „Îmi pare rău, dar acestea sunt regulile și, din păcate, nu se poate“.

Fermitatea Șefului e atât de frapantă, încât deținuții sunt luați prin surprindere, inclusiv Bărbatul-cu-mustață-groasă și fiul — Tatăl-copilului-de-câteva-luni.

Deținuții decid că e mai bine să se țină deoparte și să nu se bage. Bărbatul-cu-mustață-groasă și Tatăl-copilului-de-câteva-luni continuă să facă apel la moralitate și să explice situația altfel. Șeful intră în defensivă. E clar că a început să fie afectat de cuvintele Bărbatului-cu-mustață-groasă — cuvinte atent alese, detaliind cu o retorică bine țintită iubirea și afecțiunea din relația tată-fiu. Însă sin-gurul semn de flexibilitate din partea Șefului e să-și pună mâna pe umărul fiului — pe umărul Tatălui-copilului-de-câteva-luni. Cu mâna pe umărul lui, Șeful repetă: „Îmi pare rău, nu ține de mine. Așa a ordonat Șeful. Pur și simplu nu se poate“.

Șeful se absolvă de orice vină.

Bărbatul-cu-mustață-groasă acceptă înfrângerea și își ia prietenul de braț, alinându-l, spunându-i: „Nu-ți mai bate capul. Știi cum sunt nemernicii ăștia. Sunt sigur că tatăl tău e bine. Peste trei zile, când ești programat, vei putea să-l suni“. Părăsesc locul.

—

Trei zile mai târziu. Miercuri. Cerul e întunecat. În fața porții s-a format o mulțime de oameni. Mulți se înghesuie chiar lângă gard. Și mulți se înghesuie în firidele ce separă clădirea telefoanelor de exterior. Cască ochii afară. Deținuții au început să se adune într-un mod neobișnuit — se întâmplă ceva ieșit din comun. Câțiva dintre ei înjură tare — nu e limpede din ce postură. Alții lovesc cu pumnul în gard. Dar majoritatea nu fac nimic, doar se uită.

Dincolo de garduri, patru gardieni l-au țintuit pe Tatăl-copilului-de-câteva-luni la pământ. Unul ce pare mai puternic decât ceilalți îi sucește mâinile la spate. Cu o mișcare rapidă, îi pune cătușe la ambele mâini. Alt individ îl apasă pe spate cu amândoi genunchii. Altul îi ține picioarele goale și pline de praf, picioare pline de urme de lovituri. Alții îi țin capul ca să nu se poată mișca, îi țin nemișcat capul mânjit de sânge. Mai sunt vreo șase-șapte prin preajmă, care doar se uită la colegii lor. Iar pe partea cealaltă, trei sau patru gardieni încearcă să-i îndepărteze pe oamenii ce privesc scena de dincolo de gard.

Tatăl-copilului-de-câteva-luni își adună toată puterea pe care o mai are, își concentrează toată forța astfel încât vocea să-i fie auzită și, din ceea ce pare a fi un grumaz strivit, strigă:

— Dați-mi drumul, ticăloșilor! Mi-ați omorât tatăl, nenorociților! Mi-ați omorât tatăl! Dați-mi drumul! Dați-mi drumul!

Dar Șeful a ajuns mai violent decât toți ceilalți. E genul de om căruia i se umflă venele și i se urcă sângele la cap când se enervează — are ochii roșii de furie. Lăsându-și walkie-talkie-ul deoparte, strigă la oamenii săi să-și facă treaba. Dezamorsarea unei situații cu atâta violență e neau-torizată.

Oamenii sunt ciudați. Pare incredibil că acesta e același om care, în urmă cu doar câteva zile, încerca să găsească o soluție pașnică. Își pusese chiar mâna pe umărul prizonierului, consolator și compătimitor, pe umărul aceluiași om țintuit acum la pământ sub greutatea mai multor trupuri. Nu știu. Poate se simte mai dominator azi.

Câteva minute mai târziu, rezistența Tatălui-copilului-de-câteva-luni e înfrântă complet.

S-a terminat cu blestemele
Doar un plânset slab
Tăcere.

Gardienii au ajuns la concluzia că a renunțat să se mai opună, sau poate că nu mai are puterea să îndure și mai multă suferință sau să le facă vreun rău gardienilor. Oricum ar fi, e ca un cadavru inert, aruncat în spatele unui vehicul ce arată ca un Jeep, transportat spre carcera numită Chauka.

Crima lui?

— Deținutul a tulburat liniștea în clădirea telefoanelor și a dat cu telefoanele

de perete.

De fapt, e mai degrabă următoarea:

— Acest bărbat, acest tată, Tatăl-copilului-de-câteva-luni, și-a pierdut propriul tată.

Între timp, pe durata întregii scene, Bărbatul-cu-mustață-groasă nu scoate un sunet. Stă singur în spatele gardurilor, asistând la ce se întâmplă. Când incidentul se încheie, se întoarce în camera lui, o cameră în zona gardurilor, înspre ocean. Apariția lui atrage privirile — e tăcut și are un aer incert.

Una peste alta, Sistemul Kyriarhal creează niște situații cum deținuții nu au mai întâlnit probabil în toată viața lor. În acest caz particular, de exemplu, ce ar fi putut oare face Bărbatul-cu-mustață-groasă? A avut cu siguranță un dialog interior și s-o fi întrebat: „să nu mă fi achitat de obligațiile ce-mi reveneau ca prieten?“. A luat probabil în calcul mai multe posibilități.

Gânduri incomode și fragmentate
Gânduri ce cuprindeau doar binele prietenului său
Ce ar fi fost dacă prietenul său ar fi făcut câțiva pași și s-ar fi lipit de gard, strigând cu o voce tunătoare asemenea unui berbec furios
Ce ar fi fost dacă prietenul său ar fi făcut rost de undeva de unul din aparatele albastre de ras și s-ar fi umplut pe el însuși de sânge
Ce s-ar fi întâmplat?
Sau dacă nu ar fi ales niciuna din aceste căi, ci și-ar fi înfipt unghiile în față ca o femeie al cărei prunc a ars de viu
Ce ar fi fost dacă ar fi murit
Ce ar fi fost dacă ar fi țipat
Dacă ar fi urlat din toți rărunchii
Ce s-ar fi întâmplat?
Ce ar fi fost dacă ar fi încercat orice metodă posibilă pentru a mobiliza mulțimea
Ce ar fi fost dacă ar fi reușit că convingă mulțimea să ia atitudine, să dărâme gardurile
Ce s-ar fi întâmplat?
Ce ar fi fost dacă nu ar fi folosit niciuna din tacticile acestea agresive
Ce ar fi fost dacă ar fi încercat o soluție pașnică
Ce ar fi fost dacă ar fi vorbit printre firidele zidurilor
Ce ar fi fost dacă ar fi vorbit printre găurile gardului
Ce ar fi fost dacă ar fi vorbit politicos cu gardienii și, în mod special, cu Șeful, același om care în urmă cu câteva zile a dat dovadă de compasiune și bunătate
Ce ar fi fost dacă i-ar fi rugat pe oamenii aceștia să-i ierte prietenul și să-i dea drumul
Ce ar fi fost dacă ar fi insistat pe iubirea și afecțiunea dintre tată și fiu
S-ar fi putut termina totul mai bine?

Poate că fiul — Tatăl-copilului-de-câteva-luni — ar fi preferat ca prietenul său să stea deoparte, să se abțină să zică ceva și să rămână calm, să se țină în frâu în timp ce el era strivit sub greutatea bicepșilor și genunchilor gardienilor.

Nu. Nu.

Niciuna din aceste reacții nu ar fi ajutat la nimic. N-ar fi făcut nimic altceva decât să-l înfunde pe el și mai mult. Răspunsurile agresive nu duc nicăieri, doar la izolare în carcera Chauka. Iar mijloacele pașnice nu au folosit niciodată la nimic, nici lui, nici prietenilor săi.

În contextul tuturor acestor date, ce interpretare am putea da prieteniei lor?

Analizând toate aceste scenarii posibile, Bărbatul-cu-mustață-groasă trage concluzia că nu-ți rămâne decât să stai în banca ta, să accepți că prietenia s-a dus pe apa sâmbetei, să accepți că ești obligat să pleci capul, să accepți că tot ce poți să faci e să asiști neputincios. Ca și prietenul său, trebuie să-și țină gura, să lase închisoarea, această mașinărie cu logică proprie, să-și facă mendrele și să le permită acelor gardieni șterși pe creier să-și ducă la îndeplinire ordinele. Au la dispoziție mijloacele necesare și suficiente pentru a înăbuși orice opoziție.

—

Sunt multe situații în care deținutul e obligat să treacă granița dintre om și animal. Trebuie să decizi dacă rămâi fidel valorilor umane sau îți trăiești viața așa cum o face Vaca. În cele mai multe cazuri, ca să supraviețuiască, omul e redus efectiv la stadiul de animal. Dar nu orice fel de animal, nu unul mânat exclusiv de instincte și comportându-se conform condiției sale predeterminate. Mai degrabă, un animal cu inteligență și voință proprie, o ființă umană. E o diferență clară între o capră inocentă, ce doarme fără nicio grijă pe lume, și un om viciat care, cu mațele înnodate, se întoarce împotriva a orice și a tot pentru a-și asigura propria supraviețuire — hrănindu-se chiar și cu sângele semenilor săi. Sună cinic, dar acesta e adevărul. Când e flămând, un om se repede asupra a orice miroase a mâncare. Iar dacă există concurență, va ataca cu și mai multă ferocitate.

Uneori, noaptea, un gardian cu inima mare vine în închisoare, aducând prăjituri apetisant colorate. Scena care se creează îți dă senzația că suntem într-un țarc plin cu animale. Gardianul părăsește temporar ghereta paznicului și intră în incinta închisorii. Toți sunt în stare de alertă maximă când vine vorba despre orice e legat de mâncare. Gardianul își pune cutia pe umăr și merge până în cel mai îndepărtat colț al închisorii, merge încet, fără să se grăbească — suntem pe cale să fim martorii unei funcții speciale a Sistemul Kyriarhal. Câțiva gardieni din interiorul gheretei îl urmăresc cu privirea pe cel ce duce prăjiturile pe umăr. În urma lui, așa cum o ia drept prin închisoare, zeci de prizonieri se pun în mișcare, mergând în direcția în care se îndreaptă el. Răsar din toate colțurile închisorii. Lăcomia și pofta ce se citesc în ochii și mișcările deținuților amintesc de o turmă de oi ce au văzut un sac în mâinile ciobanului. În nebunia lor, sunt cu un ochi pe cioban și cu un ochi pe suprafața dreaptă de piatră unde ciobanul urmează să

arunce pumni de sare delicioasă. Închisoarea s-a transformat într-un țarc de oi. În zilele reci de iarnă, când nu se mai găsește nimic de mâncare, ciobanul aruncă într-un colț niște ovăz sau lucernă pentru ca oile să nu sufere de foame. Oile sunt recunoscătoare pentru gestul generos și se îngrămădesc în direcția ciobanului. Dar oamenii sunt mai deștepți decât atât. Se diferențiază de oi prin faptul că nu aleargă la gardian — sau la cioban —, nu direct, nu precum oile. Merg în direcția în care merge el.

Există o concurență elementară și de înțeles. Cine ajunge mai repede are o șansă mai bună să se înfrupte din una sau mai multe bucățele de prăjitură; bucățele mici, dar delicioase. Când deținuții ajung la destinație, gardianul se transformă subit în ciobanul ce își îndeasă mâna în sacul cu sare sau cu lucernă și scoate porțiile de prăjituri una câte una. Poate sta liniștit, nu e nevoie să le taie în bucăți — de cum le scoate, prăjiturile sunt devorate direct de pe cartoanele lor.

Metoda de distribuire a prăjiturilor nu reflectă nicio grijă pentru cine cât primește. Imediat ce cutia e deschisă, zeci de mâini se întind în fața gardianului. Acesta nu are altă opțiune decât să o ridice deasupra umerilor și capului. Uneori puterea gloatei e atât de mare, încât gardianul se dezechilibrează și aproape e dărâmat. Ca să rămână în picioare, e obligat să arunce cutia, cu tot cu conținut, la câțiva metri distanță. Urmările sunt evidente. Corpurile de care aparțin acele mâini se îndreaptă brusc în altă parte. Se aruncă asupra cutiei și asupra bucățelelor presărate peste tot la pământ. În aceste momente, deținuții sunt transformați în ceva mai rău decât oile — poate într-o haită de lupi prădalnici, lupi hămesiți în toiul iernii, se transformă în niște lupi înfometați ce sar pe pradă fără niciun fel de milă.

Vaca e un om fascinant.

E exclus să rămână pe dinafară la așa captură. Chiar dacă nu e primul care ajunge la locul faptei, e greu de crezut că la sfârșitul întregii daravele nu va fi pus mâna pe una sau două bucăți de prăjitură. Eu nu merg niciodată la gardian să mă bat pe prăjituri. Nici să mă pici cu ceară nu fac nici cel mai mic pas în direcția vălmășagului. Asta nu pentru că aș fi un om foarte mândru. Nici măcar pentru că doresc să-mi păstrez umanitatea, în loc să mă port ca o oaie lacomă. Deloc. Jur că nu despre asta e vorba. Am eu motivele mele să aleg această cale ce poate părea trufașă, o alegere făcută în momentele când pântecele îmi e mai presus de spirit.

Ceea ce mă obligă să fac această alegere e sentimentul de slăbiciune ce pune stăpânire pe mine. Corpul meu e slab, sunt ca o vulpe flămândă. Mă gândesc că acest sentiment e dovada păstrării unei minime umanități. De la primele semne ale gestului generos al gardianului, știu că sunt un animal ce a pierdut deja jocul. Din acest motiv, urmăresc întotdeauna de la distanță spectacolul mursecării tuturor acelor prăjituri minunate, delicioase.

Se întâmplă de câteva ori să mă aflu chiar lângă gheretă când gardianul apare brusc de nicăieri și trece pe lângă mine, ținând în mână cutia. Un moment fabulos, unul la care cineva precum Vaca poate că visează. Sunt unul dintre primii ce ajung la locul faptei, ceea ce înseamnă că aș avea șanse mai mari de succes. Dar iarăși sentimentul imens de slăbiciune mă copleșește, așa că doar mă uit cu

invidie la ceilalți deținuți, mă uit cum ies din toate cotloanele, mă uit la viteza cu care se îndreaptă înspre locul festinului. Nu mă văd în stare să mă pun cu Vaca sau cu prietenii săi. Îmi e dificil fie și numai să-mi imaginez posibilitatea de a înhăța o bucată de prăjitură înaintea unuia ca Vaca.

—

Culoarul M e de partea cealaltă a închisorii. E aproape de gardurile de la malul oceanului. A ajuns să fie cunoscut drept Micul Kurdistan. Aici s-a născut o altă formă de competiție pentru mâncare.

Deținuții kurzi trăiesc în șiruri de camere de-a lungul gardurilor. Și-au adus cu ei în închisoare aspirațiile politice reprimate și pe una dintre camere domnește steagul tricolor: alb, roșu, albastru, cu imaginea soarelui pictată în culori vii. E interesant că, deși nu au nici măcar un pix, s-au trezit într-o dimineață cu steagul kurd prins pe ușă. E aproape un miracol. Poate că un gardian de origine kurdă l-a desenat acolo. Dar, indiferent cine a făcut-o, existența lui înseamnă că zona asta mică nu mai este identificată doar printr-un număr.

Chiar aici, chiar lângă garduri, se înalță un arbore de mango cu un trunchi magnific. Copacul ăsta pune la încercare gardurile închisorii. Ramurile sale lungi se întind în direcția închisorii, se întind în interiorul închisorii, se întind peste acoperișul culoarului și coboară peste camere. Copacul se întinde în așa fel, încât nu poate fi văzut de pe culoar — nu poate fi văzut decât de departe, din apropierea toaletelor. Scoarța netedă a trunchiului și ramurile sale groase sunt atât de nemaipomenite, încât i-ar fi foarte dificil cuiva să se urce în el.

Mango, aceste fructe suculente și galbene, se ascund printre frunzele late — e un copac tropical ce face paradă de fructele sale. Când ai în față o astfel de minunăție, te cuprinde bucuria, bucuria de a vedea un copac care dă pe dinafară de bunătate, bucuria de a vedea abundența darurilor sale. Probabil e același sentiment glorios pe care îl încearcă un bărbat atunci când soția sa e însărcinată. Fără nicio îndoială, senzația pe care o au deținuții flămânzi transcende experiența admirației mute în fața frumuseții sale. Merge dincolo de plăcerea asociată văzului.

Copacul se află într-o fază în care nu încurcă pe nimeni — prin urmare, nu există niciun motiv să fie tăiat. O senzație de liniște e emanată de însăși esența lui. E un simbol al măreției naturii, o putere grandioasă ce pătrunde până în adâncurile închisorii.

Când se lasă noaptea, prezența sa se face simțită peste tot, căci fructele îi cad o dată la câteva minute peste acoperișul culoarului, cu zgomotul tipic al unui obiect solid ce lovește pereții de metal. Se pare că fructele se rostogolesc de câteva ori pe acoperiș și apoi cad lângă pereții containerului. Sunt mai multe etape:

La început, din beznă, apare o pasăre pornită să găsească fructul cel mai copt, ascuns sub frunze

Apoi, în liniște, pasărea începe să mănânce
Instantaneu, fructul mâncat își schimbă centrul de greutate
Se dezechilibrează
Ciugulit de cioc, începe să se legene
Și cade pe acoperiș
Se rostogolește și își continuă căderea, de data asta până pe pământul murdar
Într-un final, deținutul flămând urmărește sunetul căderii
Îl urmărește până în locul unde aterizează fructul
Îl găsește în grămada de mizerie și de frunze uscate.

După sunetul căderii inițiale, deținutul nu poate fi niciodată sigur că fructul e doar la câteva momente distanță. În majoritatea cazurilor, nu există a doua cădere până la pământ. Operațiunea e abandonată după prima cădere — fructul va rămâne pentru totdeauna pe acoperiș. Din trei sau patru fructe picate, doar unul se va rostogoli suficient pentru a ajunge la marginea acoperișului și pentru a ajunge la pământ. Și, chiar dacă fructul își continuă drumul — până la pământ, adică —, tot nu e sigur că deținutul va pune mâna pe el. De cele mai multe ori, cade în spatele containerelor și dispare în întuneric — e foarte greu pentru deținut să-l găsească printre frunzele veștejite. Chiar dacă găsește locul, trebuie să scormonească minute întregi să-l recupereze.

Deținutul nu e o creatură mânată de instinct, așteptând pasiv într-un colț, gata să sară de fiecare dată când pică un mango. Trebuie să-și folosească mintea. Din momentul primei căderi — pe acoperișul culoarului — până la momentul celei de-a doua — de pe acoperiș la pământ — trebuie să-și ajusteze auzul cu precizie perfectă pentru a putea calcula exact unde a aterizat.

Chiar și cea mai mică distragere înseamnă că s-ar putea să nu-l mai găsească niciodată. Unele fructe din cele căzute la sol sunt desfăcute în jumătăți. Altele au doar câteva găuri. Altele sunt atât de terciuite, încât nu mai pot fi mâncate.

Sus, în copac, are loc o adevărată bătălie între păsări și lilieci. Lilieci sunt totuși puțini și majoritatea fructelor ce își croiesc drum spre pământ sunt desprinse de păsări. Liliecii tropicali sunt mari cât niște porumbei. Acești lilieci giganți mănâncă fructele într-un fel care îl îngrozește pe spectator. E ușor să-ți imaginezi că bătălia dintre păsări și lilieci e una inegală, dar nu e deloc așa. Cu un țipăt scurt, liliacul sperie pasărea atât de tare, încât aceasta zboară în căutarea unui alt copac.

Sunt momente când deținutul își pierde concentrarea și nu mai e atent la sunete. Când se întâmplă asta, nu mai poate spune cu precizie care e locul unde a aterizat fructul. După ce îl caută un timp pe întuneric, se întoarce pe culoar cu mâna goală. Dar apoi se concentrează pe bune, așteptând acolo. Natura a stabilit destinul acestor fructe. Dimineața, deținutul vede că nu a mai rămas mai nimic din fructele mari, cu excepția sâmburilor imenși. Sunt aici, sub containere, sâmburi eliberați din pielița lor, în timp ce carnea le e fărâmițată și cărată de crabi, ajutați de micile furnici roșii manusiene.

Crabii sunt niște experți — târăsc toate fructele de mango de sub container,

le cară fără excepție pe toate cele care cad acolo. Au atuurile lor în competiția cu deținuții. Din câte ne dăm noi seama, vederea unui crab e mai bună decât auzul deținutului. Când un deținut își face apariția, crabul de obicei se retrage, dă înapoi, cu cleștii lui cu tot. Cred că dau dovadă de o anumită formă de inteligență — cel puțin, în cazul acesta.

Teritoriul ăsta e marcat ca fiind Kurdistan. Cine îi știe pe kurzi înțelege foarte bine nivelul de respect pe care îl au unul pentru celălalt. Dar respectul adânc înrădăcinat în cultura lor începe să se evapore când, zi după zi, foamea își cere obolul. Încet, dar sigur, foamea le coboară stindardul.

Deținuții kurzi s-au autodeclarat unici proprietari ai mangoului. În primele zile, apăreau uneori alți prizonieri, scormonind pe jos în speranța găsirii vreunui fruct. Dar deținuții kurzi se uitau urât la ei. Îi loveau pe cei care veneau prin preajmă și nu-i lăsau nici măcar să arunce o privire înspre fructe și cu atât mai puțin aveau să le permită plăcerea de a aștepta căderea unuia. Au anihilat din față orice competiție pentru mâncarea fructelor de mango. Au preferat să restrângă competiția la mica lor comunitate, în loc să-i lase și pe alții la această măsuță. Nu au tolerat pe nimeni altcineva care ar fi vrut să se bucure și de ofrandele mangoului.

Zilele astea nu mai sunt ca cele de început. Nu ca acelea când deținutul ce punea mâna pe un fruct îl împărțea cu ceilalți. Acum cine îl găsește se înfruptă din el acolo, în întuneric. Când se întoarce pe culoar, nu mai are nimic de oferit prietenilor săi și nu schițează niciun gest de curtoazie față de ceilalți.

Prin urmare, pe măsură ce timpul trece, ura se intensifică între deținuții din zonă. Reza e cel mai puternic și mai înalt bărbat din închisoare și modul lui de a interacționa cu ceilalți iese în evidență. Peste tot în închisoare sunt oameni ce încearcă să-și păstreze demnitatea. Dar gentilețea din comportamentul lui Reza o depășește de departe pe cea pe care poți s-o vezi la alții. La anumiți oameni, din cale afară de buni și de milostivi, există și un anumit filon de egocentrism, ce le dă curajul să suporte viața asta, să-i vadă finețurile, să se raporteze la ea obiectiv. Dar Reza e altfel. Generozitatea lui îi uimește pe cei din jur. Toți kurzii, de fapt toți cei din închisoare, îl știu drept Gigantul-blând. Cu timpul, am renunțat la adjectivul „blând“, ca să-i mai scurtăm numele. Îi spunem doar Gigantul.

Poate că, pentru cei din cercul apropiat, „blând“ are o conotație emoțională mai puternică. Dar pentru majoritatea deținuților, pentru cei care îl văd la coadă la masă, la rând la toalete sau în alte părți ale închisorii, e oricum mai mult un Gigant decât un Gigant-blând. De fapt, prima dată a fost numit așa în glumă. Pentru cei ce trăiau în vecinătatea mangoului, era greu de crezut că un gigant precum Reza putea să fie și blând.

Spre deosebire de mulți alții, când intră în posesia unui fruct, Gigantul îl împarte cu alții fără să aștepte nimic în schimb, într-un gest de curtoazie copilăresc, încărcat cu toate emoțiile ce dau culoare universului copilăriei. Iar acest comportament îi pune pe gânduri pe ceilalți, ce își dau seama că ei sunt absolut incapabili de un asemenea gest. În felul acesta apare Celălalt. Când oamenii nu au capacitatea de a înțelege purtarea nobilă, devin chinuiți de

conflicte lăuntrice și de deznădejde. Nu se mai simt siguri pe ei. Așa că suprimă acest sentiment, folosindu-se de orice le e la îndemână.

Deținuții kurzi alcătuiesc un fel de frăție de la sine înțeleasă și preferă să țină mangoul doar pentru ei. Nimeni altcineva nu primește nimic. E aproape obligatoriu ca oricine găsește un fruct să se îndoape fericit cu el, fără să-l împartă cu restul. Cu generozitatea lui copilărească, Gigantul-blând pune sub semnul întrebării această mentalitate. Îi pune față în față cu o altă manieră de a fi, le deschide noi orizonturi, le dă acces la o lume mai bună.

Într-o noapte de foame, un deținut tânăr trece pe lângă deținuții ce stau în capătul camerelor containerului din care se compune Culoarul M — în capătul Micului Kurdistan, cum ar veni. Privirile fixate asupra lui sunt crâncene. Pare că are de gând să facă ceva ieșit din comun. Se citește limpede pe fețele deținuților: omul ăsta nu are ce căuta aici, nu la ora asta din noapte. Nu are dreptul să dea târcoale mangoului. Cu toate astea, nu suntem siguri pentru ce a venit până aici.

Pe măsură ce Tânărul-vulpan înaintează, ajunge în spatele containerelor, unde aterizează majoritatea fructelor de mango. În secunda aceea, sunetul unui mango care pică răsună din acoperișul culoarului. Și apoi se rostogolește chiar la picioarele Tânărului-vulpan. Aparent, e un cadou pe care pomul i l-a pus în brațe. Cu acest dar, copacul vrea poate să testeze umanitatea deținuților. Se pare că Tânărul-vulpan nu înțelege foarte bine ce le trece prin minte celor ce stau acolo — foarte curioși să vadă ce va face acest tânăr. Orice ar fi, el nu ar trebui să se afle aici, bucurându-se de roadele copacului lor.

Tânărul-vulpan stă acolo, uitându-se în sus înspre copac, stă acolo zâmbind, orb la ce se întâmplă în jurul său. Copacul arată mai magnific ca oricând. Din felul în care și-a lăsat capul pe spate, cu ochii la copac, îți dai seama că e fermecat de acest dar neașteptat al cerurilor. Iar zâmbetul său e plin de recunoștință. Deținuții se uită unii la alții. Într-o clipită, se înțeleg din priviri. Se uită în adâncul ochilor celorlalți și cad de acord — intrusul nu are niciun drept să păstreze fructul. Trebuie să riposteze. Vreo doi-trei indivizi se îndeamnă reciproc. Dar numai unul dintre ei, măscăriciului grupului, se duce la Tânărul-vulpan, să-l scuture ca pe un bandit. Măscăriciul e ca un școlar, rânjind diavolește. Fără să scoată un cuvânt, îi face semn cu mâna Tânărului-vulpan: „Dă-mi fructul!“. Tânărul-vulpan pare foarte speriat, tremură și se pregătește să-i înmâneze fructul Măscăriciului.

Chiar în acel moment, Gigantul își face apariția lângă ei. Cu ochii țintă pe Măscărici, strânge palmele Tânărului-vulpan în jurul fructului. Spune că îi aparține. Măscăriciul și ceilalți nu schițează niciun gest și rămân fără cuvinte, au fost pur și simplu amuțiți de apariția Gigantului și se uită înmărmuriți. Imediat ce îi mai revine încrederea și realizează că e protejat de mușchii puternici ai Gigantului, Tânărul-vulpan se eliberează din frica ce îl cuprinsese cu câteva momente în urmă și zâmbește. Ține fructul strâns în palme și se face repede nevăzut.

În noaptea aceea

Vaca
Bărbatul-cu-mustață-groasă
Tatăl-copilului-de-câteva-luni
Maysam-curva
Tânărul-vulpan
Măscăriciul
Și Gigantul-blând se duc la culcare
Se duc la culcare ca de obicei
Se duc la culcare cu burțile goale
Se duc la paturile lor jilave
Crabii...
Furnicile...
Liliecii...
Păsările...
Și gardienii...
Toți rămân treji
Și briza face să freamăte frunzele magnificului mango
Sunetul valurilor bate până aici
Sunetul oceanul se face auzit
Acel sunet ce se strecoară din spatele junglei.

—

În partea de vest a închisorii Fox, muncitorii lucrează de zor. Zeci de containere albe au fost stivuite unul peste altul. A fost înălțat un edificiu pe mai multe etaje, străbătut de multe culoare. Jungla nu se mai vede și se montează alte garduri. Ce or fi construit? Locuințe prefabricate pentru armată? Posibil.

În închisoare se răspândește zvonul că avocații au fost trimiși de la aeroport înapoi de unde veniseră.

Zilele astea primul grup de refugiați e instalat la locul său definitiv
O așezare de pe insulă
Apoi, după câteva săptămâni, e instalat al doilea grup
Apoi al treilea grup e instalat
Și al patrulea
Într-un final, toate grupurile sunt instalate
Pasărea Chauka[24] *scoate un țipăt ascuțit, cocoțată în vârful celui mai înalt cocotier*
Cântă Chauka
Ce putem înțelege din adâncurile vocii sale?
Apusurile sunt întotdeauna melancolice.

24. Chauka este numele unei pasări de dimensiuni mici, nativă pe insula Manus, dar și numele închisorii

de maximă securitate de pe insulă. Chauka este unul din simbolurile insulei, iar cântecul ei, la ore regulate, le dă de ştire localnicilor cât este ceasul. Printr-o întorsătură sinistră, se pronunţă asemănător cuvântului din limba engleză „choker“ (zgardă). Simbolismul ei este explicat de Boochani într-un interviu referitor la filmul pe care l-a coregizat, *Chauka, Please Tell Us the Time*, el spunând că „sunt două tipuri de Chauka. Pentru localnici, Chauka e frumoasă şi o privesc ca pe propria lor identitate. Iubesc pasărea aceasta şi cultura ei şi trăiesc zi de zi cu acest concept. În schimb, pentru deţinuţi Chauka înseamnă tortură şi suferinţă“ .

10. Cântecul greierilor, ceremonialele cruzimii / Topografia mitică a închisorii Manus

Omul se naște în suferință
Omul trăiește în suferință
Omul moare în suferință
Omul înțelege suferința
Omul e familiarizat cu tot ce înseamnă suferința
Lamentație
Bocet
Tânguire
Plânset
Omul trece prin toate acestea
Omul cunoaște foarte bine toate aceste lucruri.

Noaptea aceea. Noaptea despre care vorbesc e cea în care stau treaz, răvășit din cauza unei dureri de dinți. Mă dau de câteva ori cu capul de pereții de metal ai băilor.

Aud un vaiet slab.

Intensitatea și frica reverberând din sunetul acesta mă fac să mă opresc. E sunetul unei dureri sfâșietoare. E sunetul făcut de un om ce pare să se tăvălească pe jos de durere. Genul de sunet ce îți ridică părul în cap.

Sunetul unei mari dureri
Sunetul disperării. Un coșmar despre nopți. Un coșmar despre singurătate
Sunetul tânguirii în căldarea nopții întunecate
Sunetul tânguirii plutind deasupra oceanului
Sunetul tânguirii străbătând jungla ce se întinde dincolo de garduri
Sunetul tânguirii ce se strecoară pe lângă alte sunete
Sunetul tânguirii, ca o săgeată otrăvită azvârlită de arcul arcașului
Sunetul tânguirii, un sunet ce reverberează din întunericul nopții
Sunetul tânguirii, ce dispare apoi în neantul universului.

Închisoarea s-a scufundat într-o tăcere adâncă, închisoarea s-a scufundat într-un somn adânc. Se aud doar greierii, care scobesc și mai mult hăurile tăcerii. Greutatea imensă a tăcerii a infuzat vaietul cu puteri distructive.

Dumnezeule, închisoarea e atât de îngrozitoare. Închisoarea e atât de oprimantă. Închisoarea e atât de necruțătoare.

Vaietul ar putea fi sunetul norilor ce se rup — cel puțin așa mă face să mă simt. Exact ca intensitatea mâniei și grozăvia tunetelor și fulgerelor ce lovesc pământul primăvara. Sau ca niște răni adânci și cicatrici pogorâte din nori și ceruri cu un voltaj mai mare decât cel al tunetului și fulgerului. Cocotierii își oferă coama ofrandă zefirului. Tremură — până și ei sunt înspăimântați.

Un papuan stă cu spatele rezemat de unul dintre containere, cu bereta în poală, învârtind un băț în gură. Cred că s-a prăjit cu nucă de betel, are mintea goală și își ține ochii închiși fără să-i pese de nimic din jur. Starea lui e un amestec de moțăială, veghe și zăpăceală. E însă și un moment aparte de eliberare, tipic pentru papuani. Papuanul nu acordă niciun fel de atenție vaietului ce străpunge aerul. Corpul și mintea îi sunt complet absorbite în intoxicația cu nucă de betel.

Vaietul continuă prin urmare neabătut. Dar de fiecare dată se afundă și mai tare în inima cerului întunecat, cu un fior și cu o forță reînnoite. Fiecare repriză evocă, mai mult decât orice, măreția ireală a junglei, a oceanului, a închisorii.

Durerea mea de dinți începe să cedeze. Poate că, atunci când două suferințe de origini diferite se ciocnesc, una trebuie să dea înapoi în urma impactului. Poate că așa ceva s-a întâmplat și în cazul meu. Durerea mea de dinți e strâns legată de încrengătura de nervi din adâncul gingiilor mele. Iar durerii mele i se opune durerea altuia — sună a disperare pură —, aflat la câțiva metri distanță, în spatele gardurilor, și e forțată să se retragă. Poate că împărtășim aceeași suferință, una și aceeași substanță — durerea ce stă la rădăcina vaietului, durerea adâncă din străfundul sufletului meu.

Papuanul rămâne, cu toate astea, neafectat, trăind euforic propria sa realitate. Răsucește bețișorul în gură. Vaietul se amestecă cu plânsetul, o atmosferă ciudată pune stăpânire pe peisajul terifiant. Într-o astfel de situație, nu ai decât două posibilități: fie să te iei după papuan și să nu te mai gândești la asta, fie să te iei după sunet și să vezi de unde vine. Cunoașterea te poate elibera. Mărturisesc că sunt mânat de dorința de a ajunge sus: chiar așa, de a mă cățăra pe garduri sau pe pereții containerului.

Pe măsură ce mă apropii de sursa vaietului, îmi e tot mai clar că am presupus corect. Toate indiciile sugerează că vine dinspre carcera numită Zona verde. Chiar dincolo de garduri. Chiar lângă încăperea telefoanelor. Acolo se află Zona verde.

Nu pot să mă sui pe gard. Nu că ar fi imposibil să-l escaladez. Cu un pic de efort nici nu e așa de greu, chiar și cineva cu o musculatură mai puțin dezvoltată ar putea să o facă. Chestia e că zornăie dacă te cațări pe el. Face un zgomot ca acela produs de hoți când încearcă să pătrundă prin efracție în casele oamenilor. Câțiva papuani și australieni stau de-a lungul gardului, ceva mai încolo. Dacă plasa metalică ar zornăi, mișcarea urmată de sunetul caracteristic i-ar face să intre imediat la bănuieli. Una dintre urmări ar putea fi că aș fi târât la rândul meu la carcere și m-aș alătura celui care se vaită acum. Prin urmare, să sar gardul nu e o idee atât de bună.

Îmi aduc aminte că a fost o vreme din copilăria mea când eram un hoț

îndemânatic, capabil de orice. Îmi amintesc de zilele când săream în curțile îngrădite ale vecinilor dintr-o mișcare rapidă în doi timpi; săream ca o pisică, trăgându-mă în sus peste zidurile grădinilor închise. Stăteam acolo pe ramurile nucilor ca o maimuță. La kilometri depărtare de casă, în mijlocul pâlcurilor de stejari kurzi, căutam cuiburi de porumbei. Acum sunt convins că oricine în stare să se cațăre pe trunchiurile noduroase ale stejarilor poate să treacă cu ușurință și peste un obstacol de alt fel, greu și alunecos. Nu glumesc — sunt un copil al munților. Ca o pisică.

Papuanul e atât de dus, încât plutește undeva pe deasupra oceanului — cunosc foarte bine senzația. Nu o să lase nimic să-i strice cheful și starea, nici măcar tunetul și fulgerul, dacă ar lovi acum din cer. Poate că exagerez, dar cred că, dacă s-ar întâmpla asta, papuanul ar deschide ochii și s-ar aduna pe moment, cu brațele, picioarele și bereta din poală, și apoi, un timp scurt, s-ar opri din răsucit bețișorul din gură. Nu am nicio îndoială că, după ce tunetul și fulgerul ar trece, ar aluneca înapoi în starea lui euforică.

E ceva tipic pentru papuani. Descătușați. Liberi. Fericiți. Acum, că am intrat în starea și mintea unei pisici, am uitat cu totul de durerea de dinți. De fapt, marele salt pe care vreau să-l fac îmi impune să uit de durerea de dinți. Așa se întâmplă. Mintea poate uneori să controleze conștient durerea fizică. În trei mișcări, reușesc să mă salt rapid pe acoperișul culoarului. Mai întâi, sar un metru de la pământ și mă prind de grinda metalică a culoarului. Lumina e încă foarte slabă și, mijind ochii, examinez cu atenție acoperișul culoarului. Următoarea mișcare necesită să găsesc cele mai bune prize pentru mâini. Mai sar apoi jumătate de metru și rămân atârnat de marginea acoperișului. Imaginați-vă scena. Exact ca o maimuță ce se bălăngănește pe ramura unui copac înalt. Singura diferență e că eu mă țin cu amândouă mâinile, în timp ce maimuțele își calculează următorii pași atârnând într-una singură. Făcând asta, fac dovada controlului pe care îl au asupra propriului corp, asupra ramurii, asupra gravitației. Maimuțele jucăușe fac asta uneori doar de dragul distracției. Se joacă și se prostesc. Oricum, în cazul meu, să atârn prins cu ambele mâini e suficient să mă facă să mă simt ca o maimuță, animal în care mă regăsesc mai mult decât în oricare altul.

Mă țin bine cu mâinile. Acum e momentul să dovedesc în ce măsură sunt reîncarnarea unei maimuțe. Ca să fac asta, îmi iau elan din tot corpul și, fără să dau drumul mâinilor, mă arunc peste margine. Rezultatul e că acum mă găsesc pe acoperiș, având sentimentul unei mari realizări în urma acestei cățărări și, implicit, al unui mare succes.

Acum stau aici — stau aici în întuneric — pe acoperiș — în apropierea mangoului — e un lucru la care am tot visat, să ajung lângă copacul ăsta. Papuanul nu mai e în câmpul meu vizual. Nici pe gardieni nu îi mai văd, pe cei pe care îi vedeam în fața porții când eram la sol.

Dumnezeule, cât de întuneric poate fi în afara incintei închisorii. Cu siguranță că întunericul se întinde dincolo de limitele imaginației mele, oceanul și jungla dispar de fapt în neant. Nu pot să-mi dau seama în care copac s-au

aciuat greierii sau în ce zonă se află, dar aerul vibrează de cântecul lor. Greierii... întunericul... liniștea... înmărmurirea... asta e tot, întreaga scenă.

Oricât de paradoxal ar suna, greierii amuțesc pentru o secundă ca să mă lase să conștientizez magnitudinea liniștii. Sunetul greierilor și sunetul liniștii pot părea incompatibile. Te lasă fără suflare. Arătați-mi pe cineva care aude greierii atunci când e gălăgie! Cântecul greierilor e armonia muzicii liniștii. Liniștea se definește în raport cu sunetul greierilor și invers.

Vaietul a încetat.

De aici poți să vezi Zona verde, vreau să spun că poți să o vezi de pe acoperișul culoarului. O carceră de care, până acum, știam doar din auzite. Înspăimântător.

Un felinar cu rază galbenă, oarbă luminează slab împrejurimile. Cu ajutorul lui, poți să vezi totuși două containere, unul în fața celuilalt. În loc de geamuri, ferestrele sunt acoperite cu scânduri de lemn. Interioarele trebuie să fie ca niște cutii de chibrituri cu o singură ușă. Și cu un singur ventilator ce se învârte leșinat din tavan, dând impresia că s-ar putea opri din clipă în clipă. Un ventilator ce te zăhăiește de cap. Cu palele extrem de ostenite. Un roi de țânțari ce par din aceeași familie cu moliile se învârt în preajma luminii gălbui, făcând un halo în jurul ei. Ochii mi se adaptează în sfârșit la întuneric.

Zona verde are și o curte, de trei sau patru metri pătrați, cu doi cocotieri ce cresc în fundul ei, chiar lângă gard. Cocotierii arată înfricoșător și au un aer mistic. Au trunchiurile negre și par mai înalți decât cei din interiorul închisorii. E nevoie să te uiți mult în sus, sus de tot, ca să le cuprinzi cu privirea întreaga măreție. Dar și așa, de aici de unde stau eu, nu vezi unde se termină, pare că vârfurile lor se contopesc cu cerul. Frunzele și fructele cocotierilor s-au amestecat cu norii și cu cerul negru.

Mai văd și o gheretă foarte mică dincolo de garduri. Pare a fi cușca unui animal nemaivăzut. Și ghereta e întunecată. Mai e și un papuan care se ascunde să fumeze Brus[25]. Ca papuanul ce răsucește bețișorul în gură, și acesta stă sprijinit cu spatele de un cocotier și pufăie Brus, în stilul caracteristic.

Pentru o secundă, am senzația că îi văd ochii, că îi surprind privirea, chiar dacă e întuneric și nu-i văd bine fața. Nu îi disting nasul și gura, așa că ar fi imposibil să-i văd ochii. Trebuie să mărturisesc că de aici, de unde stau, nu pot să bag mâna în foc că fumătorul e un papuan, prin urmare e la fel de imposibil de spus, de la distanța asta, dacă fumează Brus. Să fie într-adevăr un papuan? Nu știu. Fumează într-adevăr Brus? Nici asta nu știu. Oare mintea omenească te poate păcăli în așa măsură, încât să treacă peste ce-ți spun ochii și nasul? Cu siguranță. Credința în absurd.

Oricum, decid că e un papuan. Merg chiar mai departe și zic că e un papuan mai în vârstă, care fumează Brus ca bătrânii. În orice caz, vaietul s-a oprit. Cred că, în timp ce eu încercam să mă sui pe acoperiș, cineva i-a închis gura celui care îl scotea. E liniște cât cuprinde.

Ventilatorul e singurul lucru care rămâne nepăsător la ce e în jurul său — se învârte... zornăie în treaba lui... atârnă și el acolo nebăgat în seamă. În jurul lui, o

familie de molii execută un dans ceremonial — roiesc în jurul luminii galbene. Pentru un moment uit de ce și cum am ajuns pe acoperiș. Pentru o clipă sunt o ființă liberă; eliberat din închisoare, eliberat din sistemul închisorii. Mă simt chiar mândru gândindu-mă că sunt singurul om și singurul deținut care s-a apropiat atât de mult de mango. Iată-mă prin urmare aici, cu frunzele astea late care îmi intră practic în ochi. Iată-mă aici, am ajuns în eter, deasupra închisorii, asistând la spectacol, luând aminte la junglă și la ocean, văzându-le cum se fac nevăzute în întuneric.

Până și greierii au tăcut. Și ei înțeleg perfect că acum un alt animal le-a ocupat teritoriul, un animal cu un alt fel de piele, un animal cu un alt fel de sânge, un animal cu un alt fel de halenă. Pare că armonia dintre peisaj și elementele sale constitutive a fost stricată de acest animal incongruent cu întregul. Din acest motiv au înlemnit, și-au înfrânat exuberanța. Doar papuanul mai rămâne, pierdut în lumea lui. Și dacă ar veni potopul, nu i-ar păsa nici cât negru sub unghie de lumea exterioară.

Ochii mi s-au adaptat la întuneric și s-au obișnuit suficient cu peisajul ca să înceapă să-l distingă, conștienți de această lume amuțită. Ideea e să nu fac niciun zgomot, întrucât acoperișul culoarului e făcut dintr-un strat de tablă subțire și cea mai mică mișcare s-ar auzi amplificat, deranjând cadrul liniștit.

Recunosc că singurul lucru de care mă tem e că voi fi tras jos și târât sau împins până la Zona verde sau alte carcere, așa cum i s-a întâmplat Tatălui-copilului-de-câteva-luni. Cu atât mai mult cu cât tind incontrolabil să mă pun în situația bărbatului ce se văita, a bărbatului al cărui vaiet m-a făcut să ajung aici de la bun început, a bărbatului a cărui prezență mă obligă să fac ceea ce fac. Cine știe, într-o altă noapte, aș putea fi eu acesta, redus la un vaiet — aș fi eu cel lăsat acolo să se vaite.

Poate că un altul ar ajunge unde sunt eu acum, căutând-mă în timp ce eu m-aș văita, ar ajunge aici încercând să mă localizeze. Ar ajunge pe acoperișul acestui culoar, înconjurat de frunzele late ale mangoului, și s-ar strecura aici printre greierii care s-au autoproclamat șahi ai acestui imperiu.

Ar trebui să rămân nemișcat, să nu fac altceva decât să mă bucur de această libertate temporară. În orice caz, mă aflu aici dintr-un motiv greu de înțeles — un motiv ce scapă, fără îndoială, oricărei logici. Dar ce contează ce m-a adus aici? Ceea ce contează e acest sentiment al unei libertăți sublime. Am uitat cu totul de durerea de dinți — ce ușurare. Când și când, un puseu mă săgetează din adâncul gingiilor. Dar sentimentul de libertate e atât de puternic, încât durerea proaspăt apărută rămâne o secundă și apoi trece fulgerător.

Greierii sunt niște creaturi fabuloase. Imediat ce am pus piciorul pe teritoriul lor, au amuțit cu toții deodată. Ca un grup de muzicieni care cântă cu toții în punctul culminant al partiturii și apoi, la un semn făcut de dirijorul orchestrei, pun toți instrumentele jos și se ridică. Iar acum, când s-au convins că acest animal ciudat, care le-a deranjat liniștea, nu reprezintă nicio amenințare, se pun din nou pe cântat. De data asta însă e altfel; acum le ia mai multe etape să ajungă unde rămăseseră. Prima dată, unul dintre ei, pe care îl simt ca fiind unul din

greierii mai în vârstă, începe cu o voce puternică — mai puternică decât sunetul obișnuit combinat al tuturor greierilor — o arie cu totul nouă. Continuă fără variații de ton. Apoi i se alătură și alții la intervale diferite. Rezultatul e previzibil. Un cor de o armonie perfectă.

Liniștea și pacea nopții au mai multe fețe — noaptea a devenit un paradox. Teroarea e acum extremă, cerul, mai închis, iar cocotierii, și mai nebuni. Sunetul crengilor tremurătoare și al frunzelor ce se lovesc unele de altele s-a amplificat și se aude perfect. Se aud chiar și valurile oceanului, cum lovesc corpul insulei cu mai multă furie, alăturându-se celorlalte sunete în simfonia nopții. În continuare mi se pare că acest cântec misterios al greierilor e ceea ce ține totul laolaltă.

Creatura asta se află acum într-o relație indisolubilă cu noaptea
Creatura asta înțelege ca nimeni altcineva limbajul nopții
Creatura asta știe totul despre întuneric
Creatura asta înțelege totul despre groază.

Am devenit așadar împlântat în locul acesta. Am devenit parte din peisaj. Toate elementele peisajului conced că ființa asta cu ochi verzi sau albaștri întinsă pe acoperișul culoarului e un element constitutiv al tabloului. Această senzație înviorătoare de calm și sentimentul măreț al unui nou concept de sine mă fac să vreau să mai rămân aici. Nici măcar nu mă gândesc să mă întorc în închisoare.

De fiecare dată când mă aflu într-o astfel de stare, poftesc la o țigară. Un obicei prost. Sau poate bun. Nu știu. Dar am primit întotdeauna cu brațele deschise această dependență, această dorință de a fuma. Uneori, de exemplu în noaptea asta, uit să-mi iau țigările la mine. Mă uit în sus, la cerul întunecat, și îmi e egal dacă am sau nu țigări. Oricum nu pot fuma din simplul motiv că în închisoare nu există brichete. Poate că, dacă aș fi avut țigări, dorința mea s-ar fi intensificat și aș fi coborât de pe acoperiș să-mi aprind una. Și atunci l-aș fi deranjat pe papuan, pe papuanul ce răsucește bețișorul în gură.

Dacă uit de fumat înseamnă că pot să rămân aici mai mult timp, înseamnă că pot să ascult în continuare cântecul greierilor, să ascult în continuare sunetul oceanului, să ascult în continuare sunetul nopții, să ascult în continuare sunetul cocotierilor, înseamnă să las aceste sunete să-mi reverbereze în timpane. Treptat uit de tânguitul și de vaietele ce vin dinspre Zona verde, cele care m-au adus aici la bun început. Nu am oricum ce să fac. Nu am puterea să schimb nimic. Nu sunt altceva decât un hoț de doi lei. O creatură care știe doar să se cațăre pe un acoperiș.

Trebuie să formulăm un motiv logic pentru fiecare acțiune a noastră? Dumnezeule, mintea umană poate fi atât de înșelătoare. Mă aflu aici inspirând încremenirea și măreția nopții. În noaptea asta, cerurile au luat-o razna... dar sunt liniștite. Norii sunt acoperiți de un strat gros de întuneric. Pot doar să simt stelele în înaltul cerurilor, să le simt prezența, să le simt până dispar.

Pentru o clipă, mă întorc cu totul înspre Zona verde, mâna mea dreaptă mă

susține ca un stâlp, capul îmi e la o distanță rezonabilă de suprafața tare a acoperișului. Ăsta e un alt obicei de al meu. Părțile corpului se mișcă inconștient, iau propriile lor decizii fără voia mea, fără ca mintea mea să se implice în vreun fel, fără să țină cont de ce vreau eu. În astfel de momente, aceste părți obraznice ale corpului meu nu mă mai ascultă și găsesc o cale să se miște de capul lor. Nu pun nicio presiune asupra minții mele să le ordone să treacă înapoi la locul lor. Nu opun nicio rezistență când trupul meu se întoarce pe partea dreaptă. Complet întors pe dreapta, cu brațul ca un stâlp și capul odihnindu-se în palma mâinii, aliniind toată musculatura de pe partea laterală a corpului cu mâna, la unison.

Și ochii mei au parte de o experiență neobișnuită, unică, diferită de cea a altor părți ale corpului, atunci când pe neașteptate imaginile din fața lor se schimbă.

Trebuie să existe un motiv pentru care am sărit din câteva mișcări scurte pe acoperiș, ca o pisică. Și e sigur că, odată aflat aici, corpul pare să funcționeze independent de mintea mea — poate pentru că mintea mea rătăcește aiurea, încercând să-și dea seama ce caut aici.

Sunt prin urmare aici, întins într-o anumită poziție. În clipa asta, mi-ar plăcea să spun că e vorba doar despre greieri. Dar nu. Sunt și eu aici.

Poate e ceva ce ține de pacea nopții
Poate e ceva ce ține de indiferența papuanilor la tot ce se întâmplă în jurul lor
Poate e ceva ce ține de natura liniștitoare a mangoului
Orice ar fi are legătură cu toate aceste lucruri.

Poate că se formează o legătură nouă, o conexiune între ceva intern și profund din inconștientul meu și peisajul în întregul său. Un depozit latent de imagini îndepărtate și inaccesibile.

Gânduri încărcate de mirosul de praf de pușcă și război, încărcate de iubire și stejari, încărcate de grâu, de porumbei, de potârnichi, gânduri încărcate de munți. Mai presus decât orice, gânduri despre înserări liniștite și neliniștea intensă trezită de aceste reflecții pașnice, un gând ce mă poartă departe, undeva înapoi în timp, înapoi în țara natală îndepărtată.

Adevărul e că sunt un copil al războiului. Da, m-am născut în timpul războiului. În tunetul avioanelor de luptă. Printre tancuri. Printre bombe. Inspirând praf de pușcă. Printre morți. În cimitire mute. Acelea erau momentele când războiul făcea parte din viața noastră de toate zilele și curgea ca sângele prin venele identității noastre. Un război fără sens, un război fără rost. Absurd. Un război cu obiective ridicole. Ca toate războaiele din istorie. Un război ce ne-a distrus familiile și a pârjolit și a pustiit pământul nostru natal plin de viață, pământul nostru verde și mănos.

Sunt un copil al războiul. Nu vreau să spun prin asta că am fost o victimă. Nici nu vreau să aud de această etichetă. Războiul și-a cerut obolul și continuă să facă victime.

Victime ale focurilor aprinse ale războiului
Victime ale cenușii dezolante a războiului
Pe pragul dintre viață și moarte
Zâmbete disperate să rămână vii; mame bocind, însângerate
Un pământ presărat de dureri ambulante. Suferință și înfometare
Trebuie să o spun. Ascultați-mi strigătul: sunt un copil al războiului
Un copil al infernului. Un copil al cenușii. Un copil al stejarilor Kurdistanului
Sunt bolnav, cu adevărat bolnav. Unde e locul ăsta?
De ce noaptea a devenit atât de înspăimântătoare? De ce nu pot să adorm?
Dați-mi voie să spun ce am pe suflet; dați-mi voie să mă las în voia imaginației și a amneziei.

De unde vin?

Din țara râurilor, din țara cascadelor, din țara cântecelor străvechi, din țara munților.

Aș putea să spun că am coborât de pe piscuri. Am inspirat aerul rarefiat al înălțimilor. Acolo am râs. Acolo mi-am lăsat pletele să-mi fluture în vânt. Într-un sat mic, aflat în mijlocul unei păduri de stejari seculari.

Pe vremuri, războiul ne-a secătuit. Elefanții de luptă ai țărilor vecine porniți să se războiască cu noi ani îndelungați, poftind la pământul nostru viu și ispititor. Năvala picioarelor lor grele și a burților umflate — fiecare colțișor călcat în picioare. Războiul acela nu era războiul nostru. Violența aceea nu era violența noastră. Acel teatru de război nu era opera noastră. Războiul a venit neinvitat. O calamitate a cerului, ca și foametea. Sau ca un cutremur.

Mama obișnuia să ofteze și să zică: „Băiatul meu, ai venit pe lume în ani de pribegie și de surghiun“. Expresia asta era des repetată în anii aceia îngrozitori. Timpuri în care oamenii fugeau în munți de frica avioanelor. Luau cu ei tot ce aveau și tot ce se putea lua. Au găsit refugiu în pădurile adânci de stejari.

Oare kurzii mai au și alți prieteni, afară de munți?

Mame îngrozite... mame ce își înfășau copiii în instinctul matern și fugeau în munți. Tinere ce visau la inimile bărbaților împărțiți pe tabere — atât de multe tabere — și conduși spre frontul războiului. Cete întregi — atât de multe cete — se întorceau morți. Și iarăși stejarii erau singura consolare a visurilor îngropate.

Stejarii aceia falnici
Stejarii aceia jeleau și ei
Stejarii aceia, din munții aceia
Doar ei știu cât de frumoase sunt visurile fecioarelor
Visuri ce rămân agățate pe stânci
Visuri ce mor acolo, în văile munților, mor de tinere

Mor la umbra trunchiurilor noduroase
O viață scurtă, sfârșită în pădurile întunecate
Zile de pribegie și surghiun
Zile de teroare
Zile de întuneric
Zile de durere.

Toate femeile luau până la urmă drumul munților, adunându-și toată puterea în picioare.

Ajungând până aici, găseau refugiu pe stânci și în peșterile întunecate. Sub acoperișurile caselor abandonate, dar amintind încă de o viață așezată. Ca niște lumânări ce ard, dar nu vor supraviețui nopții. Bărbați bătrâni cu pipe lungi de lut. Bărbați în vârstă... sacrificați... lăsați în urmă de cei în stare să fugă... lăsați în urmă de cei tineri. Rămași acolo să-și petreacă nopțile rememorând trecutul, rămași acolo cu amintirile lor până mureau de foame sau de sete, rămași acolo până la sfârșit. Piereau cei mai în vârstă și cei mai vlăguiți dintre ei. Cine nu putea ajunge în munți era sortit să moară. Astea erau regulile, așa stăteau lucrurile în vremurile acelea, la asta te puteai aștepta.

Legea naturii, oricât de crudă ar fi ea. Din pântecul răvășit al naturii au ieșit atât omul, cât și războinicul. Totul s-a amestecat și a devenit negru și amar. Visuri... speranțe... fertilitate... zâmbete... frumusețe... distruse toate.

Acestea erau regulile războiului. Era o perioadă guvernată de dinastia terorii și a morții. Nimeni, absolut nimeni nu avea scăpare. Tați împotriva fiilor, fii împotriva taților. Toți mânați de frică, de nechezatul acelui cal, al acelui cal ce vestea moartea. Totul pictat în culori de coșmar. Și la sfârșit... dragoste.

Ostilitățile s-au intensificat și dinții scrâșneau de atâta ură. Răni vechi au fost din nou deschise și securile războiului, dezgropate din haznaua istoriei, a istoriei urii, și răspândind dihonie, întinzându-se peste câmpurile pe care crescuse odinioară buna înțelegere — pământul nostru natal plin de viață, pământul nostru verde și mănos. Mirosul putreziciunii venea de peste tot. Dușmanii nu-și mai recunoșteau dușmanii. De o parte, trupe cu o hotărâre de fier, luptând în numele religiei. De partea cealaltă, trupe ce luptau și ele în numele religiei. Pe de o parte, ba'athiștii irakieni[26] își goleau cartușele. Pe partea cealaltă, fanaticii iranieni deschideau focul. La mijloc erau casele noastre — casele noastre pustiite. Doi elefanți de război imenși, ce nu aduceau nimic altceva decât durere.

Peshmerga[27] riposta la rândul său din munți. Numele acesta era sinonim cu demnitatea și apărarea pământului natal. Era un război fără sfârșit, ca toate celelalte războaie din istorie. Un război născut din războaie mai vechi. Născute la rândul lor din altele și mai vechi. Un lanț de războaie născute din negura istoriei. Ca și sămânța dușmăniei ce avea să înflorească secole mai târziu în culoarea sângelui.

Aceștia au fost munții care au asistat la spectacol

Aceștia au fost stejarii seculari care au plâns.

M-am născut în creuzetul acestui război. O venire pe lume abominabilă, o naștere puțind a balegă. Toate elementele și-au unit forțele — au complotat până când voința lor comună m-a aruncat în lumea asta. Ca o săgeată eliberată din arcul unui arcaș și îmbibată în otrava suferinței. Suferință și repulsie. Într-un mișmaș de necuviințe și constelații de durere. Război. Un sat abandonat. Bătrâni cu pipe lungi de lut. Și un grajd murdar. Scena e pregătită. Asemenea unui teatru ce imită viața, duhnind a bălegar proaspăt.

Are vreo importanță dacă o ființă umană vine pe lume în astfel de condiții, printre vaci, într-un sat abandonat?
Are vreo importanță dacă o ființă umană vine pe lume într-un paradis, înconjurată de parfumul prosperității?

Fusese grajdul acela anume desemnat să primească dejecțiile unui nou-născut? Să adăpostească mizeriile unui prunc de abia venit pe lume, ale unui nou-născut al războiului? Iată un aforism potrivit pentru asta: „O casă trebuie ținută curată". Dumnezeule, cât de ridicol. Cât de absurd. De-a dreptul insultător. Cum se poate ca un nou-născut lipsit de apărare și mama sa, și mai lipsită de apărare, să fie obligați să îndure mizeria asta? Să faci mizerie? Ce mizerie? Mai era undeva vreun colțișor neîntinat? Toate ulițele, toate satele, toate orașele — toate dând pe dinafară de căcat. Toate clădirile. Toate livezile, toate grădinile. Toate fermele. Toate minaretele. Toate pângărite. Și atunci de unde ideea asta tâmpită de a aduce pe lume un copil într-un grajd pentru vaci? Și, mai exact, printre munți de bălegar. Gândurile mele o iau razna. Sunt sigur că vacile s-au șocat auzindu-mă țipând pentru prima oară și au clătinat din cap uimite.

E remarcabil când o vacă își dă seama că se întâmplă ceva nemaivăzut prin preajmă și că asistă la nașterea a ceva unic. Când o vacă își clatină capul într-un oraș răvășit de război, e posibil ca niște oameni răvășiți de război să interpreteze asta ca pe un gest încărcat de o semnificație profundă și de prevestiri neliniștitoare.

Mama obișnuia să-mi spună: „Când te luptai să vii pe lumea asta, când dădeai ultimele șuturi pântecului meu cu piciorușele tale mici, am intrat într-un fel de transă, nemaipercepând nimic din ce se întâmpla în jurul meu, și mi-am pierdut cunoștința". Știu ce gândiți: ieșirea era strâmtă și capul meu, mare! Să fi avut un caracter rău încă de când m-am născut? Nu, nu. Dispară, dară, gândurile celor privilegiați, gândurile celor ce au la îndemână bisturiul cezarian, această încununare a progresului științific. Mama mea nu mai pusese nimic în gură de multe zile.

M-am născut în vremuri de război. Un război ce a picat ca un baros din ceruri. Și a afectat până și starea mentală și configurația psihologică a unui prunc de o zi — ca bucățile de șrapnel în zonele-cheie ale corpului, s-a întipărit în mine

pe veșnicie. Copilăria e mai tare totuși decât războiul. Spunând asta, simt liniștea de după război, când totul s-a metamorfozat, totul s-a schimbat într-o anumită măsură.

Copilăria e prima noastră bătălie; copilăria e un basm, un poem epic în sine. Oamenii se nasc goi, se nasc mici, în pielea goală, vulnerabili, epopeea a început deja. O copilărie care imită moartea e împletită pe vecie cu ea, într-un flux perpetuu.

Pun pe hârtie aceste reflecții de parcă aș fi un observator, un observator din afară, disecând întâmplările ca la o autopsie, făcând incizii agresive, cu limba ca o lamă ascuțită, tăind adânc în propria carne, în străfundurile sinelui, ca în momentele când te trezești dintr-un coșmar, un coșmar cu o noapte uscată și înghețată, un coșmar în care visezi chiar viața.

Primele mele amintiri din copilărie sunt legate de avioanele de război ce brăzdau necruțător cerul. Avioane de război ce sfâșiau cerul de deasupra satului adăpostit de pădurea de stejari; primele mele amintiri sunt legate de frica ce ne intrase adânc în oase. Doamne Dumnezeule, când se auzeau sirenele, când tunau avioanele, când răgeau tancurile, femeile deveneau spectatorii cei mai avizi. De multe ori mi-am imaginat oameni zăcând morți în găleata craterului făcut de bombele de sute de tone aruncate asupra caselor, asupra locuințelor unde aceiași oameni se născuseră. Molozul, fumul, praful, smogul, undele de șoc, căldura, scânteile colorate, toate la un loc, toate făcându-și loc în sanctuarul intim al minții mele. Cu toate acestea, se credea că e moartea cel mai puțin dureroasă și mai demnă. Chiar și mie mi se pare că e moartea cea mai lipsită de încrâncenare, un scenariu în care acum ești și în secunda următoare nu mai ești.

E posibil să fi moștenit de la mama aceste impresii și această suferință provocată de război. Femeile percepeau războiul ca pe un soi de potop sau taifun. O luptă pentru supraviețuire — și au supraviețuit pe toată durata războiului. Din toate amintirile mele legate de război lipsește cu desăvârșire imaginea bărbatului, a oricărui bărbat. Văd doar femei și copii.

Sunt un copil al războiului
Războiul e ca un mit sau ca atacul unui gigant
Războiul e unul dintre cvadrupleți: se naște împreună cu lipsurile, cu sărăcia și cu teroarea
Viața înseamnă mereu mai mult decât război, mai mult decât lipsuri, mai mult decât neajunsuri
Am crezut mereu că viața se naște din disperare
Am crezut mereu că viața se naște din frumusețea ce se ascunde în spatele disperării. Brutalitatea disperării e dată pe față în toată goliciunea ei, să fie văzută de toată lumea
Viața e etalată asemenea unei cărți deschise, e etalată asemenea picioarelor mătăsoase și fine ale unei femei, asemenea gâtului ei lung, părului ei, părului ei de culoarea vinului roșu
Viața e ca un accident; destinul își vede de treabă neabătut; lumina vieții apare

ca un miracol, ca o explozie ce se domolește într-un final.

Mă dezintegrez și mă dezmembrez, trecutul meu derizoriu e făcut țăndări și împrăștiat în vânt, nu mai e de mult un întreg, e incapabil să se reîntregească vreodată. Întreaga colecție de scene ce îl alcătuiesc se perindă ca paginile unei povestiri zguduite din temelii. Am impresia că în culturile estice există ceva care îi frânează pe oameni — mintea se maturizează mai târziu, ajunge la potențialul său maxim cu întârziere. Și adesea oamenii nu-și dau seama ce înseamnă cu adevărat să ajungi la o astfel de înțelepciune și de deschidere. Viața noastră crește, evoluează sărind din piatră în piatră, de la fundația așezată de familie la timpul petrecut alături de prieteni, de la prieteni la alți prieteni, de la orașul natal la alt oraș, la altă iubire, la altă viață și la altă moarte.

Trebuie să mărturisesc că nu știu cine sunt și ce am devenit. Mi-am analizat trecutul iar și iar. Părți din trecutul meu au fost descătușate de moartea celor apropiați. În schimb, altele sunt împietrite, au devenit imuabile în mintea mea. Pe măsură ce înaintez în vârstă, imaginile se grupează în insule coerente, dar care nu își pierd caracterul fragmentat și dislocat. Viața e plină de insule, insule ce par în relație cu celelalte ca niște țări străine.

Iar școala — o structură care pe mine m-a îngrădit dintotdeauna. Singurul lucru pe care l-am învățat acolo a fost să evadez. Tehnici necesare de evadare, tehnici esențiale. Tehnici de evadare ce prefac întâmplările din viața reală în episoade și peripeții fantastice, prefac realitatea în cel mai strălucit mod.

Să evadez la venirea unui câine de pază, ce se năpustește pe poarta din spate a grădinilor luxuriante împrejmuite
Să evadez ca să pot face pe hoțul
Și să intru în livada de caiși îngrădită a unui bătrân ursuz, a cărui singură armă e toiagul său
Să evadez ca să fur ouăle unei curci amețite de amor; să mă pierd apoi în câmpurile aurii de grâu, câmpuri ce străjuiesc satul
Să evadez de la școală
Să evadez ca să nu mă prindă țăranul în livadă
Anotimpurile; amorțeala iernii lungi.

Să evadezi și să rămâi intransigent sunt două poziții inconciliabile, două poziții ce nu acceptă compromisuri. Virtutea fiecăreia se reflectă în modul în care omul arată de ce e în stare, face dovada voinței sale, a tenacității, a spiritului său liber.

M-am îndrăgostit de două ori. Iubirea. Probabil capitolul cel mai puțin rezolvat al vieții mele. Iubirea între doi oameni. Rezonând cu armoniile cânturilor din vechime, izbucnind ca apa proaspătă a izvoarelor minerale, debordând ca viziunile stârnite de omniprezența cerului celui mai albastru. Întâlnirile cu iubirea, întâlniri rare, de fiecare dată cineva special, de fiecare dată o

întâlnire specială.

Îndrăgostit până în pragul disoluției
Îndrăgostit până în pragul lacrimilor
Îndrăgostit până când stomacul se revoltă și refuză să mai primească mâncarea
O formă aparte de atracție
O ecologie aparte a seducției
O strategie aparte de evadare
Adevărurile cele mai grele coagulate de doi oameni.

Iubirea, precum aceea simțită pentru o fată *ašāyer*[28], bijuteria clanului său; iubire, dor pentru o fată *ašāyer*, dor pentru mândra fecioară a neamului ei; iubire, dorință pentru o fată *ašāyer* în migrația nomadă sezonieră; iubire pentru o fată *ašāyer* călare pe o iapă cu coamă de aramă; iubire pentru o fată *ašāyer* în transhumanță pe o iapă zglobie.

M-am îndrăgostit pe un deal unde am fost vrăjit de mirosul înțepător al anghinarei
M-am îndrăgostit într-o zi de primăvară
M-am îndrăgostit și de mirosul florilor de mușețel
M-am îndrăgostit în timp ce eram așezat pe tronul de piatră al munților
M-am îndrăgostit în timp ce eram scufundat în speranțe și visuri
M-am îndrăgostit în timp ce mă adânceam în neliniștea tinereții
M-am îndrăgostit în timp ce eram cu privirile ațintite asupra orizontului
M-am îndrăgostit în timp ce orizontul ducea departe măreția demnă a tribului migrator — trib ce își ducea departe fiica.
M-am îndrăgostit în timp ce tribul trecea pe lângă mine, călători mergând pe drumul lor în timp ce eu am rămas acolo, în mijlocul satului din adâncul pădurilor de stejari.
M-am îndrăgostit în timp ce ei se îndepărtau, încet, pas cu pas, spre o destinație pierdută.

Acum, la mai bine de treizeci de ani, uitându-mă înapoi la emoțiile și la purtarea mea de atunci, nu mai găsesc drumul de întoarcere, nu mai pot să intru din nou în acea stare. Mai păstrez însă cenușa acelor sentimente — să reușesc să mă apropii măcar de acest moment îndepărtat e tot ce pot să obțin în urma încercărilor mele.

—

Sunetul făcut de o pisică e profund ezoteric, un sunet ce vine parcă din altă

lume, un sunet profund misterios, un sunet ce-ți face pielea de găină. Un mieunat slab vine de dincolo de Zona verde. Pisicile te fac mereu să te gândești la ceva ocult. Mai ales atunci când sunt implicate în vreo acțiune ce are loc la crepuscul îți dau o stare de nelinişte și teamă. Te sperii chiar și când ești la tine acasă și pisica ta întoarce bucătăria cu fundul în sus, dărâmând niște vase. Vă dați seama cum e când pisica e una străină, iar sunetul scos aduce mai mult cu un vaiet decât cu un mieunat.

Îmi e clar că asist la o aliniere incomprehensibilă a evenimentelor: întunericul nopții, ochii pisicii, cântul greierilor, spiralele moliilor și, acum, sunetul făcut de pisică. O dinamică neobișnuită ce sugerează inconștientului că urmează să se întâmple ceva de o importanță majoră, un eveniment iminent va avea loc în apropiere. Animalele sunt mereu cu un pas înaintea oamenilor pentru că se bazează pe intuiție. Nechezatul nefiresc al cailor, agitația câinilor, aerul de nelinişte transmis de sunetele făcute de porci, cântecul cocoșilor la o oră nenaturală… fiecare poate prevesti un eveniment îngrozitor.

Încerc să apelez la firavele mele cunoștințe în domeniu pentru a interpreta sunetele scoase de pisică. În așteptare, îmi încordez mâinile și picioarele cu toată forța mea fizică și mentală. Într-un final, pisica își face apariția din spatele unuia dintre containere, cel a cărui ușă e vizibilă din poziția mea. Se apropie într-un ritm constant. Mersul ei amintește mai degrabă de maniera în care o pisică traversează o porțiune în care nu vrea să rămână nicio secundă în plus. Citesc mintea pisicii și văd că vrea doar să depășească cât mai repede zona aceea. Mi se pare, prin urmare, că acea dorință de a se face nevăzută se ghicește și în mișcarea picioarelor mici.

Când ajunge la pragul ce separă haloul produs de lumina galbenă de la felinar și întunericul nopții, pisica dispare cu un salt impresionant. De la distanță nu-mi dau seama ce culoare are, dar imaginea unei pete negre mi se întipărește pe vecie pe retină indiferent de culoarea reală a blănii sale. În saltul său final peste granița dintre lumină și întuneric, pisica dărâmă niște mese și scaune, întrerupând liniștea scenei.

Deodată, în câteva secunde, siluete ce par niște fantome ies din camere. Cineva fuge în direcția întunericului cu o viteză uluitoare, în timp ce alte figuri masive își fac apariția. Primul om, cel ce încearcă să scape, strigă de mai multe ori, scoțând niște sunete ce-ți sparg timpanele. În doi timpi, e lângă papuanul rezemat cu spatele de cocotier. Instantaneu, tipii solizi — pe care îi recunosc imediat ca fiind gardieni australieni — își îndreaptă lanternele înspre fața evadatului. În mod evident e unul dintre deținuți. Gardienii sunt trei în total. Patru, de fapt, dacă îl punem la socoteală și pe papuanul care mai adineauri se sprijinea de cocotier. Motivul pentru care nu-l consider pe papuan gardian adevărat, ci doar un simplu figurant e acela că, în închisoare, papuanii sunt în general lipsiți de orice autonomie și putere. Se află aici doar pentru că sistemul e obligat să-i accepte în virtutea înțelegerii inițiale.

Deținutul e acum luminat de lanterne; lumina lor cade direct pe fața și pe corpul său și îl face ușor de recunoscut. Un bărbat aproape gol, având pe el doar

niște chiloți. Se vede că a purtat haine, dar, dintr-un motiv necunoscut, și le-a dat jos. Poate că alții l-au dezbrăcat. La o primă impresie văd câteva detalii care mă îngrozesc: e foarte slab, atât de slab, încât coastele îi împung pielea, e înalt, cu capul ca un craniu plešuv și două adâncituri sub pomeți. Emaciația sa ieșită din comun face ca brațele și picioarele să-i pară mai lungi decât sunt. Ochii săi... nu, nu pot să spun nimic despre culoarea și mărimea ochilor săi, pentru că nu le disting, dar le simt. Sunt înspăimântați. E limpede din felul în care se ascund în găurile cavernoase ale craniului.

Deținutul stă cu spatele la gheretă, se holbează direct în lumina lanternelor. Gâfâie și pufăie. Sunetul respirației sale ajunge până la mine, ne unește, pe greieri și pe mine, se confundă cu greierii ce au amuțit acum. Se află în poziția unui luptător încercuit de dușman.

Până acum câteva clipe, papuanul plutea cu capul în nori, sprijinit de cocotier, dar acum revine cu picioarele pe pământ, alăturându-se într-o clipită gardienilor. Își pune și el raza lanternei pe fața extenuată a deținutului. Practic, de îndată ce se dezmeticește, papuanul merge în zona unde se află gardienii, merge pentru a fi alături de ei, merge să se pună în spatele lor de parcă ar sta la o coadă. Ochii deținutului și lumina lanternelor se înfruntă. Câteva momente doar asta fac, se duelează. Cu lanternele îndreptate înainte, gardienii fac pe nesimțite câțiva pași în față.

Deținutul nu se clintește din loc. Doar își încleștează pumnii. Ca un animal gata de atac, se apleacă ușor înainte, pregătit să sară. Strânge furios din dinți, iar buzele îi dezvelesc dantura. Parcă ar fi un câine mânat de o forță înspăimântătoare, scoțând mârâieli înfundate. Dar sunetele slabe ale deținutului doar îi fac pe gardieni să mai înainteze un pas. Iar conurile de lumină ale lanternelor îi țintesc fața și ochii cu și mai multă agresivitate colectivă. Poate că așa se înțeleseseră, să îndrepte lumina puternică în pupilele lui și să-l buimăcească. Vor să-l năucească de cap înainte de asaltul final.

Un răget neașteptat… venit de nicăieri... inconștient… deținutul reacționează urlând furios. Gardienii sunt obligați să se retragă. Pierd tot terenul câștigat mai devreme.

Deținutul urlă cu o ferocitate greu de închipuit; o cutie vocală atât de mică, alimentată doar de plămâni, cu sprijinul câtorva organe și părți ale corpului — cum poate ființa asta umană să scoată niște sunete atât de puternice? Scoate un singur astfel de țipăt. Dar fără îndoială că răcnetul său s-a auzit în închisorile Delta și Oscar. Cu siguranță că sunt în aceste închisori oameni care nu dorm și care au auzit urletul acesta subit și inexplicabil. L-au auzit și acum se uită probabil unii la alții întrebători. Apoi își concentrează din toate puterile auzul, dar nu reușesc să-și dea seama ce se întâmplă. Își îndreaptă probabil din nou privirea în direcția unde era țintită inițial.

Deținutul nu se mulțumește cu acest urlet singular. Ca un sportiv angajat într-o luptă corp la corp, își ridică piciorul drept cât de sus poate, apoi lovește cu el în pământ. Apoi strigă la gardieni, înjurându-i în față: „Nemernicilor, nemernicilor, mama voastră de nemernici!“. Până la momentul acela, nu mai

văzusem pe nimeni cu o flexibilitate atât de mare, nu mai văzusem pe cineva care să-și poată ridica piciorul atât de sus. Practic, și-a ridicat piciorul mai sus de cap. Forța și puterea de distrugere a piciorului său lovind pământul sunt ca cele ale unui bici și sunt de ajuns să-i facă pe gardieni să se strângă unul în altul cu lașitate; fac nu unul, ci mai mulți pași în spate și, pentru câteva momente, pierd controlul lanternelor. Sunt convins că, dacă nu ar fi fost atât de mulți, s-ar fi pișat pe ei de frică. Poate chiar au făcut-o — nu pot să-mi dau seama din poziția mea. Eu unul nu am făcut-o, nu simt niciun lichid călduț scurgându-mi-se pe picior. Sunt șocat, dar pentru asta pot să bag mâna în foc.

Gardienii sunt speriați. Unul dintre ei pornește imediat walkie-talkie-ul și bolborosește ceva aprins. Sunt în mod clar debusolați și nu știu ce să facă.

Deținutul ăsta e extraordinar, o ființă incredibilă. Absolut de necrezut. Cu câteva clipe în urmă, văzându-i coastele, am avut o senzație ciudată de milă și de repulsie, dar acum sunt uimit de ființa formidabil de feroce care s-a dovedit a fi. Iar ochii aceia… Am senzația că mă uit în ochii unui leopard.

Papuanul e cel mai placid dintre toți. Stă pur și simplu ținându-și lanterna în direcția deținutului. Dar o face relaxat și calm, o ține fără să facă vreun efort. E doar un om cu sânge rece, calm și relaxat, ceea ce explică cum poate sta așa, atât de indiferent. Nu e nici pe departe speriat precum cei de lângă el, colegii săi îngroziți. Mai degrabă pare că îndreaptă lanterna spre deținut pentru a se mai uita o dată la mușchii slabi ai acestuia. Felul cum își mișcă lanterna te trimite cu gândul la un detectiv și e evident că inspectează brațele, picioarele, coastele, gâtul și bicepșii deținutului. Fără îndoială că mintea papuanului încearcă să găsească un răspuns la întrebarea: ce dracu mai e și asta? Se întreabă probabil de unde provine puterea asta, încearcă să ghicească din ce mușchi, din ce fel de mușchi.

Oamenii sunt, în fond, construiți toți la fel. Chiar și în situații neprevăzute, pot fi seduși de miraculos, seduși de fascinația emanată. Cu toate acesta, neprevăzutul stârnește și frică. În acest caz particular, mi se pare foarte normal să-ți fie frică.

Gardianul ce vorbea la walkie-talkie s-a îndepărtat cu totul de scenă. În tot acest timp, deținutul își strânge pumnii, pironindu-i cu privirea pe gardieni. Sunt sigur că de data asta are puterea lăuntrică și capacitatea de a-i pune pe toți pe fugă cu încă un răcnet, adică atât pe gardieni, cât și pe papuanul impasibil.

Deodată își fac apariția câteva grupuri de bărbați, intrând în scenă din direcția în care a dispărut gardianul vorbind la walkie-talkie. Sunt grupuri formate din câțiva oameni ce ies din camere și se îndreaptă direct înspre deținut și înspre gardienii ce-l înconjoară. Sunt tipi solizi, musculoși. Gardianul cu walkie-talkie li se alătură, venind din urmă. Dirijează scena cu precizie. A chemat Forțele de intervenție. Sunt aceiași indivizi care l-au agresat și înjosit pe Tatăl-copilului-de-câteva-luni.

Am avut întotdeauna un talent special la matematică. Am înmulțit cele câteva grupuri de patru indivizi și mi-au ieșit douăzeci. Punând încă doi, sunt douăzeci și doi. Plus ceilalți doi ce se aflau deja acolo, douăzeci și patru. Plus papuanul și gardianul cu walkie-talkie: în total, douăzeci și șase de bărbați.

Rinoceri împotriva unui leopard. Așa îi văd pe bărbații din această arenă. Da, așa, douăzeci și șase de Rinoceri și un singur leopard. Rinocerii — adică gardienii. De fapt sună mai bine Rinoceri, cred că li se potrivește mai bine. Cel puțin pentru scenografia din noaptea asta, numele acesta e foarte important. Cu siguranță.

Toți până la ultimul Rinocer poartă mănuși negre. Mănușile astea au ținte metalice. Ca mănușile de luptă sau ceva asemănător. Desigur că nu puteam să observ de la distanța asta detaliul cu mănuși și țintele lor de metal, e ceva ce știam deja de la alți deținuți care au trebuit să îndure la rândul lor pedeapsa mănușilor acelora. Mi s-a confirmat oricum ulterior că nu erau mănuși obișnuite.

Așa procedează ei — mă refer la Forțele de intervenție. Sunt solicitați în orice situație în care cineva trebuie chelfănit sau, cum se întâmplă de cele mai multe ori, doar imobilizat la pământ. Înainte de a interveni în aceste incidente, își pun mănușile. Însăși punerea mănușilor e un avertisment. Un avertisment care spune că sunt gata de luptă, așa că deținutul se îndreaptă spre cel mai apropiat cocotier și se încolăcește în jurul lui. Un comportament cel puțin ciudat. Îmbrățișează copacul cu bicepșii și își întoarce capul în direcția Rinocerilor. Pare o relație de amor între cei doi — între cocotier și deținut, adică. Imaginea bicepșilor și parțial a coapselor în jurul trunchiului și disperarea cu care îl strânge reîntăresc impresia de relație amoroasă.

Cu deținutul în poziția aceasta, Rinocerii dau năvală; nu înaintează spre el pășind, ci năpustindu-se de-a dreptul. Se aruncă asupra lui într-un mod care sugerează că vor să-l încolțească, ca la vânătoare. Au de gând să-l încercuiască și să-l facă praf în tăvălugul brațelor și picioarelor lor. Și, din punctul lor de vedere, intenționează să-și îndeplinească sarcina cât mai eficient cu putință.

Fără să stea pe gânduri, deținutul sărută trunchiul copacului — de la distanță, ramurile copacului par să mângâie drăgăstoase adierea delicată. Sărutul deținutului pe scoarța cocotierului e un omagiu adus frumuseții aparte a ramurilor și fructelor sale, dar e și un fel de înnobilare a freamătului subtil ce le înfioară, a freamătului ce adie printre ele. După sărut, deținutul se desprinde de trunchiul copacului. Îi înfruntă pe Rinoceri. Își strânge pumnii, dar lasă un deget să se înalțe liber. E ca un dictator ce dă un ordin:

— Ascultați, toată lumea să asculte aici! Azi sunt profet.

După ce rostește aceste cuvinte, renunță la postura dominantă de mai devreme, căpătând alura unui profet respectabil ce ține o cuvântare în fața discipolilor săi. De data asta, apelează la un ton mai așezat, lungește pronunția cuvintelor și își începe proclamația:

— Așadar azi sunt profet. Mă aflu aici și voi continua să rămân aici până îi voi aduce pe toți pe calea cea dreaptă. Tovarășii mei, discipolii mei iubiți care m-ați însoțit mereu, discipolii mei alături de care voi rămâne mereu, astăzi e ziua răzbunării. Astăzi e ziua răzbunării împotriva celor ce au înlocuit virtutea cu nedreptatea. Astăzi e ziua răzbunării împotriva celor ce, noaptea trecută, mi-au omorât soția și mi-au luat copilul ca pradă de război.

Rinocerul cu walkie-talkie continuă să transmită ceva prin stație. Ceilalți Rinoceri sunt acum într-o stare afectivă și mentală diferită de cea în care se aflau

când au venit aici și se uită inexpresivi la deținut, se uită pur și simplu fix, în timp ce unii își îndreaptă lanternele în direcția lui pentru a vedea mai bine scena.

Deținutul continuă:

— Suntem cu toții ființe umane. Ființe umane ce țin la alte ființe umane. Aceasta e calea cea dreaptă. Și ăsta e și necazul umanității. Oameni care țin la alți oameni. Oameni care se opun încarcerării. Nu oameni care se întorc împotriva altor oameni. Nici măcar oameni care se întorc împotriva acestui cocotier. Și acest cocotier e, la rândul său, o ființă umană. Cocotierul acesta e iubita mea. Nu este oare adevărat că oamenii răi mi-au omorât soția? Dar, în această noapte, cocotierul acesta se înalță în abisul cerului fără stele, încarnând sufletul soției mele. Acesta este adevărul. Tovarășii mei, *oamenii țin la oameni. Oamenii nu se întorc împotriva altor oameni.* Astăzi, discipoli ai mei, e ziua răzbunării. Astăzi mă aflu aici ducând mai departe tradiția lui Moise, mă aflu aici ducând mai departe tradiția lui Iisus, mă aflu aici în calitate de profet al timpurilor mele, mă aflu aici, astăzi, chiar în acest loc, alături de acest cocotier, alături de iubita mea, ca să vă transmit vouă, tuturor, următorul mesaj: *oamenii țin la oameni, oamenii nu se întorc împotriva altor oameni*. Vă invit pe toți să pătrundeți sensul acestor cuvinte.

Unul dintre Rinoceri încearcă să intre în dialog cu el, întrebându-l:

— Și acum ce-ai vrea, să-ți pui hainele pe tine ca un băiețel cuminte și să mergi să faci nani?

Profetul răspunde, schimbând încă o dată tonul:

— Tu, papuanule, știai că ești cel mai respectat om de pe insulă?

E clar că judecata privind locul și geografia funcționează încă bine. E de asemenea clar că înțelege foarte bine identitatea culturală a celor cu care are de-a face, cuvintele sale sugerează că știe să stabilească o relație de la egal la egal cu lumea oamenilor obișnuiți și cu pământul care îl ține.

Continuă:

— Știu că ești cel mai respectat om de pe insulă. Cunosc de asemenea foarte bine mirosul emanat de bocancii pe care îi porți. Știu că miros a căcat și a mizerie. Dar asta nu are nicio importanță. Ceea ce contează e dictonul *oamenii țin la oameni, oamenii nu se întorc împotriva altor oameni*. Tu ești un om bun, dar am avut o revelație în care mi s-a arătat că, într-o bună zi, emisari ai răului o să-ți ordone să mă omori. Nu te teme. Nu spun că tu mi-ai omorât soția. Cu toate astea, aici, chiar lângă acest cocotier ce o încarnează pe iubita mea, chiar aici te acuz că într-o zi vei sări asupra mea, într-o zi vei fi păcălit, vei gusta din fructul răului și apoi te vei întoarce împotriva mea.

Imediat ce își încheie discursul, îmbrățișează din nou cocotierul și îl sărută de mai multe ori. Se întoarce apoi în poziția inițială și strigă:

— Acceptați asta. Acceptați că acest copac e îngerul meu păzitor. Acest copac e îngerul meu salvator. Vreau să mă dizolv în trunchiul lui. Eu. Eu.

Declamă cuvântul „eu“ în mod repetat cu o convingere și o forță remarcabile.

E evident că papuanul a rămas trăsnit. Profeția aceasta trebuie să sune înspăimântător pentru oricine. Se văd totuși compasiunea și bunătatea față de

Profet în comportamentul papuanului, acesta fiind probabil flatat că a fost numit „cel mai respectat om de pe insulă“. Papuanul se mișcă de parcă ar vrea să-l îmbrățișeze pe Profet și să-i pună, totodată, cătușe. În acest timp, i se adresează deținutului cu o voce moale:

— Frate, frate, pleacă de lângă copac. Vino încoace. Mergi înapoi în camera ta.

Profetul nu-l lasă să continue și strigă la el:

— Tu mi-ai omorât soția? Zi, tu mi-ai omorât-o?

Își reia postura agresivă și înaintează în direcția papuanului, ce păstrează o distanță de siguranță față de el. Și în acest punct, în această înaintare, îl prind în ambuscadă Rinocerii, punându-l la pământ în câteva secunde și imobilizându-i mâinile la spate. Metoda lor e rapidă și violentă, iar Profetul e strivit ca o bucată de carne sub greutatea brațelor și picioarelor lor. Două mâini cărora nu li te poți opune îi prind capul; gâtul și părul său scurt umplu căușul palmelor lor mari. E țintuit la pământ.

În poziția aceasta, fața îi e strivită de sol, o suprafață atât de aspră și de rugoasă, că mi se face rău numai când îmi imaginez ce trebuie să simtă. Fiecare părticică a corpului său se află complet sub controlul copitelor puternice, iar unul dintre Rinoceri își pune genunchiul în adâncitura spatelui său, apăsându-l vârtos. În situația în care e, Profetul nu poate mișca niciun centimetru. Toată această violență și imobilizare strivitoare e probabil urmarea manevrei de bici a piciorului său de la începutul acestui fiasco. În orice caz, aceasta e scuza invocată de Rinoceri. Merg după principiul de a răspunde forței cu forță. În realitate, măsura violenței îndreptate împotriva corpului Profetului e echivalentă cu puterea pe care el a luat-o de la ei.

Obiectivul acestei desfășurări de forțe e să-l anihileze și cred că își ating scopul destul de bine. Până nu demult era Profetul, acum e pur și simplu un om strivit.

Cu fața lipită de sol, strigă cât poate de tare. Își strigă mama de câteva ori, fără să adauge vreun nume. Strigă doar: „Mama, mama“. Dar, în timp ce articulează „mama“, strigătul său e întrerupt și apucă să spună doar jumătate de cuvânt. O parte din gură și din buze îi sunt strivite de pământ. Chiar acolo, pe pământ, cuvintele îi sunt înăbușite.

Rinocerul care își ține genunchiul pe spatele Profetului e pornit să pună și mai multă presiune. Profetul încearcă să le atragă atenția asupra durerii provocate de imobilizarea violentă. Scoate doar cuvinte disparate și neterminate, de genul: „Brațul meu! Gâtul meu! Spatele meu!“.

Din câte îmi dau eu seama, papuanul e acum cuprins de o avalanșă de emoții, de milă și de compasiune, iar frica de la începutul conflictului a dispărut cu desăvârșire. Dă din mâini de parcă ar vrea să-l elibereze pe Profet din copitele Rinocerilor. Dar știe și el, mai bine decât oricine altcineva, că nu are puterea să intervină astfel încât să schimbe ceva sau să spună ceva care ar putea duce la eliberarea lui. Rămâne neputincios și agitat, știind că nu poate face nimic cu adevărat.

Rinocerul care nu lasă din mână walkie-talkie-ul pe toată durata desfășurării evenimentului continuă să transmită informații de la locul acțiunii, fără să dea vreun semn că ar fi afectat de ce se întâmplă. Poate că tocmai le dă un raport superiorilor, spunându-le că totul merge strună, iar conflictul e dezamorsat. Acum mâinile Profetului sunt încătușate și unul sau doi Rinoceri îi țin picioarele imobilizate. Ceilalți și-au luat mâinile de pe el și mănușile sunt date jos.

Profetul geme. Un geamăt care seamănă cu cel ce m-a făcut la începutul nopții să urc pe acoperișul coridorului.

Gemi fără cuvinte, fără sensul dat de cuvinte
Gemi, poate chiar te vaiți
Și poate chiar plângi
Și poate toate la un loc
Te tânguiești. Gemi. Te vaiți. Plângi.

Preț de câteva clipe Profetul zace acolo simțindu-se ușurat, zace acolo eliberat de strânsoare. Toracele său nu mai e strivit de pământ. Capul și gâtul îi sunt sucite într-o parte și i se vede numai jumătate din față. Are probabil spume la gură, dar e greu să-ți dai seama de la distanța asta.

Un singur Rinocer a rămas acolo, așezat pe vine, restul s-au dispersat. Câteva clipe mai târziu, un alt grup își face apariția în scenă. Oameni îmbrăcați în alb vin din direcția policlinicii. Ca orice cadru medical respectabil, cară niște genți. În orice societate cu practici similare, acest grup e descris de obicei ca „Echipă medicală de intervenție“ sau „Echipă medicală de urgență“. Iar uneori e adăugat ceva de genul „Echipă de intervenție pentru acordarea de asistență medicală la fața locului uneia sau mai multor persoane vătămate“. Termenul „la fața locului“ e foarte important aici, de obicei vorbitorul încercând să pun accentul pe el. În orice caz, specificul acestui grup e strâns legat de intervenția rapidă. E important. E necesar. E interesant că toți, în orice scenariu, se ocupă de persoana sau persoanele vătămate de parcă s-ar grăbi foarte tare sau ar fi intrat în panică. Și în cazul de față, acest tip de comportament profesional e desfășurat fără nici cea mai mică greșeală. Un grup de câțiva indivizi. Cu genți medicale. Îmbrăcați în alb. Mișcându-se grăbiți. Există mereu o femeie sau mai multe printre ei. Ca și cum prezența femeilor ar fi obligatorie.

Când ajung lângă Profet pentru a-i acorda asistență medicală, Rinocerii s-au făcut deja nevăzuți. Desigur. În mintea Rinocerilor, e clar că intrarea echipei medicale de intervenție e semnalul că trebuie să se retragă și că operațiunea a fost încheiată cu succes. Femeia aceea. Una dintre asistente, adică. Sau o femeie-medic. Sau o femeie-psiholog. O femeie cu una din aceste meserii. Femeia îngenunchează lângă corpul ologit. Acest corp strivit sub genunchi. Corpul Profetului.

Imediat, echipa medicală își începe examinarea. O femeie într-o uniformă albă, în lumina unei lanterne puternice, îi atinge spatele. Corpul tresare ușor. Se

mișcă de parcă ar fi simțit o înțepătură. Apoi femeia îi pipăie coastele și, din nou, corpul profetului tresaltă. E mai mult decât un tresărit, e un fel de convulsie. Apoi degetele femeii trec la gât și la cap. Alt tresărit. E ca și cum atingerea mănușilor i-ar face corpul să se cutremure și să se prăbușească. Să fie oare mănușile asta atât de zgrunțuroase sau de tăioase? Nu, problema nu e textura neplăcută a mănușilor sau a instrumentelor medicale folosite. Nu asta contează. Ceea ce contează e tresăritul corpului Profetului la orice atingere. Sau mai bine zis, felul în care se zguduie de parcă ar vrea să iasă din propria-i piele.

În timpul acestor investigații, unul din bărbații în alb își aprinde lanterna. Și-au acordat singuri dreptul de a-și folosi echipamentul așa cum cred de cuviință, de a-și folosi lanternele așa cum au chef. Face parte din rolul lor. Femeia în echipament alb pipăie aproape toate părțile corpului Profetului și apoi se apleacă, se coboară și mai mult și îi șoptește ceva.

Nu e clar ce i-a spus la ureche. Dar, orice ar fi fost, pare să funcționeze. Fără să se consulte cu altcineva, îi cere unuia dintre bărbații în alb să deschidă o sticlă de apă și îi dă Profetului niște pastile. Capul și maxilarul Profetului îl fac să semene cu o capră ce primește pastile din mâna păstorului. Înghite pastilele fără să pună mâna pe ele. Aplicând o ușoară presiune, femeia îi deschide gura și toarnă înăuntru un pumn de pastile. Apa le face să alunece pe gât.

Profetul e neputincios. Profetul e pasiv, a fost dezonorat. Profetul a fost obligat să se supună. Ca o capră sau alt animal îndobitocit. Parcă aș vedea o oaie și un păstor — asta e imaginea care îmi vine în minte.

După ce el înghite pastilele, femeia își deschide geanta — genul de geantă pe care o cară orice medic, genul care se deschide din ambele părți, genul plin cu recipiente cu pastile, accesorii pentru bandajarea rănilor și tincturi pentru sterilizare. Profetul zace în continuare la pământ. În mod limpede, Rinocerilor nu li se pare că e suficient de sigur să-i elibereze mâinile și să-l lase să stea în fund sau măcar să se întoarcă. Cu câteva mișcări rapide, femeia se ocupă de spatele Profetului. Acum se vede că e plin de sânge. Toți acești pași sunt făcuți cu precizie și rapiditate și, odată executați, femeia își trece degetele cu căldură prin părul Profetului. Gesturile sale amintesc de cineva mai în vârstă încercând să consoleze un copil. Grupul medical pare mulțumit că și-a încheiat misiunea cu succes. Câțiva zâmbesc, zâmbesc spre Rinoceri, și apoi ies din scenă.

Acum Profetul a rămas singur. Rinocerii s-au dispersat. Unii dintre ei au părăsit scena escortându-le pe asistente. În tot acest timp, pieptul Profetului rămâne lipit de sol. Gâtul îi e sucit. Picioarele îi sunt inerte și lipsite de viață. Singura schimbare în situația lui e că i s-a aplicat ceva tratament pe scobitura spatelui și pe umăr și că nu mai e niciun Rinocer care să-i țină picioarele imobilizate. E ca o victimă de război al cărei corp a fost dat la o parte, abandonat pe marginea câmpului de luptă. Rinocerii stau la câțiva metri distanță de el și de corpul său nemișcat. Niciunul dintre ei nu mai simte nevoia să îndrepte conurile de lumină ale lanternelor înspre el.

—

S-a înnoptat. A venit în sfârșit noaptea. Măreția nopții, solemnitatea care o face să fie ceea ce este, s-a instaurat în sfârșit.

E din nou liniște. O liniște ce se strecoară pe sub pielea nopții. Încet, dar sigur, liniștea nefirească de mai devreme pune din nou stăpânire pe peisaj. Sunetul crengilor foșnitoare ale cocotierului și adierea brizei liniștite printre frunzele sale se amplifică și amăgesc urechea. Iar valurile oceanului se aud furibunde, măturând corpul insulei cu o furie crescândă.

Întunericul cerului își face și mai mult simțită prezența. Norii par să fie niște scări ce coboară înspre pământ. Sau poate că pământul a înălțat scări spre nori, iar întunericul firmamentului se retrage și mai departe. Boarea cerului și a norilor domină întreaga scenă.

Brațul. Spatele. Coastele. Iată că, din nou, corpul mi se mișcă de capul lui. Sus pe acoperiș, unde cea mai mică mișcare se aude amplificat, această acțiune poate provoca un adevărat vacarm. Și iar toate acestea se întâmplă fără aprobarea minții mele absente. Mintea mea e din nou la cheremul corpului neascultător și recalcitrant. Deși nu aș putea interpreta asta ca pe o revoltă împotriva ordinelor directe, întrucât nu s-a specificat nimic în acest sens din turnul de control al minții. Voi reformula ce am spus, lucrurile stau de fapt în felul următor: stau exact în poziția dictată de corp unei minți letargice — mintea îmi e amorțită, iar corpul răsculat e liber să dicteze termenii. Acum mâinile îmi sunt sub cap ca niște perne și mă uit în sus înspre cer. În poziția asta, mă detașez de scena cu personajele Profetul și Rinocerii.

Doar câteva ramuri ale mangoului mai intră în câmpul meu vizual, pe lângă o porțiune din cer — chiar dacă imaginea cerului nu se distinge aproape deloc. Cerul nu seamănă deloc cu un cer. Nu e nicio stea pe el. Niciun nor. Nicio culoare, doar întuneric beznă. Și, din nou, liniștea nopții. Iar auditoriul din jurul meu s-a transformat din nou în gazda unui festival al greierilor.

Și de data asta se întâmplă la fel: același greier dă tonul. Din când în când se oprește din cântat. Apoi, după câteva secunde, cântecul monoton erupe din nou — sunetul acesta care e tema principală a reprezentației greierilor. Alți greieri i se alătură și amplifică sunetul. Splendoarea nopții sporește.

Un râu iese din nou la iveală din cavernele trecutului, un râu ce face multe curbe și coturi, un râu ce trasează pământul, scriindu-și propriul destin, un râu ce reflectă o istorie indisolubil incrustată și gravată în stejari. La zenit, poți vedea perfect râul — vezi șarpele alunecos, sinuos ce iese din adâncuri din munții îndepărtați. Munții aceia îndepărtați sunt învăluiți într-o culoare lăptoasă. Peste ei și în spatele lor se înalță alți munți. Peste aceștia din urmă și în spatele lor, alții. Și tot așa, lanțuri de munți, munți de culoarea laptelui, munți ce devin tot mai lăptoși, munți ce devin tot mai translucizi.

Râul galopează printre lanțurile de munți până când ajungi la cei ce străjuiesc vârful, piscul unde m-am îndrăgostit. Eram învăluit de mirosul înțepător al anghinarei și al solului afânat. Ședeam acolo, la umbra unui stejar singuratic, ce încununa orizontul. Câinele meu mă însoțise până acolo. Tocmai mă părăsise, poate fugise după niște iepuri. Dar îl simțeam prin preajmă.

În vale sunt presărate păduri de stejari
În vale sunt păduri de smochini sălbatici
În vale e satul cu care mă obișnuisem atât de bine
Înainte să-l părăsesc, doar ca să mă întorc la el
Oh, bucurie, să zburzi prin câmpia tinereții
Prin mireasma primăverii
Prin miile și miile de flori de mușețel
E primăvară, anotimpul așteptărilor tinerești, anotimpul ce miroase a iarbă verde
Zburând înspre zenit și spre versanți
Traversând dealurile
Călcând peste ciuperci proaspete
Trecând peste un cuib de potârnichi
Târându-se pe lângă un cuib de fazani
Dând roată unui cuib de privighetori
Zorind înspre râu.

Sărind peste tronuri de piatră sau, mai bine zis, zburând peste fortărețe de piatră. Senzația vântului grăbit, trecând în fugă, alunecând pe lângă capul meu, vântul șuierându-mi pe lângă tâmple, de ambele părți ale coroanei mele. Zburdând. Întrecându-se înspre râul învolburat. Alergând înspre câmpiile de trestie. Grăbindu-se înspre angoasa iubirii.

Ea e aici. Numele femeii e Jezhwan[29]; fecioara a descins aici, în acest loc. E aici, în toată splendoarea ei, fiică a unui popor nobil, nomad. Fusta ei e împodobită cu mii de bănuți și de paiete de aur, mii de flori ornează cingătoarea ce-i îmbrățișează talia și două flori purpurii se odihnesc pe marginea curbei sânilor ei. Porumbei zboară deasupra râului, îndreptându-se înspre pădurea acelui vis neasemuit.

Iată-mă aici, stând pe malul râului, pe citadela de piatră, așteptând gol... dezbrăcat... înghețat. În zare o văd pe Jezhwan călare pe iapa ei. Mândră, demnă, nobilă. Părul ei are culoarea vinului roșu, părul ei se abandonează capriciilor vântului. Pliurile fustei ei dansează în ritmul vântului. Toate florile de pe cingătoarea ce-i cuprinde talia, toate monedele și paietele ce-i împodobesc fusta, toate se învoaltă, toate freamătă în vânt. Cerul se transformă într-un buchet de flori și mii de fluturi se învârt prin aer. Jezhwan îmi poate simți dorul. Jezhwan îmi poate citi inima. Se apropie, zâmbește. Își aruncă hainele una câte una, își dezvăluie corpul; în curând trupurile noastre vor sta împreună goale. Pulpele ei strălucitoare se afundă în apa rece, talia ei se scufundă în apa rece, dispare cu totul în apele râului. Din locul acela, deasupra tronului de piatră, sunt martorul râului ce-o miroase și îmi spune poezia parfumului ei.

O senzație de neliniște mă cuprinde
Îmi fac mâna căuș și beau... miroase ca ea

Neliniștea nu-mi dă pace
Inspir mirosul aerului
Iarăși, aceeași senzație de neliniște
Arunc o privire munților ce mă înconjoară
Încă o dată, neliniștea mea
Se îndreaptă spre râul învolburat
Și neliniștea nu-mi trece.

Într-un sfârșit, Jezhwan a mea apare, înveșmântată doar în părul-i roșu. O regină. O sirenă. Liberă ca pasărea cerului. Ochii îi sunt închiși. În ochii săi se oglindește libertatea. Ochii îi sunt eterici.

Mă încred întotdeauna în valuri și în râuri. Acum, în momentul acesta suprem, sar de pe palatul de piatră și, câteva clipe mai târziu, o țin pe Jezhwan în brațe. Așa cum mi-am închipuit, e eterică. Așa cum am crezut, e eterică. Așa cum mi-am imaginat, e frumoasă. Zâmbetul ei înflorește într-un sărut — are gust de nuci.

Visurile înfățișează viața
Visurile sunt viața însăși
Visurile sunt poezie
Oftând. Suferind. Plângând... iar iubirea
Ce flux alert al conștiinței, ce stare aparte a conștiinței
Ce întoarcere zadarnică în trecut
Ce dispoziție îngrozitoare pentru a da ochii cu viața
O dispoziție îngrozitoare pentru a răspunde cu iubire
O dispoziție îngrozitoare pentru a răspunde cuiva
Și, în tot acest timp, stelele rămân ascunse
Nu le pot vedea, dar știu că sunt acolo, ascunse adânc în ceruri
Se poate să-ți închipui un cer fără stele?

—

Aud un plânset. Aud o pisică. Aud pe cineva strigând după mamă. Mă întorc cu fața înspre Zona verde. Ochii mei trebuie să se adapteze din nou la întuneric. Pisica s-a întors. Trece prin cadru ca și mai devreme, în vârful lăbuțelor, de parcă nu ar vrea să se afle acolo. Dintr-un salt scurt se face una cu întunericul și dispare din câmpul meu vizual.

Profetul nu se mai află în același loc. Câțiva dintre gardieni trebuie să-l fi târât lângă zid. L-au lăsat acolo, zăcând. În schimb, poziția sa e acum alta, stă cu fața spre cer. Doi gardieni sunt acolo, așezați pe scaune, uitându-se la trupul vătămat al Profetului. Cei doi arată de parcă ar fi în jurul unui foc de tabără și s-ar încălzi. Unul dintre ei se folosește de un băț scurt și subțire, cu care îl mai

împunge când și când pe Profet. Se uită la colegul său și vorbesc despre una-alta. Apoi izbucnesc în râs. Mai râcâie în foc, îl mai râcâie pe Profet, înfigând bățul în mădularele umflate ale trupului său ca și cum l-ar înfige în jar. Corpul Profetului nu reacționează la niciuna dintre aceste lovituri. Dar uneori răspunde la înghionteli cu un vaiet înăbușit.

Și papuanul se află acolo. Dar la câțiva metri mai departe, stând și el pe un scaun. Se uită de parcă nu l-ar interesa nimic.

Între timp, atmosfera se schimbă și devine macabră. O siluetă ca o fantomă, îmbrăcată într-o uniformă albă de spital, iese din una dintre camere. E urmată imediat de doi gardieni. Fantoma merge de parcă ar suferi de somnambulism. Înaintează pășind încet, pășind cu grijă. Tot ceea ce fac gardienii e să-l urmărească cu privirea, fără să interacționeze cu el; îl țin sub supraveghere. Acum îl văd mai bine, îl recunosc la lumina mohorâtă a felinarelor gălbui: e Grizzly.

Nu mai departe de ieri l-au găsit sub unul dintre containere, leșinat după ce se automutilase cu ceva ascuțit. Potrivit celorlalți deținuți, e dus cu pluta. Din momentul în care a pus piciorul pe insulă nu a schimbat un cuvânt cu nimeni. Și dacă mormăie ceva, nu înțelege nimeni ce spune. Bufoneria sa tipică e să-și lase pantalonii în vine și să se pișe pe culoar în fața tuturor. În noaptea asta, devine imediat clar pentru ce a ieșit din camera sa. Se duce în direcția cocotierului. Își dă jos pantalonii și se pișă, se pișă neobișnuit de mult timp. Probabil a stat în pat cu vezica plină până la refuz și acum doarme încă pe el. După ce termină, încet și atent ca și mai înainte, merge înapoi în camera sa.

Pe durata întregii scene, doi gardieni urmăresc ce se întâmplă — cei doi care stau acum fără să scoată un cuvânt lângă corpul Profetului, dar și lângă papuan. Greierii continuă să facă hărmălaie.

Valurile continuă să se sfărâme de trupul insulei, sunetul lor ajungând până la noi. Cocotierii foșnesc. Se crapă de ziuă. Mi-e foame. Am uitat complet de durerea de dinți. E timpul să mă întorc. Într-o fracțiune de secundă, fără să le mai arunc nicio privire gardienilor, trec la acțiune și sar jos. Gardurile sunt învelite cu tablă de metal și, după ce ajung jos, nu mai văd deloc ce se întâmplă în Zona verde. Închisoarea e tăcută. Doar Gigantul-blând stă în fața uneia dintre camere. Zâmbește. În câteva clipe, sunt întins în patul meu, lângă ventilator, lângă colegii mei de cameră care dorm. Putoarea halenei se simte în aer. Putoarea transpirației. Putoarea respirațiilor urât mirositoare, a respirațiilor umane stricate. Putoarea transpirației umane infecte.

—

Un grup de avocați de la Departamentul de imigrări își face apariția în închisoare într-o zi toridă. Un grup de femei tinere și frumoase, purtând costume pe corp. Transpiră; piepturile și fundurile lor îți iau ochii. O vedere minunată. Prezența în închisoare a acestor femei atractive e uimitoare. Mulți deținuți cred în mod eronat că sunt avocate ce le vor întocmi dosarele de eliberare. Însă gardienii

anunță că sunt din partea Departamentul de imigrări și că vor începe imediat să facă solicitările de azil.

Dilema e următoarea: să soliciți statutul de refugiat și să te stabilești definitiv pe insula asta sau să completezi o cerere de deportare voluntară. Avocatele nu stau la discuții, doar zâmbesc. Parfumul transpirației. Parfumul respirației unei femei. Parfumul orașului. Parfumul libertății. Parfumul vieții. Toate aceste parfumuri combinate se strecoară în închisoare, se învolburează prin interstițiile închisorii.

Prezența femeilor-avocat înseamnă o schimbare dramatică. La vederea lor, deținuții nu-și mai încap în piele de bucurie, se entuziasmează ca niște puștani. Rânjesc, ba chiar râd în hohote. Dar în același timp sunt neliniștiți. Sunt agitați, sunt șovăielnici. Nu în ultimul rând, sunt speriați. Toți știu ce proces întortocheat îi așteaptă. Femeile astea nu sunt niște femei oarecare. Frumusețea lor dă, în mod evident, de bănuit. Și totuși lipsa de încredere câștigă teren, câștigă teren în fața inimii... dar ăsta nu e un motiv să nu te bucuri la vederea lor.

Aripa de vest a închisorii Fox e străjuită acum de o clădire înconjurată cu garduri de oțel. Pentru ce a fost construită? O închisoare, o închisoare albă cu oțel. Locul acela e o închisoare în sine, o închisoare de sine stătătoare. Au tăiat copacii din acest motiv simplu: să construiască o altă închisoare. În spațiul acela a crescut o închisoare.

Pe parcursul zilelor următoare sau poate pe parcursul săptămânilor următoare, poate al lunilor următoare, un grup de deținuți din închisoarea Fox sunt transferați în noua închisoare. Acum aceasta se numește închisoarea Mike. E nevoie de timp, vreau să spun că e nevoie de mai mult timp până când noul spațiu să capete o identitate proprie, până când va deveni o închisoare în toată regula, până când se va impregna cu putoarea halenei și a sudorii deținuților. Clădirea se transformă până la urmă într-o închisoare. O închisoare albă — pardoseala închisorii e albă, gardurile sunt albe.

În una sau mai multe zile, deținuții își mută lucrurile acolo; majoritatea se știu între ei. Fețe familiare, efecte personale familiare, lucruri familiare cărate în valize pe roți. O saltea de spumă, o pernă de spumă, un cearșaf de plastic și nimic altceva, absolut nimic altceva.

În timp ce e transferat în noua închisoare, Maysam-curva cântă. Cântă. Râde. Dansează. Vaca aduce un prinos dorințelor sale de neastâmpărat când părăsește pentru totdeauna închisoarea Fox; gesturile sale, nerăbdătoare să se instaleze în noua închisoare, îi trădează tendințele lacome. Vaca pleacă ținându-se cu o mână de burtă, în timp ce trage valiza cu cealaltă. Nu exagerez, dar, atunci când aruncă o ultimă privire închisorii Fox, ochii i se îndreaptă înspre zona de mese. E un individ șiret și plin de resurse. În zilele de dinaintea plecării sale, s-a lăudat în gura mare că zona de mese din Mike e albă și impecabil amenajată. Iar într-o zonă de mese de un alb impecabil și strălucitor, cu siguranță că mâncarea trebuie să fie la fel — nu albă și frumoasă, ci bogată și gustoasă, abundentă și copioasă.

Pleacă și Gigantul-blând. În timpul petrecut aici, și-a revărsat bunătatea asupra multora dintre deținuți, dar acum pleacă. Îi îmbrățișează pe toți deținuții

din Fox, îi strânge la pieptul său generos și pleacă. În timp ce se îndepărtează, când e pe cale să părăsească locul ăsta pentru totdeauna, când să iasă pe poartă, strigă: „Prieteni, sper să apuc să vă îmbrățișez pe toți din nou, cât de curând, în țara libertății“. Li se adresează tuturor, cu un aer convins.

Prietenii lor îi urmează. Închisoarea Fox nu mai e ce a fost. E liniștită. Pare sumbră. În noaptea asta și în nopțile următoare, pasărea Chauka își reia cântecul. Chemarea sa invocă teroarea. Chemarea sa dă glas temerii, neliniștii pentru ce urmează. Chemarea sa îți face pielea de găină.

Chauka se teme de închisoare
Apusurile sunt înfricoșătoare
Apusurile răspândesc mirosul morții
Chauka cântă trilul morții iminente.

---

25. Brus e un soi de tutun local, de culoare maro închis, foarte tare și cu un efect foarte puternic și foarte răspândit în jungla de pe Manus. Papuanii învelesc frunzele uscate în foiță de ziar și le fumează (n.ed.orig.).

26. *Ba'athism*: ideologie naționalistă arabă, promovată de regimul lui Saddam Hussein (n.ed.orig.).

27. *Peshmerga* sunt forțele militare kurde și luptătorii pentru independență — o formațiune de gherilă, luptând în timpul războiului irano-irakian împotriva armatelor ambelor părți (n.ed.orig.).

28. *Ašāyer* sunt triburi nomade, semipastorale, care se mută odată cu anotimpul între două zone cu pășune proaspătă: *qeshlāq* (așezare rurală în văile de altitudine mică pentru pășunatul de iarnă) și *yailāg* (așezare rurală aflată la altitudine mare pentru pășunatul de vară). Majoritatea *ašāyer*-ilor au devenit urbanizați, dar mai există încă triburi ce se mândresc cu păstrarea tradiției transhumanței și a culturii și stilului de viață ancestral (n.ed.orig.).

29. Jezhwan e un nume feminin kurd și un substantiv comun desemnând un loc de întâlnire pentru tinerii îndrăgostiți. Termenul este intraductibil în persană și în engleză (n.ed.orig.).

11. Florile-ce-seamănă-cu-mușețelul / Infecție cu sindromul închisorii Manus

În zilele ploioase, insula are o culoare și un miros diferit
Când toarnă cu găleata, nu vezi picior de țânțar
Când plouă, nu simți căldura ce face transpirația să curgă în valuri pe trupuri
Florile-ce-seamănă-cu-mușețelul
Respirând greu
Inspirând adânc, amorezate parcă de briza răcoroasă a oceanului
Iubesc florile acestea
Zelul cu care rezistă
Fantastica voință de a trăi izbucnind din buclele și vălătucii tulpinii
Excrescențe ce se dezvelesc pentru a fi văzute de toată lumea.

Stând pe o bucată despicată dintr-un cocotier, desprinsă din copac și dată deoparte. Stând pe acea bucată de lemn într-o noapte fără stele, în spatele gardurilor, vizavi de plajă, în spatele rezervoarelor de apă. Cadrul natural e proaspăt, înviorat de răpăiala de la apus. Flori lungi, albe, ce seamănă cu mușețelul au crescut peste tot în jurul surcelei de lemn, ca și cum cineva, cu o răbdare ieșită din comun, ar fi semănat semințe de jur-împrejurul ei. Câteva flori se înalță spectaculos de dedesubtul lemnului; cu o mișcare superbă de răsucire și-au scos capetele înspre ceruri. Simt că există o legătură specială între aceste flori și spiritul cocotierului care a murit de tânăr. Trupul tânărului cocotier a fost ciopârțit în bucăți de o drujbă nemiloasă. Va rămâne aici ani întregi până ce va putrezi în întregime, până ce se va descompune fărâmă cu fărâmă și se va întoarce în țărâna din care s-a născut.

Mai sunt și alte flori aici, ceva mai departe, pe partea cealaltă, în apropierea scurgerii. Canalizarea protejează florile, pentru că deținuții se feresc de mizeria ei. Nimeni nu îndrăznește să se apropie. Zona din jur e atât de bogată în excremente nutritive, încât florile cresc mai înalte și mai viu colorate. Colțurile astea sunt pline de flori ce simt prezența omului. Dacă mâna acestuia se apropie de petalele lor mari, învoltate, florile se retrag și se închid. Din cauza asta, li spune „bosumflatele“. De fiecare dată când întind mâna să le mângâi, se strâng și se retrag. Câteva clipe mai târziu, își deschid încet și precaut petalele. Le tachinez din nou. Din nou, se retrag, închizându-se în ele însele. Nu am mai văzut soiul ăsta până acum. Când eu cânt, am senzația că sunt conștiente că se întâmplă ceva semnificativ în lumea lor. Și simt asta pentru că văd cum se mișcă încet și delicat

și își ridică ușor capetele.

Ecosistemul manusian, caracterizat de toată această diversitate, e acum la crepuscul. Spre deosebire de soarele arzător, luna manusiană e cel mai prietenos element din mediul natural. Când e plină, combină culorile straturilor groase de nori ca un acuarelist.

Un amestec de culori vrăjite
Galben, portocaliu și roșu
Talismane...
Ofrande...
Daruri din partea nopții.

Când luna manusiană răsare, e împodobită cu un halo, de fiecare dată altfel și colorat într-un fel nemaivăzut. Aceste nimburi sunt un cadou impresionant, amestecându-se pe fundalul cerului ecuatorial cu o mare de nori nesfârșiți.

În cel mai liniștit loc din închisoarea Fox, cresc florile-ce-seamănă-cu-mușețelul. E un loc unde pot să rămân doar cu mine însumi ore în șir — departe de respirațiile altor oameni, de mirosul altor oameni. Departe de agitație, de vacarm, de tumult. În închisoarea neîndurătoare, până și cei mai vorbăreți și mai expansivi dintre deținuți simt adesea nevoia să caute izolarea, să găsească un loc liniștit și ferit doar pentru ei.

În cel mai bun caz, nimeni nu vorbește cu mine. Și totuși, de fiecare dată când încerc să mă izolez, mă trezesc însoțit de câțiva oameni care se învârt prin preajma mea. Sau care își reazemă picioarele de gard acolo unde o fac și eu. Mă aștept mereu să apară niște deținuți sau niște gardieni G4S. Mă deranjează și un singur om care vine și respiră prin apropiere.

Mă bucur că deținuții nu se îngrămădesc în zonele îndepărtate și în colțurile ferite ale închisorii, că nu simt nevoia să întrerupă liniștea relativă a acestora. Și mai important e că nu vor veni să calce în picioare florile-ce-seamănă-cu-mușețelul. Zona mlăștinoasă de lângă conductele murdare e singurul loc ferit de hoinărelile oamenilor. Nu e deloc propice plimbărilor.

În primele zile după ce am ajuns în închisoare, erau flori peste tot, pe lângă garduri și în jurul conductelor soioase de la bucătărie. Când vegetația era udă, aveai senzația că jungla a invadat închisoarea. În doar câteva săptămâni, toată vegetația și toate florile au dispărut, călcate în picioare de deținuți. Cu dispariția fiecărei flori și a fiecărei plante, închisoarea căpăta un aer tot mai barbar și mai brutal. Transformarea aceasta nu a părut să-i preocupe deloc pe cei ce mărșăluiau în continuare neabătuți.

—

În timpul nopților pe care le-am petrecut în compania florilor-ce-seamănă-

cu-mușețelul, un tânăr zâmbitor pe nume Hamid vizita și el locul acesta abandonat. Zâmbetul său era nelipsit. Poate că nici măcar nu zâmbea, de fapt. Poate că zâmbetul era o trăsătură de condei ce i se întipărise pe față în urma unui eveniment sau a unei serii de evenimente din viață.

Zâmbetul său e tăcut
Se naște nesigur și apoi înflorește
Zâmbetul îi cuprinde întreaga față
Zâmbetul său e un zâmbet tăcut
Poate un zâmbet neliniștit
Un zâmbet nesigur
În egală măsură frumos
Zâmbetul său se extinde
Un zâmbet care se potrivește cu gropițele din obraji
Un zâmbet care merge perfect cu dinții săi albi.

E greu să-ți dai seama de sinceritatea zâmbetului de pe fața unui astfel de om, chiar dacă nu-ți dă deloc senzația de prefăcătorie. Ceea ce contează e zâmbetul în sine, un zâmbet care spune: „luați aminte, luați aminte la mine, acesta sunt eu, împodobit cu mândrețea asta de zâmbet". Așa e Tânărul-zâmbitor — un zâmbet permanent pe fața bucălată — buze groase — sprâncene stufoase — mușchi și osatură puternice. Le zâmbește chiar și florilor. Uneori le zâmbește și gardurilor sau șlapilor săi cocoțați pe gardul rigid. E liniștit și singuratic. Când intră în zona retrasă a florilor, pășește cu grijă. Cred că e atent să nu calce în picioare florile-ce-seamănă-cu-mușețelul. Cumpănirea pașilor săi te-ar putea face să crezi că îl interesează aceste flori. Dar nu e așa. Uneori se distrează. Le lovește inflorescențele, iar florile se închid ca de obicei — asta îl amuză, râde ca un copil.

Din când în când, și alți deținuți sunt curioși și vin să se învârtă fără vreun motiv anume prin zona asta tihnită. Majoritatea nu mai apar a doua oară. Se plimbă în jur, pășind fără să țină cont de nimic. Lasă în urmă un peisaj plin de flori-ce-seamănă-cu-mușețelul cu gâtul rupt și petale strivite... nepăsători... fără să vadă lumea din afara lor. Se plimbă fără să le pese. Își continuă pălăvrăgeala, distrugând florile, întorcând tot locul pe dos. Apoi se îndepărtează, ca o turmă de oi.

Dar, ca și nopțile pe care le-am petrecut în locul acesta, ca și oceanul de dincolo de garduri, ca și florile-ce-seamănă-cu-mușețelul, Tânărul-zâmbitor e vesel, Tânărul-zâmbitor e împăcat cu sine, Tânărul-zâmbitor trăiește momente extatice.

Se întâmplă rar să vorbim. Două pietre negre, reci, singuratice, în imensitatea deșertului, sub greutatea cerurilor și a tuturor celorlalte entități pe care le adăpostește. Singurele noastre interacțiuni au loc aici, în locul acesta, în locul acesta prietenos. Uneori fiecare vine aici singur și apoi, la un moment dat,

devine conștient de prezența celuilalt. Când plecăm, fiecare în altă direcție, ne transformăm în umbre reci, singuratice. O ruptură totală — nu se salutăm și nu schițăm niciun gest.

Știu că Tânărul-zâmbitor vine și pleacă în direcția Tunelului P; trăiește acolo printre ventilatoarele ruginite, printre insecte, printre trupurile goale și transpirate. Și totuși mă marchează de fiecare dată să-l văd printre florile-ce-seamănă-cu-mușețelul. E o senzație de har și de pace. Rar se întâmplă ca un om încarcerat să simtă acest lucru pentru fratele său de după bare. Închisoarea impune un anumit grad de neomenie și de asprime. Te cuprinde o stare de o natură mai degrabă violentă, o stare tipică închisorii, iar deținutul nu are altă alegere decât să-și ascundă capul în carapace ca o țestoasă și să se pregătească pentru atac sau asediu.

Apărare împotriva gardurilor
Apărare împotriva gardienilor
Apărare împotriva altor deținuți
Până la moarte
Și senzația de libertate
Să stai față în față cu măreția cerurilor nesfârșite
Libertatea de a sta față în față cu stelele
Libertatea de a sta față în față cu imensitatea oceanului
Libertatea de a sta față în față cu splendoarea junglei
Libertatea cocotierilor semeți.

Mai simplu spus, deținutul nu are capacitatea de a simți compasiune pentru cel de lângă el și de a se pune în pielea acestuia. Aceasta e realitatea închisorii. Dar nu și pentru Tânărul-zâmbitor și mine. Lucrurile stau diferit între noi. Am devenit amândoi imuni la neomenia închisorii. Din cauza suferinței pe care o resimțim amândoi, nu tolerăm nici cea mai mică invadare a singurătății noastre. Chiar dacă prietenia noastră ar avea o fundație solidă pe care să crească și să devină mai profundă, preferăm să păstrăm distanța între noi. Dar această distanță nu stânjenește sentimentele amicale ce ne leagă. Tăcerea a doi bărbați, ceva mai simplu nu se poate.

Sunt momente în acest loc când ajung la unele reflecții însemnate, chiar dacă acestea mă tulbură atât mental, cât și emoțional. Uneori aceste imagini, fantezii și reverii reflectă realitatea și pun corpul în mișcare, îl fac să-și exercite prerogativele.

—

Deținutul își construiește identitatea raportându-se în permanență la conceptul de libertate. Imaginația sa e mereu preocupată de lumea de dincolo de garduri și, în mintea sa, face tabloul unei lumi în care oamenii sunt liberi. Viața

sa e modelată în fiecare moment de noțiunea de libertate. E o ecuație simplă: cușcă sau libertate.

În bezna cea mai adâncă a nopții, când închisoarea se scufundă în somn, am o poftă grozavă să gust lumea de după garduri. Fâșia îngustă dintre garduri și ocean etalează cu mândrie o junglă de copaci concrescuți. Muzica junglei e alcătuită din sunetele păsărilor, insectelor, broaștelor și șerpilor. Jungla e totalitatea copacilor, reptilelor, insectelor, ba chiar și a brizei ușoare ce înfioară ramurile.

Jungla
Să-ți fie frică de junglă
Să iubești jungla
Jungla e toate aceste lucruri.

Oceanul e altceva. Când o ia razna, zgomotul său dă năvală prin garduri, se aude până în cele mai îndepărtate camere. Un deținut stând întins singur în patul său e transpus într-un tărâm imaginar de muzica obsedantă a valurilor. Dar când apa e liniștită, necuprinsul ei poate fi simțit în mirosul respirației sale, în mirosul pătrunzător al oceanului. Nu poți să ajungi la ocean și la valuri decât traversând bezna junglei. Gardurile nu sunt foarte înalte, iar barele dintre sârme sunt suficient de distanțate cât să-ți încapă piciorul și să poți sări dincolo.

Încă o dată, un tânăr se cațără cu picioarele sale slăbănoage pe trunchiul rugos al stejarilor
Un copil cu picioare slăbuțe căutând cuiburile porumbeilor
Încă o dată, munții, pantele abrupte, granițele uriașe și netede de piatră
Încă o dată, picioruşele înfipte în crăpăturile înguste ale stâncilor
Golul din stomac simțit la limita dintre viață și moarte
Încă o dată, senzația sublimă de a te cățăra pe munți
Frica de a nu cădea în adâncurile prăpastiei de întuneric și groază
Încă o dată, lupta de a te cocoța pe cea mai înaltă stâncă a acelor piscuri semețe, alunecoase.

E toiul nopții și burnițează. Pentru o scurtă bucată de timp, nu e nimeni prin preajmă, nicio ființă umană. Îmi fac curajul să mă aventurez în lumea de după gard. Din două-trei mișcări rapide, am sărit peste el. Câteva clipe mai târziu, mă aflu în întunericul dintre tufișuri. E un fel de răscoală, de revoltă — descopăr libertatea, gust libertatea.

Iată-mă aici acum, o creatură în afara incintei închisorii, o creatură de partea cealaltă a zidurilor închisorii. Acum sunt și eu parte din junglă. Și eu sunt jungla, asemenea șerpilor, asemenea broaștelor, asemenea insectelor, asemenea păsărilor. Jungla sunt eu. În întunericul ei, pe covorul ei moale, bâjbâind și căutându-mi

drumul spre ocean. Dumnezeu știe de câți copaci mă lovesc și în câte tufișuri intru înainte să ajung la valuri. Picioarele pipăie broaște și crabi. E o distanță scurtă, dar plină de minunății, plină de încântări, încărcată de frica de întuneric și de frica de libertate. Sunt speriat de libertate. Dar merg înainte. În câteva minute, picioarele mele dau de moliciunea nisipului. Iar valurile... cât sunt de înspăimântătoare, cât sunt de frumoase.

Când ajung la valuri, mă uit pentru prima dată înapoi. Mă întorc să mă uit la închisoare. Cu toată teroarea sa, cu toate coșmarurile sale, închisoarea de abia se zărește prin stratul de ramuri și frunze. Doar câteva licăriri se mai văd. În lumina slabă a felinarelor, pare un sat abandonat în inima unei jungle îndepărtate. De pe plajă, înțeleg mai bine măreția micii insule, măreția insulei pierdute în imensitatea oceanului, intensitatea zguduitoare a insulei. Și totuși, în comparație cu întinderea infinită a oceanului, insula pare atât de umilă. Pare ultimul loc de pe pământ.

Încet, îmi fac curaj să pășesc pe plajă. Îmi iau șlapii în mână, intrând cu picioarele în valuri. Ce senzație minunată când tălpile mi se afundă în nisipul moale. Eliberate din strânsoarea șlapilor, degetele mele și spațiile dintre ele se bucură de libertatea supremă. Nu pot să văd urma picioarelor mele în nisip, dar îmi imaginez amprentele unui muritor care a bătut o cale lungă, calea libertății, calea răscoalei.

După ce mă încarc cu libertate, stau ascuns o vreme în tufișuri. Cercetez închisoarea, străpung întunericul cu privirea. Dincolo de garduri ar putea fi un gardian sau un deținut. Dar mereu găsesc o ocazie să mă strecor înapoi nevăzut.

În timpul acelor nopți, când fac turul închisoare-junglă-ocean, Tânărul-zâmbitor se scarpină pe picioarele sprijinite de gard. La prima vedere, Tânărul-zâmbitor și eu ne ignorăm, dar de fapt suntem foarte atenți unul la mișcările celuilalt. Am senzația că e singurul care știe că sar gardul, chiar dacă nu-mi va confirma niciodată asta. Pentru el nu e nimic ieșit din comun să mă vadă sărind zorit gardul. Probabil că zâmbește în timp ce se uită la mine. Își scarpină în continuare rănile. Gambele îi sunt acoperite de leziuni infectate. Își sprijină picioarele de gard și le scarpină, își scarpină bubele umflate și rănile deschise.

De câteva ori îl văd mergând la clinică. Am auzit că a fost mușcat de țânțari. Se află într-o stare foarte proastă. Fraza asta e foarte răspândită prin închisoare. Deținuții obișnuiesc să spună: „Se află într-o stare foarte proastă". Se posomorăsc.

—

Compania cu care închisoarea are contract pentru asigurarea serviciilor medicale și de sănătate e International Health and Medical Services sau, pe scurt, IHMS. Un sistem sucit și întortocheat ce se bucură la vederea oamenilor bolnavi. Când cineva se îmbolnăvește, doctorii și asistentele medicale au ocazia perfectă de a da frâu liber complexelor lor de putere. Un deținut e redus la o bucată inutilă de carne, menită să fie distrusă. De ce ar dori Sistemul Kyriarhal orice altceva? Să

vezi o bucată de carne lipsită de apărare și să o distrugi dând-o hrană unui sistem predeterminat, servind-o pe tavă acestui sistem până când e înghițită cu totul de el, servind-o pe tavă acestui sistem până când ce mai rămâne din ea e aruncat direct la gunoi, înapoi în țara sau pe tărâmul natal de unde a fugit solicitantul de azil.

Clinica constă din câteva containere instalate la capătul închisorii, în coasta închisorii Oscar. Locul e mizer, iar clinica face niște eforturi ridicole ca să arate ca un spital. Se află acolo depozitate sticluțe și sticloaie de medicamente, mii de cutii cu pastile și tuburi de plastic pline cu ser, echipament pentru injectarea serului și altele. Dar foarte rar se prescrie alt tratament în afară de paracetamol. Personalul medical îi chinuiește pe deținuți suferinzi, îi îndoapă cu pastile până când aceștia capitulează în mâinile lor.

Clinica funcționează în baza unui set de micro- și macroreguli și regulamente, ce au ca funcție restricționarea accesului și distragerea atenției. Când situația medicală a cuiva ajunge pe mâna clinicii, i se pot întâmpla tot felul de lucruri bizare, orice fiind posibil. Femei și bărbați costumați în alb. Întotdeauna zâmbitori, dar întotdeauna consultându-l pe deținut cu un aer disprețuitor, întotdeauna lipsindu-l pe deținut de demnitate.

De pildă, dacă deținutul acuză dureri ascuțite în zona inimii, e foarte probabil ca doctorul să-i recomande: „Fiule, bea multă apă. Nu uită că trebuie să bei tot timpul multă apă“. Sau, în cazul unuia ca Tânărul-zâmbitor, e posibil să-l lege la tot felul de tuburi de transfuzie, iar asistenta îi va administra din când în când injecții, spunându-i cu o mină foarte serioasă: „Tinere, întinde-te aici și stai liniștit până te faci bine și sănătos. Nu te îngrijora. O să te faci bine dacă stai cuminte“.

Sistemul e făcut de așa natură, încât oricine pune piciorul în apropierea containerelor medicale e obligat să revină după câteva zile. Trebuie să se reîntoarcă de mai multe ori. Într-un final, pacientul simte că moare dacă nu merge la clinică în fiecare zi. Se naște o formă extremă de dependență între deținut, sistemul IHMS, paracetamol și zâmbetele asistentelor. Zi după zi, cozile lungi pentru paracetamol devin tot mai lungi și mai înfierbântate. Devin parte integrantă a rutinei zilnice a deținuților.

La primele semne de îmbolnăvire, întâiul sprijin al deținutului sunt tovarășii săi de detenție. Prietenii săi dau dovadă de o grijă ieșită din comun — frăția care-i leagă se vede limpede în timp ce aceștia traversează distanța de câteva sute de metri până la cartierul general al gardienilor. Gardienii din încăperea mică notează numărul deținutului și apoi își anunță superiorii prin stație. Răspunsul vine de obicei pe loc: „Spuneți-i să bea apă“. Tovărășii săi deținuți răspund: „Dar e bolnav! A leșinat!“ sau „Are o durere înțepătoare la inimă! Moare!“. Gardienii transmit din nou prin stație și apoi revin cu răspunsul: „Să bea apă“.

Cu venele umflate de furie, prietenii deținutului străbat din nou distanța de câteva sute de metri, de data aceasta în sens invers. Apoi îl ridică pe bolnav în brațe și îl cară în încăperea strâmtă. Uneori, un deținut mai solid îl pune pe bolnav pe umăr și înaintează spre micul birou, mândrindu-se și bucurându-se că

poate fi de ajutor. Poate fi însoțit și de alți deținuți, ce îl escortează pe tot drumul. Numărul celor implicați depinde de cât de iubit e deținutul bolnav. Un lucru e evident — acum se vede caracterul deținutului și al prietenilor lui.

De multe ori, bolnavul rămâne întins la pământ în fața biroului gardienilor. Va sta pur și simplu acolo, pe jos, fără să facă nimic, pasiv. Parțial bolnav, parțial prefăcându-se că nu-l privește deloc ceea ce se întâmplă în jur. Cu ochi osteniți, își va privi prietenii hotărâți, îi va privi dându-se peste cap în timp ce el se va fi resemnat deja cu situația. De obicei gardienii încearcă să spună, într-o manieră prietenoasă, că nu e vina lor. Spun că e nevoie de acordul șefilor. Se reiau apoi discuțiile prin stație. De cele mai multe ori, scenele acestea se termină violent. Se strâng deținuți din toate colțurile închisorii și nu durează mult până când se adună o mulțime consistentă în fața micii încăperi. Vociferând. Înjurând. Dând cu picioarele în garduri. Într-un final, își fac apariția câțiva papuani cu o targă și îl transportă pe deținutul suferind la clinică.

E o chestiune simplă. Ce necesită o soluție simplă. Ca să internezi un bolnav în clinică, trebuie să-ți folosești toată energia pentru a stârni violența. În realitate, sistemul funcționează în felul următor: „Dacă se îmbolnăvește cineva, acesta sau prietenii săi trebuie să dărâme poarta de metal, să facă tărăboi, să se dea cu capul de garduri, până când bolnavul e transferat la clinică“. Sistemul Kyriarhal are un apetit fantastic pentru violența fățișă. De fapt, ca să ajungă undeva, oriunde, deținutului i se cere să se manifeste violent.

După preluarea deținutului bolnav, mulțimea se dispersează. Doar unul sau doi dintre prietenii bolnavului rămân așezați în colb să aștepte. Însă acest lucru nu se datorează nicidecum îngrijorării. Nu. E doar îndeplinirea unei obligații morale a confraților-deținuți.

Cine știe?
Poate că mâine cel care acum așteaptă va fi el cel întins la pământ
Cine știe?
Poate mâine, poate în altă zi
Poate că el va fi fulgerat de o durere ascuțită în inimă
Sau își va pierde cunoștința pe neașteptate
Cine știe?

Deținuții cunosc procedura. Bolnavul trebuie să treacă prin patru controale corporale. Încă opt la apus pentru pacienții care iau calmante sau alte pastile seara. Prin urmare, orice pacient trebuie să fie controlat de douăsprezece ori. Pentru pastile e o altă coadă, una ce merge în sens invers. Iar dimineața mai este încă o coadă, numărul percheziționilor corporale ajungând în consecință la șaisprezece. Imaginați-vă că un deținut din închisoarea Delta sau Oscar mai vrea să dea și un telefon. Și acolo va trece prin controlul de securitate, atât la intrare, cât și la ieșire.

Un război purtat cu numerele
Un război al numerelor
Percheziționat de mâinile papuanilor
Sub privirea impozantă a gardienilor australieni
Deținuți captivi în tunelul încordării
O trăsătură majoră a vieții de zi cu zi a deținuților
Zi de zi...
O parte monstruoasă a vieții
Asta a devenit până la urmă viața...
Aceasta e matricea impusă vieții umane
Să-ți omori timpul, folosind coada ca instrument
Să-ți omori timpul, manipulând și exploatând trupul
Trupul devenit vulnerabil
Trupul ca obiect al percheziției
Examinat de mâinile altora
Trupul supus privirii altora
Un program ca să te pișii pe viață.

—

Tânărul-zâmbitor e unul din zecile de deținuți bolnavi ce trebuie să îndure acest chin de dimineața până seara. Când un deținut se îmbolnăvește, e ca și cum și-ar prinde picioarele într-un vârtej ce îl suge în adâncul său. Oricât de mult s-ar strădui, vortexul îl trage la fund.

Știu prin urmare la ce să mă aștept. Dinții îmi dau dureri mari. Mă cunosc însă prea bine. Mă pricep ca nimeni altul să mă las înecat în vârtej — sunt genul de victimă pe care IHMS-ul ar devora-o în doi timpi și trei mișcări. Nu aș accepta niciodată să fiu azvârlit la o parte ca un gunoi. Nu i-aș lăsa niciodată să mă arunce înapoi în țara din care am fugit. Cu toate astea, sunt doar o bucată de carne ce poate fi înfrântă cu atâta brutalitate, încât să dispară în neant. Sunt speriat. Mi-e frică de IHMS, mi-e frică de IHMS ca unui cățeluș. De aceea cedez și accept să fiu operat de un papuan.

Se întâmplă într-o noapte, spre dimineață, când sunt chinuit rău de durerea de dinți. Papuanii ăștia sunt foarte săritori. Doi dintre ei îmi imobilizează brațele. Unul îmi luminează măseaua cu o lanternă. Unul aprinde o brichetă, iar altul înfige o sârmă încinsă chiar în mijlocul cariei. Îmi explodează creierul. Îmi sfâșie gingia. Lacrimile îmi curg șuvoi. Mi s-a oprit respirația, dar e în regulă. Caria a fost pedepsită așa cum merita. Când dau să urlu, papuanul îmi acoperă mâna cu palma. Nu zice nimic. Dar simt ce gândește din apăsarea palmei sale: „Fiule, durerea asta o să treacă“. Sârma încinsă își face treaba. Câteva intervenții chirurgicale în stilul papuan autentic îmi omoară definitiv nervul. Știu asta. Știu foarte bine că, dacă m-aș fi lăsat pe mâna sistemul IHMS, m-ar fi îngropat în mii de scrisori, rapoarte și formulare IHMS — m-ar fi distrus.

—

Spre sfârșitul fiecărei nopți, Tânărul-zâmbitor sfârșește invariabil în compania florilor-ce-seamănă-cu-mușețelul — locul unde vine să-și zgrepțene bubele și rănile. Uneori se scarpină atât de tare, încât i se face rușine. Se uită în jur, apoi își înfige lacom unghiile în rănile deschise și umflate. Nu văd cum arată pielea sa după asta, dar nu e greu să-mi imaginez. Șiroiește probabil de sânge întunecat. Și poate de puroi. Probabil că șiroiește de mult puroi amestecat cu sânge întunecat la culoare. Imposibil s-o privești, imposibil și să-ți imaginezi așa ceva, dar în astfel de cazuri unghiile scapă de sub controlul minții.

Nu are el mereu un zâmbet întipărit pe față?
Un zâmbet adresat oamenilor
Un zâmbet adresat gardienilor
Un zâmbet adresat închisorii
Un zâmbet adresat gardurilor
Ba da
Le zâmbește tuturor
Cred că le zâmbește și doctorilor și asistentelor
Cei care, la rândul lor, au zâmbete întipărite pe față
Sunt convins că le zâmbește și rănilor
Un zâmbet adresat sângelui
Un zâmbet adresat puroiului
Un zâmbet adresat durerii din oase
Un zâmbet adresat pielii ce de abia așteaptă să fie sfâșiată de unghiile tăioase ca niște lame de ras
Le zâmbește tuturor acestor lucruri..

—

E simplu ca bună ziua. IHMS îi face pe pacienți dependenți de sistem, îi suge înăuntrul său. Iar bolnavul devine captivul urii și al dependenței — e prins în capcană. De curând, deținuții ce stăteau la coada pentru pastile s-au luat la bătaie. Se iau la întrecere pentru priveliștea oferită de asistentele zâmbitoare. Uneori străbat în fugă distanța dintre poarta principală a închisorii și poarta de intrare de la IHMS. Așa de puternică e dependența de pastile. Curge prin arterele deținuților, e acum o parte vitală a anatomiei lor.

Când vine rândul unui deținut, după ce a trecut de ultimul control făcut de un papuan, acesta se poartă ca un cal însetat ce știe foarte bine că a ajuns în apropierea izvorului. Fără să se gândească, deținuții aleargă ca niște cai. Deși nu de fiecare dată. Nu.

Chiar și cei mai în vârstă îndrăznesc să se ia la întrecere cu tinerii în

competiția de înghițit pastile. Mușchii lor subțiați găsesc undeva o sursă nebănuită de energie — se descurcă atât de bine încât, dacă nu ar fi bărbile albe, nici nu ți-ai da seama că sunt vlăguiți sau bătrâni.

Atmosfera din acele containere, din sediul IHMS, e mereu încărcată. Poate că doar mie mi se pare așa, eu cu ideile mele preconcepute. E un loc pe care sunt hotărât să-l evit cu orice preț. Pentru mine, sistemul medical e ca palele ventilatoarelor din închisoare — dacă mi s-ar încâlci vârful părului în ele, m-ar înghiți cu totul.

O dispoziție naturală de a mă opune sistemului
De a încerca să nu las nicio părticică a corpului meu să fie absorbită în el
De a mă ține departe de acele containere
De a păstra distanța față de zâmbetul asistentelor acelora.

În ciuda acestei forme conștiente de rezistență, mă mănâncă totuși curiozitatea, o dorință irezistibilă de a cunoaște. Uneori pune stăpânire pe mine. Uneori mă gândesc chiar că nervii dinților mei au o voință proprie și intenționat îmi produc durere, intenționat mă fac să sufăr.

Când au început să mă doară dinții, am luat chiar un formular de cerere IHMS și am scris în partea de sus: „Salutare, șef al închisorii, mă dor dinții. Aș dori să merg la dentist. Te rog să-mi faci o programare".

Scurt
Reverențios
Dar și ireverențios
Ce contează pentru sistem?
Ce cuvinte ar putea deschide un canal de comunicare cu el?

Ceea ce contează din perspectiva Sistemului Kyriarhal e ca eu să sufăr. Poate că sistemul chiar a zâmbit când a citit cuvintele ce dădeau glas furiei mele. Chiar dacă sistemul nu e uman și nu poate zâmbi, se poate ca nenorocitul care citește cererile să fi râs.

Știam foarte bine că nu există niciun dentist. Și știam că, o săptămână mai târziu, urma să mă prezint politicos în fața gardianului de la poarta IHMS pentru a-mi începe drumul prin tot procesul birocratic. Cu alte cuvinte, sistemul mă invita cu cordialitate înăuntru.

Un act zadarnic
Un proces inutil
O încercare deșartă de a mă întâlni cu asistentele zâmbitoare
Asistente cu zâmbete vane.

Prin „politicos“ vreau să spun că nu mai era nevoie să apelez la niciun act de violență — nu mai era nevoie, de pildă, să dau cu pumnii și cu picioarele în gardienii din mica garnizoană. Abordarea mea era limpede și, când am ajuns în față, una dintre asistente a deschis un catastif mare și mi-a trecut numele pe lista de așteptare. Numele altor sute de indivizi trebuie să fi fost înregistrate acolo înainte de al meu. După ce i-am explicat asistentei că mă aflu „într-o stare proastă“, mi-a mutat numele — pardon, mi-a mutat numărul — din Lista de așteptare C în Lista de așteptare B. Numărul meu nu ar fi intrat niciodată pe Lista A, rezervată celor care se aflau „într-o stare foarte, foarte proastă“. Dentistul programat să vină în închisoare luna următoarea avea să se ocupe de cazurile de pe Lista A. Apoi de cele de pe Lista B. Și, la sfârșit, de cele de pe C. Un joc psihologic.

Regulile jocului sunt următoarele: un sistem profesionist și precis în care un om e îngropat într-o grămadă de catastife, o grămadă de numere, o grămadă de cifre.

Pentru că, vedeți, niciun dentist nu vine niciodată în închisoare. Cu toate astea, deținuții sunt amăgiți. Se bat între ei, se faultează unul pe altul ca să intre pe Lista A. Sau măcar să-și vadă numele pe Lista B, să simtă că nu sunt cu mult în urma celorlalți, că încă mai au o șansă să fie văzuți de un dentist. Lista A pare un vis de neatins. Nu am întâlnit niciodată pe nimeni care să fi reușit să intre pe Lista A și, cu toate astea, foarte multe numere par să fie înregistrate acolo.

Sistemul IHMS e chiar și mai întortocheat pentru alte categorii de pacienți. O gamă largă de afecțiuni: la oase, stomac, urechi, gât, nas, ochi. Fiecare are propriile sale liste. Diferite categorii de doctori sunt văzuți ca adevărați Mesia, ca niște salvatori, dar niciunul nu pune vreodată piciorul pe insulă sau în închisoare. Sunt programați să vină luna următoare. Dar nu vin niciodată.

Cineva ca Tânărul-zâmbitor se chinuiește să supraviețuiască în aceste condiții. Cineva ca Tânărul-zâmbitor se chinuiește să nu fie sufocat în acest sistem. Mulți alții sunt nevoiți să lupte pentru supraviețuire în interiorul sistemului, un sistem care îi macină, îi macină până la ultimul oscior.

M-am obișnuit cu durerea de dinți. Îmi imaginez cum, într-o dimineață, voi sta în fund pe marginea patului ca un bătrân ce și-a pierdut toți dinții din gură. Voi sta acolo uitându-mă în gol, voi sta pur și simplu acolo, stupefiat. Uneori îți mai omori plictiseala închipuindu-te în cele mai rele scenarii cu putință. După aceea, încet, dar sigur senzația chinuitoare nu te mai afectează așa de tare. Plămădirea acestor viziuni mă încarcă cu vitalitate.

—

Într-o situație marcată de sânge, marcată de vaiete, marcată de agonie, în situații de genul acesta, încărcate de suferință, cea mai mică schimbare sau transformare poate vesti un eveniment major. Imaginați-vă semnificația zvonului că ministrul australian pentru imigrări va vizita închisoarea. Imaginați-vă impactul. Vestea lovește ca o bombă. Explodează.

Aterizările și decolările avioanelor stârnesc frică. Deținuții devin extrem de sensibili, dezvoltă un simț special, un auz fin pentru detectarea avioanelor ce

survolează cerul, de obicei ascunse de nori. Această hiperatenție la sunetul tunător al aeronavelor provoacă încordare. Sunetul unui avion e de rău augur. Ar putea aduce vești rele. Avionul ar putea aduce vești care să pice în capul închisorii ca un baros. Sau ar putea aduce grupuri de refugiați ținuți prizonieri, grupuri aduse de pe insula Crăciunului. Asta ar însemna cozi și mai lungi și ar spori înghesuiala. Sau ar putea lua grupuri de deținuți de pe insulă, iar asta ar însemna deportare, trimiterea lor înapoi în țările din care au venit. Prin urmare, sunetul avioanelor stârnește valuri de disperare, valuri de presimțiri rele ce cuprind închisoarea.

Ministrul imigrărilor traversează distanța scurtă dintre închisorile Oscar și Delta cu pași rapizi, fără să se uite în jur. Se așază pe un scaun instalat într-un container de lângă închisoarea Fox. Gardienii racolează cinci sau șase deținuți, deținuți care nu știu nici măcar unde merg, să primească mesajul ministrului. Asemenea unui dictator, ministrul își îndreaptă spre ei degetul amenințător. Vorbește grăbit. Își transmite mesajul apăsat. Zice: „Nu aveți nicio șansă, fie vă întoarceți în țările voastre, fie veți rămâne pe insula Manus pe vecie". Pleacă asemenea unui iureș. Ăsta e bilanțul evenimentelor zilei.

După plecarea ministrului, un grup de oficiali din partea Departamentului de imigrări intră în închisoare, însoțiți de interpreți îmbrăcați în verde. Așa se procedează când guvernul vrea să întărească o idee. Îi adună pe toți în fața zonei meselor, unde, cocoțat pe un scaun, un membru al personalului Departamentului va da citire unui document oficial. Reprezentația individului ăstuia e menită să ne păcălească. Interpretează un cântec făcut să ne prostească.

În timp ce îl ascultăm, în inconștientul nostru el devine cel mai puternic om de pe această insulă tropicală. Se prezintă în tradiția celor ce, pe vremuri, în piețele vechilor orașe, transmiteau gloatelor ordinele stăpânilor. Își scoate în față pieptul într-o manieră ridicolă. Își împinge un pic și fundul în spate. Trage de partea de sus a hârtiei cu o mână și de partea de jos cu cealaltă ca să o țină dreaptă, cu atâta forță că hârtia stă să se rupe în două. Apoi citește legile ce restricționează viața pe insulă, anunțându-le cu o solemnitate autoimpusă.

Asta îi dă o senzație de putere. Îi dă un simț al demnității. Îi dă ceva în plus pe lângă ridurile de pe față, pe lângă șanțurile dintre sprâncene, felul în care își scoate pieptul în față, felul în care își împinge fundul în spate. Capătă o falsă putere, o iluzie a puterii dată de citirea acestor cuvinte, o urmare directă a acestor cuvinte. Poate că, dacă documentul ar fi fost citit de un copil sau de cineva mai arătos, ar fi împrumutat și ei aerul acesta de demnitate și de autoritate.

E ca un curcan, iar interpreții sunt curcile sale. Curcanul termină propoziția și se oprește. După fiecare propoziție, interpreții răspund zgomotos, transmițând informația în mai multe limbi, înlocuind cuvintele cu altele în atmosfera generalizată de consternare. O țin tot așa până când sunt citite toate propozițiile.

Interpreții din închisoare par, într-un anumit sens, cei mai josnici dintre toți oamenii. Sunt total alienați de identitățile lor, de originile lor. Par să nu știe cine sunt și de partea cui sunt. Nu au niciun fel de liber arbitru. Dacă aș fi foarte generos, aș zice că sunt doar niște amplificatoare cu conștiință.

M-a uimit întotdeauna cum profesia îți poate modela caracterul. Și totuși, în

cazul interpreților, influența aceasta întrece orice așteptare. Meseria lor îi pune în postura de a fi complet sub controlul altora. Și-au predat cu totul liberul arbitru în mâinile Sistemului Kyriarhal și se supun purtătorului de cuvânt. Prin urmare, nu-mi vine greu să-i descriu astfel: „În închisoarea Manus, un interpret e o ființă umană lipsită de orice valoare. În închisoarea Manus, un interpret nu are coloană vertebrală. Și asta se întâmplă pentru că li se interzice expres să-și manifeste orice emoție".

Când apare un diferend între deținut și cel ce se ocupă de cazul său, fie el un oficial din partea Departamentului de imigrări sau o asistentă medicală, poate că interpretul simte compasiune, dar nu i se permite să lase să i se ghicească pe față nici cel mai mic semn de simpatie. Dacă face această greșeală, contractul i se încheie și este îndepărtat de pe insulă. De multe ori, am asistat la conversația dintre un deținut și un oficial ce reprezenta Sistemul Kyriarhal, iar oficialul nu dădea niciun semn că ar ști că interpretul e om la rândul lui. Cei care țin discursuri se adresează oare vreodată amplificatorului?

După plecarea oficialilor — pardon, a curcanilor —, asemenea unui val de inundație, groaza pune încet și treptat stăpânire pe închisoare. Incertitudinea și îngrijorarea i-au înecat pe toți. La lăsarea nopții, grupuri mari dau năvală din toate colțurile închisorii... dau năvală la toalete.

Sunetul vaietelor
Sunetul stațiilor de emisie-recepție
Starea de panică a gardienilor G4S
Starea de neliniște a deținuților
Starea lor înșelătoare de neliniște
Zgomotele imperceptibile
Sunetele celor stupefiați
Sunetele încercărilor disperate, zadarnice de a scăpa
Întunericul nopții
Acesta e tabloul complet
Cineva s-a tăiat cu o lamă
Asta s-a întâmplat
Despre asta e vorba.

Trupul plin de sânge al unui tânăr deținut e dus în brațe de prietenii săi și de gardienii G4S către poarta principală a închisorii. Ca un mort purtat în timpul unei procesiuni funerare. Pardoseala de beton a băii e acoperită de sânge. S-a tăiat cu unul din aparatele de ras albastre. Și-a tăiat venele.

Scene ca aceasta se repetă frecvent în închisoarea Manus. Să asiști în timpul nopții la astfel de scene violente devine ceva normal. Situațiile acestea îi tulbură pe toți deținuții. Le ocupă timpul. Sunt absurde. Emană miros de sânge.

Pot să garantez cu mâna pe inimă că, la vederea trupului golit de sânge, toți deținuții sunt răscoliți. Pe undeva, scenele acestea te fac să-ți crească adrenalina.

Deținuții își exprimă cu voce tare convingerile morale. Proferează injurii la adresa Sistemului Kyriarhal. Blestemele lor zadarnice sunt îndreptate chiar și împotriva propriei sorți. Reacțiile lor trădează atracția pentru dramatismul unei nopți sângeroase, o reprezentație însângerată, o piesă de teatru în care toți primesc un rol. Corpul acesta lipsit de viață, încheieturile tăiate pline de sânge, o scenă ce atrage atenția și absoarbe emoțiile tuturor deținuților. Sunt toți acești deținuți suficient de curajoși să-și măcelărească trupurile cu lame ascuțite?

Scena e ca un festival: un festival al sângelui, un festival al morților. Să asiști la ea e o experiență cathartică, ce purifică psihicul și emoțiile. E o oglindă în care sunt reflectați deținuții, în care ei se uită. Nimeni nu îndrăznește să recunoască în fața celui de lângă el că e cumva fascinat, nici măcar în șoaptă. Acestea sunt paradoxurile creaturii așa-zis umane.

După ce se lasă întunericul, toate simțurile se ascut, toate simțurile te transformă într-un vânător, gata de acțiune în caz că are loc vreun incident îngrozitor la toalete. Dacă sângele e substanța de bază și sursa tuturor suferințelor, ar trebui ca sângele să curgă în valuri peste tot. E destul ca o singură persoană să cedeze în fața presiunilor copleșitoare ale vieții, e destul ca lumea să se întoarcă în bezna cea mai întunecată în fața ochilor săi.

Un aparat de ras cu mâner albastru
Îl ține în mână
Îl face să alunece de-a lungul pielii prețioase
Îl face să alunece, tremurând de frică.

Automutilarea e la ordinea zilei printre cei încarcerați, e un fel de practică culturală. Când cineva se taie dobândește respectul celorlalți. Statutul său depinde, cu toate acestea, de adâncimea tăieturii, de severitatea rănii. Cu cât răul făcut e mai mare, cu atât și credibilitatea e mai mare. E o regulă nescrisă și greu de înțeles, dar foarte reală.

Fețele celor care s-au automutilat par senine, cuprinse de o pace profundă, vecină cu extazul, cu euforia. Fac această remarcă în urma observării riguroase a fețelor, a examinării detaliate a semnelor rămase și a încrețiturilor ce le acoperă. Când un deținut își varsă sângele, timp de câteva minute pare să intre într-o stare de extaz și de euforie, un moment existențial ce răspândește mirosul morții. Fața — fața devine albă, ca de cretă.

Sângele e un element uimitor al naturii: cald, purpuriu, cu un miros ce inspiră groază. E culoarea morții. O poftă nemaipomenită de vărsare de sânge, un dor nemaipomenit de automutilare, despre asta e vorba.

—

Incidentul sângeros s-a încheiat. Acum e rândul altcuiva. Alt deținut, două

cabine mai jos, scrie un scenariu însângerat similar primului. De data asta, deținutul își taie burta, câteva tăieturi adânci în abdomenul păros. Pârâiașe înguste de sânge i se revarsă pe corp, canale de sânge șiroind la vale.

Ca întotdeauna, o mulțime de deținuți se înghesuie la spectacol. Cei mai iuți și mai agili depun eforturi uriașe ca să vadă de aproape corpul acoperit de sânge și de sudoare. După ce gloata se dispersează, unii inspectează baia. Sângele e împrăștiat în toate colțurile, pe pereți și pe pardoseala plină cu mucegai, acoperă ciupercile crescute peste tot. Adulmecă mirosul. Bombăne și se tânguiesc și apoi pleacă. Indivizii ăștia știu că distracția se va termina în curând, odată cu venirea grupului de localnici cu mopurile lor. Spală sângele întărit, îl împing spre canalizarea infectă.

Când sângele se amestecă cu apa, se pare că devine și mai interesant. Râuri de sânge se varsă de la scurgerea din capătul dușurilor spre ocean. Și ce sânge! Sânge uman, ingredientul suferinței. Unii așteaptă nerăbdători în timp ce îngrijitorii curăță, așteaptă să urmeze râurile de sânge până la gardurile ce străjuiesc oceanul.

După ce se termină toată tevatura, ca reacție la aceste incidente, mă retrag în zona despicăturii de cocotier, în tăcerea grea a acelui loc, în locul unde sunt toate florile. În noaptea asta, am o dorință puternică să mă eliberez, să evadez de partea cealaltă a gardurilor, să mângâi plantele, să simt nisipul. Dar își face apariția Tânărul-zâmbitor.

Instantaneu, apar și câțiva gardieni G4S, își trag niște scaune și se așază prin preajmă. Știu prea bine ce au de gând să facă nemernicii ăștia. Când sunt mai mulți și unul dintre ei se duce să aducă scaune, stau acolo ore în șir, fără să se ridice măcar. Pălăvrăgesc întruna, uneori se cocoșează de râs, hohotesc din toată inima, să-i audă lumea, râzând zgomotos la toate prostiile. E clar că nu voi putea să sar gardul în noaptea asta. Așa că îmi sprijin picioarele de gard și rămân acolo în liniște.

Mă joc cu degetele de la picioare. Fumez. Se pare că fumul țigării mele e animat de un anumit soi de inteligență. De fiecare dată când expir, fumul se înalță până dă de sârmele gardului. În acel moment dispare, se face nevăzut. Pe măsură ce iese din închisoare, trecând de gard, se adună sub forma unor nori ce se întind în toate direcțiile. Pentru crabi, intrarea în închisoare pare o misiune imperativă. Cu cât înaintează în vârstă, cu atât mai departe de ocean se aventurează. Unul dintre misterele naturii.

Jungla pare mai misterios de întunecată ca oricând
Greierii și broaștele sunt stăpânii absoluți
În noaptea asta, cântecul greierilor și al broaștelor pătrunde în închisoare
Închisoarea e vrăjită
Închisoarea se află sub imperiul junglei
Închisoarea e înghițită de junglă

Închisoarea e cuprinsă de o atmosferă apăsătoare
Închisoarea e îngrozită
Crabul cel bătrân sapă sistematic pământul umed cu cleștii săi
Scoate neabătut pământul afânat aflat sub garduri
Bătrânul crab sapă până intră în închisoare.

Și Tânărul-zâmbitor își pune picioarele pe gard. Să stai cu picioarele în sus, sprijinite de gard, e un obicei răspândit printre aproape toți deținuții. Îl știu pe unul care a inventat o tehnică specială de a sta cu picioarele ridicate în timp ce stă pe scaun. Se afundă adânc în scaun, atât de mult, încât îi mai vezi doar capul, în timp ce fundul îi e cumva suspendat în aer. Se balansează acolo un timp, hotărât să-și pună picioarele cât mai sus pe gard. Dacă te-ai uita la el de la distanță, ai vedea doar două picioare lungi ca două coloane înalte sprijinite de gard.

Și eu stau în felul meu. Îmi place mai degrabă să mă las pe picioarele din spate ale scaunului, să mă balansez pe ele. De cele mai multe ori, stau pe două dintre picioarele scaunului, dar uneori și numai pe unul. E un fel de joacă, corpul e angajat într-o mișcare antrenantă, în timp ce mintea rumegă și se concentrează pe imagini fragmentate. Corpul își găsește o preocupare, iar conștiința alege imagini pentru o expoziție imaginară, gânduri disparate mărșăluind într-o paradă militară.

Tânărul-zâmbitor stă mereu pe scaun în cea mai clasică poziție, ca un manager la biroul său, doar că își pune picioarele pe gard. În noaptea asta, însă, pare să se fi răzgândit. Ca și cum ar fi pe punctul de a se prăbuși, se lasă adânc în scaun.

În noaptea asta, ne incomodăm evident unul pe celălalt, dar hotărâm să ne tolerăm. Avem senzația că, dacă unul dintre noi s-ar ridica de pe scaunul său, s-ar putea întâmpla ceva rău. Poate că e frica sau ceva asemănător. Orice ar fi, nu avem încotro decât să trăim cu această presimțire, să luăm lucrurile așa cum sunt. Amândoi trebuie să ne împăcăm cu ceea ce ne neliniștește. Suntem două persoane distincte, doi străini, doi oameni ce încearcă să se adapteze mirosurilor unui pământ străin, iar acest sentiment de înstrăinare, această întâlnire cu ce ne este străin, e ceea ce ne unește.

Senzația e întreruptă brusc. A mai avut loc un incident în alt colț al închisorii. Stația unuia dintre gardienii G4S sună. Toți se ridică și pornesc în fugă. Când aleargă gardienii G4S din toate colțurile închisorii înseamnă că e cod roșu. Iar când deținuții îi văd pe gardienii G4S alergând, se iau după ei fără să stea pe gânduri și fără să știe ce fac. În câteva minute, toată fuga asta face să se adune o mulțime consistentă, o hoardă de oameni dând năvală.

Aleargă Tânărul-zâmbitor, alerg și eu. Preț de o secundă, ne uităm unul la celălalt întrebători, după care o luăm la fugă. În fața porții principale a închisorii, Tânărul-zâmbitor se face pierdut în mulțime. Cu siguranță că nici el nu mă mai vede pe mine. Mă întorc cu spatele la ghereta gardienilor. Sunt îngrozit. Sunt șocat. Mă uit la mulțime. Mulțimea e cutremurată.

Sângele curge în noaptea asta de parcă ar fi o inundație sau un dezastru

natural — ceea ce vedem ne tulbură profund. E un tânăr. Și-a tăiat gâtul fraged.

—

În situații ca aceasta, cineva își asumă mereu rolul de lider. Genul acesta de oameni se găsesc mereu într-o închisoare. Genul de oameni care se dau peste cap să se afle în mijlocul acțiunii, care depun toate eforturile ca să capete un rol în incident. Dictatori meschini cu minți meschine, întemnițați în închisoare, cu o capacitate enormă de autoamăgire. Aceasta e realitatea închisorii. Lideri autoproclamați și naivi pot cu ușurință să dobândească un fals sentiment de putere prin simplul fapt că sunt recunoscuți ca lideri. Foarte influențabili, ei devin instrumentele perfecte pentru a opune rezistență Sistemului Kyriarhal.

Ca să-ți asumi rolul de lider ai nevoie de curaj. Adevăratul lider îi călăuzește pe oameni cu tărie morală. Dar mai sunt și alte cazuri: mai ales în închisoare, oamenii îl urmează și îl sprijină și pe un lider slab, dacă acesta servește scopurilor lor. Liderii curajoși au nevoie de bărbați și de femei curajoase ca să schimbe ceva. În închisoarea noastră, deținuții se țin însă departe de cei care dau dovadă de cutezanță și de tărie de caracter, pentru ca astfel să nu fie nevoiți să manifeste și ei curaj. Autoritatea și îndrumarea necesită și o anumită doză de prostie — tipuri și grade diferite de prostie. Toate astea depind și de felul în care te raportezi la ceilalți. Pe undeva e o tâmpenie să crezi că viața și libertatea ta sunt legate de destinul și ambițiile altuia. Însă liderii trebuie să urmărească o idee fixă, să gândească unidirecțional, să gândească simplist.

Singurii lideri adevărați sunt cei care iau într-un fel sau altul forma unor profeți. Calitatea de profet. Da. Asta e ceea ce-l face pe un lider carismatic.

Să fii profet înseamnă să fii deschizător de drumuri
Să fii profet însemnă să deschizi noi orizonturi
Să fii profet înseamnă să faci aceste lucruri împletind poezie
Să fii profet înseamnă să faci aceste lucruri stârnind emoție
Să fii profet înseamnă să vii cu o abordare din care se naște iubire.

Dar calitatea de profet nu trebuie confundată cu sfințenia. Dacă așa ar sta lucrurile, atunci m-aș putea urca chiar acum pe scaunul pe care stau așezat — m-aș putea ridica în picioare și urca pe el, mi-aș aprinde o țigară, m-aș descheia la prohab și m-aș pișa pe tot ce e sacru în univers.

—

În timp ce trupul mutilat al tânărului e purtat în brațe de gardieni, un lider autoproclamat pregătește locul pentru primirea lui. Știe foarte bine că aceasta e

șansa lui să se dovedească un conducător vrednic. Pe toată durată șederii sale în închisoarea Fox, omul acesta între două vârste s-a dedicat unui singur scop: să promoveze la ipostaza de lider. Numele său e Eroul.

Are anumite trăsături tipice liderilor adevărați. Să spun despre el că e un om bun? Da, e un om bun. Are sentimente frățești față de ceilalți deținuți. E în mod clar un om temerar, chiar dacă e foarte naiv. Asta face uneori ca alți deținuți să-l manipuleze și să profite de el. Oriunde își face apariția, cineva îi eliberează un scaun, dar apoi se face bășcălie de el, de parcă ar fi un personaj de desene animate ce face pe șeful. Dar el nu se demoralizează. Dacă deținuții ar vedea în curajul său o calitate demnă de respect, ar putea fi o adevărată piatră în coasta Sistemului Kyriarhal. Poate că, dacă ar da dovadă de frică, deținuții l-ar lua mai în serios.

Fiecare deținut trebuie să aibă grijă de cel de lângă el, indiferent cine este acela, indiferent ce statut social sau caracter are. Chiar și cel mai idiot dintre deținuți încearcă să respecte pe cât poate această convenție. Pentru Erou, însă, cel mai important lucru e să se opună Sistemului Kyriarhal al închisorii. Dar deținuții se tem de el. Își dau seama că el le va crea probleme și dificultăți. Evită să sară în sprijinul lui, evită să-i țină spatele. În felul acesta, ei recunosc indirect că e curajos. E un om simplu, iar prizonierii iau această simplitate ca pe un pretext nu de a-i nega curajul, ci de a nu i-l recunoaște. Un fel de nesocotire conștientă.

În noaptea asta, chiar după incident, Eroul se suie pe un scaun să țină o cuvântare ca un conducător adevărat, să predice asemenea celor ce scuipă flăcări în piețe, discursuri ce stârnesc revoluții, discursuri ce aprind spiritele. În noaptea asta, Eroul se suie pe scaun, cerând mulțimii să se disperseze. Savurează în mod cert momentul acesta. Savurează modul în care a ieșit în față, se delectează pentru o scurtă clipă cu el.

Totul e în regulă până când rostește de mai multe ori îndemnul: „Toată lumea să se disperseze". Cineva din umbră răspunde cu un glas ce pare nehotărât. Cu un glas ce pare slab. Spune: „Hai, omule, dă-te jos". E limpede că vorbitorul nu are niciun fel de autoritate. Nu se vede pe sine în niciun fel împuternicit să vorbească în numele altora, spre deosebire de Erou. Vorbește doar ca să spună ceva, ca să spună orice. E doar o replică, ceva ce ținea pentru el. Nu e ceva ce dorea să spună cu voce tare, cu care să intervină, să întrerupă discursul Eroului, nu e ceva adresat urechilor altora. Și totuși intervenția lui e ca o lovitură de baros, o lovitură de baros ce îl strivește pe liderul urcat în picioare pe scaun, măturându-i toată autoritatea.

Eroul rămâne o clipă mut. Nu se aștepta să aibă cineva tupeul să-l întrerupă, nu se aștepta să aibă cineva curajul să-l înfrunte. Furios, vrea să găsească sursa umilirii sale. Știe din ce direcție a venit, din poziția sa îl poate repera pe vorbitor mai repede decât oricine altcineva. Eroul e ca un rinocer care nu știe decât să meargă înainte. În câteva clipe, plouă cu pumni și șuturi, singurele sunete ce reverberează în spațiul obscur luminat, un loc la granița dintre lumină și întuneric.

În ochii majorității deținuților, Eroul nu e nici pe departe întruchiparea virtuții. Vor să-l răstoarne, așa că strâng cercul în jurul lui. Sunt totuși unii care îl

apreciază — mulți tineri intră în încăierare de partea lui.

Evenimentele nopții se încheie cu doar câteva lovituri, Eroul însuși intervenind pentru stingerea pașnică a conflictului. Nu e el până la urmă un lider binevoitor?

—

Nu-l mai văd pe Tânărul-zâmbitor în noaptea aceea
Nu-l mai văd niciodată pe lângă garduri
Nu-l mai văd niciodată în preajma despicăturii de cocotier
Nu-l mai văd niciodată bucurându-se de frumusețea acelor flori
Nu-i mai văd niciodată zâmbetul
Nu-i mai aud niciodată râsul
Nu-l mai văd niciodată scărpinându-și neostoit picioarele
Tânărul-zâmbitor e la clinică, la cea din spatele închisorii
Tânărul-zâmbitor e în mijlocul unui cârd de asistente, în mijlocul unui ciopor de medici
Tânărul-zâmbitor e prins în plasa râsului lor, a râsului cetei lor
Ani mai târziu
Sau luni mai târziu
Sau zile mai târziu
Într-o zi toridă și înăbușitoare
Chauka strigă din vârful celui mai înalt cocotier de pe insulă
Tânărul-zâmbitor e mort
În timp ce zâmbetul din colțul gurii sale începe să se stingă într-un pustiu arid
Hamid, tânărul zâmbitor, moare.

12. În amurg / Culorile războiului

În amurg
Am senzația că a ieșit luna
Dar poate că e o iluzie dată de felinarele din închisoare
Atât de multă lumină inundă spațiul, că putem vedea hoardele de bărbați
Puhoaie de bărbați înșiruiți de ambele părți ale drumului spre închisoare
Cete de bărbați ce țin în mână bucăți lungi de lemn
O cărare ce se întinde prin mijlocul lor
Chiar printre grupurile de bărbați
Trebuie să traversăm acest pasaj
Să trecem prin acest tunel de oameni
Trebuie să evadăm din închisoare
Da
O evadare colectivă, cu ajutorul gardienilor
O evadare la comanda paznicilor închisorii
Nu fuge nimeni în această evadare
O evadare îndeaproape controlată
Pusă la cale de paznicii închisorii.

De fiecare parte a drumului e un șir lung de bărbați. Două șiruri de bărbați gata să reverse un puhoi de bastoane de lemn pe umerii și spatele oricui se abate de la linie.

Ni s-a spus de cărare. Am fost informați. Toți trebuie să ne deplasăm în grupuri de câte cinci sau șase înspre zona cu iarbă, înspre terenul de fotbal. Unde o fi asta?

O întrebare absurdă. Drumul încolo e limpede. Trebuie doar să traversezi și să o iei printre bărbații ce așteaptă cu bastoanele de lemn pregătite în mână. Trebuie să părăsești închisoarea. Acesta e ordinul.

Și totuși, chiar în spatele nostru, are loc un război
A izbucnit un război în toată regula
Cu toată muniția din dotare
Cu strigătele tipice
Cu vaietele tipice
Un război ce înfățișează un teatru al curajului
Un război al terorii
În spatele nostru are loc un război

Sau poate s-a și terminat
Poate astea sunt sunetele învingătorilor
Suspinul ușurat al victoriei.

Gardienii australieni îi mână pe deținuți în grupuri de câte cinci sau șase prin poarta principală înspre drum. Ei doar dau ordinele, iar deținuții și papuanii ce străjuiesc cărarea pur și simplu se supun. Ordinile sunt următoarele: capetele în pământ, mergeți tot înainte, păstrați liniștea. Iar pentru papuani: loviți pe oricine se abate de la cărare, păstrați liniștea, urmați ordinele. Ordinele sunt rostite de o voce ce pare a unui general de război.

La rădăcina ordinelor și regulilor trâmbițate se văd urmele ierarhiei puterii. Fără nicio îndoială, e un sistem atotcuprinzător de conducere opresivă. E un lucru evident din felul în care papuanii ascultă tot ce la dictează australienii. Deținuții nu sunt nimic altceva decât o divizie învinsă și înfrântă, nimic altceva decât inamici luați prizonieri, tremurând din tot corpul de groază.

Suntem prizonieri de război. Pe măsură ce înaintez, nu mă pot gândi decât la umerii mei — umerii mei făcuți din oase tari, umeri ce sunt convins că s-ar prăbuși sub o lovitură de baston, umeri ce, dacă ar fi loviți, m-ar face să țip, un țipăt ce s-ar propaga și înălța la ceruri.

Sunt vigilent. Sunt atent la tot ce se întâmplă în jur, fără să arunc nici măcar o privire cârdurilor de bărbați înarmați cu bețe. Cu toate astea, rămân permanent cu atenția îndreptată asupra umerilor.

Nu poți să le comanzi ochilor să scruteze două direcții diferite, nu poți să stai cu ochii în același timp pe ambele părți ale drumului. Îmi îndrept ambii ochi spre partea stângă, apoi repede spre dreapta. Ca și cum aș avea patru ochi.

Când și când, papuanii aplică lovituri puternice pe câte o spinare sau peste niște șale. Deținuții vizați au fost probabil recalcitranți. Aud sunetul loviturilor. Aud sunetul pașilor mei tropăind, sunetul mărșăluirii. Nu-mi dau seama că pașii mei țin ritmul. Comunic la un nivel inconștient cu papuanii. Ritmul marșului meu le dă lor de știre că urmez ordinele, că mă supun. Trebuie să fii prost să te expui unor pericole inutile. Loviturile mă fac să-mi pierd concentrarea și mintea mi-o ia razna de îngrijorare, îngrijorare pentru picioarele mele, pentru șalele mele, pentru spinarea mea.

Ochii îmi funcționează însă bine, urmărind cu atenție situația. Ochi perfect conștienți, perfect atenți, perfect vigilenți.

Pe măsură ce înaintez, pașii mi se întețesc și mă împiedic de vreo două ori. Ajung la capăt mai repede decât mă așteptam. Nu e exact capătul drumului, un drum ce se pierde în întuneric. Câțiva gardieni australieni ne cer numerele. Călătoria continuă la stânga, spre terenul de fotbal.

E ud. Remarc asta când încerc să mă așez câteva ore mai târziu. Dar mulți s-au pus pe jos chiar dacă e ud. O hărmălaie asurzitoare a cuprins terenul. Sunt sute de oameni aici. Oameni cuprinși de frică. Trupuri îngrămădite unele în altele. Ca o cireadă de vaci asaltată de lupi în mijlocul iernii.

Gardienii sunt niște văcari ce au sarcina de a apăra cireada cu ajutorul ploii

de lovituri pline de răutate, îndreptându-și bâtele asupra codașelor. Toată lumea trebuie să se adune într-un singur loc. Toată lumea trebuie să se resemneze să stea aici, într-un singur loc, laolaltă. Auzim în depărtare strigăte și țipete. Auzim sunetele înfiorătoare ale unui câmp de luptă, câmpul de luptă ce a fost cândva închisoarea.

De partea cealaltă, pe drum, vehicule ce aduc a ambulanțe demarează în trombă. Poate că îi transportă pe răniți. Destinația e clară: un vas ce funcționa ca dormitor comun pentru un grup de gardieni. Sau poate era vasul șefilor. Acum a fost transformat în spital de campanie. Un spital pe un vas. Un spital pe ocean.

Patru închisori
Patru evadări
Patru închisori golite
Patru închisori pe pajiște, pe iarba udă
Patru închisori pe câmp, îngrămădite una în alta
Nu
Scuze
Trei închisori
Trei închisori, pentru că deținuții din Mike sunt în altă parte.

Focarul revoltei e închisoarea Mike. În mijlocul hărmălaiei, în vânzoleala mulțimii, mai prinzi câte o propoziție, vreo știre despre ce se întâmplă.

„Am văzut cu ochii mei. L-au decapitat. Toată lumea a văzut. S-a întâmplat în fața intrării. Doi papuani și doi gardieni australieni l-au decapitat chiar în fața intrării. Sunt sigur că e mort."

„Cel puțin zece oameni au murit în Mike."

„Da, practic revolta a început în Mike. Se luptă de trei zile. Și băieții din tabăra noastră au dărâmat gardurile. S-au dus să-i ajute."

„Bastoane de lemn? Despre ce vorbiți, măi copiilor? N-ați auzit detunăturile armelor de foc? Bineînțeles că au și bastoane de lemn, dar eu vorbesc aici de arme adevărate, iar voi aduceți vorba de bâte?"

Astea sunt singurele schimburi de informații între deținuți. Am pășit pe tărâmul nebuniei, al haosului. E ca și cum un val de orbire i-ar fi cuprins pe toți. Și simțul mirosului ne-a fost afectat. Nu mai recunoaștem pe nimeni. Nu mai avem decât o singură identitate — nu suntem nimic altceva decât niște deținuți.

Unii plâng. Unul dintre ei e Bărbatul-cu-mustață-groasă — stă în fund pe iarba udă. Picioarele îi tremură necontrolat, de neoprit, din cauza spaimei. Cineva îi masează umerii, iar altcineva îi ordonă cuiva să facă rost de o sticlă de apă, indiferent de unde. Acesta merge câțiva metri mai încolo și pasează sarcina mai departe. Într-un final, toți acești oameni ajung la un papuan care trece prin

mulțime cu un bax de sticle de apă. Sticlele dispar cât ai zice pește. Oamenii de acolo le-au dat pe gât fără ca măcar să pună gura pe sticlă.

Papuanul nu are încotro decât să se ducă să mai aducă. Războiul ăsta a afectat și a stricat toate relațiile. Sistemul Kyriarhal impune violență și antagonism. Dar acum e un moment bun ca papuanii să arate de care parte se află. E limpede că deținuții îi condamnă. E și mai limpede că se tem de ei.

Papuanii știu foarte bine în ce situație se află și se scuză când împart sticlele de apă: „Ne pare rău, nu am făcut noi asta" sau „Nu e vina noastră. Eu nu am participat la asalt" sau „Eu nu am lovit pe nimeni. Niciunul dintre noi nu a lovit pe nimeni. Australienii au făcut asta". Papuanii chiar încearcă să aplaneze conflictul și regretă profund că lucrurile au evoluat așa, lăsate în mâna altora. În pumnul de fier al Sistemului Kyriarhal.

Dar există un aspect important al culturii papuanilor — în ritualurile lor sincere și semnificative, există un cod al onoarei ce trebuie respectat. Iar o cale de a stabili prietenia e prin luptă și război. Te lupți pe viață și pe moarte și apoi, după încheierea luptei, se naște o prietenie.

Subjugarea și forța sistemului sunt prea copleșitoare. Fără nicio îndoială că papuanul care susține că a urmat ordinele australienilor sau că nu e vinovat de nimic a fost implicat în suprimarea cea mai violentă și se face vinovat de bătăile cele mai crunte. La război, mai ales în această bătălie și la presiunea sistemului, e greu să faci deosebirea dintre chipul compasiunii adevărate și fața agresiunii violente. Papuanii încearcă să-și reînnoade relația cu deținuții. Încep acest demers în ciuda faptului că încă mai auzim strigătele și vaietele venind din închisoare, sunete ce împânzesc atmosfera.

Plânsetul Bărbatului-cu-mustață-groasă e mai mult un hohotit intens.

Nu mai târziu de noaptea trecută, aduna pietre la capătul Culoarului M din închisoarea Fox, ca să le arunce cu putere în poarta adiacentă încăperii telefoanelor. Arunca pietrele cu o ură răzbunătoare, cu toată forța sa.

De aici e clar ce se întâmplă în închisoarea Mike. Acolo e câmpul principal de bătălie. Două săptămâni de proteste pașnice s-au transformat într-un război sângeros. E absolut ridicol să te gândești că un grup de deținuți de pe o insulă îndepărtată au încercat să se revolte scandând sloganuri. La apus, deținuții s-au adunat în fața porții și au început să strige sloganuri împotriva Sistemului Kyriarhal: „Libertate! Libertate!". Ei chiar credeau că pornesc o revoluție. Dar, în loc să zdruncine Sistemului Kyriarhal sau să-i tragă la răspundere pe șefi, protestul a fost mai degrabă ca un țânțar bâzâind în ecosistemul magnific al întregii scene. Revolta a fost înecată de măreția naturii.

O insulă
O închisoare
O junglă
Un ocean
Stoluri de păsări
Turme de crabi

Armate de broaște
Orchestre de greieri
Până s-au lovit de respirația oamenilor
Sloganuri politice
Natura virgină
Un paradox
Un tărâm al contradicțiilor.

—

A durat două săptămâni. Două săptămâni până când deținuții au înțeles că fie tac din gură și se supun puterii închisorii, fie dau piept cu sistemul, revoltându-se.

Violență exprimată prin scandarea unui slogan simbolic
Violență, canalizată în întrebări de către deținuții scrâșnind din dinți de furie și indignare
„Ce crimă am comis?"
„De ce trebuie să fiu închis?"
Și alte întrebări, ca niște cereri
„Nu-mi dai înapoi barca să mă întorc pe ocean?"
„Nu mă lași să mă întorc în Indonezia?"
Și altele, cereri întemeiate
„Vreau proces în justiție".

La apus, mulțimea adunată la poartă ajunsese într-o stare de teroare. Acolo au atins acel prag care i-a făcut să-și înfrunte fricile, să înfrunte Sistemul Kyriarhal. Frica lor era acum una conștientă, iar deținuții s-au lăsat purtați de valul terorii.

Câțiva au început să scandeze la unison: „Libertate! Libertate!". Asta i-a încurajat și pe alții să li se alăture. Frica, era evident de la bun început, se infiltrase deja.

O tentă de groază a colorat mișcarea
Ochii s-au umplut de această tentă
Fețe în culoarea asta
Război pictat în nuanța groazei
Chiar și ritmul scandărilor a căpătat culoarea asta
Aceeași tentă de groază
Culoarea războiului.

Poate că nu le venea încă să creadă... nu le venea să creadă că se pot de fapt opune Sistemului Kyriarhal.

Și Eroul era acolo. Ca întotdeauna, însuflețit de curaj. Ca întotdeauna, emana un anumit entuziasm, calități ce se regăsesc doar la cineva de calibrul său.

De la câțiva metri distanță, unii se uitau la cei mai speriați. Alții urmăreau desfășurarea protestului de la depărtare. Și mai erau și cei care se ascundeau în camerele lor.

Un întreg spectru de personaje
Un spectru al curajului
Splendida senzație de libertate
Magnificul sentiment de libertate
Prin protest, o identitate nou-nouță, o identitate admirabilă, o identitate fenomenală
Deținuții cântă
Li se sparg piepturile din cauza intensității
Deținuții își scandează sloganul: „Libertate! Libertate!"
Revoltă
Răscoală
Răzvrătire împotriva reducerii la niște numere
Sloganuri răsunând din închisoarea Oscar
Sloganuri răsunând din închisoarea Delta
Sloganuri răsunând din închisoarea Mike
Strigăt și răspuns
Toți strigând către ceilalți
Toți răspunzându-le celorlalți
O formă fabuloasă de comunicare
Orchestrarea unei simfonii fabuloase.

Pentru prima dată, deținuții au reușit să stabilească o legătură emoțională cu frații lor din închisorile vecine. Dar în emoția lor se regăsea și o doză de nesăbuință. Au ajuns să se ia la întrecere în intensitatea și amplitudinea scandărilor. Deținuții din fiecare închisoare doreau să demonstreze cât de revoluționari sunt.

În fiecare închisoare există câteva personaje cu un anumit tip de personalitate, precum Eroul. Ceea ce contează pentru el e ca vuietul ce se înalță din închisoarea Fox să fie mai puternic și mai înspăimântător decât cel din celelalte închisori. Când și când, îi îndeamnă pe deținuți să-și facă strigătul auzit în toată insula. Când și când, strigă ca un comandant de oști: „M-ați înțeles sau nu? Vocile noastre trebuie să răzbată până în fiecare colț al insulei". Sub influența acestor instigări, și mai mulți deținuți se alătură protestelor. Până la sfârșitul săptămânii, protestul s-a transformat într-o alianță fantastică.

Acum a venit timpul unei demonstrații de putere. Sistemul Kyriarhal, cu toți

șefii lui cu tot, a fost provocat, iar lucrurile au devenit foarte serioase. Autoritatea regulilor și regulamentelor a fost slăbită, sistemul nu își mai poate aplica opresiunea. Puterea a trecut în mâna deținuților. A fost ceva nemaipomenit. I-a motivat și mai mult. Au scandat și mai tare. Au scandat cu ferocitate. În ultimele zile ale protestului, deținuții făceau pământul să se zguduie, făceau asta cu furie și indignare.

Vuietul bărbaților din Oscar părea să reverbereze și din celelalte părți ale insulei. Era atât de impresionant, încât l-a făcut până și pe Erou să tremure, deci imaginați-vă ce efect a avut asupra prizonierilor ascunși încă în camerele lor.

Vuietul care răsuna din Oscar părea să fie ecoul răcnetelor care se auzeau dintre Delta. Iar cel din Fox făcea până și cocotierii să tremure. Era vuietul puterii, vuietul deținuților ce puseseră mâna pe putere. Era ca și cum închisoarea se transformase într-o unică creatură, fără părți disparate, o forță vitală dintr-o singură bucată. Vuietul ce cutremura pământul era vuietul simultan al întregii închisori.

Gardienii fugiseră. Nu mai erau o parte a închisorii. Locul era o cușcă, iar deținuții se aruncau cu toată puterea în gratiile ei. Toți simțeau aerul libertății. Toți deținuții trăiau senzația de libertate.

În ultimele două nopți de dinainte de evacuare, deținuții din Fox au trăit cel mai intens sentimentul libertății, pentru că era închisoarea aflată la mijloc. Nu mai era vorba doar despre scandat sloganuri; se simțeau mai degrabă centrul, conducătorii revoluției. Au scandat sloganuri la poarta principală în fața închisorilor Oscar și Delta, apoi, bătând din palme, s-au îndreptat spre poarta ce dădea înspre Mike.

Dumnezeule, mugetul glorios al numeroșilor bărbați furioși, zguduind pământul! Măreția acestui sunet poate fi extrem de tulburătoare și de incitantă.

Deținuții erau îmbătați de atâta putere și energie. Eroul răgea ca un leu. Un lider cutezător înnebunit, scos din minți de toată situația. Era îngrozit. Dar continua să se poarte ca și cum ar fi fost curajos. Era atât de prins, atât de hipnotizat, încât a mers mai departe decât mulțimea, și-a rupt bojocii de cât de tare a strigat. A rămas complet fără voce. Dar, chiar dacă nu s-a mai putut face auzit, a căpătat și mai multă putere. Ca un luptător pregătindu-se de înfruntare, își lovea pieptul cu pumnii.

Când mulțimea a ajuns la poarta din dreptul închisorii Mike, a părut să se încarce din nou cu energie. Protestatarii continuau să scandeze „Libertate! Libertate!“, tropăind, mărșăluind înspre poartă. Sunetul era amenințător, o chemare la luptă.

—

După ce au ținut-o așa câteva nopți, un deținut de vârstă mijlocie, îndesat și cutezător, a început să dea cu piciorul în gardul împrejmuitor.

Cu primul șut dat gardului, a început războiul
Războiul, cu toată magnitudinea și enormitatea lui
Războiul, cu toată violența și suferința lui
Războiul a început cu acest gest banal.

De la distanță, uitându-te în jos, se vedea închisoarea Oscar. Scaune pliante albe au zburat prin aer, aterizând pe acoperișurile corturilor. Cadre de pat au zburat prin aer. Obiecte ușoare greu de identificat au zburat prin aer. Zeci de perne au zburat. Într-un final, s-a auzit sunetul tunător al metalului dur izbit de metalul și mai dur al gardurilor.

Ăsta a fost semnalul ce a anunțat începutul războiului, începutul războiului în închisoarea Oscar. A început deodată cu cel din Fox — războiul de acolo a izbucnit în același timp cu lovitura dată de bărbatul cutezător gardului. A început în același timp și în închisorile Mike și Delta. A izbucnit pe patru fronturi.

Zeci de oameni furioși au urmat exemplul bărbatului îndesat și cutezător. Au atacat de această dată poarta. Oamenii au pus mâna pe ce au apucat și au lovit suprafața de oțel a porții. O forță adusă la suprafață de o substanță foarte reală și de experiența trăită, împotriva metalului dur. Scaunele de plastic au fost primele obiecte la îndemână pe care bărbații le-au înșfăcat și le-au izbit de poartă. Le-au făcut bucăți. Se acumulase multă ură față de aceste scaune în sufletele deținuților. Sfărâmându-le, făceau bucăți Sistemul Kyriarhal.

În timpul primului asalt, un băiat libanez scund, zis Comediantul, a reușit să se cațăre pe poartă. În momentul acela, poarta era deja îndoită într-o anumită măsură. În mijlocul tumultului, Comediantul a strigat la deținuți, incitându-i să treacă peste poartă spre încăperea telefoanelor. Comediantul a smuls toate telefoanele. A aruncat fiecare bucățică în afara cabinelor, trăgând până și firele din perete. A trântit un aparat de pardoseala de beton — a dat cu el de pământ cu toată forța. Apoi l-a ridicat, l-a ridicat de unde căzuse câțiva metri mai încolo. Cu toată puterea sa, cu toată forța sa, l-a sfărâmat de peretele de metal al containerelor.

Comediantul era un copilandru foarte simpatic și popular în închisoarea Fox. Uneori îi întărâta pe gardieni în timp ce aștepta la cozi ori făcând cele mai bizare și mai caraghioase fețe. Se transforma pe sine în obiect de bășcălie, strângându-i pe deținuți în jurul său și stârnindu-le râsul. Acum era o forță redutabilă, un arsenal de război în sine. Se afla în linia întâi, emanând masculinitate, hotărât să dărâme poarta închisorii.

Abilitatea de a-i face pe alții să râdă devenise a doua sa natură, încât, chiar și în mijlocul violenței câmpului de bătălie, a găsit timp să facă glume cu telefoanele. Înainte de a smulge cablul unuia dintre ele, înainte de a-l trage afară din cabină și de a-l izbi de pardoseală, a luat receptorul și și l-a pus la ureche. Cu furie în glas, repeta „Alo! Alo!“. Apoi s-a uitat la sita difuzorului, a ridicat din umeri și a dat cu el de pământ.

Gardienii fugiseră cu toții. Erau adunați de partea cealaltă a gardului închisorii și pe drumul de pământ din spatele ei. Stăteau acolo, pregătiți. Și

papuanii se aflau acolo. Stațiile de emisie-recepție bâzâiau încontinuu. Unii gardieni alergau de colo, colo, vorbind întruna în ele.

Încet-încet, un grup de localnici s-au adunat pe drumul de pământ din afara închisorii. Se forma o alianță inimaginabilă: localnicii se alăturau australienilor. Australienii ăia, nemernicii ăia. Chiar și în aceste condiții, aveau controlul situației. Tot ei erau cei care dădeau ordinele. Puteam vedea ce se întâmplă de unde stăteam. Am văzut cum i-au instigat pe papuani împotriva refugiaților. În scurt timp, gardul ce separa închisorile Fox și Mike a fost complet distrus. Cele două închisori s-au unit.

Eroul a mers imediat acolo. În spatele său venea un grup de deținuți din închisoarea Fox ce s-au alăturat furiei explozive a celor din Mike. Oamenii de pe drumul de pământ se înarmau de război. Închisoarea se afla în întregime sub controlul deținuților. Zeci de bărbați furioși încartiruiți în închisoare, soldați în garnizoana lor.

În tot acest timp, ploua cu pietre. Nu e clar de unde veneau, dar picau asupra deținuților adunați pe câmpul de luptă. Fără să piardă timpul, deținuții și-au convertit armura de război să facă față proiectilelor de piatră. Atacul din cer a slăbit în intensitate din cauza lipsei de muniție. Zeci de deținuți de pe flancurile câmpului de bătălie se pregăteau acum — zeci de deținuți smulgeau faianța de pe pereții culoarelor. Aduceau bucățile desprinse la drumul de pământ pentru a fi aruncate în gardieni și în papuani. Și totuși, de partea cealaltă, papuanii păreau mai puternici și mai redutabili. Lansau pietre mai mari asupra deținuților cu un impact mai mare, rănindu-i pe mulți. Dar, în febra războiului, e dificil să acorzi atenție răniților. E dificil să-ți dai seama cât de grav au fost răniți.

Locul devenise o arenă de luptă. Singurul lucru la care se gândeau deținuții era distrugerea organismului Sistemului Kyriarhal, să le dea o lovitură celor ce îi încarceraseră.

Vuietul hărmălăii din închisorile Delta și Oscar reverbera prin aer. Era sunetul infernului — era iadul. Închisoarea Mike se zbătea sub o ploaie de pietre. Dar în aceste condiții înfiorătoare, în această cumplită arenă de război, deținuții se simțeau liberi. Închisoarea, cu puterea ei, părea mică sub picioarele lor. Fusese umilită când o călcaseră în picioare. Pentru prima dată, deținuții nu se mai simțeau oprimați de garduri. Pentru prima dată, regulile și regulamentele nu mai însemnau nimic — sistemul opresiunii fusese anihilat. O legătură de frăție se născuse între deținuți în această mișcare înverșunată, o legătură ce se manifesta în teatrul de război în văzul tuturor.

Aceasta e imaginea glorioasă a războiului. În ciuda poverii tuturor brutalităților, domnea sentimentul frăției, a ceea ce deținuții simțeau pentru confrații lor încarcerați. Sentimentul poate părea nefiresc, dar era real.

Deținuții au preluat controlul total al închisorii
Erau în avantaj
Se puteau acum bucura de victorie
Se putea acum uita unul la altul și zâmbi

Putea râde în fața regulilor și regulamentelor
În fața sistemului opresiv de guvernare
Părea că războiul luase brusc sfârșit
Nu mai ploua cu pietre
Închisoarea era tăcută
Aerul se schimbase
Culoarea se transformase.

Papuanii de pe drum au dispărut din vedere. Numărul gardienilor australieni s-a redus. Comediantul râdea. Comediantul fuma o țigară în timp ce se sprijinea de un stâlp de metal. Comediantul arăta ca un actor dintr-un comedie. Pozând în această postură, se uita la mulțime.

Eroul se simțea mai puternic ca oricând. Privea în jurul său într-un fel ce proclama suveranitate asupra locului. Se înălțase la rangul de cuceritor. Zâmbea de parcă era în fruntea unei revoluții. Zâmbea de parcă obținuse o victorie. Și era îndreptățit să o facă. Poate că strigătele și scandările sale din toți rărunchii i-au distrus gâtul, dar îndemnurile sale la revoluție i-au făcut pe deținuți să se răzvrătească împotriva regulilor și regulamentelor, să se răscoale împotriva Sistemului Kyriarhal.

Războiul e așa un fenomen extraordinar
Imprevizibil
Izbucnește pe neașteptate
Încetează pe neașteptate
Ce tăcere înspăimântătoare
Asemenea calmului de dinaintea furtunii
Ca momentul de dinaintea morții
Chiar și deținuților li se pare suspectă tăcerea
Sângele le e încă înfierbântat
Venele încă le sunt umflate
Tâmplele încă le pulsează din cauza sângelui clocotitor.

Tăcerea nu a durat mult. Un grup din echipa de intervenție și-a făcut apariția la poarta închisorii. Un grup de vreo doisprezece indivizi. Ca un contingent de oameni de fier, unități individuale de fier cu căști semețe de fier, cu armuri de fier, ținând în mâini scuturi. Erau ca niște animale ieșite la vânătoare. Și-au împletit mâinile, ridicând scuturile sus în fața lor.

Au înaintat câțiva pași
Apoi s-au oprit.

Pietre izolate au căzut peste ei ca picăturile de ploaie. S-au lovit de suprafața

dură a scuturilor.

Au rămas acolo câteva momente
Apoi au mai făcut câțiva pași înainte.

Oamenii-de-fier erau în centrul atenției, punctul focal al celor ce priveau spectacolul. Tot felul de obiecte au fost aruncate în ei. Gardienii australieni și papuanii și-au făcut din nou apariția pe drumul de pământ. Se uitau la noi. Ceilalți erau cu toții cu privirea ațintită pe Oamenii-de-fier. Oamenii-de-fier erau ca niște roboți programați și teleghidați acum de la distanță, controlați dintr-un turn din afara închisorii. Poate de pe drumul de pământ, poate dintr-o stație mică de control aflată sus într-un copac sau într-un alt loc de genul ăsta.

Pentru operarea Oamenilor-de-fier era nevoie ca un comandant să preia controlul absolut, să evalueze numărul deținuților și poziția acestora și să îi conducă pe Oamenii-de-fier în funcție de asta.

Oamenii-de-fier erau de nezdruncinat
Picioarele lor păreau puternice ca pilonii de metal
Înfruntau pietrele
Ploaia de obiecte desperecheate
Tirul artileriei pe zalele pe oțel
Părea că lanțul se poate rupe în orice clipă
În schimb ei înaintau.

Să fi trecut poate jumătate de oră până au invadat centrul închisorii Mike. Acum îi asediau practic pe deținuți.

Cele două grupuri erau foarte aproape unul de celălalt... atât de aproape. Atât de aproape, încât Eroul a aruncat o bucată întreagă de faianță în scutul de forță ce înconjura lanțul de fier. A aruncat-o de la doar jumătate de metru distanță. Nu doar că nu a rupt nicio za din lanț, dar Oamenii-de-fier au mai făcut doi pași înainte. Lovitura Eroului a fost atât de puternică, încât sunetul său s-a amplificat și a reverberat, sporind zgomotul făcut de loviturile și de strigătele celorlalți. Iar comunitatea de deținuți ce urmărea scena din închisoarea Fox îl încuraja instinctiv pe Erou, fluierând și aclamându-l. Aceste încurajări intense l-au făcut pe Erou să se simtă încărcat cu o energie proaspătă. S-a dat câțiva metri în spate, căutând un proiectil mai serios.

De data asta, Eroul a pus mâna pe un stâlp de metal. S-a îndreptat spre Oamenii-de-fier. S-a năpustit asupra câmpului de forță al scuturilor cu o tărie însutită. Ca niște albine înnebunite, deținuții se vânzoleau să formeze un batalion. Nu a trecut mult până când și alții s-au alăturat Eroului pentru a încerca să-i oprească pe Oamenii-de-fier odată pentru totdeauna. Forța atacului lor a făcut să se rupă brusc lanțul acestora. Oamenii-de-fier au fugit cu o viteză

remarcabilă. Au dispărut atât de rapid, încât era greu de crezut că erau aceiași oameni ce, mai devreme, înaintaseră doar doi pași la fiecare zece minute.

După fuga Oamenilor-de-fier, deținuții s-au scăldat o clipă în gloria victoriei. Au sărbătorit redobândirea controlului închisorii cu aclamații și fluierături. Eroul i-a fugărit pe Oamenii-de-fier până la garduri, unde a aruncat după ei stâlpul pe care îl ținea în mână. Senzația victoriei era deplină. Și-a strâns pumnul și s-a bătut cu el în piept. A mugit. Mugetul său a sunat mai puțin ca al unui leu și mai mult ca al unui măgar sălbatic.

În tot acest timp, Comediantul a rămas în aceeași postură comică. Apoi a luat-o brusc la fugă după Oamenii-de-fier, o fugă ce semăna mai degrabă cu o țopăială. A tot fugit și, după ce s-a reîntors la ai săi, a continuat să fugă țopăind. Într-un final, a cerut o țigară din public.

Comediantul era întruchiparea unui actor pe scenă
Întruchiparea unui poet
Comediantul, un actor pe scena teatrului de război
A fost obținută victoria.

Dar apoi, după victorie, în punctul culminant al euforiei, în timp ce învingătorii savurau prada de război, generatorul a murit brusc.

Beznă pretutindeni
Comediantul... și rânjetul său
Eroul... și mugetul său
Zecile de deținuți... și sărbătorirea lor euforică
Toate au dispărut în malaxorul beznei
Culorile beznei și apoi detunăturile armelor de foc
Detunăturile armelor de foc, sunetul morții
Sunetul morții, sunetul războiului
Sunetul războiului, alt câmp de bătălie
Secunde mai târziu, doar sunetul vaietelor
Doar sunetul țipetelor
Sunetul obiectelor solide izbindu-se de fața de metal a închisorii
Sunetul formidabilelor proiectile lovind osul
Toate aceste sunete veneau din închisorile Mike și Fox
Toate aceste sunete străpungeau bezna
În mijlocul acestui vacarm
S-a auzit un sunet, un sunet familiar
Un sunet familiar dintr-un colț îndepărtat
Sunetul mi-a străpuns timpanul ca vântul
Mi s-a oprit în inimă
Era sunetul cuiva rostind în kurdă „dālega!“[30]
Erau sunetul cuiva care striga „Mamă“.

—

În bezna adâncă a nopții, zeci de umbre înspăimântate au luat-o la fugă. Deținuții din închisoarea Fox au fugit pe poarta dinspre închisoarea Mike către poarta dinspre închisoarea Oscar. Totul s-a întâmplat în câteva minute, în vaiete și strigăte incoerente. În scurt timp, o gloată de oameni îngroziți erau adunați în fața porții. Tulburați și îngrămădiți laolaltă, ascultau cu auzul încordat la maximum. Încercau să distingă vaietele, strigătele slabe ce veneau dinspre închisoarea Mike.

Câțiva au reușit atunci să fugă din Mike. Au reușit să ajungă în închisoarea Fox. Câțiva deținuți îl cărau pe un altul în brațe și l-au lăsat la pământ lângă mulțime, în fața porții.

Beznă pretutindeni.

Era greu să-ți dai seama ce s-a întâmplat. Dar toți au rămas tăcuți preț de câteva secunde, amuțiți de cuvintele: „A fost împușcat. Faceți loc. Au tras în el".

Era vocea Eroului. Fugise din închisoarea Mike și cărase pe umăr un deținut rănit. Își păstra exuberanța în timp ce făcea pe bravul. Se bucura că scăpase de pe principalul câmp de bătălie, că se îndepărtase de teatrul de război.

Fețele deținuților erau toate aprinse, colorate de tulburare și groază. Într-un anumit sens, tot zgomotul nu era altceva decât o reprezentație, complet inutilă, fără niciun sens.

—

Cine era omul care își striga mama? Îi cunoșteam doar foarte bine pe kurzi. Relația kurdă mame-fii e altfel decât în alte locuri și culturi. Legătura dintre ei e profundă și complexă. E o relație greu de înțeles chiar și pentru kurzi, ce să mai vorbim despre nonkurzi.

Când un fiu își strigă mama, însemnă că se întâmplă ceva de o importanță crucială. E o relație diferită de cea pe care mamele kurde o au cu fiicele lor. Și pentru mine e dificil de înțeles. Dar, așa cum simt sângele curgându-mi prin vene, simt și legătura cu mama. După mine, acest simțământ stă la baza conexiunii profunde dintre un fiu kurd și mama sa, iar această legătură emoțională există indiferent dacă o conștientizezi sau nu. Sunt convins că acest legământ special a fost modelat de elementele războiului. E greu de înțeles, dar știu exact de ce: fără îndoială că războiul și-a lăsat amprenta asupra sa.

Cine și-a strigat mama în această închisoare îndepărtată?
Cine a strigat-o de pe insula asta?
Cine a strigat-o din jungla asta?
Cine a strigat-o în noaptea asta?

—

Nu durează mult până când apar australienii. Se înființează în număr mare la poarta închisorii Oscar. E prima dată când vedem atât de mulți australieni în închisoare sau pe insulă. Poate că fac parte din forțele australiene de peste hotare. Sau poate că sunt un contingent din forțele aflate în umbră, în subordinea șefilor — șefii pe care mi i-am închipuit lucrând în clădirile cu multe etaje din spatele închisorilor. De parcă ar fi fost un general de război, un australian a cerut să se facă liniște. O voce spartă. Poate că e același om care îi coordona pe Oamenii-de-fier îi teleghida pe ei și scuturile lor dintr-o stație de control, acum într-un alt rol.

— Ieșiți de acolo înspre noi. Foarte încet și calm. Luați-o pe calea care vi s-a indicat și ieșiți încet de acolo. Păstrați liniștea. Fără abateri de la drum, mergeți calm, fără să vă abateți. Continuați să mergeți. În liniște.

În momentul de față, cu strigătele și vaietele ce vin dinspre închisoarea Mike, oferta asta pare prea bună ca s-o refuzăm. Nu avem încotro, trebuie să ieșim.

Poarta se deschide brusc. Ne pornim pe cărarea ce duce spre zona cu gazon a terenului de fotbal.

Nimeni nu poate spune cât de înspăimântați sunt deținuții
Mai înspăimântați acum decât atunci când erau atacați de papuani
Mai înspăimântați acum decât atunci când erau atacați de Oamenii-de-fier
Asta e una dintre culorile războiului
Cu cât mai mult te îndepărtezi de el, cu atât mai înspăimântat devii
Scapi de un anumit gen de teroare
Și dai peste un nou gen de teroare
De data asta departe de câmpul de luptă.

Suntem cu spatele la închisoare, dar nu se mai aude niciun sunet de acolo. Totul e calm, foarte calm. O stare de normalitate începe să se instaleze printre noi, un fundal pentru dialoguri scurte. Suntem convinși că au fost uciși câțiva oameni.

Venirile și plecările vehiculelor ce păreau ambulanțe s-au oprit. Peste tot e tăcere.

Ore în șir stăm pe peticul de iarbă. Rămânem acolo până când gardienii le ordonă tuturor să se reîntoarcă în închisoare. Strigă cu voci puternice.

Emoțiile noastre sunt răscolitoare
Închisoarea e un cimitir părăsit
Ca și cum niciun suflet nu ar fi trecut vreodată pe acolo
Lipsită de mirosul de om
Au picat frunzele cocotierilor

Au dispărut stelele
Luna e la orizont, pierzându-se în neant
Oceanul e mort
Jungla e înghețată
Scâncetul unui copil se aude dinspre copaci
Scâncind
Văitându-se
Cadavrele soldaților războiului sunt transportate într-o mare paradă militară
Armele au fost trecute în rezervă
Și totuși
Mai iese fum de pe țeava lor
Se învălătucește
Se întinde înspre junglă
Merge în căutarea copilului care plânge
Copilul e umanitatea
Fumul se răspândește peste toată insula
Sunt acolo oameni ai căror umeri sunt acoperiți de praf de pușcă și de colb
Și-au pierdut pantofii
E acolo și un bătrân, cu o barbă lungă până la genunchi
Fumează din pipă, corpul uscat se sprijină de un trunchi de copac
Uneori râde, uneori plânge
Râde din nou, plânge din nou
Îi văd dinții galbeni, gura îmbăloșată
Un bătrân, cu părul fluturând în vânt
Deodată pare să fie un înger
Întinerește
Obrajii îi devin trandafirii, dinții, albi
Jungla e de un verde vibrant și luxuriant
Oceanul, binevoitor și milostiv.

—

Privirile nemernicilor de gardieni scotocesc fiecare colțișor. Ochii lor sunt pretutindeni. Închisoarea înghite din nou sute de bărbați, se umple de pașii lor grei, le apasă umerii căzuți. Locul ăsta e ca un tărâm al fantomelor, un teritoriu abandonat, un fost câmp de bătălie. Odată, aici, a avut loc un război.

Deținuții sunt oi ascultătoare. Se reîntorc în închisoare de parcă ar fi muți și surzi. Gardienii par și ei epuizați. Sunt tăcuți. Le fac doar din mâini semne deținuților să urmeze cărarea. Poate că deținuții sunt atât de supuși și de obedienți, încât nu mai e nevoie să strige la ei pentru a-i mâna înapoi în închisoare.

Dar nemernicii ăștia au întotdeauna ceva de demonstrat. Când ne întoarcem în închisoare, în loc să-i însoțească pe deținuți în camerele lor, îi conduc spre

cortul mare numit Charlie.

Zeci de oameni întinși pe jos
Pământul acoperit de sânge
Peste tot bărbați cu trupuri strivite
Peste tot bărbați cu oase sfărâmate
Peste tot bărbați cu fețe sparte
Peste tot bărbați cu picioare rupte
Peste tot bărbați cu brațe fracturate
Fețe terciuite
Buze crăpate
Un tânăr cu fața tăiată
Ca și cum i-ar fi brăzdat-o cineva și sângele gâlgâie pe dinafară.

Aici nu se află decât deținuți. Vom asista la o scenă menită să garanteze că nimeni nu se va mai încumeta vreodată nici măcar să se gândească la posibilitatea de a înfrunta Sistemul Kyriarhal.

Pe lângă pereții cortului
Trupuri peste trupuri
Un amestec de sânge
Sânge diferit curgând laolaltă
Un singur sânge
Sunetul vaietului
Un crescendo
Tonuri diferite, stiluri diferite, sunete diferite
O baladă de război
O gură însângerată cântă
Alte guri însângerate o acompaniază.

Pe măsură ce stăm mai mult aici, deținuții devin tot mai familiari. Într-un colț al cortului e un bărbat gras cu burta umflată. Zace acolo pe podeaua de lemn a incintei. Brațele îi sunt întinse în direcții diferite. E cu fața la tavan. Respirația și geamătul i s-au contopit într-un singur sunet. Nu pot să-i văd fața sub sângele întărit, dar ochii mari, alungiți, migdalați îi trădează identitatea. E Vaca. Iar ochii îi sunt în continuare hămesiți.

Dincolo, pe partea opusă, zace un tânăr cu ochii suferinzi, chemându-și mama. E Maysam-curva. Toată veselia sa, toate ghidușiile sale copilărești, toate i s-au șters pe vecie de pe față. Acum e cu totul alt bărbat — strivit, îngrozit, anihilat.

Și Tatăl-copilului-de-câteva-luni e acolo, chiar în colțul incintei cortului. Stă cât poate de departe de toți ceilalți bărbați contorsionați de durere, încercând pe

cât pot să-și îngrijească rănile. Se sprijină de peretele cortului, strângându-și genunchii la piept. Fața îi e lipită de brațe. Doar ochii îi lucesc în cap. Ochi gata să se răscoale, gata să se răzvrătească, dar elanul i-a fost retezat. Ochii săi spun povestea unei revolte strivite.

Bărbații aceștia sunt adunați laolaltă, dar sunt străini
Sunt insule îndepărtate și singuratice
Sunt singuri.

—

Chauka cântă. Cântecul pătrunde peste tot
Chauka strigă
Strigă
Cântă
Strigătul și cântul se contopesc în vocea păsării
Liniște pentru o clipă
Chauka mai sloboade un strigăt
O armonie ivită din strigăte
Un lanț ce se întinde până în adâncurile îndepărtate ale insulei
În cavernele sale cele mai întunecoase
Strigătele reverberează din gâturile tuturor păsărilor de pe insula Manus
Toate păsările de pe Manus într-o simfonie
Toate ating punctul culminant în vocea Chaukăi.

Îl putem auzi pe Erou
Vocea sa răsună în depărtare
Se vaită
Durerea sa se revarsă peste închisoare, izbește închisoarea
Chauka a amuțit
Putem auzi doar vocea Eroului
Întregul cort se scufundă în liniște
Toți bărbații dinăuntru amuțesc o clipă
Nu e nimeni în jurul său
Eroul e singur
Plângând-se
Văitându-se.
Chauka zboară din vârful celui mai înalt cocotier din închisoare pentru a i se alătura Eroului
Chauka se vaită
Eroul se vaită
Cântul unei păsări și cântul unui bărbat

Contopindu-se unul în altul
Acest vaiet... al naturii... acest bocet al naturii
Acest vaiet... al unui om... acest bocet al unei ființe umane.

Vine mesajul.
L-au ucis pe Reza. L-au ucis pe Gigantul-blând.

---

30. *Dālega* e un cuvânt kurd ce înseamnă *mamă* în dialectul kurzilor Feyli. Kurzii Feyli trăiesc la granița dintre Iran și Irak. Foarte mulți kurzi Feuyli sunt apatrizi, rămași fără naționalitate. Nu sunt recunoscuți drept cetățeni nici de Iran, nici de Irak, chiar dacă au locuit pe acele pământuri de mii de ani și moștenirea lor e strâns legată de regiunile kurde. Din articolele lui Behrouz reiese că unii dintre refugiații deținuți în lagărele de pe insula Manus erau kurzi apatrizi (n.ed.orig.).

Centrul regional de procesare de pe insula Manus a fost declarat ilegal în 2016 de către Papua Noua Guinee și închis în octombrie 2017. Această carte a fost finalizată în săptămânile ce au urmat acestei închideri, în timpul cărora autorul a fost arestat de unitățile paramilitare din Papua Noua Guinee și apoi eliberat fără să i se aducă vreo acuzație. Sutele de bărbați ce fuseseră deținuți acolo au fost mutați în alte unități de cazare de pe insulă. În momentul publicării acestei cărți, Behrouz Boochani se afla în continuare pe Manus, fără să știe ce urmează să i se întâmple.

Niciun prieten, doar munții: reflecțiile traducătorului în limba engleză

Există o insulă izolată în mijlocul oceanului tăcut unde oamenii sunt ținuți prizonieri. Nu au acces la lumea de dincolo de insulă. Nu pot participa la viața socială din afara închisorii și, în mod cert, nu află ce se întâmplă în alte părți ale lumii. Se văd doar unul pe celălalt și aud doar poveștile pe care și le spun unul altuia. Aceasta e realitatea lor: sunt frustrați din cauza izolării și a încarcerării, dar au fost învățați să se resemneze cu această situație neplăcută.

Cumva pe insulă ajung știri despre o altă insulă unde mintea e liberă să cunoască și să creeze. Prizonierii își fac o anumită idee despre cum e viața pe acea insulă, dar nu au capacitatea sau experiența să o cuprindă cu mintea. Oamenii de pe insula cealaltă au acces la multe realități: văd lucruri pe care prizonierii nu le pot vedea, creează lucruri pe care prizonierii nu le pot crea și, indiscutabil, știu lucruri pe care prizonierii nu le pot ști. Unii dintre prizonieri îi urăsc pe oamenii de pe acea insulă. Alții pur și simplu nu-i înțeleg și încearcă să îi submineze. Unora nu le pasă deloc de societatea aceasta. Alții le plâng de milă, sperând că propria lor situație urmează să se schimbe în bine, aducându-le într-un final mai multă libertate.

Cele două insule se află la poli opuși. O insulă omoară viziunea, creativitatea și cunoașterea — încarcerează gândi-rea. Cealaltă încurajează viziunea, creativitatea și cunoaș-terea — e un pământ unde mintea e liberă.

Prima insulă e un stat colonial numit Australia, iar prizonierii sunt coloniștii.

Cealaltă insulă găzduiește închisoarea Manus și cunoaș-terea sălășluiește aici în refugiații încarcerați.

—

Behrouz: Poți să-mi spui care e formația ta profesională? A mea e Științe politice. În momentul de față, investighez subiectul torturii sistematice. Ar fi extraordinar dacă s-ar face mai multe studii pe tema închisorii Manus, dar cred că realitățile acestui loc pot fi dezvăluite mai bine prin intermediul limbajului artei și al literaturii.

Pe parcursul acestor ultime zile, situația mea nu a fost dintre cele mai bune. Am fost mutat de unde eram ținut și durează un timp până mă acomodez cu noul mediu. Nu pot nici măcar să ascult muzică. Dar voi

încerca să îți trimit niște materiale mai vechi ale mele, câteva articole anterioare. Am un articol pe care chiar aș vrea să-l citești. Din păcate, câteva organizații de media l-au respins — au spus că e prea academic.
Săptămâna asta a trebuit să mă mut, ne-au transferat dintr-o închisoare în alta. E fantastic de dificil pentru un deținut să fie obligat să schimbe închisorile.

Un mediu nou
O arhitectură nouă
Oameni noi
Oameni care nu sunt fericiți să vadă nou-veniți în închisoarea lor
E ca și cum ai fi lovit de disperare.

Dar cel puțin mă bucur că noua mea cameră e aproape de gardurile ce dau spre junglă. Și la câțiva metri în spate e o grădiniță cu flori colorate, tipice acestui peisaj tropical — contrabalansează violența închisorii.
Zilele astea am scos un scaun de plastic alb într-un colț ferit între grădină și camera mea — stau acolo, fumez și mă uit la viața păsărilor din partea cealaltă a închisorii, păsări ce-și fac veacul în cocotierii înalți și planează în zbor.
Îmi place noul mediu, dar e foarte greu să scrii ceva în aceste condiții, să scrii ceva la un standard înalt, să scrii într-un fel pe care cititorii să-l respecte.
În același timp, mai sunt și doi producători de documentare care așteaptă să le trimit niște cadre. De fapt, zilele astea nu prea apuc să scriu. Sunt ca un vagabond ce a reușit să-și închirieze o cameră într-un loc necunoscut dintr-un oraș străin.

—

Acest eseu înfățișează și relevă unele aspecte ale ideilor filosofice, argumentelor și interpretărilor apărute în colaborarea dintre autor și traducător. Deschide o fereastră spre cadrul teoretic și metodologia analitică ce stau la baza acestei cărți. Dezvoltă multe dintre temele și subiectele atinse în notele traducătorului, menite să faciliteze lectura și interpretarea acestei cărți și, prin urmare, a complexului industrial frontalier al Australiei (teme și subiecte ce sunt, de fapt, valabile pentru regimurile frontaliere ale tuturor statelor naționale). Acesta e doar începutul unui proiect mult mai amănunțit și multidisciplinar pe care îl numim Teoria închisorii Manus.

Schițarea temelor și conceptelor selectate e importantă, pentru că e inspirată de pregătirea profesională, de activitatea intelectuală și de viziunea lui Behrouz Boochani. Voi arăta cum scrierile sale și poziția sa intelectuală corespund atât

discursului academic, cât și activismului și cum problematizează idei preconcepute legate de refugiați în general și de fenomenul refugiaților încarceraţi în particular.

Una dintre preocupările majore ale lui Behrouz e receptarea, criteriile și cadrele interpretative utilizate pentru a înțelege și pentru a te raporta la această carte. În rândurile de față, voi sugera câteva posibile căi pentru interpretarea acestei cărți, născute din gândirea, cultura și experiența de viață ale lui Behrouz.

Teoria închisorii Manus: o ecologie emancipatoare a cunoașterii

Una dintre principalele teme ale Teoriei închisorii Manus e cum instituții precum închisoarea Manus, cu practicile sale ce acoperă multe componente, ca parte a unui complex industrial-frontalier mai amplu, au fost organizate pentru a înăbuși ieșirea la lumină a adevărului și a înțelegerii. Cu alte cuvinte, închisoarea Manus ca ideologie împiedică și elimină încercările de *a cunoaște*, de a cunoaște într-o manieră nuanțată și multidimensională atât atrocitățile violente, cât și experiențele de viață unice ale deținuților. Behrouz e convins că publicul larg trebuie să înțeleagă ororile torturii sistematice, parte integrantă a sistemului de detenție. Scopul principal al acestei cărți e să dezvăluie și să facă cunoscut chiar acest lucru.

Refugiații din închisoarea Manus au fost deținuți pe o perioadă nedeterminată, fără să li se aducă nicio acuzație, dar în același timp nu li s-a permis să se alăture grupărilor de intelectuali și de activiști, având o plajă limitată de acțiune pentru a face pașii necesari pentru eliberarea lor.

Există o anumită asimetrie dacă ne raportăm la inițiative și la strategii colective. Interpretarea și conștientizarea au de suferit din cauza unei rupturi intelectuale și culturale semnificative. Autoritatea refugiaților-deținuți oferă informații din interior și instrumente critice pentru analiza logicii politicilor frontaliere și a impactului lor social și cultural mai larg. Cu toate acestea, imaginația experiențială și socioculturală limitată a celor cu privilegii de cetățeni pot uneori să distorsioneze dialogul revelator și edificator cu deținuții afectați de politicile frontaliere. Atât în instituțiile guvernamentale, cât și în cele nonguvernamentale apar și sunt cultivate nedreptăți ca urmare a acestei rupturi fundamentale.

> **Behrouz:** E absolut fascinant. E ceva ce merită analizat dintr-o perspectivă epistemologică… înțelegi ce vreau să spun? Chiar asta se întâmplă în acest caz — vezi tu, refugiații-deținuți în închisoarea Manus și-au modificat percepția și înțelegerea asupra vieții, și-au schimbat viziunea asupra existenței, au ajuns la o noțiune distilată de libertate. S-au schimbat atât de mult — au devenit cu totul alți oameni… Asta a fost valabil pentru toată lumea. Procesul a fost supărător și frustrant, iar unii au ajuns să fie foarte cinici și pesimiști în

privința lumii și a vieții. Dar, în orice caz, fiecare e unic în felul său; au devenit niște ființe umane deosebit de creative, au acum o capacitate creativă fără precedent. Iar din punctul meu de vedere să fii martor la așa ceva e incredibil.

—

Poziția prorefugiați / antirefugiați

Sensibilitatea față de formele individuale și structurale de discriminare descrise în acest eseu necesită recunoașterea și rectificarea a ceea ce numim „poziția prorefugiați / antirefugiați". Aceasta e o poziție paradoxală ce implică un spectru larg de roluri și practici — o poziție ce apare și se dezvoltă atunci când colaborarea inechitabilă, discriminarea intersecțională și subminarea intelectuală nu sunt contrabalansate în etica organizațiilor și a acțiunilor care au ca scop sprijinirea refugiaților. Același sistem ce a dat naștere închisorii Manus a prilejuit diferite alte manifestări ale acestei poziții paradoxale. Prin urmare, în cele mai multe cazuri, a devenit posibil și acceptabil să fii simultan pro- și antirefugiați în planuri diferite, iar această contradicție să fie anihilată printr-o logică instituțională și socială.

Au apărut tot felul de tipuri de nedreptate. Refugiații de pe Manus sunt subapreciați și greșit înțeleși în ceea ce privește mărturiile pe care le pot oferi sau orice alt raport în care pot interveni; nu sunt incluși în construcția și punerea în aplicare a conceptelor, dezbaterilor critice și aspectelor ce influențează maniera în care fenomenul închisorii Manus e perceput de publicul larg și de cea în care, în unele cazuri, le afectează percepția și cunoașterea de sine. De asemenea, practici și instituții cu scopuri și obiective felurite îi pot respinge, denatura sau submina pe refugiați în infinite feluri din cauza rupturilor și incongruențelor socioculturale și intelectuale. Prin urmare, complicitatea și eschivarea de la responsabilitate au ajuns la ordinea zilei atunci când practicile instituționale, rețelele organizaționale și acțiunea individuală nu sunt regândite sau schimbate după ce anumite probleme au fost identificate.

Problemele apar mai ales atunci când anumite comunități de refugiați — așa cum e cazul bărbaților din închisoarea Manus — sunt excluse de la dialogul care îi privește direct. O altă dificultate ține de practica culturală ineluctabilă și adesea nefondată care impune multiple forme de justificare astfel încât un set de criterii incongruente cu emanciparea să fie satisfăcute (criterii ce nu servesc niciodată la investirea cu putere și eliberarea refugiaților, ci perpetuează marginalizarea și stigmatizarea lor). Discursul e dominat de limitele noțiunilor, teoriilor, așteptărilor și accentelor „tradiționale" și deplasate în abordarea legitimității, autenticității și comportamentului. Astfel, normele înrădăcinate în tipul de gândire și acțiune colonial și conservator sunt perpetuate și încurajate. Iar aceste atitudini normalizate modelează reprezentările reducționiste și esențialiste ale

fenomenului refugiaților.

Complexul industrial-frontalier e insidios și perfid, ajungându-se într-un final ca toți cetățenii să fie complici într-un fel sau altul. Prin urmare, pentru a avea succes, activismul trebuie să implice tactici și strategii îndreptate direct către demontarea sistemului. Acțiunea trebuie să evite abordările care fac din activism un scop în sine.

Următorii tropi sunt utilizați pentru a reprezenta identitatea refugiaților, minimalizând adesea experiențele și abilitățile acestora și servind pentru a-i exclude de la discursul și din mișcările de reinstaurare a dreptății. Tropii aceștia izvorăsc din dihotomia deficit/surplus, în care refugiații se află la polul opus față de cetățeni:

- persoana încarcerată — evadare în vest
- solicitantul disperat
- supraviețuitorul combativ — luptătorul
- victima tragică și nefericită
- ființa umană înfrântă
- învățatul mistic — ciudat și misterios, un perfid.

Folosiți în maniere diferite și uneori combinați între ei, fiecare din acești tropi are potențialul de a-l reduce pe refugiat la o narațiune esențialistă, voyeuristă, care-l privește de sus și îi refuză orice autoritate sau credibilitate (lista nu e exhaustivă și e deschisă completărilor și modificărilor).

Termenii emancipării

Behrouz: După ce am văzut filmul lui Bahman Ghobadi *A Time for Drunken Horses* [*Vremea cailor beți*] (2000), m-am gândit că, dacă ar fi să fac vreodată un film, așa ceva ar ieși.

Cartea lui Behrouz se înscrie în linia tradiției literare kurde și a rezistenței kurde. Lectura trebuie făcută din perspectiva stilurilor și structurilor ce au caracterizat timp de secole creativitatea kurdă, memoria colectivă a nedreptăților istorice și istoria politică kurdă, conceptele lor relaționale privitoare la ființă și devenire, legate toate de pământ. Cartea e în egală măsură o lucrare de referință atât a literaturii australiene, cât și persane, dar poziționarea kurdă autohtonă față de viață, cunoaștere și acțiune este predominantă. Ea trebuie prin urmare să fie descifrată pornind de la aceste elemente, tehnici și dinamici pentru a încuraja o lectură care să corespundă punctului de vedere, proiecției și viziunii autorului. Propun mai jos o listă de principii ce pot ghida această lectură localizatoare:

- prezența etnică kurdă
- evocarea
- autodeterminarea
- caracterul tutelar
- decolonizarea și lupta pentru eliberare
- retorica intersecțională și transnațională
- suprarealismul horific
- noi forme de cunoaștere.

În nota traducătorului, descriu genul lui Behrouz ca „suprarealism horific". Realitatea e infuzată de visuri și de maniere creative de reimaginare a cadrului natural și a evenimentelor și arhitecturii înfiorătoare. Realitatea e de asemenea prezentă ca formă liberă de experiență subconștientă îndreptată spre diverși indivizi, printre care și propria persoană.

Subconștientul joacă un rol central în scriitura lui Behrouz, sub forma unui flux al conștiinței — sau, mai adecvat spus, a unui flux fragmentat și întrerupt al conștiinței. Scriitura sa e poetică și suprarealistă, înfățișând un teatru pe scena căruia sunt adaptate și jucate reprezentații și ritualuri atât seculare, cât și sacre. Această trăsătură în particular readuce la viață istoria literară și orală kurdă pentru a o pune alături de relatările moderne ale rezistenței, așteptărilor politice și persecuției — o abordare încetățenită în literatura kurdă, avându-și rădăcinile în opera renumitului poet Abdullah Goran. Caracterul înspăimântător, sumbru și pesimist al multor părți ale cărții face de asemenea trimitere la elemente care țin de putere și autoritate. Din acest punct de vedere, stilul lui Behrouz are anumite tușe de naturalism ce se regăsesc și în opera scriitorului Sherzad Hassan.

Cartea e adeseori mitică și epică, face o critică a ideologiei politice și a colonialității/modernității[31] și evocă istoria luptei kurde împotriva agresorilor și invadatorilor. Behrouz împletește legenda și mitul cu basme născute din propria imaginație și din psihanaliza oamenilor, dar și cu raportarea personală la cadrul natural sau antropogen. Felul în care utilizează viziunile și visurile în scriitura sa poate fi parțial atribuit influenței poetului și scriitorului Sherko Bekas, chiar dacă Behrouz a fost înrâurit și de fabulele mitice, folclorul și cântecele populare povestite sau cântate de mama sa. Lucrările politice mai explicite ale lui Bekas au influențat și ele gândirea și opera artistică ale lui Behrouz, iar elemente horror nuanțate și suprapuse răzbat din scrierile ambilor autori.

Legături și comparații similare pot fi făcute și cu opera poetei, pictoriței și academicianei Choman Hardi. Pentru o literatură ce redă critica politică disidentă și autoreflecția, a se compara această carte cu poezia lui Abdulla Pashew. Pentru simțul ieșit din comun pentru suprarealism și introspecție, a se vedea poezia lui Dlawar Qaradaghi și pictorii Jamal Hamad Ameen și Ari Baban.

Pentru alte paralelisme cu explorările suprarealiste ale lui Behrouz, dorul după tărâmul natal și elementele sale naturale, vezi lucrări similare la Kajal Ahmad. Poezia ei e adânc înrădăcinată în tradițiile și peisajul kurd și caracterizată de exil și emoțiile conflictuale inerente. Ca și în cazul lui Goran, Hardi sau Bekas,

politicul și înfiorătorul sunt înfățișate prin intermediul vieții senzoriale a obiectelor, animalelor și cadrului natural. Behrouz și Ahmad sunt amândoi jurnaliști dedicați cauzei eliberării kurde și păstrării moștenirii culturale, așa cum a fost și Bekas în timpul vieții sale. Dreptatea de gen e un imperativ în opera lui Behrouz, înscriindu-se în tradiția literaturii kurde de la Goran la Hardi, Ahmad, Bekas și mulți alții.

Scrierile lui Bachtyar Ali și Mariwan Wrya Kanie merită și ele o mențiune specială, mai ales pentru dezvoltarea temelor și ideilor în cartea lui Behrouz și particularitățile prezenței autohtone kurde. Cu ajutorul istoriei orale și literare bogate a folclorului kurd își construiește și dezvoltă Behrouz cronica epică. El combină această moștenire cu alte genuri, precum jurnalismul, autobiografia, filosofia, comentariul politic, mărturia și investigația psihanalitică pentru a crea un gen absolut unic: *suprarealismul horific*.

Conceptul de „kyriarhie" joacă un rol central în carte și în fundația ei filosofică. Prin tehnica sa de denumire, Behrouz personifică o identitate abstractă nouă, un termen academic desemnând un organism ce reprezintă natura multistructurală a complexului industrial-frontalier al Australiei — un organism ce conduce tortura sistematică exercitată în închisoarea Manus: Sistemul Kyriarhal.

> **Behrouz:** Guvernul a dezvoltat acest sistem și a creat termeni pentru a-și impune și întări puterea… „Forța frontalieră australiană", „centru de procesare off-shore" etc. Evit pe cât posibil să folosesc limbajul lor în articolele mele jurnalistice, iar în literatură sunt liber să fac tot ce vreau. Îmi creez propriul discurs și nu mă supun limbajului unei puteri opresive. Îmi creez propriul limbaj pentru a analiza critic fenomenul închisorii Manus.

Pentru Behrouz, Centrul regional de procesare de pe insula Manus a fost, în primul și în primul rând, un tip indubitabil de închisoare (a început să utilizeze termenul „incinta închisorii" după ce Curtea supremă a Papua Noua Guinee a declarat ilegale, în aprilie 2016, facilitățile de detenție conduse de Australia, permițându-le astfel deținuților încarcerați să părăsească Centrul regional de procesare și să frecventeze societatea manusiană). Numele „închisoarea Manus" e o traducere literară din persană și e menit să servească mai multor scopuri — unul dintre ele fiind acela de a atrage atenția și a aduce în lumina reflectoarelor natura carcerală a felului în care Australia procesează pe insula Manus solicitările de azil. (E, de fapt, o mărturie și o critică la adresa politicilor frontaliere în general.)

Așa cum am menționat anterior, am hotărât să utilizăm termenul de „kyriarhie" pentru a reprezenta structurile („Sistemul Kyriarhal" nu e o singură suprastructură) de putere și dominație care au dat naștere închisorii Manus și au guvernat-o. Termenul „kyriarhie" e un neologism folosit pentru prima dată în

1992 de teoloaga feministă radicală Elisabeth Schüssler Fiorenza pentru a desemna sistemele sociale de dominație și opresiune care se intersectează. Utilizarea acestui termen a permis o redare mai precisă a gândirii și experienței lui Behrouz, întrucât el include intenționat tipuri multiple și legate unul de celălalt de stigmatizare și opresiune, incluzând rasismul, heteronormativitatea, discriminarea economică, violența de clasă, discriminarea pe baza credinței, colonialitatea, genocidul indigen, atitudinea anti-negri, militarismul și xenofobia. Termenul surprinde și felul în care aceste sisteme suprapuse sunt în permanență aplicate și multiplicate. Acest aspect important înscrie închisoarea în istoria colonială australiană, făcând legătura cu factorii fundamentali ce marchează cultura, politica și societatea contemporană australiană.

Câteva remarci de încheiere

În momentul scrierii acestor rânduri, Behrouz trăiește în continuare pe insula Manus, dar cuvintele sale ajung la un public tot mai larg și au impact asupra unor discursuri noi. În 2017, Stephanie Hemelryck Donald a prezentat opera lui Behrouz la o conferință la UNSW, în timpul căreia Behrouz a intrat în contact cu participanții prin intermediul WhatsApp. Ca urmare a sprijinului ei susținut, lucrarea lui Behrouz și a mea va fi în curând prezentată și publicată pe diverse platforme academice. La scurt timp după aceea, Susan Banki a organizat o discuție cu Behrouz la Universitatea din Sydney și o cerere comună adresată Națiunilor Unite (scrisă împreună cu Susan și cu mine). Mahnaz Alimardanian merită de asemenea o mențiune specială pentru schimburile intelectuale și culturale pe care le-a avut cu Behrouz pe marginea ultimelor capitole și pentru încorporarea scrierilor și rezistenței lui Behrouz în cercetarea sa antropologică — ea a jucat un rol activ în punerea pe ordinea de zi academică a subiectului închisorii Manus. Iar la începutul anului 2018, Behrouz a fost numit, de către directoarea Nicola Piper, profesor invitat nerezident la Sydney Asia Pacific Migration Centre (SAPMiC), Universitatea din Sydney. În timp ce această carte era pregătită pentru publicare, Samia Mehrez, de la Centrul pentru studii de traducere de la Universitatea Americană din Cairo, ne-a invitat, pe Behrouz și pe mine, să vorbim în campusul din Piața Tahrir (și de această dată, tot prin intermediul tehnologiei comunicațiilor în cazul lui Behrouz), în cadrul seriei „Lecturi în traducere". Prezentarea avea ca temă experiența lui Behrouz de a scrie din închisoare, dialogul dintre noi și procesul de traducere, dar și filosofia din spatele cărții. De asemenea, Anne Surma de la Universitatea din Murdoch a publicat o replică la articolul lui Behrouz „A Letter from Manus Island" în *Continuum: Journal of Media and Cultural Studies*, iar editorul-șef al publicației, Timothy Laurie, a propus publicarea răspunsului lui Behrouz și a eseului meu despre *Niciun prieten, doar munții* în același volum. Iar Brigitta Olubas și Su Goldfish de la UNSW au organizat prima lansare a acestei cărți în colaborare cu publicația *Live Crossings*, UNSWriting și SAM (School of the Arts and Media).

La eveniment a fost prezent și Behrouz prin intermediul tehnologiei comunicațiilor și a avut loc și o discuție avându-i ca invitați pe Moones Mansoubi, Janet Galbraith și pe mine, alături de o prezentare despre artă și exil susținută de Martine Antle.

În timp ce ne apropiam de publicarea cărții, a venit vestea morții lui Michael Gordon. Behrouz a dorit să menționeze munca, dedicația și prietenia care l-au legat de confratele său jurnalist, cu care a comunicat regulat și care dorea să fie constant ținut la curent cu progresul demersului de publicare. Behrouz a primit acest mesaj după ce și-a exprimat regretul că prietenul său s-a retras din jurnalism:

> **Michael**: Mulțumesc, Behrouz. Nu m-ai pierdut... După o scurtă pauză, sper să scriu din nou pe diferite platforme despre această situație. Ai grijă de tine.

În 2017, cercetătoarea specializată în Studii critice indigene Victoria Grieves a publicat unul din articolele lui Behrouz din poziția sa de editor al *9th Annual Maroon Conference Magazine* (la conferința ce a avut loc în Charles Town, Jamaica, organizată de Charles Town Maroon Council). Articolul era intitulat: „Un Sistem Kyriarhal: noi experimente coloniale/noua rezistență decolonială". În introducerea volumului, ea menționează maniera kurdă particulară de raportare la existență și la cunoaștere, mai ales în ceea ce privește filmul său *Chauka, Please Tell Us the Time* (2017, coregizat împreună cu Arash Kamali Sarvestani). De fapt, conversațiile și colaborările cele mai edificatoare ale lui Behrouz de abia urmează să fie inițiate — mă refer la dialogul și schimbul de idei cu populațiile aborigene și insularii din strâmtoarea Torres.

Cartea lui Behrouz poate fi cel mai bine interpretată în contextul oferit de schema multicontextuală pe care o propun în acest eseu. Mai degrabă decât să fie caracterizată drept o „istorie a refugiaților" sau „un memoriu al refugiaților", cartea se încadrează în alte tradiții: a literaturii filosofice clandestine, a istoriilor din închisoare, a ficțiunii filosofice, a scrierilor disidente australiene, a artei politice iraniene, a literaturii transnaționale, a scrierilor decoloniale și tradiției literare kurde.

Spre deosebire de înfloritoarea „industrie a refugiaților", ce promovează istorii pentru a dezvălui și face publice informații și pentru a stârni empatia (dacă e posibil așa ceva), Behrouz spune povești pentru a lărgi cunoașterea și pentru a construi o filosofie ce demască tortura sistematică a complexului industrial-frontalier. Intenția sa a fost întotdeauna aceea de a ține o oglindă în fața sistemului, de a-l demola și de a produce niște anale istorice care să onoreze memoria celor ce au fost uciși și a celor ce suferă în continuare. Cartea sa funcționează și ca un mesaj edificator adresat generațiilor viitoare.

Behrouz: Foarte mulți susținători și jurnaliști reprezentând diferite

organizații și instituții m-au sprijinit în toată această perioadă. În general, foarte multă lume încearcă să ajute — în ultimii cinci ani, am avut ocazia să lucrez cu cele mai mari rețele media din lume. Dar uneori mă trezesc în situația de a face toată munca pe care mi-o cer jurnaliștii pentru a-și scrie articolele fără să primesc recunoașterea pe care o merit. Nu simt că mi se recunoaște meritul personal. Ceea ce am învățat e că jurnaliștii trebuie să-i respecte pe ceilalți, trebuie să-i respecte pe subiecții articolelor lor, trebuie să-i respecte pe cei despre care scriu.

Sunt convins că, dacă refugiaților din închisoarea Manus li s-ar oferi ocazia de a da o formă și de a arăta o față diferită a ceea ce suntem, am putea zdruncina sistemul din temelii. Am putea să o facem mai ușor. Dar realitatea e că Australia a făcut tot ce i-a stat în putință să se asigure că nu suntem percepuți drept ceea ce suntem, neacreditându-ne ca profesioniști, ca pe niște participanți valoroși și pertinenți la elaborarea acestui discurs. Guvernul a încercat să ne înăbușe, știind că, dacă am fi văzuți în această lumină, lucrurile ar sta cu totul altfel. Gândiți-vă la notorietatea pe care am dobândit-o pe parcursul ultimelor două săptămâni (după asediul de trei săptămâni, început pe 31 octombrie 2017) — rezistența noastră e mai puternică, lupta noastră, mai aprinsă. Guvernul știe exact de ce suntem în stare — de aceea ne-a reprimat. Respectul e esențial. Trebuie să rezistăm în continuare, avem nevoie de respect pentru a fi mai puternici și mai aprigi.

Acest lucru necesită timp, dar voi continua să mă lupt cu sistemul și, într-un final, voi reuși să-l răstorn. E un drum lung, dar o voi face.

---

31. Colonialitatea/modernitatea este o noțiune introdusă de intelectualul peruan Aníbal Quijano și dezvoltată ulterior de alți gânditori decoloniali. Conceptul se referă la inseparabilitatea modernității de expansiunea colonială, exploatarea și controlul exercitate de Occident (n.ed.orig.).